„...Nici o popularitate a acestui secol n-a depășit-o pe aceea a lui Alexandre Dumas; succesele sale sînt mai mult decît succese, sînt triumfuri; ele sînt ca o izbucnire de fanfară. Numele lui Alexandre Dumas este mai mult decît francez, el este european; este mai mult chiar decît european, este universal. Teatrul său a fost jucat în lumea întreagă; romanele lui au fost traduse în toate limbile; Alexandre Dumas este unul dintre acești oameni pe care-i putem numi semănătorii civilizației; el purifică și face mai bune spiritele printr-o nu se știe ce lumină veselă și puternică... Ceea ce seamănă el este ideea franceză...

Alexandre Dumas seduce, fascinează, interesează, amuză, învață. Din toate lucrările sale atît de numeroase, atît de variate, atît de vii, atît de încîntătoare, atît de puternice, izvorăște o lumină proprie Franței."

V. Hugo — Scrisoarea adresată la 15 aprilie 1872 lui Alexandre Dumas-fiul.

Vol. I și II lei 10

AL. DUMAS

251

BPT

AL. DUMAS

Cei trei mușchetari

★

251

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

Clubul cărții digitale 2022

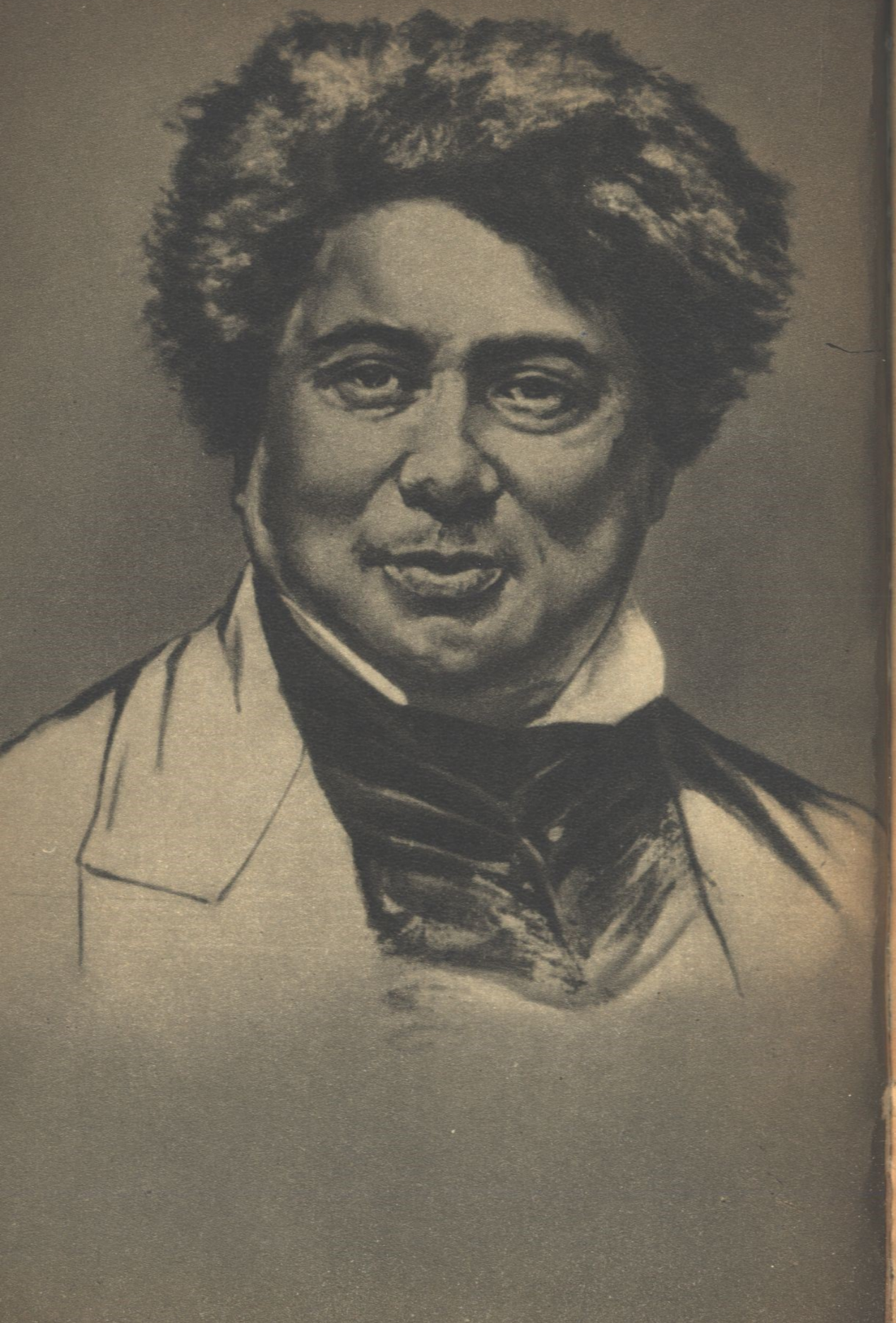

ALEXANDRE DUMAS

Cei trei mușchetari

★

1964

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Clubul cărții digitale 2022

Traducere de *Ticu Archip* şi *Milton Fanny Lehrer*
Prefaţa şi tabelul cronologic de *Constantin Măciucă*

ALEXANDRE DUMAS
Les trois mousquetaires
Morescq et C.-ie Editeurs
Paris, 1853

PREFAŢĂ

Unii cercetători[1] ai vieţii prodigioase şi originale a lui Alexandre Dumas-tatăl semnalau, pe bună dreptate, că între eroii fecundului dramaturg şi romancier francez şi propria lui viaţă există similitudini de temperament şi experienţă de viaţă care nu pot fi ignorate. Două dintre personajele lui Dumas — d'Artagnan, din romanul *Cei trei muşchetari*, şi contele de Monte Cristo, din romanul cu acelaşi nume — închid în biografia lor cîteva elemente caracteristice pentru tumultuoasa sa personalitate.

Cînd, în 1823, Alexandre Dumas părăseşte definitiv orăşelul natal Villers-Cotterets, sărac, dar mîndru şi ambiţios, să cucerească lumea, situaţia lui nu era mai bună decît a lui d'Artagnan, care, în 1626, în superbia celor optsprezece ani ai săi, părăsise casa părintească, ducînd cu sine cincisprezece scuzi, un bătrîn cal galben, cu coada retezată şi nespornic la mers, şi cîteva poveţe. D'Artagnan avea asupra sa şi o scrisoare către domnul de Trèville, căpetenia muşchetarilor care,

[1] Hippolyte Parigot, *Alexandre Dumas-père*, Paris, 1902 ; Henry Lecomte, *Alexandre-Dumas, sa vie, son oeuvre*, Paris, 1923 ; j. Lucas-Dubreton, *La vie d'Alexandre Dumas-père*, Paris, 1928.

nădăjduia el, îi va deschide de îndată perspectiva unei cariere strălucite la curtea regală.

Alexandre Dumas nu se deosebea de d'Artagnan decît că era ceva mai vîrstnic — împlinise douăzeci şi unu de ani — şi pornea la drum cu nouăzeci de franci, cîştigaţi la biliard. Ca şi d'Artagnan, avea un temperament înflăcărat şi mobil, un caracter tenace şi demn, aventuros şi cutezător pînă dincolo de marginile chibzuinţei. Ducea şi el cîteva scrisori de recomandare către cunoştinţe de-ale familiei tatălui său, pe care le credea de bun augur pentru cariera lui.

Mama lui Alexandre Dumas — tatăl lui murise cînd avea doar patru ani — nu prea avea motive să privească încrezătoare viitorul fiului. Dascălul, care-l iniţiase într-ale scrisului şi socotitului, fusese exasperat de progresele lente ale elevului său, iar profesorul de vioară, descurajat, renunţase total la o treabă fără sorţi de izbîndă. Doar la caligrafie Alexandre dovedea aptitudini deosebite, fapt pentru care, la cincisprezece ani, intrase în slujba unui notar, unde făcuse treabă de copist. Atras de mirajul Parisului şi încurajat de un prieten, Alexandre Dumas purcesese spre capitală în 1822, dornic să se afirme, simţind într-însul zăcînd nevalorificate mari resurse literare. În puţinul timp cît rămăsese atunci la Paris, făcuse cunoştinţă cu o seamă de figuri proeminente ale teatrului francez, printre care tragedianul Talma, una dintre marile glorii contemporane. Se povesteşte că, vizitîndu-l, Dumas îi ceruse să-i atingă fruntea cu mîna, fiindcă aceasta îi va aduce noroc. Spiritual, Talma a răspuns invitaţiei: *„Fie! Alexandre Dumas, te botez poet în numele lui Shakespeare, Corneille şi al lui Schiller"*. Acum, în 1823, Dumas revenea la Paris, ferm convins să împlinească glumeaţa prezicere. Anticamera gloriei sale de mai tîrziu este biroul ducelui de Orléans, unde fusese angajat supranumerar, şi caligrafia, zi de zi, o vastă corespondenţă.

Lectura intensă, frecventarea asiduă a teatrului şi a mediilor artistice îl ajută să-şi formeze cultura necesară şi, dornic să se impună, Dumas începe să scrie. Debutul este departe de gloria colosală cunoscută mai tîrziu. Vodevilul *La Chasse et*

l'amour (Vînătoarea şi dragostea) — scris în colaborare cu Adolphe de Leuven şi un oarecare Rousseau — jucat în 1824, are o rezonanţă literară cu totul modestă. În acelaşi an publică, pe speze proprii, volumul *Nouvelles contemporaines (Nuvele contemporane)*, din care nu se vînd decît patru exemplare. Debutul literar al unuia dintre cei mai fecunzi scriitori ai lumii fusese însă făcut. În anii următori, Alexandre Dumas va scrie zeci de piese de teatru, de romane, de cărţi de călătorie, de memorii captivante ca un roman de aventuri, va redacta singur de la un capăt la altul jurnale, va scrie chiar şi o carte de bucate. Opera lui literară acoperă mai mult de 250 volume.

În curînd, după succesul dramei *Henri III et sa cour (Henric al III-lea şi curtea sa* — 1820), gloria literară a lui Dumas va fi imensă. Lucrările sale se traduc peste hotare şi se reeditează cu repeziciune. Dacă începuturile vieţii lui sînt similare cu ale fermecătorului gentilom gascon d'Artagnan, în continuare, Dumas îşi va trăi viaţa ca un autentic conte de Monte Cristo. Cîştigurile fabuloase îi ofereau posibilitatea să-şi satisfacă toate capriciile: să organizeze petreceri — ca cea din carnavalul anului 1833 — care să rivalizeze cu cele regale, să-şi construiască o locuinţă la Saint-Germain în multe privinţe asemănătoare cu excentrica reşedinţă a contelui de Monte Cristo. De fapt localnicii îi şi numeau locuinţa „vila lui Monte Cristo". Va călători mult, va avea o viaţă aventuroasă, dar, mai presus de toate, va dovedi generozitatea şi omenia popularului erou literar Edmond Dantès — contele de Monte Cristo.

Dumas n-a avut o concepţie politică bine cristalizată, dar a nutrit, ca şi tatăl său, convingeri republicane. În 1830 Dumas s-a alăturat poporului care lupta pe baricade, chiar dacă n-avea destul de clare ideile pentru care milita. Va sprijini cu însufleţire lupta poporului italian pentru unitate naţională, punîndu-i la dispoziţie arme şi gloanţe cumpărate cu propriii săi bani. Îşi va exprima ostilitatea sa de republican împotriva

lui Napoleon al III-lea, cînd acesta se va încorona împărat al Franței, autoexilîndu-se în mod temporar la Bruxelles.

După ce și-a consumat viața în mod fastuos, Dumas sfîrșește sărac și părăsit de mulți dintre cei care odinioară roiau în anturajul său. Pe patul de moarte, în decembrie 1870, Dumas își întreba neliniștit fiul, care nu-i altul decît autorul celebrei *Dame cu camelii*, dacă va supraviețui ceva din opera sa. Dumas-tatăl putea să închidă ochii liniștit. O parte dintre eroii săi, în frunte cu d'Artagnan și contele de Monte Cristo, eroi în care este cuprins ceva din temperamentul său, vor înfrunta veacurile pornind într-o călătorie lungă în posteritate.

Debutul literar al lui Alexandre Dumas se produce în perioada cînd literatura franceză era teatrul unei lupte spectaculoase și înverșunate între adepții clasicismului și partizanii romantismului. Dumas va păși în primele rînduri ale înflăcăratei generații de romantici din al patrulea deceniu, care va înălța romantismul la apogeul gloriei. Romantismul este produsul estetic al unei agitate perioade istorice legată de lupta maselor populare împotriva feudalismului și a regalității, ale cărei momente culminante le reprezintă revoluțiile din 1789, 1830 și 1848. Dacă la începuturile lui, prin opera lui Chateaubriand, de pildă, romantismul cunoaște o orientare conservatoare, monarhică și religioasă, mai apoi, prin lucrările unor scriitori ca Lamartine sau Hugo, este invadat de idei progresiste, reflex al spiritului democratic.

Romanticii emancipează individul de rigoarea legilor sociale, făcînd din „eu" punctul convergent al universului, exaltă sensibilitatea, descătușează imaginația — ca ripostă împotriva cenzurii tiranice a rațiunii în literatura clasicismului —, proclamă trecutul național ca una dintre principalele surse de inspirație, lărgesc aria literaturii, incluzînd subiectele exotice, și opun „frumosului abstract" al esteticii clasice „frumosul concret", cultivînd „culoarea locală".

Teatrul [1], domeniu unde Dumas începuse să-și valorifice imaginația și uluitoarea ușurință la scris, era și el scena unei violente lupte pentru impunerea romantismului, ce va triumfa cu faimoasa „bataille" de la premiera dramei *Hernani* a lui Victor Hugo, în 1830.

[1] Cf. H. Parigot, *Le drame d'Alexandre Dumas*, Paris, 1892; M. Descotes, *Le drame romantique et ses grands créateurs*, 1955.

Terenul pentru afirmarea teatrului romantic fusese pregătit de evoluția baletului anecdotic și de succesul melodramei prin interpretarea talentată a unor actori ca Marie Dorval, Saint-Firmin, care vor fi și primii interpreți ai repertoriului romantic. Traducerea unor piese de Schiller, Manzoni și repunerea în circulație a teatrului shakespearian sînt noi argumente în sprijinul creației romantice.

Evident, nu puteau să întîrzie nici teoreticienii teatrului romantic. Trebuie reținute în special două momente. Primul este marcat de apariția studiului lui Stendhal *Racine et Shakespeare* (1823). Pronunțîndu-se împotriva regulei „celor trei unități", care priva piesa de libertate de acțiune și încorseta fantezia, el recomandă extragerea subiectelor din istoria națională. După părerea sa, teatrul trebuia să abandoneze versul, împrumutînd mijloacele de expresie ale prozei. Al doilea manifest al teatrului romantic îl constituie prefața lui V. Hugo la piesa *Cromwell* (1827). În dezvoltarea literaturii, Hugo distinge o perioadă lirică, o perioadă epică și o perioadă modernă, dominată de dramă, în centrul căreia trebuie să stea antiteza dintre bun și rău, dintre viciu și virtute. Respinge violent regula „celor trei unități", ca și „stilul nobil", pledînd pentru libertatea dezvoltării acțiunii și pentru accesul pe scenă al limbii vorbite.

Programul teoretic trebuia să-și găsească o aplicare practică. Prosper Mérimée încearcă acest lucru cu *Le Théâtre de Clara Gazul (Teatrul Clarei Gazul)*, dar fără mare succes. Mérimée dădea un exemplu cum ar trebui să arate teatrul romantic, dar nu izbutise să creeze piesa așteptată, după cum nu va reuși nici Victor Hugo în al său *Cromwell*, care rămîne o dramă livrescă, fără posibilitate de transpunere scenică. Cel care realizează prima dramă în stare de a fi jucată este Alexandre Dumas, a cărui piesă *Henric al III-lea și curtea sa*,

reprezentată în 1829, are un succes categoric. Drumul dramei romantice spre scenă era deschis şi, un an mai tîrziu, prin *Hernani*, Victor Hugo o va impune definitiv.

Numele lui Alexandre Dumas se fixează în atenţia publicului şi dobîndeşte un loc în istoria literaturii în primul rînd ca dramaturg. Alături de V. Hugo şi Alfred de Vigny, el este unul dintre principalii exponenţi ai teatrului romantic. Evident, el n-are talentul viguros al lui Hugo, manifestat în special în *Hernani* (1830) şi *Ruy Blas* (1838), nici profunzimea de idei a lui A. de Vigny (autorul lui *Chatterton*, 1835).

Cum se explică atunci interesul puternic suscitat de *Henric al III-lea?*

Într-o oarecare măsură a influenţat conjunctura literară a vremii. Publicul larg, cel care umplea stalurile şi galeriile teatrelor pariziene, nu mai gusta tragedia clasică. El simţea nevoia unor piese care să aducă pe scenă idei şi sentimente mai puternice, neîncorsetate de canoane, mai conforme cu viaţa. Romanticii pregătiseră gustul pentru un teatru nou, dar — aşa cum am arătat — străduinţele unor Prosper Mérimée, V. Hugo şi alţii se dovediseră infructuoase. Primul care realiză o dramă aptă de a se juca este Alexandre Dumas în *Henric al III-lea*. Apreciindu-i meritele, publicul amestecă în ovaţiile sale şi protestul împotriva facticelor producţii scenice clasicizante, manifestîndu-şi aderiunea la literatura romantică.

Bineînţeles succesul lui *Henric al III-lea* nu poate fi redus la un succes de conjunctură. Piesa are merite intrinseci, demne de menţionat, care au determinat ca, de-a lungul anilor, să fie reluată pe scenele teatrelor franceze sau din străinătate. Dumas are mai presus de toate un dezvoltat simţ scenic. El ştie să construiască teatral conflictul, să gradeze acţiunea, să realizeze scene de efect, dînd stringentă unitate unei acţiuni aparent complicate şi dezorganizate. Dialogurile sale au o mare rezonanţă dramatică, sînt bine frazate şi au o largă funcţie de caracterizare. Chiar şi în proza sa, dialogul păstrează un incontestabil caracter scenic. Piesele lui Dumas aduc, de asemenea, în faldurile unei imaginaţii larg desfăşurate, care im-

provizează în spiritul epocii evocate, caractere puternice, pasiuni violente, dezvăluite într-o continuă şi acerbă confruntare a dorinţei de libertate a individului — care vrea să realizeze fericirea personală — cu forţele ce încearcă să o reprime.

În timpul reprezentaţiei, simpatiile publicului erau dăruite ducesei de Guise, care nutrea o delicată, dar năvalnică dragoste, şi domnului de Saint-Mégrin, iubitul ei, care sfida moartea pentru a culege de pe buzele femeii adorate sacrele cuvinte ale iubirii. Intriga este dezvoltată romanesc, cu multe poante, abundînd în scene tari.

Dumas ştie să păstreze acţiunea la o mare tensiune, introducînd episoade care eliberează pentru moment emoţia din cătuşele încordării, pentru ca, în continuare, acţiunea să se desfăşoare cu sporită intensitate.

Încurajat de succesul acestei drame, Al. Dumas va exploata pe larg gustul publicului pentru trecutul istoric al Franţei şi, în general, pentru istorie. În anii următori oferă spectatorilor, printre altele, piesele *Christine* (1830), *Charles VII chez ses grands vassaux (Carol al VII-lea la marii lui vasali* — 1831), *La Tour de Nesle* (1832), *Don Juan de Marana* (1832), *Caligula* (1835) etc.

Cu *Antony*, Alexandre Dumas îşi leagă numele şi de începuturile dramei romantice moderne (1831). Piesa are un succes de prestigiu, cunoscînd 130 de reprezentaţii consecutive, consolidînd reputaţia autorului ei. Axată pe tema amorului — temă asiduu cultivată în scrierile romantice — Dumas aducea pe scenă una dintre acele neguroase şi însingurate personalităţi pe care legile sociale ale timpului, cu morala în multe privinţe fariseică, le-a ostracizat, înveninîndu-le existenţa.

Antony se revoltă împotriva legilor unei societăţi inechitabile, tăgăduindu-le justeţea, fiindcă nu lasă dragostei adevărate libertatea să ardă cu flacăra înaltă a pasiunii. Théophile Gautier, atît de rezervat în aprecierile sale faţă de opera lui Dumas, socotea justificat succesul dramei care, pur şi simplu, „incendiase toate inimile".

Tema individului neconformist, în opoziţie cu societatea, este reluată de Dumas în *Kean ou Desordre et génie (Kean sau Dezordine şi geniu* — 1836), dramă al cărei punct de plecare îl constituie viaţa agitată a vestitului actor englez Edmund Kean (1787—1833). Şi de această dată eroul repudiază vehement restricţiile sociale, înţelegînd să dea frîu liber sentimentelor lui. Rivalitatea cu prinţul de Galles, pretendent la inima iubitei sale, contesa de Koefeld, îi demonstrează însă că opinia publică nu poate fi ignorată şi nu-şi realizează fericirea decît fugind de societate.

Puţine dintre piesele de teatru ale lui Alexandre Dumas rămîn totuşi înscrise ca titluri viabile în istoria literaturii. Astăzi, cele mai multe dintre ele au aerul vetust al majorităţii producţiilor romantice. Multe dintre piesele sale au fost uitate chiar a doua zi după reprezentaţie, iar unele dintre ele au avut o primire nefavorabilă chiar la premieră. *Caligula* a cunoscut un insucces total. În cercurile literare în loc de „tu m'ennuies" (tu mă plictiseşti) era la modă expresia „tu me caligules". Dumas n-a ştiut să-şi folosească pertinent talentul său real, ci, ahtiat după succes, scria grăbit, facil, în serie, îndreptăţindu-şi contemporanii să vorbească despre el ca despre un industriaş al literaturii.

Teatrul romantic n-a ţinut prea mult timp capul de afiş al scenei franceze. După trei ani de la memorabila bătălie a lui *Hernani*, tot V. Hugo este acela care cu *Les Burgraves* marchează începutul declinului său.

Înainte ca teatrul romantic să decadă, Alexandre Dumas îşi cîştigase o netăgăduită notorietate şi cu romanele sale. Cu febrilitatea caracteristică, bazîndu-se pe sprijinul documentar al unor colaboratori — dintre care principalul a rămas Auguste Maquet[1] — Dumas scrie roman peste roman, tipărindu-le pe cele mai multe în foiletoanele ziarelor, apoi în volume. Acestea erau aşteptate cu nerăbdare, se epuizau cu rapiditate extraordinară, creîndu-i o popularitate care rivaliza cu cea cunoscută de Daniel de Foe, autorul celebrului Robinson Crusoe.

[1] Printre cei mai cunoscuţi colaboratori ai săi se numără şi A. de Leuven, Lockroy, Anicet Bourgeois, Hippolyte Romand, Paul Maurice, Fiorentino etc. E. de Mirecourt vorbeşte chiar cu maliţie despre *„Alexandre Dumas şi C.-ie — Fabrică de romane"*.

Romanul romantic avea o largă audienţă, iar cauzele care i-o creaseră erau aceleaşi care consacraseră teatrul romantic. Succesul romanului era însă asigurat încă de pe vremea cînd teatrul lupta de abia pentru cucerirea scenei. Se ştie că una dintre caracteristicile romantismului este preocuparea vie pentru trecutul istoric al ţării. Aceasta corespundea gustului marelui public, ridicat la viaţa politică o dată cu revoluţia din 1789, avid de romane care să-i înfăţişeze într-o viziune patriotică aspecte pline de dinamism din istoria patriei. Walter Scott cunoaşte o largă răspîndire în Franţa, operele sale constituind modele nu numai pentru scriitori, dar şi pentru artiştii plastici. Se dezvoltă şi creaţia originală. V. Hugo scrie *Han d'Islande* (1823) şi *Nôtre Dame de Paris* (1831) — una dintre marile creaţii ale acestei epoci. Alfred de Vigny publică *Cinq-Mars* (1826), iar Prosper Mérimée *La Chronique du règne de Charles IX (Cronica domniei lui Carol al IX-lea* — 1829). Stendhal cu *Le Rouge et le Noir (Roşu şi Negru* — 1831) şi *La Chartreuse de Parme (Mănăstirea din Parma* — 1839) întregeşte tabloul literaturii de inspiraţie istorică. În egală măsură se răspîndeşte şi romanul exotic, cu acţiuni palpitante (sub influenţa romancierului american Fenimore Cooper), romanul fantastic, ca şi „romanul negru", terifiant, impus de scrierile lui Walpole şi Ann Radcliffe. Paralel cu acestea se dezvoltă şi romanul de inspiraţie contemporană, preocupat de problemele morale, din care îşi extrage seva mai tîrziu romanul realist şi naturalist[1].

Romanele lui Alexandre Dumas, în majoritatea lor, sînt de inspiraţie istorică, evocînd cu precădere secolele al XVI-lea, al XVII-lea, al XVIII-lea. Acţiunea romanului *Regina Margot*

[1] Cf. Eugène Gilbert, *Le roman en France pendant le XIX-e siècle*, Paris, 1896 ; André Le Breton, *Le roman français aux XIX-e siècle ; Avant Balzac*, Paris, 1901.

este brodată pe canavaua intrigilor Caterinei de Medicis, pentru a înlătura pe Henric de Navarra de lîngă tronul Franței; *Doamna de Monsoreau* și *Cei patruzeci și cinci* evocă agitata domnie a lui Henric al III-lea, iar *Cei trei mușchetari* — anii domniei lui Ludovic al XIII-lea și ai guvernării lui Richelieu; în *După douăzeci de ani* este oglindită perioada tulbure a Frondei, iar în *Vicontele de Bragelona* conflictul se desfășoară în perioada de început a stăpînirii Regelui-Soare; evenimentele din vremea lui Ludovic al XV-lea inspiră lucrarea *Olimpia de Clèves*. Revoluția Franceză oferă lui Dumas fondul epic pentru romanele *Ange Pitou, Contesa de Charny, Cavalerul de la Maison Rouge, Albii și albaștrii*, în timp ce restaurația îi furnizează substanța narațiunii pentru *Mohicanii Parisului*.

Sub influența romanului popular, Dumas publică și romane în care e vădită preocuparea pentru zugrăvirea moravurilor vremii, așa cum procedează și contemporanii săi Alphonse Karr sau Eugène Sue. Din această serie fac parte romanele *Pauline*, primul volum din *La salle d'armes, Amaury, Fernande, Cécile, Sylvandire, L'Ingénue*, dar mai ales *Contele de Monte Cristo*, roman în care fantezia, narațiunea alertă tipică romanului de acțiune și observația realistă fuzionează într-o imagine captivantă, cu semnificații bogate. Dumas a căutat subiecte și în afara istoriei Franței — *Actée*, roman a cărui acțiune se petrece în antichitatea greco-romană — după cum a încercat și romanul epopee, care să schițeze istoria lumii întregi, pe tema „evreului rătăcitor" — din care n-a publicat însă decît primul volum — *Isaac Laquedem* — dintr-o proiectată serie de douăzeci și cinci de cărți. Rezultatele au fost însă modeste.

Spre deosebire de V. Hugo, Vigny sau Mérimée, care reînviau trecutul cu respect pentru adevărul istoric, Dumas este preocupat de a reconstitui, pe baza unei imaginații productive, o acțiune în spirit istoric. În timp ce Vigny considera că *„istoria este un roman al cărui autor este poporul"*, Dumas compara istoria cu un cui de care-și agață tabloul de epocă. El recunoaște astfel deschis caracterul imaginativ al creației sale,

în care adesea autentice erau doar cadrul și costumele. Dumas se dovedea un discipol al lui Walter Scott, care nu rechema la viață întîmplări reale din istoria Angliei, ci crea episoade istorice într-o formă romanescă, dar de un incontestabil pitoresc; așa dar, o literatură ce înlocuia veridicul cu posibilul, care cunoștea totuși deplin succes prin ineditul spectaculos al acțiunii și prin aventurile desfășurate vertiginos.

Al. Dumas nu apelează la documente istorice de primă mînă, ci, de cele mai multe ori, la izvoare lăturalnice, din care își poate extrage însă pretexte pentru a da aripi inepuizabilei sale imaginații. Marx și Engels, caracterizînd opera lui Ledru-Rollin, au făcut și o apreciere asupra metodei lui Dumas de a se informa în vederea elaborării scrierilor sale: „În ceea ce privește lucrările sale istorice, el și le scrie așa cum își scria Alexandre Dumas foiletoanele. Studiază numai materialul pentru capitolul următor." Romanul *La Légende du sire de Giac*, de exemplu, n-are alt document la bază decît o mențiune fugară despre un cavaler de Giac de pe vremea lui Ioan Fără de Frică. Cărțile lui Dumas dovedesc însă o acută intuire a spiritului epocii, reînviindu-i moravurile într-o reinterpretare savuroasă, ca în *Regina Margot, Doamna de Monsoreau* sau *Cei trei mușchetari*.

Contemporanii — și printre ei și unii mari creatori — au văzut într-însul un excepțional talent literar. Spre sfîrșitul veacului, un ziar american pretindea chiar că cele mai populare figuri ale veacului al XIX-lea au fost Napoleon și... Alexandre Dumas. D'Artagnan și Edmond Dantès se bucurau de o celebritate enormă, și numele lor era invocat pentru a exemplifica îndrăzneala sau spiritul de dreptate. A trebuit să intervină judecata neiertătoare a timpului pentru a stabili adevărata valoare a acestui scriitor fecund, dar inegal, a cărui operă, în ansamblul ei, are o notă de pronunțată facilitate.

Alexandre Dumas, a cărui operă e lipsită de profunzime psihologică, a știut să acordeze talentul de a inventa acțiuni palpitante cu gustul marelui public al vremii sale. El nu pretindea cititorilor să gîndească serios, nu-i punea să reflecteze

la grave probleme sociale sau filozofice, ci-i amuza prin intriga abil condusă, prin imprevizibilul acțiunii care purta eroii cînd pe culmile gloriei, cînd îi împingea în abisurile deznădejdii. Atare scrieri făceau totuși educația cititorului, omagiind virtutea și înfierînd viciul, popularizînd în același timp într-o formă accesibilă, nu lipsită de superficialitate, istoria țării. Romanele sale slăvesc îndrăzneala neșovăielnică, pasiunile violente, simțul onoarei și al datoriei, care fac din personajele pozitive ființe exemplare. Nu numai bărbații, dar și femeile sînt construite pe aceleași coordonate majore ale onoarei și ale acțiunii — rezultate dintr-o puternică pasiune și susținute cu măreață cutezanță. Femeile din popor, ori de cîte ori apar în romanele sale, sînt apariții de mare frumusețe, impunînd prin puritatea și trăinicia sentimentelor, aducînd un suflu proaspăt într-o lume dominată de patimi și intrigi. Cucerește în romanele lui Alexandre Dumas și faptul că eroii săi, chiar cei negativi, nu sînt nici obsceni, nici lași, nici lipsiți de inteligență. Romanele lui sînt populate de eroi care încrucișează spada cu dezinvoltură și aruncă în balanța victoriei resursele multiple ale unei inteligențe scăpărătoare și ale unor sentimente puternice. Cu Alexandre Dumas, romanul istoric coboară la nivelul romanului popular. Inspirîndu-se din viața micii burghezii, a mediilor nevoiașe, a declasaților chiar, într-o intrigă stufoasă, plină de întorsături neprevăzute, autorii de „romane populare" au cultivat gustul păturilor celor mai largi pentru senzațional, pentru eroi îndrăzneți. Romanul popular, străbătut de un spirit facețios, adesea ironic și licențios, evocînd o lume în care imaginația înlesnea cele mai neașteptate rezolvări, nu era lipsit de o undă de proaspătă observație realistă și de critică socială. Romanul popular, care cîștigase gustul cercurilor largi de cititori prin operele lui Pigault-Lebrun *(Monsieur Botte* — 1802) și Ducray-Duminil *(Coelina ou l'Enfant du mistère* — 1798), va cunoaște un nou avînt o dată cu apariția romanului-foileton. (Ideea îi venise lui Vernon, aplicînd-o la *Revue de Paris*, și o va specula primul pentru presa cotidiană Emile Girardin în jurnalul său *La Presse*. Prin Alexandre Dumas,

Eugène Sue, Paul de Kock, Paul Féval, Ponson du Terrail și alții, romanul popular va ajunge la apogeu.)

Romanul *Cei trei mușchetari*, publicat în 1844, cunoaște de îndată un succes deosebit și trece repede hotarele Franței. Acțiunea se desfășoară în veacul al XVI-lea, în vremea domniei regelui Ludovic al XIII-lea și a guvernării cardinalului de Richelieu, abilul diplomat al acestuia. Evident, Dumas nu este preocupat să zugrăvească tabloul social al Franței acelei vremi, politica lui Richelieu sau cauzele disputelor religioase, ci, ca în întreaga lui operă, selectînd cîteva elemente concrete, brodează în jurul lor o intrigă palpitantă, făcîndu-ne cunoștință cu d'Artagnan și cei trei mușchetari, Athos, Porthos și Aramis, care-și pun curajul și inteligența în slujba reginei Anna de Austria, împotriva căreia Richelieu țesuse o vastă intrigă pentru a o compromite, lovind astfel în iubitul ei, ducele de Buckingham, primul ministru al Angliei, rivalul său politic.

Subiectul romanului este extras de Alexandre Dumas din *Mémoires de Charles de Batz-Castelmore, comte d'Artagnan* (1704) [1], operă apocrifă a lui Gatien Courtilz de Sandras, care-i oferă numele eroilor, episodul călătoriei lui d'Artagnan la Paris, o intrigă cu Milady X, precum și personajul doamnei Bonacieux — în amintitele *Memorii* fiind soția unui crîșmar. Printre izvoarele romanului mai trebuie amintite *Les Mémoires de Pierre de la Porte*, din care-și extrage episodul răpirii d-nei Bonacieux, prelucrîndu-l după răpirea valetului Annei de Austria, precum și cartea lui Roederer *Intrigues politiques et galantes de la cour de France*, care-i furnizează întîmplarea cu diamantele dăruite de Anna de Austria ducelui de Buckingham. Din aceste cîteva momente, Al. Dumas construiește o acțiune de mare amploare, care spulberă aprecierile nedrepte ale unor critici literari care vedeau în *Cei trei mușchetari* o simplă operă de imitație.

[1] Pentru problema izvoarelor istorice ale romanului *Cei trei mușchetari*, cf. Charles Samaran, *D'Artagnan, capitaine des mousquetaires du roi*, Paris, 1912 ; Henri Clouard, *Alexandre Dumas*, Paris, 1955.

Dacă fondul istoric real al *Celor trei muşchetari* este destul de anemic, în schimb ambianţa socială şi morală este evocată cu o bună intuire a spiritului epocii. Deşi epoca nu este reconstituită pe baza unor întîmplări concrete, de ordin istoric, nu se poate tăgădui că romanul lui Dumas este scris în specificul vremii. Specificul epocii — prezentat într-o aureolă de vitejie, galanterie şi graţie — este redat prin moravurile descrise cu vigoare, dar fără să neglijeze nuanţările, prin intermediul muşchetarilor.

Care este cheia succesului *Celor trei muşchetari* şi, în general, a romanelor lui Alexandre Dumas?

Observînd că romanele lui Walter Scott debutează cu ample incursiuni biografice, ceea ce face ca prima parte a creaţiilor acestui inventiv prozator să aibă mai puţină mişcare, Dumas îşi propune să cîştige cititorul prin acţiunea plină de elemente neprevăzute care-i modifică direcţia, nelăsîndu-i posibilitatea să-i întrevadă cursul viitor. Autorul *Celor trei muşchetari* are, fără îndoială, geniul invenţiunii şi al conducerii acţiunii, regizate cu savantă iscusinţă, fiind un maestru al genului. Fantezia uluitoare şi stringenţa cu care corelează episoadele secundare firului principal dau romanelor lui o remarcabilă unitate de acţiune. Pe bună dreptate romanul modern de aventură recunoaşte în scrierile lui Al. Dumas-tatăl una dintre cele mai improtante surse.

Acţiunea este în esenţa ei dramatică, adesea destinele eroilor se frîng în faţa dificultăţilor, dar sentimentul pe care-l inspiră nu este apăsător, fiindcă Dumas introduce o notă optimistă chiar şi în finalurile sumbre, optimism izvorît din tăria de caracter a eroilor, care transmit posterităţii un mesaj de încredere în cauza binelui şi adevărului.

Romanul *Cei trei muşchetari* demonstrează într-un înalt grad capacitatea lui Dumas de a construi naraţiuni de amploare, care subjugă cititorul de la primele pagini. De la ciocnirea iniţială a mîndrului şi ambiţiosului d'Artagnan cu oamenii cardinalului de Richelieu în hanul „La Morarul vesel" din Meung şi continuînd cu palpitantele aventuri ale celor trei

muşchetari Athos, Porthos şi Aramis — care o ajută pe regină să dejoace tentativele cardinalului de a o compromite — şi pînă la scena finală, cînd cei patru prieteni îşi fac dreptate ucigînd-o pe diabolica Milady, naraţiunea romanului se desfăşoară într-un ritm din ce în ce mai sprinten, fără nici un moment de scădere, culminînd cu episodul final, în care tensiunea atinge paroxismul.

Dumas recurge cu predilecţie la elementul surpriză, la turnura neprevăzută a conflictului, care produce pasionante răsturnări de situaţie. Să amintim de d'Artagnan, care a provocat la duel pe cei trei muşchetari, dar, în loc ca duelul să aibă loc, cei patru protagonişti, prin forţa împrejurărilor, se văd puşi în situaţia de a face front comun împotriva slujitorilor cardinalului, legînd între ei o prietenie proverbială, sintetizată prin deviza: *„toţi pentru unul, unul pentru toţi"*; să mai evocăm şi episodul cînd Milady — pusă sub pază de lordul de Winter — reuşeşte să evadeze seducîndu-l pe credulul locotenent Felton, izbutind chiar, cu ajutorul lui, să asasineze pe ducele de Buckingham. Imprevizibil şi capitavant este şi finalul cărţii: cînd Milady se crede răzbunată pe d'Artagnan, otrăvind-o pe doamna Bonacieux, ea însăşi este prinsă şi condamnată la moarte de muşchetari.

Spre deosebire de alte romane ale lui Dumas, care trăiesc doar prin acţiunea lor, *Cei trei muşchetari* se remarcă şi prin relieful şi complexitatea psihologică a eroilor. În ţesătura bogată a acţiunii, destinele eroilor se definesc cu pregnanţă, dezvăluindu-şi treptat universul sufletesc. Deşi pe toţi îi uneşte curajul remarcabil care-i mînă din aventură în aventură, aceştia au caractere diferenţiate şi, cu toate că autorul este sever cu utilizarea detaliilor, găseşte totuşi suficiente resurse pentru a le nuanţa subtil psihologia.

Trăsătura dominantă de caracter a lui d'Artagnan este cutezanţa, care-i aduce atîtea biruinţe de prestigiu asupra duşmanilor, învingîndu-i în duel, dacă este vorba de oamenii în subordinea cardinalului, sau destrămînd inteligent intrigile primului ministru. D'Artagnan nu este însă un personaj linear.

Cutezanța sa este cenzurată de rațiune, care potolește adesea elanul brațului. Este ambițios și urmărește să parvină în ierarhia socială, dar vanitatea nu-l împiedică să acționeze cu pondere ; este impulsiv, dar știe să-și frîneze prima pornire. Este pradă uneori sentimentelor contradictorii, în care nu mai poate pune măsură, lăsîndu-se tîrît de ele în direcții divergente. Pe teribila Milady o urăște, arde de dorința de a se răzbuna pe ea, dar nu-și poate totuși reține o puternică înclinare pentru farmecele acesteia, primejduindu-și viața. Pendularea între înclinații contrare, în care uneori reușește să stabilească un echilibru, alteori nu, face ca bravul gascon, măreț prin curaj, cuceritor prin ingenuitate, să fie un personaj veridic, poate cel mai viu dintre eroii lui Dumas.

Athos, conte de La Fère, personifică demnitatea nobiliară. Faptele lui sînt cumpătate, vorba chibzuită, iar mintea ageră ; el ascunde cu grijă un suflet agitat, în care nu s-a stins deznădejdea provacată de amorul nefericit nutrit pentru frumoasa, dar venala Charlotte Backson, devenită mai tîrziu Milady de Winter. Încingîndu-și spada ca mușchetar al regelui, el caută să-și potolească remușcările de a fi ucis, credea el, pe nedemna soție și de a-și fi risipit domeniul familial. Vitrega lui experiență de viață i-a dăruit însă o luciditate care va înfrîna îndrăzneala prietenului d'Artagnan și va lumina mobilurile ascunse ale întîmplărilor.

Dacă în Athos elementul romantic e reprezentat de suferința care-l personifică și-i dă aerul de nobilă tristețe, Aramis este construit, în manieră romantică, ca un erou stăpînit de puternice contradicții interioare, fiind cel mai complex din grupul celor patru prieteni. Fost slujitor al bisericii, el năzuiește să se reîntoarcă la preocupări ecleziastice. Aceasta nu-l împiedică să mînuiască spada, să cucerească inima doamnei de Chevreuse, cu care întreținea secrete legături, să petreacă în lege fără să-și achite consumația, amestecînd plăcerile lumești cu considerații de ordin biblic. Dominanta lui este șiretenia, pe care o folosește fără scrupule pentru a-și aranja viața personală,

păstrînd însă în cadrul grupului mușchetarilor o exemplară camaraderie.

Porthos, mușchetarul cu statură uriașă și forță herculeană, întruchipează generozitatea dezinteresată, o forță funciară morală și fizică, pusă cu încredere la dispoziția tovarășilor săi. Bonom, cucerește simpatia cititorului, care-i iartă vanitatea nemăsurată, ce-l pune adeseori în situații ridicole.

Galeria personajelor este completată de cîteva figuri feminine care se remarcă și ele prin veridicitate. În primul rînd trebuie pomenită Milady de Winter, femeie fatală, în solda cardinalului de Richelieu, care, cînd din umbră, cînd fățiș, va căuta să anihileze acțiunile mușchetarilor. Chipul femeii fatale apare și în alte romane ale lui Dumas. Nici una dintre ele, nici chiar Nicole din *Joseph Balsamo*, n-are însă vigoarea Milady-ei, veritabil personaj romantic, care ascunde sub o înfățișare răpitor de frumoasă un caracter oribil. Călugăriță în ordinul benedictinilor, determină pe un preot să fure, și acesta își ispășește păcatul luîndu-și zilele ; ajunsă soția lui Athos, cînd îi descoperă trecutul, acesta o spînzură, pentru că l-a indus în eroare, dar ea scapă printr-o împrejurare norocoasă. Devenită Milady de Winter, își ucide soțul și, liberă de obligații conjugale, duce o viață reprobabilă. Intră în solda lui Richelieu, fiind un agent diabolic cu ajutorul căruia cardinalul își duce la îndeplinire cele mai abjecte planuri. Crudă, vanitoasă și pasionată, Milady este o ființă tenace și lipsită de scrupule, care folosește în egală măsură banii și propriul trup ca argument în favoarea intențiilor sale. În factura melodramei, Milady, după ce o otrăvește pe buna doamnă Bonacieux, în nota de mister și intensă teroare a scenelor tari ale lui Dumas, este judecată de mușchetari și ucisă de un călău care nu era altul decît fratele nenorocitului preot mort din pricina ei.

Femeii fatale, Dumas îi opune chipul femeii din popor, personificată de doamna Bonacieux, în a cărei biografie devotamentul, pasiunea, inteligența și ingenuitatea se împletesc într-o particulară armonie. Violența sentimentelor și tenacitatea în acțiune — atribute comune tuturor eroinelor lui Dumas —

sînt caracteristice şi pentru doamna Bonacieux, care îşi dăruieşte inima lui d'Artagnan fără reticenţe — dar cast — şi nu disperă chiar cînd sorţii îi sînt potrivnici. Scena de la mănăstire, în care Milady cucereşte cu ipocrizie încrederea blîndei Bonacieux, delimitează prin contrast caracterul celor două eroine, dînd mai multă strălucire virtuţii iubitei lui d'Artagnan.

Dumas nu-şi defineşte personajele de la bun început, avizînd cititorul asupra caracterului lor, ci pătrunde în universul sufletesc al acestora lent şi discret, pe măsură ce conflictul cîştigă în profunzime, lăsînd scena finală să aducă ultimele nuanţe.

Relevatoare sînt nu numai faptele, dar şi dialogul vioi şi elegant. Eroii se angajează în discuţii cu deciziunea cu care s-ar avînta într-o luptă hotărîtoare. Adesea dialogul este purtat cu atîta vioiciune, încît îl urmăreşti cu atenţia încordată cu care asişti la unele dintre dramaticele dueluri în care este în joc viaţa şi onoarea eroilor. În timpul unui duel, adesea încrucişarea săbiilor interesează mai puţin decît scînteierea armelor minţii, care asigură succesul moral al muşchetarilor înainte ca vîrful armei lor să fi străpuns pieptul adversarilor.

Interesul literar al romanelor lui Dumas nu se poate restrînge numai la abilitatea de a construi acţiuni captivante şi la capacitatea de a contura uneori interesante profiluri umane. Am ignora în cazul acesta valoarea documentară a scrierilor sale — şi mai ales a *Celor trei muşchetari* — pentru moravurile epocii. În mod cert, spiritul vremii este prezent cu trăsături specifice, însufleţind acţiunea şi tonificînd caracterele eroilor.

Ambianţa politică a epocii, amestec de loialitate şi ipocrizie, de demnitate şi trădare, este redată cu remarcabilă intuiţie. Edificator pentru chipul politicianului vremii este îndeosebi cardinalul de Richelieu, primul ministru al lui Ludovic al XIII-lea, căruia Dumas i-a schiţat un portret, după cum au remarcat istoricii literari, cu mai multă exactitate decît a reuşit Vigny în romanul *Cinq-Mars* sau Victor Hugo în drama *Marion Delorme*. Deşi simpatia autorului se îndreaptă spre

d'Artagnan, portretul făcut lui Richelieu nu-i denaturează personalitatea, ci-i surprinde, făcîndu-le sesizabile în acţiuni concludente, înaltele lui însuşiri de om de stat, preocupat să asigure prosperitatea Franţei. Autorul nu ascunde însă că inteligenţa marelui politician se coboară pînă la urzirea unor comploturi respingătoare, stipendiind elemente descompuse, dar în acelaşi timp el este prezentat ca un om care ştie să preţuiască inteligenţa şi vitejia adversarului, respectîndu-i atitudinea demnă. Atmosfera de intrigă ascunsă sub surîsuri amabile, insinuarea vicleană, camuflată într-o aparentă bunăvoinţă, dispreţul reciproc scăpărînd în amabilităţi protocolare, este întregită prin înfăţişarea relaţiilor dintre Ludovic al XIII-lea şi Richelieu. Monarhul îl urăşte pe cardinal, se teme de el, dar nu îndrăzneşte să i se împotrivească, în timp ce acesta, mimînd un deplin respect, îi nesocoteşte directivele.

Morala liberalistă a cercurilor aristocratice este de asemenea sugestiv prezentată. Anna de Austria, care nu găseşte împlinire în căsătoria cu Ludovic al XIII-lea, făcută din raţiuni de stat, caută satisfacţie în afară, încurajînd curtea stăruitoare a ducelui de Buckingham ; Milady cedează pornirilor pasionale fără ezitare, şi atunci cînd interesul îi dictează, îşi tranzacţionează fără scrupule trupul ; pe Aramis preceptele religioase nu-l împiedică să întreţină ascunse legături sentimentale, iar d'Artagnan însuşi nu se dă în lături, cu toate că inima a dăruit-o doamnei Bonacieux, să se lase ispitit de voluptoasa Milady. Dumas a reconstituit cu pregnanţă morala mobilă a aristocraţiei, pentru care amorul de multe ori este un mijloc de alungare a monotoniei care se iveşte chiar şi în diversa viaţă de huzur de la curte. Eroii lui Dumas sînt ahtiaţi după dragoste, sau în orice caz după plăcerile ei, aşa cum au nevoie de aer. Atunci însă cînd într-adevăr iubesc, se consumă la flacăra înaltă a pasiunii, şi dăruirea lor e totală, înfruntînd primejdia, apărînd temerar onoarea iubitei, sacrificîndu-se dacă este nevoie.

Eroii romanului şi-au cîştigat o atît de mare preţuire, încît cititorii erau dornici să le cunoască viaţa în continuare. Al. Dumas nu s-a lăsat mult rugat. În 1845 apare romanul *După douăzeci de ani,* iar în 1848 — *Vicontele de Bragelona.* Ce au devenit muşchetarii ?

Acţiunea romanului *După douăzeci de ani* se petrece în vremea guvernării lui Mazarin. D'Artagnan, om de încredere al lui Mazarin, ar fi dorit să regrupeze forţele muşchetarilor. Numai Porthos, devenit baronul du Vallon de Bracieux de Pierrefonds, îi răspunde chemării. Aramis, redevenit în fine om al bisericii, sprijină Fronda, ca şi Athos, conte de La Fère, care, retras în castelul lui, s-a dedicat educării fiului său, Vicontele de Bragelona.

Deşi îi despart opiniile politice, cei patru tovarăşi — purtaţi de interese diferite în Anglia — îşi reunesc forţele pentru a scăpa de furia fiului lui Milady, Mordaunt, om din anturajul lui Cromwell.

Destinele eroilor se întretaie din nou în romanul *Vicontele de Bragelona.* Trăsăturile de caracter ale eroilor se adîncesc şi mai mult. D'Artagnan şi Porthos, curajoşi şi leali, apără tronul lui Ludovic al XIV-lea, pe care şiretul Aramis, sprijinit de iezuiţii săi, ar fi vrut să-l uzurpe pentru „omul cu masca de fier", fratele geamăn al regelui. În paginile acestui roman îşi găsesc sfîrşitul cei mai mulţi protagonişti. D'Artagnan şi Porthos pier, aşa cum se cade unor viteji, în luptă. Athos nu poate supravieţui morţii fiului său, vicontele de Bragelona, care, plecat într-o expediţie în Africa, s-a lăsat ucis într-o luptă, din cauza durerii provocate de domnişoara de La Vallière, iubita lui, devenită metresa regelui. Le supravieţuieşte doar Aramis, pe care inteligenţa lui versatilă îl face să ocolească meandrele vieţii, ţintind tot mai sus pe scara ierarhiei sociale, tînjind după tiara papală.

Alexandre Dumas a cunoscut o glorie literară fulgerătoare. Faima lui, aşa cum adesea s-a remarcat, a fost şi este chiar mai mare în afara fruntariilor decît în propria sa patrie. Şi

în Romînia Al. Dumas şi-a găsit admiratori statornici care i-au tălmăcit numeroase scrieri, la puţini ani după apariţia lor în Franţa. A. Hrisoverghi traduce drama modernă *Antoni* (1837), Eliade editează volumul *Speronare* (1847), A. Pelimon romanul *Tereza* (1853), Gr. Lupoianu *Fata regentului* (1853), Baronzzi tălmăceşte în 1855 romanele *Iacobini şi Girondini* şi *Isaac Laquedem,* iar în 1856 *Cei patruzeci şi cinci.* Pînă la sfîrşitul veacului al XIX-lea se vor mai traduce printre altele romanele *Regina Margot, Amorul de care moare cineva şi de care nu moare, Din crimele celebre, Paulina, Ioseph Balsamo* etc. În veacul nostru, circulaţia lui Al. Dumas în limba romînă se intensifică, traducîndu-se un număr destul de mare din lucrările lui.

Începînd din 1853, cînd A. Pelimon tălmăceşte *Trei muşchetari,* această capodoperă a literaturii româneşti cunoaşte numeroase ediţii. Suflul eroic şi romantic al lucrării i-a asigurat o prospeţime pe care trecerea anilor n-a alterat-o, oferind şi cititorilor de azi deliciile pe care, cu mai bine un secol în urmă, le cunoscuseră contemporanii lui Dumas. Secretul succesului permanent al lui Al. Dumas trebuie căutat în geniul său de narator, care-l făcuse pe Heine să-l considere, nu fără exagerare, alături de Cervantes, *„cel mai amuzant povestitor pe care îl cunosc ! Ce uşurinţă ! Ce dezinvoltură !"*, iar pe marele Hugo să-i omagieze creaţia cu aceste generoase cuvinte : *„Numele lui Alexandre Dumas este mai mult decît francez, este european, este chiar mai mult decît european, este universal"*.

CONSTANTIN MĂCIUCĂ

TABEL CRONOLOGIC

1762 Se naşte Thomas Alexandre Dumas, fiul marchizului Antoine Davy de la Pailleterie, fost gentilom al prinţului de Conti şi comisar general de artilerie, stabilit în insula San-Domingo, colonie franceză, în anul 1760. Mama lui era negresa Louise Césette Dumas, sclavă pe plantaţia marchizului.

1789 Începe revoluţia burgheză din Franţa. La 17 iunie, deputaţii stării a treia s-au constituit în Adunare naţională, transformată la 9 iulie în Adunare constituantă, avînd menirea de a întocmi o nouă constituţie. La 14 iulie, Bastilia, simbolul absolutismului, este luată cu asalt.

1792 La 10 august, monarhia este înlăturată. La 20 septembrie trupele revoluţionare înfrîng la Valmy trupele intervenţioniştilor.

T. Al. Dumas se căsătoreşte cu Marie Louise Elisabeth Labouret, fiica proprietarului hotelului „de l'Epée", comandant al gărzii naţionale.

1793 T. Al. Dumas primeşte gradul de general de divizie în armata revoluţionară. Ia parte la luptele din Spania, Elveţia, Austria, Egipt.

1797 T. Al. Dumas participă la un complot împotriva lui Napoleon, care nesocotea constituţia, dorind să instaureze dictatura personală, ceea ce a şi reuşit în 1799. Conspiraţia este descoperită, şi T. Al. Dumas, care se afla în Egipt, este trimis în ţară. Pe drumul de întoarcere, este făcut prizonier şi încarcerat în castelul de la Brindisi, din ordinul regelui de Neapoli. Izbuteşte să evadeze după douăzeci de luni, dar sănătatea îi era complet măcinată. Se stabileşte la Villers-Cotterets.

*

1802 La 24 iulie s-a născut Alexandre Dumas. Copilăria şi-o petrece la Villers-Cotterets, dovedind pasiune pentru vînătoare.

1806 Moare Thomas Alexandre Dumas.

1814 Napoleon abdică, drept consecinţă a insuccesele militare din campania din Rusia şi a urmărilor ei. Este exilat pe insula Elba, iar tronul va fi ocupat de Bourboni.

1815 La 1 martie, Napoleon debarcă în Franţa. În drum spre Paris, cortegiul împăratului este văzut şi de Alexandre Dumas. După înfrîngerea de la Waterloo, Napoleon abdică pentru a doua oară, fiind exilat pe insula Sf. Elena.

1817 Alexandre Dumas intră în birourile notarului Menesson din Villers-Cotterets, în calitate de copist de clasa a III-a.

1822 Încurajat de Adolphe Ribbing de Leuven — descendent dintr-o familie de nobili suedezi — Alexandre Dumas întreprinde prima sa călătorie la Paris. Ia un prim contact cu mişcarea artistică pariziană, în special cu cea teatrală.

1823 Apare romanul *Han d'Islande* de Victor Hugo.

1824 La 27 iulie s-a născut Alexandre Dumas-fiul. Mama lui era Marie-Catherine Lebay, proprietara unui mic atelier de lenjerie.

1825 La 22 septembrie are loc debutul literar al lui Alexandre Dumas cu vodevilul *La Chasse et l'amour (Vînătoarea şi dragostea)*, scris în colaborare cu A. de Leuven, care se reprezintă cu succes mediocru. În acelaşi an publică, pe propriile sale speze, volumul *Nouvelles contemporaines (Nuvele contemporane)*, din care nu se vînd decît patru exemplare.

Prosper Mérimée tipăreşte *Le Théâtre de Clara Gazul (Teatrul Clarei Gazul)* cuprinzînd drame şi comedii romantice, atribuite unei ipotetice actriţe spaniole. Pe sine, Mérimée se recomanda drept un simplu tălmăcitor.

1826 Alfred de Vigny publică romanul *Cinq-Mars*, o evocare a epocii guvernării cardinalului de Richelieu.

1827 V. Hugo publică drama *Cromwell*, însoţită de celebra *Prefaţă*, în care sînt expuse principiile estetice ale teatrului romantic.

O echipă de actori din Anglia joacă la Paris, prezentînd în special piese de Shakespeare (*Hamlet, Othello, Macbeth, Negăţătorul din Veneţia* etc.). Spre deosebire de trupa englezească venită în turneu în Franţa în 1822, primită cu ostilitate, acum actorii se bucură de o caldă simpatie, semn că teatrul romantic începuse să cîştige

gustul spectatorilor. Aceste spectacole relevă lui Al. Dumas frumusețile, bogate în sugestii, ale operei shakespeariene.

1829 La 11 februarie are loc premiera piesei *Henri III et sa cour (Henric al III-lea și curtea sa)*, cunoscînd un succes excepțional. *Le Globe* din 14 februarie consemna : „Succesul a fost imens".

Apare romanul lui Prosper Mérimée *La Chronique du règne de Charles IX (Cronica domniei lui Carol al IX-lea)*.

1830 La 30 martie are loc premiera *Cristinei*, dramă în versuri de Alexandre Dumas.

Izbucnește revoluția, ca urmare a intențiilor lui Carol al X-lea de a reintroduce starea de lucruri dinainte de 1789.

La 26 iulie, pe cînd se pregătea să plece în voiaj, Al. Dumas află că regele Carol al X-lea ordonase suprimarea libertăților presei, dizolvarea camerei deputaților și modificarea legii electorale. Renunță la călătorie și, a doua zi, participă la luarea cu asalt a Muzeului de artilerie, apoi la asedierea Luvrului.

Ca rezultat al luptelor purtate pe baricadele Parisului, în timpul celor „trei glorioase" (27—29 iulie), Carol al X-lea este înlăturat, tronul fiind ocupat de Ludovic-Filip, „regele burghez".

1831 La 7 martie se naște Marie, fiica lui Alexandre Dumas. Mama ei era actrița Bell Krebsamer. La 3 mai are loc premiera dramei *Antony*. Se mai joacă de asemenea piesele *Charles VII chez ses grands vassaux (Carol al VII-lea la marii lui vasali)* și *Richard Darlington*.

Apar romanele *Nôtre Dame de Paris* de Victor Hugo și *Le Rouge et le Noir (Roșu și Negru)* de Stendhal.

1835 Întreprinde o călătorie în Italia, unde va reveni în 1836, 1840, 1841, 1842. Aceste călătorii îi inspiră cărțile *Une année à Florence*, *La Villa Palmieri*, *Le Corricole*, *Le Speronare*.

Se joacă *Chatterton* de Alfred de Vigny.

1836 La 31 august are loc premiera piesei *Kean ou Desordre et génie (Kean sau Dezordine și geniu)*.

1838 Face o călătorie în Renania, consemnată în volumul *Excursions sur les bords du Rhin (Excursii pe malurile Rinului)* ; tipărește volumele *Pauline* și *le Capitaine Paul (Căpitanul Paul)*.

Se reprezintă *Ruy Blas* de V. Hugo.

1839 Stendhal publică romanul *La chartreuse de Parme (Mănăstirea din Parma)*.

1840 La 1 februarie, Alexandre Dumas se căsătorește cu Ida Ferrier, actriță care interpretase multe roluri din piesele sale.

1843 Premiera comediei *Les demoiselles de Saint-Cyr (Domnișoarele de Saint-Cyr)*, tipărește romanul *Le chevalier d'Harmental (Cavalerul d'Harmental)*.

Se joacă *Les Burgraves* de V. Hugo.

1844 Pe baza materialului documentar oferit de profesorul de istorie Auguste Maquet — cu care va stabili o fructuoasă colaborare — Al. Dumas scrie romanul *Les trois Mousquetaires (Cei trei mușchetari)*, care se bucură de o enormă popularitate. Între 1844—1850 va edita romanul *Le Comte de Monte Cristo (Contele de Monte Cristo)*, care va cunoaște de asemenea o imensă vogă.

1845 Tipărește romanul *Vingt ans après (După douăzeci de ani)*, continuarea *Celor trei mușchetari*. În același an apare și romanul *La reine Margot (Regina Margot)*.
E. de Mirecourt atacă pe Alexandre Dumas, pentru modul cum își realiza lucrările, în : *Alexandre Dumas et C.-ie — Fabrique de romans (Al. D. și C.-ie — Fabrică de romane)*.

1846 Alexandre Dumas scrie enorm. Publică, printre altele, romanele : *„Le chevalier de la Maison Rouge" (Cavalerul de la Maison Rouge), La guerre des femmes (Războiul femeilor), La dame de Monsoreau (Doamna de Monsoreau)*. În luna septembrie, la cererea ministrului Salvandy de a scrie o carte asupra Algeriei — colonie franceză — Al. Dumas întreprinde un lung voiaj. Traversează Mediterana pe bordul unei nave militare și vizitează orașe din Algeria și Tunis, fiind primit cu mari onoruri militare. Călătoria este povestită în volumul *De Paris à Cadix (De la Paris la Cadix)*.

1847 Alexandre Dumas-fiul publică romanul *La Dame aux camélias (Dama cu camelii)*.

1848 Are loc revoluția burghezo-democratică din Franța. După luptele pe baricade din zilele de 22—24 februarie, în cadrul cărora proletariatul a deținut rolul principal, a fost înlăturată monarhia și proclamată a doua republică. Guvernul provizoriu, având o orientare burgheză, a înșelat speranțele populare. Dizolvarea atelierelor naționale — care a lipsit de posibilitatea de a munci peste 100.000 de oameni — a dus la luptele de stradă din 23—26 iunie, când proletariatul a fost înfrînt de trupele contrarevoluționare comandate de generalul Cavaignac. La 10 decembrie este ales președinte al republicii nepotul lui Napoleon, Ludovic Napoleon Bonaparte.

Apar romanele *Les Quarante cinq (Cei patruzeci și cinci)* și *Le Vicomte de Bragelonne (Vicontele de Bragelona)*, ultimul volum al trilogiei închinate mușchetarilor. La 1 martie 1848 Al. Dumas fondează *Le Mois (Luna)*, revistă cu apariție lunară în care rezumă principalele evenimente politice și literare ; era redactată în întregime de el. *Le Mois* își încetează apariția în 1850.

1849 Apare romanul *Joseph Balsamo*.

1850 Tipărește romanul *Le Collier de la reine (Colierul reginei)*.

1851 La 2 decembrie, Ludovic Napoleon Bonaparte, printr-o lovitură de stat, introduce regimul puterii personale.

1852 La 7 noiembrie, dictatorul este proclamat împărat sub numele de Napoleon al III-lea.

Alexandre Dumas, prudent, pînă la clarificarea intenţiilor lui Napoleon al III-lea, părăseşte Parisul, la 7 decembrie, autoexilîndu-se la Bruxelles.

1853 Publică romanul *Ange Pitou* şi începe editarea romanului *La Comtesse de Charny (Contesa de Charny)*, care se va încheia în 1855. Apare *Isaac Laquedem*, singurul volum scris din proiectatul roman epopee în 25 de tomuri, pe tema „evreului rătăcitor". La 12 noiembrie apare primul număr al jurnalului *Le Mousquetaire (Muşchetarul)*. Îşi încetează apariţia la 7 februarie 1857.

1854 Începe tipărirea romanului *Les Mohicains de Paris (Mohicanii Parisului)*, care se va termina în 1855.

Se reprezintă comedia *Le Gendre de monsieur Poirier (Ginerele domnului Poirier)* de Emile Augier şi Jules Sandeau.

1857 G. Flaubert tipăreşte romanul *M-me Bovary*.

1859 Însoţindu-l pe un cunoscut care pleca la Petersburg să se căsătorească, Al. Dumas întreprinde o călătorie în Rusia. Itinerarul său cuprinde o parte a Finlandei, Petersburgul, Moscova—Nijninovgorodul, Caucazul. Se reîntoarce în ţară prin Marea Neagră.

În primăvara aceluiaşi an, dorind să viziteze

Orientul, armă goeleta „Emma". Se opreşte în Italia, îl întîlneşte pe Garibaldi la Torino şi, cucerit de lupta poporului italian pentru independenţă şi unitate naţională, renunţă la proiectata călătorie, punîndu-se la dispoziţia mişcării patriotice. Cumpără la Marsilia puşti şi cartuşe în valoare de 50.000 de franci, dăruindu-le armatei lui Garibaldi. La Salerno, Dumas este primit, în sunetul clopotelor, cu o caldă demonstraţie de simpatie. În semn de recunoştinţă, Garibaldi îl numeşte directorul „Artelor frumoase". Dumas editează ziarul unionist *l'Independente (Independentul)*.

1860 Alexandre Dumas publică volumele *En Russie (În Rusia)* şi *Les Mémoires de Garibaldi (Memoriile lui Garibaldi)*, inspirate de călătoriile întreprinse în anul precedent.

1862 Apar romanele *Les Misérables* de V. Hugo şi *Salammbô* de G. Flaubert.

1866 Alexandre Dumas întreprinde o călătorie în Germania, care-i oferă substanţa epică pentru romanul *La Terreur prussienne (Teroarea prusacă)* (1867).

1870 La 19 iulie începe războiul franco-prusac, provocat de Prusia pentru a asigura condiţiile unificării Germaniei sub conducerea ei. La 28 ianuarie 1871 guvernul provizoriu, format după abdicarea lui Napoleon al III-lea, încheie armistiţiul cu Prusia. La 18 martie 1871, în Parisul asediat de trupele prusace, muncitorii pornesc insurecţia armată, instaurînd Comuna din Paris, prima formă de dictatură a proletariatului. La 28 mai a căzut ultima baricadă. Treizeci de mii de muncitori au pierit în luptă sau au fost împuşcaţi de reacţiune în timpul represiunii.

La 6 decembrie 1870, Alexandru Dumas-tatăl închide ochii în localitatea Puys, în apropiere de Dièppe. Este înmormîntat provizoriu în cimitirul din Neuville. După terminarea războiului, osemintele sale au fost aduse la Villers-Cotterets. Ceremonia funebră are loc la 16 aprilie 1872.

PREFAŢA [AUTORULUI]

In care se arată că, deşi numele eroilor din povestirea pe care avem cinstea s-o înfăţişăm cititorilor noştri se termină în os *şi în* is, *ei nu au nimic mitologic.*

Este un an de cînd, cu prilejul cercetărilor ce făceam la Biblioteca regală pentru lucrarea mea Istoria lui Ludovic al XIV-lea, *am dat din întîmplare peste* Memoriile d-lui d'Artagnan, *imprimate la Amsterdam, la Pierre Rouge, aşa ca mai toate lucrările din această epocă, în care autorii ţineau să spună adevărul fără să treacă pe la Bastilia pentru un timp mai lung sau mai scurt. Titlul m-a atras ; am luat aceste memorii la mine — bineînţeles cu voia domnului director — şi le-am citit pe nerăsuflate.*

Nu am intenţia să fac nici o analiză asupra acestei lucrări ciudate, şi mă voi mulţumi să le-o recomand cititorilor mei, care preţuiesc îndeosebi tablouri de epocă. Vor găsi în lucrare portrete schiţate de o mînă de maestru şi cu toate că aceste schiţe sînt, cele mai multe, creionate pe uşile cazărmilor sau pe zidurile cîrciumilor, ei vor recunoaşte imaginile lui Ludovic al XIII-lea, Annei de Austria, Richelieu, Mazarin şi

a celor mai mulți curteni din această epocă, fiind tot atît de asemănătoare ca în istoria domnului Anquetil [1].

Dar, după cum se știe, ceea ce izbește spiritul capricios al unui poet nu impresionează totdeauna masa cititorilor. Așa că, deși admirăm la fel cum vor admira, de sigur, și ceilalți detaliile pomenite, pe noi ne-a preocupat mai mult ceva, care, fără îndoială, n-a atras atenția nimănui înaintea noastră.

D'Artagnan povestește că a întîlnit în anticamera domnului de Tréville, căpitan al mușchetarilor regelui, cu prilejul primei sale vizite, trei tineri care serveau în vestitul corp de gardă unde el solicita marea cinste să fie primit și care se numeau : Athos, Porthos și Aramis.

Mărturisim că aceste nume ciudate ne-au impresionat, și ne-a trecut prin minte că nu erau decît pseudonime sub care d'Artagnan ascunsese nume poate vestite, afară dacă purtătorii acestor nume de împrumut nu le aleseseră chiar ei în ziua cînd, dintr-un capriciu, vreo nemulțumire sau nenoroc, îmbrăcaseră cazaca simplă de mușchetar.

De atunci n-am mai găsit astîmpăr tot căutînd în lucrările acelor vremi o urmă oarecare a acestor nume extraordinare care ne stîrniseră atît de tare curiozitatea.

Catalogul cărților pe care le-am citit ca să ne ajungem scopul ar umple o broșură întreagă, ceea ce ar fi foarte instructiv, dar, desigur, puțin amuzant pentru cititorii noștri. Ne vom mulțumi, deci, să le spunem că în momentul cînd, descurajați de atîtea cercetări zadarnice, eram pe cale să le părăsim, am găsit, în sfîrșit, datorită sfaturilor vestitului și savantului nostru prieten Paulin Paris, un manuscris în folio, sub nr. 4772 sau 4775, nu ne mai amintim bine, și avînd ca titlu : Memoriile domnului conte de la Fère, *privind cîteva evenimente petrecute în Franța, către sfîrșitul domniei lui Ludovic al XIII-lea și începutul domniei lui Ludovic al XIV-lea.*

Oricine își poate închipui marea noastră bucurie cînd, răsfoind acest manuscris — ultima noastră speranță — am dat la pagina 20 de numele Athos, la pagina 27 de numele Porthos și la pagina 31 de numele Aramis.

Descoperirea unui manuscris cu totul necunoscut, într-o epocă în care știința istorică s-a ridicat la un grad atît de înalt, ni s-a părut ceva miraculos.

De aceea ne-am și grăbit să cerem îngăduința să-l imprimăm, cu scopul de a ne prezenta într-o zi cu bagajul altora la „Academia de inscripții și litere", dacă nu vom ajunge — lucru foarte probabil — să intrăm la „Academia franceză" cu propriul nostru bagaj, prea considerabil, poate, pentru a pătrunde prin porți.

Această îngăduință, trebuie s-o spunem, ne-a fost ușor acordată ; menționăm aici acest fapt, ca să dăm o dezmințire publică răuvoitorilor, care pretind că trăim sub un guvern nu prea favorabil oamenilor de litere, care îi cer cîte ceva și mai nefavorabil încă celor care nu-i cer nimic.

Oferim acum cititorilor noștri prima parte a acestui prețios manuscris, schimbîndu-i titlul în cel de : Trei mușchetari.

Dacă, așa cum nu ne îndoim, această primă parte are succesul pe care-l merită, ne luăm angajamentul să publicăm, negreșit, a doua parte.

Pînă atunci, așa cum nașul este un al doilea tată, îi poftim pe cititori să ne facă răspunzători pe noi, iar noi pe contele de la Fère, în caz că povestirea le va place sau îi va plictisi.

Acestea fiind spuse, să-i înnodăm firul...

[1] *Louis-Pierre Anquetil* (1723—1806), istoric francez.

CAPITOLUL I

Cele trei daruri ale domnului d'Artagnan-tatăl

În cea dintîi luni a lui aprilie 1626, tîrgul Meung, unde s-a născut autorul *Romanului Trandafirului* [1], părea a fi în toiul unei fierberi atît de cumplite, ca şi cînd hughenoţii ar fi izbutit să-l schimbe într-un al doilea La Rochelle [2]. Văzînd cum fug femeile spre uliţa mare şi auzind ţipete de copii în pragul uşilor, o seamă de tîrgoveţi îşi puneau repede platoşa şi, apucînd o flintă sau un baltag, ca să se simtă mai tari, se îndreptau spre hanul „La Morarul vesel", în faţa căruia o gloată gălăgioasă şi nespus de curioasă se îmbulzea, crescînd cu fiece clipă.

Pe vremea aceea descori se stîrneau panici cumplite şi rare erau zilele cînd un oraş sau altul nu-şi trecea în hrisoave asemenea pacoste. Nobilii se luau la harţă între ei ; cardinalul se războia cu regele şi cu nobilii ; spaniolul se războia cu nobilii, cu cardinalul şi cu re-

[1] *Romanul Trandafirului (Le roman de la Rose)* — celebru roman alegoric şi didactic (sec. XIII), foarte răspîndit în evul mediu ; prima parte a fost scrisă de Guillaume de Lorris, iar a doua de Jean Clopinel, zis Jean de Meung.

[2] Oraş francez, pe coasta Atlanticului, citadela hughenoţilor — denumire a calviniştilor francezi — cucerit de Richelieu în 1628.

gele. Pe lîngă aceste lupte mocnite sau obşteşti, tainice sau făţişe, mai erau pe deasupra hoţii, cerşetorii, hughenoţii, lupii şi valeţii, care se năpusteau asupra tuturor. Tîrgoveţii erau veşnic înarmaţi împotriva hoţilor, a lupilor şi a valeţilor, adesea împotriva nobililor şi hughenoţilor, cîteodată împotriva regelui, dar niciodată împotriva cardinalului sau a spaniolului. Ca urmare a acestor năravuri înrădăcinate, în amintita zi de luni a lui aprilie 1626, tîrgoveţii auzind larmă şi nezărind nici steagul galben cu roşu, şi nici uniformele ducelui de Richelieu, se repeziră cu toţii înspre hanul „La Morarul vesel".

Ajunşi acolo, fiecare îşi putu da seama de pricina acestei fierberi.

Un tînăr... să-i schiţăm portretul dintr-o singură trăsătură de condei : închipuiţi-vă pe Don Quijote la optsprezece ani ; Don Quijote fără armură, nici pe piept, nici pe coapse, un Don Quijote îmbrăcat într-o haină scurtă de lînă, a cărei culoare albastră se schimbase cu vremea, bătînd nedesluşit cînd în vişiniu, cînd într-un azuriu ca cerul. Faţa prelungă şi oacheşă, umerii obrajilor ieşiţi în afară — semn de viclenie ; muşchii fălcilor vînjoşi — alt semn, după care deosebeşti fără greş pe un gascon chiar cînd nu poartă beretă ; tînărul nostru purta însă o beretă împodobită cu un soi de pană ; privirea deschisă şi ageră, nasul vulturesc, dar bine făcut ; prea înalt pentru un băieţandru, prea scund pentru un bărbat împlinit ; un ochi mai puţin încercat l-ar fi luat drept fiul unui fermier, plecat în călătorie, dacă nu i-ar fi văzut spada lungă care, atîrnată la cureaua de pe piept, se lovea de coapsa stăpînului, cînd acesta umbla pe jos, sau de părul zbîrlit al calului, cînd umbla călare.

Căci tînărul nostru avea un cal, şi calul acesta era atît de bătător la ochi, încît nu putuse trece neluat în seamă. Era un căluţ din Béarn, să fi avut între

doisprezece şi paisprezece ani, cu părul galben, cu coada retezată, dar cu ariceală la picioare, şi care, deşi înainta cu capul mai jos de genunchi, făcînd de prisos folosirea căpăstrului, era totuşi în stare să străbată opt leghe pe zi. Din nefericire, însuşirile acestui cal erau atît de bine ascunse sub părul fistichiu şi înfăţişarea lui năstruşnică, încît, într-o vreme în care toată lumea se pricepea la cai, ivirea sus-pomenitului căluţ la Meung, unde intrase abia de un sfert de ceas pe poarta Beaugency, stîrni o impresie atît de neplăcută, încît se resfrînse chiar şi asupra călăreţului.

Faptul acesta îl îndurerase cu atît mai mult pe tînărul d'Artagnan (căci aşa se numea acest Don Quijote al acestei alte Rossinante [1]), cu cît îşi dădea seama că oricît de bun călăreţ ar fi fost, tot l-ar fi făcut de ocară asemenea mîrţoagă. De aceea şi primise cu inima grea darul tatălui său. Ştia că asemenea dobitoc preţuia pe puţin douăzeci de livre [2]. E drept că vorbele care însoţiseră darul erau de nepreţuit.

— Fiule, îi spusese gentilomul gascon în acel curat dialect bearnez de care Henric al IV-lea [3] nu se putuse dezbăra niciodată, fiule, ca mîine vor fi treisprezece ani de cînd calul ăsta s-a născut în casa tatălui tău, pe care n-a părăsit-o niciodată ; e un lucru care ar trebui să te îndemne să-l iubeşti. Nu cumva să-l vinzi. Lasă-l să moară liniştit, cum se cuvine, de bătrîneţe, şi dacă pleci cu el la război, cruţă-l, aşa cum ai cruţa un slujitor bătrîn. Dacă vei avea cinstea să fii primit la curte, urmă bătrînul d'Artagnan, cinste la care de

[1] *Rossinanta* — numele iepei pe care călărea Don Quijote.
[2] *Livră* — veche monedă franceză care valora aproape un franc.
[3] Rege al Franţei între 1589 şi 1610 ; duce o politică de restabilire a autorităţii regilor în provinciile franceze şi de refacere economică a ţării, secătuită în urma celor 40 de ani de războaie civile ; încurajează agricultura. Moare asasinat.

Clubul cărţii digitale 2022

altfel îţi dă dreptul obîrşia ta de viţă veche, apără-ţi cu demnitate, pentru tine şi pentru ai tăi, titlul de gentilom, pe care moşi-strămoşii noştri l-au purtat cu fruntea sus mai bine de cinci sute de ani. Prin *ai tăi*, înţeleg pe părinţi şi pe prieteni. Nu ierta niciodată nimănui nimic, decît cardinalului şi regelui. Prin bărbăţia lui — ia bine seama — numai prin bărbăţia lui, un gentilom îşi croieşte azi drum în viaţă. Cine şovăie o clipă, acela scapă poate norocul pe care soarta i-l hărăzea tocmai atuncea. Eşti tînăr şi trebuie să fii viteaz din două pricini : întîia, pentru că eşti gascon, şi a doua, pentru că eşti fiul meu. Nu te teme de împrejurări neaşteptate, ba chiar aleargă după năzdrăvănii. Te-am pus să înveţi mînuirea spadei ; ai un genunchi de fier şi încheietura mîinii de oţel. Bate-te mereu, bate-te cu atît mai mult cu cît duelurile sînt oprite ; a te bate înseamnă deci a avea o îndoită cutezanţă. Nu-ţi pot dărui, fiul meu, decît cincisprezece scuzi [1], calul meu şi poveţele pe care le-ai auzit. La toate astea, mama ta va adăuga o reţetă, ce-o ştie de la o ţigancă, a unui balsam care lecuieşte, ca prin minune, orice rană, dacă n-a atins inima. Trage folos din orice şi trăieşte fericit viaţă îndelungată.

Mai vreau să adaug cîteva cuvinte, ca să-ţi pot da o pildă, nu din viaţa mea, căci eu n-am fost niciodată la curte, şi n-am luat parte decît la războaiele religioase, de bunăvoie ; vreau să-ţi vorbesc de domnul de Tréville, care a fost pe vremuri vecinul meu şi care a avut cinstea de a se juca, în copilărie, cu regele nostru, Ludovic al XIII-lea, Cel-de-sus să-l aibă în pază. Uneori, din joacă, ajungeau la bătaie, iar în aceste bătăi nu regele ieşea totdeauna biruitor. Loviturile primite au fost izvorul preţuirii şi prieteniei sale

[1] *Scud* — veche monedă de argint care circula în apusul Europei.

pentru domnul de Tréville. Mai tîrziu, domnul de Tréville s-a mai bătut şi cu alţii : de cinci ori pe vremea întîiei sale călătorii la Paris, de şapte ori de cînd a închis ochii răposatul rege pînă la majoratul celui tînăr, fără a mai pune la socoteală atîtea războaie şi asedii ; iar de atunci şi pînă azi, poate încă de o sută de ori ! Aşa că, în ciuda legilor, a poruncilor scrise şi a zilelor de închisoare, iată-l azi căpitan al muşchetarilor, adică iată-l căpetenia unei legiuni de cezari pe care regele pune mare preţ şi de care chiar cardinalul se teme, el, care — după cum se ştie — nu prea cunoaşte ce-i aceea frică. Mai mult, domnul de Tréville cîştigă zece mii de scuzi pe an ; asta înseamnă că e nobil cu mare faimă. A început la fel ca şi tine ; du-te la el cu această scrisoare şi urmează-i pilda ca să ajungi şi tu ca el.

Spunînd acestea, bătrînul domn d'Artagnan înmînă fiului o scrisoare dinainte pregătită, apoi îl încinse cu propria lui spadă şi, sărutîndu-l duios pe amîndoi obrajii, îl binecuvîntă.

Ieşind din camera părintească, tînărul dădu peste maică-sa ; îl aştepta cu faimoasa reţetă de care, în urma sfaturilor primite, avea să se folosească adeseori. De data asta, rămasul bun a ţinut mai multă vreme şi a fost cu mult mai duios, nu din pricină că domnul d'Artagnan nu şi-ar fi iubit fiul, singura lui odraslă, dar domnul d'Artagnan era bărbat şi ar fi socotit nepotrivit din partea unui bărbat să se lase copleşit de emoţie, pe cînd doamna d'Artagnan era femeie, şi mai mult decît atît, era mamă. Ea plînse amarnic şi, trebuie s-o spunem spre lauda tînărului d'Artagnan, în pofida sforţărilor lui de a rămîne netulburat, aşa cum i-ar fi stat bine unui viitor muşchetar, firea îl învinse şi dădu drumul şuvoiului de lacrimi din care abia izbuti să ascundă jumătate.

În aceeaşi zi, tînărul porni la drum, înzestrat cu cele trei daruri părinteşti, alcătuite, după cum am mai spus, din cincisprezece scuzi, din căluţul pomenit şi din scrisoarea către domnul de Tréville ; se-nţelege de la sine că sfaturile date nu intrau în socoteală.

Cu un astfel de *vade mecum* [1], d'Artagnan era, prin starea sa sufletească şi trupească, o copie credincioasă a eroului lui Cervantes, cu care l-am asemuit în chip atît de fericit, atunci cînd îndatorirea noastră de istoric ne-a silit să-i schiţăm portretul. Don Quijote lua morile de vînt drept uriaşi şi oile drept oşti ; d'Artagnan lua orice surîs drept o jignire şi fiece privire drept aţîţare. Ca urmare, îşi ţinu pumnul încleştat de-a lungul drumului între Tarbes şi Meung, înşfăcîndu-şi mînerul spadei, una peste alta de zece ori pe zi ; totuşi pumnul nu se abătu asupra nici unei fălci şi spada nu-şi părăsi teaca. Nu doar că înfăţişarea bietului căluţ galben n-ar fi stîrnit destule zîmbete pe faţa trecătorilor, dar cum pe deasupra mîrţoagei zăngănea o namilă de spadă şi cum pe deasupra acestei spade sclipea o căutătură mai mult cruntă decît trufaşă, trecătorii îşi înfrînau rîsul, sau, dacă rîsul le biruia prevederea, atunci se sileau să nu rîdă decît din colţul gurii, ca măştile din vechime. D'Artagnan îşi păstră deci ţinuta mîndră şi amorul propriu neştirbit pînă la prăpăditul acela de orăşel Meung.

Dar ajuns acolo, în vreme ce descăleca în faţa porţii „La Morarul vesel", fără ca nici hangiul, nici vreun slujitor sau vreun grăjdar să-i ţină calul de dîrlogi, d'Artagnan zări la parter, în dreptul unei ferestre întredeschise, un gentilom semeţ, de statură înaltă şi cam mohorît la obraz, care stătea de vorbă cu doi inşi ce păreau a-l asculta cu multă luare-aminte. D'Artagnan crezu, fireşte, ca de obicei, că era vorba despre el şi începu să asculte. De data asta se înşelase doar pe jumătate : nu despre el era vorba, ci despre calul lui. Gentilomul părea că înşiră ascultătorilor însuşirile animalului, şi deoarece, cum am mai spus, ascultătorii arătau un deosebit respect povestitorului, cei doi izbucneau mereu în rîs. Dar ca să-şi iasă din sărite, tînărului nostru îi ajungea o umbră de surîs ; se înţelege atunci scrîşnetul lui la auzul acelor hohote gălăgioase.

D'Artagnan vru totuşi să-şi dea mai întîi seama de mutra neruşinatului care-şi bătea joc de el. Îşi aţinti privirea mîndră asupra străinului şi văzu că era un bărbat între patruzeci şi patruzeci şi cinci de ani, cu ochii negri şi sfredelitori, cu faţa gălbejită, cu nasul gros şi cu mustaţa neagră, meşteşugit tunsă ; purta pantaloni pînă la genunchi şi un pieptar de culoare liliachie, cu găitane tot liliachii, fără altă podoabă decît obişnuitele despicături prin care se vedea cămaşa. Deşi noi, hainele-i erau mototolite, ca orice îmbrăcăminte de călătorie, ţinută îndelung într-un cufăr. D'Artagnan făcu la repezeală toate aceste constatări cu priceperea celui mai migălos cercetător şi, fără îndoială, dintr-o pornire lăuntrică ce-i spunea că acest necunoscut va avea în viitor o mare înrîurire asupra vieţii lui.

Cum însă, în clipa în care d'Artagnan îşi pironea privirea asupra gentilomului cu straie liliachii, acesta îşi dezvolta tocmai una dintre cele mai amănunţite şi mai temeinice expuneri asupra gloabei bearneze, cei doi ascultători se porniră pe rîs, în vreme ce el însuşi lăsă să-i rătăcească, împotriva obiceiului, o fluturare de surîs pe faţă. De data aceasta nu mai încăpea nici o îndoială : d'Artagnan era într-adevăr insultat. Aşa că, pe deplin convins de insultă, şi-a înfundat bereta pe ochi şi, încercînd să imite unele fandoseli de la curte, pe care le surprinsese în Gasconia la cîţiva no-

[1] Mergi cu mine (lat.), aici cu sensul de lucruri nedespărţite de tine.

bili care se aflau în călătorie, înaintă, cu o palmă pe mînerul spadei, şi cu cealaltă în şold. Din nefericire, pe măsură ce înainta, mînia îl orbea tot mai tare, şi în locul frazelor impunătoare şi demne, pregătite pentru a-şi rosti provocarea, nu mai găsi pe vîrful limbii decît răbufniri grosolane, pe care le însoţi de un gest mînios.

— Ei, domnule, începu să strige, dumneata, care te ascunzi după oblon ! Da, da, chiar dumneata ! Spune-mi şi mie de ce rîzi, măcar să rîdem împreună.

Gentilomul îşi plimbă încet privirea de la cal la călăreţ, ca şi cînd i-ar fi trebuit oarecare răgaz pentru a înţelege că lui i se adresau acele vorbe ciudate ; apoi, cînd nu-i mai rămase nici o îndoială, îşi încruntă uşor sprîncenele şi, după o lungă tăcere, îi răspunse lui d'Artagnan, cu glas obraznic şi batjocoritor, cu neputinţă de descris :

— N-am vorbit cu dumneata, domnule !

— În schimb vorbesc eu cu dumneata ! se răsti tînărul, scos din sărite de amestecul acela de obrăznicie şi bună creştere, de cuviinţă şi dispreţ.

Necunoscutul îl mai privi o clipă cu aceeaşi fluturare de zîmbet pe buze, apoi, plecînd de la fereastră, ieşi agale din han şi se înfipse în faţa calului, la doi paşi de d'Artagnan. Ţinuta liniştită şi căutătura lui batjocoritoare îndoiră veselia celor cu care stătea de vorbă şi care nu se îndepărtaseră de la fereastră.

Văzîndu-l atît de aproape, d'Artagnan scoase cam de vreo jumătate de cot spada din teacă.

— Calul ăsta trebuie să fie, sau mai curînd trebuie să fi fost, în tinereţea lui, galben ca floarea de untişor, spuse necunoscutul, urmîndu-şi cercetările începute şi întorcîndu-se spre ascultătorii lui de la fereastră, ca şi cînd nici n-ar fi băgat de seamă că d'Artagnan clocotea de mînie. E o culoare foarte cunoscută în botanică, dar pînă acum foarte rar întîlnită la cai.

— Rîzi de cal cînd nu-ţi dă mîna să rîzi de stăpîn ! răcni furios rivalul lui Tréville.

— Eu nu rîd des, domnul meu, urmă necunoscutul, n-ai decît să mă priveşti şi să te convingi, dar ţin cu tot dinadinsul să-mi iau îngăduinţa de a rîde cînd am chef.

— Iar mie, strigă d'Artagnan, nu-mi place să se rîdă cînd n-am eu chef şi mai ales cînd se rîde pe socoteala mea.

— Adevărat, domnul meu ? urmă necunoscutul mai liniştit ca oricînd. Foarte bine ! Aşa şi e ! Apoi, răsucindu-se pe călcîie, se pregătea să intre iarăşi în han prin poarta cea mare sub care d'Artagnan văzuse la sosire un cal gata înşăuat.

Dar nu era în firea lui d'Artagnan să dea drumul celui care avusese neobrăzarea să-şi bată joc de el. Trase deci spada cu totul din teacă şi se porni să-l urmărească, răcnind :

— Întoarce-te, hei, întoarce-te, domnule zeflemea, întoarce-te, ca să nu te lovesc pe la spate !

— Să mă loveşti pe mine ! rînji celălalt, răsucindu-se pe călcîie şi privindu-l pe tînăr cu uimire şi dispreţ. Haide de, dragul meu, eşti cam nebun ! apoi, cu glasul scăzut, ca şi cînd ar fi vorbit cu el însuşi : Ce mai descoperire pentru majestatea-sa, care caută năzdrăvani peste tot, ca să-şi recruteze muşchetarii ! Păcat, urmă el, că nu-l cunoaşte pe ăsta !

Nu sfîrşi bine, şi d'Artagnan îi şi trase o lovitură zdravănă cu vîrful spadei, încît, dacă celălalt n-ar fi sărit cu un pas înapoi, ar fi glumit de bună seamă pentru cea din urmă oară. Văzînd că s-a îngroşat gluma, necunoscutul trase şi el spada şi, salutîndu-şi adversarul, se puse în gardă, cu toată seriozitatea. Dar în aceeaşi clipă, cei doi ascultători, însoţiţi de hangiu,

tăbărîră asupra lui d'Artagnan, arzîndu-l care cu ciomagul, care cu lopata şi cu vătraiele. Era o schimbare de atac atît de fulgerătoare şi de neaşteptată, încît potrivnicul lui d'Artagnan, în vreme ce acesta se întorcea ca să facă faţă grindinei de lovituri, îşi bagă din nou spada în teacă, la fel de sigur precum şi-o scosese, şi, din actorul care era cît p-aci să fie, ajunse iarăşi spectator al bătăliei, rol pe care-l îndeplini cu nepăsarea-i obişnuită, mormăind totuşi printre dinţi :

— La naiba cu toţi gasconii ăştia ! Suiţi-l iar pe calul lui portocaliu şi ducă-se !

— Nu înainte de a te fi răpus, mişelule ! strigă d'Artagnan, apărîndu-se din răsputeri şi fără să dea îndărăt din faţa celor trei duşmani care-l ciomăgeau de zor.

— Ce de ifose pe el ! mormăi gentilomul. Pe cinstea mea, gasconii ăştia nu-şi mai bagă minţile-n cap. Trageţi-i, dacă ţine morţiş. Cînd o obosi, o să spună singur că s-a săturat.

De bună seamă, necunoscutul tot nu ştia cu ce soi de catîr avea de furcă. D'Artagnan nu era omul care să se dea bătut. Lupta mai ţinu deci cîteva clipe, pînă cînd, istovit, tînărul scăpă din mînă spada, frîntă în două de o lovitură de ciomag. În sfîrşit, altă lovitură îl nimeri în frunte, doborîndu-l totodată la pămînt, plin de sînge şi aproape în nesimţire.

Tocmai atunci începea să se strîngă de pretutindeni lume la locul cu pricina. Temîndu-se de prea mare vîlvă, hangiul, ajutat de oamenii lui, duse rănitul în bucătărie, unde-i dădu şi unele îngrijiri.

În vremea aceasta, gentilomul îşi luase iarăşi locul la fereastră şi privea cu oarecare nelinişte spre mulţimea aceea încremenită, care-l stingherea din cale afară.

— Ia spune, ce mai face turbatu ăla ? întrebă el întorcîndu-se spre uşa ce se deschidea zgomotos şi adresîndu-se hangiului, care tocmai venea să-l întrebe de sănătate.

— Excelenţa-voastră a scăpat teafăr ? se interesă hangiul.

— După cum vezi, întreg şi nevătămat, scumpe hangiule, dar eu pe dumneata te întreb : cum îi mai merge tînărului nostru ?

— Îi merge mai bine, răspunse celălalt, acum a leşinat de tot.

— Adevărat ? făcu gentilomul.

— Da, dar înainte de a leşina şi-a mai adunat bruma de puteri, ca să vă strige şi să vă înfrunte, răcnind.

— E dracul gol ! se minună necunoscutul.

— Da' de unde, excelenţă, nu-i nici un drac, urmă hangiul strîmbînd din nas. Pe cînd zăcea lat, l-am scotocit peste tot şi n-am găsit în boarfele lui decît o cămaşă, iar în pungă numai unsprezece scuzi ; asta nu l-a împiedicat însă să spună, pe cînd leşina, că dacă aşa ceva i s-ar fi întîmplat la Paris, v-aţi fi căit pe loc. Dar aici, n-o să vă căiţi decît puţin mai tîrziu.

— Te pomeneşti c-o fi vreun prinţ de sînge, care umblă deghizat, zise necunoscutul cu nepăsare.

— V-am spus toate astea, nobilul meu domn, adăugă hangiul, pentru ca să vă puteţi feri din vreme.

— În furia lui n-a scăpat nici un nume ?

— Ba da, se lovea mereu cu mîna peste buzunar, şi mormăia : „Las', că vedem noi ce o să spună domnul de Tréville cînd o afla cum a fost terfelit ocrotitul său".

— Domnul de Tréville ? întrebă necunoscutul, din ce în ce mai atent, zici că rostea numele domnului de Tréville şi se lovea cu mîna peste buzunar ?... Hai, spune drept, dragă hangiule, în vreme ce tînărul dumitale era leşinat, sigur că nu te-a răbdat inima să

nu scotoceşti şi prin buzunarul cu pricina. Ai dat peste ceva ?

— O scrisoare pentru domnul de Tréville, căpitanul muşchetarilor.

— Adevărat ?

— Chiar aşa cum am cinstea să vă spun, excelenţă.

Hangiul, care nu era înzestrat cu prea mult dar de pătrundere, nu-şi dădu seama de căutătura schimbată a necunoscutului, cînd îi auzise vorbele. Părăsind pervazul ferestrei de care îşi ţinea rezemate coatele, acesta încruntă din sprincene ca orice om îngrijorat.

— Drace ! mormăi el printre dinţi, să-mi fi trimis oare Tréville pe gasconul ăsta ? Prea-i tînăr ! Dar la urma urmei, o lovitură de spadă e o lovitură de spadă, oricare ar fi vîrsta celui ce ţi-o dă, şi te fereşti mai puţin de un mucos decît de oricare altul ; buturuga mică răstoarnă uneori carul mare.

Şi vreme de cîteva minute necunoscutul rămase pe gînduri.

— Ei, hangiule, îi spuse, n-ai de gînd să mă descotoroseşti de apucatul ăsta ? Nu-mi vine să-l omor chiar aşa, şi totuşi, adăugă el pe un ton rece şi ameninţător, totuşi mă stinghereşte. Unde e acum ?

— În odaia neveste-mi, i se dau îngrijiri, la catul întîi.

— Boarfele şi săculeţul le are cu el ? Şi-a scos haina ?

— Nu, toate sînt jos în bucătărie. Dar, dacă tînărul ăsta zurliu vă stinghereşte...

— Cred şi eu. Stîrneşte în hanul dumitale un tărăboi cu care oamenii cumsecade nu se pot împăca. Urcă acum la dumneata, fă-mi socoteala şi dă de ştire valetului meu.

— Cum, domnul ne şi părăseşte ?

— Nu-i nici o noutate, fiindcă îţi poruncisem să pui şeaua pe cal. Nu mi s-a împlinit porunca ?

— Ba da, şi după cum aţi putut să vă încredinţaţi singur, calul domniei-voastre se află sub poarta cea mare, gata de plecare.

— Bine, atunci fă cum ţi-am spus !

„Drace ! îşi zise în sinea lui hangiul, să-i fie oare frică de mucosul ăsta ?“

Dar o privire poruncitoare a necunoscutului îi reteză gîndul. Se înclină adînc şi ieşi.

„N-ar fi nimerit s-o zărească zăpăcitul ăsta pe Milady, îşi mai zise străinul, trebuie să treacă din clipă în clipă ; chiar a întîrziat. Mai bine să încalec şi să-i ies în întîmpinare... Măcar dacă aş putea şti ce-i cu scrisoarea aceea adresată lui Tréville !“

Şi bodogănind într-una, necunoscutul se îndreptă spre bucătărie.

În vremea asta, încredinţat că numai prezenţa tînărului îl alungase pe necunoscut, hangiul se urcase în camera soţiei lui, unde-l găsi pe d'Artagnan, care-şi venise în sfîrşit în fire. Dîndu-i să înţeleagă că ar putea avea încurcături cu poliţia, deoarece căutase gîlceavă unui mare senior, căci după părerea lui necunoscutul nu putea fi decît un mare senior, hangiul îl făcu să se scoale din pat, în pofida slăbiciunii, şi să-şi urmeze drumul. Pe jumătate năuc, în cămaşă, cu capul înfăşurat în cîrpe, d'Artagnan se ridică şi, împins de hangiu, începu să coboare ; dar, în drum spre bucătărie, îşi zări deodată provocatorul, care stătea liniştit de vorbă cu o doamnă, lîngă scara unei frumoase caleşti, trasă de doi cai mari, normanzi.

Aceea cu care stătea de vorbă, şi al cărei cap apărea ca înrămat în portiera caleştii, era o femeie între douăzeci şi douăzeci şi doi de ani. Am mai spus cît de fulgerător izbutea d'Artagnan să prindă cele mai mici amănunte din înfăţişarea cuiva. De la prima aruncătură de ochi, văzu aşadar că femeia era tînără şi frumoasă. Frumuseţea ei îl izbi cu atît mai mult cu cît

părea străină ţinuturilor meridionale în care el trăise pînă atunci. Era o făptură blondă şi palidă, cu plete lungi, unduindu-i pe umeri, cu ochi mari albaştri, visători, cu buze trandafirii şi mîini de alabastru ; vorbea aprins cu necunoscutul.

— Aşadar, eminenţa-sa îmi porunceşte... spunea doamna.

— Să vă întoarceţi numaidecît în Anglia şi să-i daţi de veste dacă ducele părăseşte Londra sau dacă a şi părăsit-o.

— Şi-n ce priveşte celelalte instrucţiuni ? întrebă frumoasa călătoare.

— Se găsesc toate în caseta aceasta, pe care n-o veţi deschide decît pe celălalt mal al Mînecii.

— Bine, foarte bine... şi dumneavoastră ce aveţi de gînd ?

— Eu mă înapoiez la Paris.

— Fără să-l învăţaţi minte pe neobrăzatul acela de ţînc ?... mai întrebă doamna.

Necunoscutul se pregătea să răspundă, dar, chiar în clipa cînd deschidea gura, d'Artagnan, care auzise totul, se repezi în pragul porţii, strigînd :

— Neobrăzatul de ţînc o să înveţe el minte pe alţii, şi cred că de data asta cel pe care trebuie să-l înveţe minte nu-i va mai scăpa, ca întîia oară.

— Nu-i va scăpa ? repetă necunoscutul, încruntîndu-se.

— Socot că-n faţa unei femei nu vei îndrăzni să fugi.

— Luaţi seama, strigă Milady, văzînd că gentilomul duce mîna la spadă, luaţi seama, cea mai mică întîrziere poate nărui totul !

— Aveţi dreptate, îi răspunse gentilomul, vedeţi-vă de drum, eu voi face la fel.

Şi, salutînd doamna cu o uşoară înclinare a capului, sări în şa, în vreme ce vizitiul dădea bice cailor.

Necunoscutul şi doamna porniră aşadar în goană, apucînd fiecare în altă direcţie a drumului.

— Ei, plata ! ţipă hangiul, a cărui preţuire pentru călător se schimba într-un adînc dispreţ, văzînd că se depărtează fără să-şi achite socoteala.

— Plăteşte tu, marţafoiule ! strigă acesta, din goana mare, valetului, care, după ce a aruncat la picioarele hangiului două sau trei monede de argint, a pornit şi el în galop după stăpîn.

— Stai, mişelule ! Stai, ticălosule ! Gentilom de paie ! strigă d'Artagnan, alergînd la rîndul lui după valet.

Dar rănitul era prea slab pentru a putea îndura asemenea zdruncinătură. Abia făcu zece paşi, şi urechile începură să-i vîjîie, ameţeala îl cuprinse, un nor sîngeriu îi trecu pe dinaintea ochilor şi se prăbuşi în mijlocul străzii, strigînd de zor :

— Mişelule ! Mişelule ! Mişelule !

— Adevărat, e mare mişel, mormăi hangiul, apropiindu-se de d'Artagnan şi încercînd prin această linguşire să se împace cu bietul gascon, întocmai ca bîtlanul din fabula cu melcul.

— Da, e un mare mişel, şopti şi d'Artagnan, dar ea, ea tare mai e frumoasă.

— Care ea ? întrebă hangiul.

— Milady, îngăimă d'Artagnan, care-l auzise pe necunoscut rostind acest nume ; şi îşi pierdu cunoştinţa a doua oară.

— Totuna, zise hangiul, îmi scapă doi, dar îmi rămîne ăsta. Şi ăsta sînt sigur c-o să stea cîteva zile. Nici unsprezece scuzi nu-s de lepădat.

Se ştie că unsprezece scuzi era tocmai suma ce se mai găsea în punga lui d'Artagnan.

După cum se vede, hangiul socotise unsprezece zile de boală a cîte un scud pe zi ; numai că el socotise fără să ţină seamă de călător. A doua zi, pe la cinci

dimineaţa, d'Artagnan se sculă din pat, coborî în bucătărie, fără să-l ajute nimeni, ceru în afară de alte meremeturi, a căror listă n-a ajuns pînă la noi, vin, untdelemn, rozmarin şi, ţinînd reţeta mamei sale în mînă, îşi pregăti un balsam cu care-şi unse numeroasele-i răni, schimbîndu-şi singur oblojelile şi nevrînd să primească ajutorul vreunui medic. Datorită, fără îndoială, balsamului de Boemia şi datorită poate şi lipsei oricărui medic, d'Artagnan fu pe picioare chiar în seara aceea şi aproape înzdrăvenit a doua zi.

Dar, în clipa în care vru să plătească rozmarinul, untdelemnul şi vinul, singura cheltuială a stăpînului, care nu mîncase aproape nimic, în vreme ce calul galben mîncase, cel puţin, după spusele hangiului, de trei ori mai mult decît s-ar fi cuvenit pe potriva staturii lui, d'Artagnan nu mai găsi în buzunar decît punguţa de catifea roasă şi cei unsprezece scuzi care se aflau înăuntru ; cît priveşte scrisoarea către domnul de Tréville, nu era nicăieri.

Tînărul începu atunci s-o caute, cu multă răbdare, întorcîndu-şi buzunarele şi buzunăraşele pe faţă şi pe dos, scotocind şi răscotocind săculeţul, deschizînd şi închizînd la loc punga. Dar cînd îşi dădu seama că nu era chip să găsească scrisoarea, valul de mînie, care-l cuprinsese a treia oară, era gata-gata să-i dea prilejul unei noi comenzi de vin şi untdelemn de leac ; căci văzînd pe tînărul zurbagiu înfierbîntîndu-se şi ameninţînd să facă ţăndări tot hanul, dacă nu găseşte scrisoarea, hangiul şi pusese mîna pe o ţapină, nevastă-sa pe coada unei mături, şi slujitorii pe aceleaşi bîte pe care le mai folosiseră cu două zile înainte.

— Scrisoarea mea de recomandaţie, răcnea d'Artagnan, scrisoarea mea de recomandaţie, sau, mii de draci ! vă pun în frigare ca pe nişte orătănii !

Din nefericire, o anumită împrejurare îl oprea pe tînăr să-şi poată duce la îndeplinire ameninţarea. După

cum am mai spus, cu prilejul primei sale încăierări, spada îi fusese frîntă în două, lucru de care uitase cu totul. Drept urmare, cînd d'Artagnan vru într-adevăr să tragă spada din teacă, se trezi în mînă cu un ciot cam de vreo opt sau zece degete, ciot pe care hangiul, prevăzător, îl pusese la loc în teacă. Restul tăişului, bucătarul îl dosise dibaci, cu gînd să facă din el o frigare.

Totuşi, poate că această dezamăgire nu l-ar fi împiedicat pe aprigul nostru tînăr de a trece la fapte, dacă hangiul n-ar fi chibzuit că plîngerea călătorului era pe deplin îndreptăţită.

— Dar, la urma urmei, zise el, lăsînd în jos ţapina, unde o fi scrisoarea ceea ?

— Da, da, unde-i scrisoarea ? strigă d'Artagnan. Din capul locului ţin să vă spun că scrisoarea era pentru domnul de Tréville şi că trebuie găsită ; dacă nu va fi găsită, atunci va şti el s-o scoată şi din pămînt !

Această ameninţare băgă în sperieţi pe hangiu. După rege şi domnul cardinal, domnul de Tréville era omul al cărui nume, militarii şi chiar tîrgoveţii îl aveau mai des pe buze. E drept că mai era şi părintele Iosif, dar numele lui se rostea numai în şoaptă, atît de cumplită era groaza ce-o trezea eminenţa cenuşie, cum i se spunea acestui prieten de încredere al cardinalului.

Aşa că, aruncînd cît colo ţapina şi poruncind soţiei şi servitorilor săi să facă la fel cu coada de mătură şi cu bîtele, hangiul dădu cel dintîi pildă, începînd să caute scrisoarea pierdută.

— Era în scrisoare ceva aşa de preţios ? întrebă hangiul după cîteva cercetări zadarnice.

— La naiba ! Cred şi eu, se răsti gasconul, care se bizuia pe acea scrisoare spre a-şi croi drum la curte, înăuntru era toată averea mea.

— Titluri de rentă spaniole ? întrebă hangiul, îngrijorat.

— Titluri ale tezaurului personal al majestăţii-sale, răspunse d'Artagnan, care, sperînd să intre în slujba regelui mulţumită acelor recomandaţii, credea că poate da fără să mintă acest răspuns cam îndrăzneţ.

— Ei, drace ! se tîngui hangiul, deznădăjduit.

— Dar ce-are a face, urmă d'Artagnan cu îndrăzneala obişnuită gasconilor, banii sînt un fleac, scrisoarea era totul. Mai bine pierdeam o mie de pistoli [1] decît să pierd scrisoarea.

Ar fi putut spune la fel de uşor douăzeci de mii, dar o umbră de sfială tinerească îl oprise.

Şi deodată se făcu parcă lumină în mintea hangiului, care se blestema, fiindcă nu dădea de nimic.

— Scrisoarea nu s-a pierdut ! strigă el hotărît.

— Ah ! făcu d'Artagnan.

— Nu, scrisoarea v-a fost luată.

— Luată ! Şi de cine ?

— De gentilomul de ieri. A coborît în bucătărie, unde era haina dumneavoastră, şi a rămas acolo singur. Pot să pun prinsoare că el v-a furat-o.

— Crezi ? răspunse d'Artagnan cam neîncrezător, căci ştia mai bine ca oricine importanţa cu totul personală a scrisorii şi nu vedea cum de-ar fi putut trezi ispita cuiva. Fără îndoială că nici unul dintre servitori, nici unul dintre călătorii de acolo n-ar fi cîştigat nimic dac-ar fi avut la ei acea hîrtie. Va să zică, dumneata îl bănuieşti pe neruşinatul acela de gentilom ?

— Cum vă văd şi mă vedeţi, urmă hangiul ; cînd i-am dat de ştire că înălţimea-voastră sînteţi ocrotit

[1] *Pistol* — veche monedă de aur, a cărei valoare a variat în diferite epoci.

de domnul de Tréville şi că aveţi chiar o scrisoare pentru vestitul gentilom, el a părut grozav de tulburat, m-a întrebat unde e scrisoarea, apoi a coborît iute în bucătărie, unde ştia că se află pieptarul dumneavoastră.

— Atunci, iată hoţul, răspunse d'Artagnan, mă voi plînge domnului de Tréville, iar domnul de Tréville se va plînge regelui. Apoi, scoţînd cu un gest măreţ din buzunar doi scuzi, îi dădu hangiului, care-l petrecu pînă la poartă, cu pălăria în mînă ; încălecă după aceea pe calul său galben şi ajunse, fără altă păţanie, pînă la poarta Saint-Antoine, la Paris, unde, în pofida sfatului părintesc, îşi vîndu calul pe trei scuzi, preţ foarte bun, ţinînd seama că în vremea din urmă d'Artagnan îl sleise de puteri. De altfel, geambaşul care l-a cumpărat pe suma mai sus pomenită nu s-a ferit să-i mărturisească tînărului că dăduse atîta groază de bani numai din pricina acelei culori aşa de năstrunice.

D'Artagnan îşi făcu deci intrarea în Paris pe jos, cu bocceluţa sub braţ ; merse aşa pînă ce găsi o cameră de închiriat, potrivită cu strîmtoratele sale mijloace băneşti. Această cameră era un fel de mansardă în strada Groparilor, lîngă Luxemburg.

După ce plăti arvuna, stăpîn pe locuinţă, d'Artagnan îşi petrecu ziua cusîndu-şi la haină şi la pantaloni tot felul de ceaprazuri pe care maică-sa i le dăduse pe furiş, după ce le scosese de la o haină aproape nouă a bătrînului. Merse apoi pe cheiul Fiarelor vechi, pentru a-şi pune alt tăiş la spadă ; se întoarse după aceea la Luvru şi întrebă pe primul muşchetar care-i ieşi în cale de palatul domnului de Tréville. Palatul se găsea în strada Vieux Colombier, adică tocmai în vecinătatea camerei pe care d'Artagnan o închiriase, împre-

jurare ce i se păru a fi un semn bun pentru izbînda călătoriei lui.

Şi, pe deplin mulţumit de felul cum se purtase la Meung, fără nici o remuşcare pentru trecut, încrezător în ziua pe care o trăia şi plin de speranţe în viitor, se culcă şi dormi buştean.

Somnul acesta, încă destul de provincial, ţinu pînă a doua zi dimineaţa la ora nouă, cînd se sculă spre a se duce la vestitul domn de Tréville, al treilea mare om în tot regatul, potrivit preţuirii sale personale.

CAPITOLUL II

Anticamera domnului de Tréville

Domnul de Troisville, cum se mai numea încă familia acestuia în Gasconia, sau domnul de Tréville, cum sfîrşise prin a-şi spune singur la Paris, o începuse ca şi d'Artagnan, adică fără para chioară, dar cu acel fond de îndrăzneală, de isteţime şi de încăpăţînare, datorită căruia cel mai sărac nobil gascon primeşte ca moştenire părintească mai mult decît primeşte adesea în realitate cel mai bogat gentilom din Perigord sau din Berry. Vitejia sfidătoare, norocul său şi mai sfidător încă, într-o vreme cînd necazurile cădeau ca grindina, îl ridicaseră în vîrful acelei scări anevoioase care se numeşte favoarea curţii şi ale cărei trepte le urcase cîte patru deodată.

Era prietenul regelui, care, după cum se ştie, păstra în mare cinste amintirea părintelui său, Henric al IV-lea. Tatăl domnului de Tréville îl slujise pe acesta din urmă cu atîta credinţă în războaiele împotriva Ligii [1], încît din lipsă de bani — lipsă care silise toată viaţa pe bearnez să-şi plătească datoriile

[1] Asociaţie a partidelor catolice, fondată în 1576 ; sub pretext că apără religia catolică împotriva calviniştilor, Liga, sub influenţa ducilor de Guise, urmărea detronarea regelui Henric al III-lea şi instaurarea Guis-ilor la tronul Franţei.

doar cu vorbe de duh, duhul fiind singurul bun pe care nu-l luase niciodată cu împrumut — din lipsă de bani, deci, îi îngăduise bătrînului Tréville să-şi ia ca blazon, după capitularea Parisului, un leu de aur pe fond roşu, avînd ca deviză : *Fidelis et fortis* [1]. Pentru o dreaptă cinstire, asta însemna mult, pentru bunul lui trai era însă cam puţin. Astfel fiind, cînd vestitul tovarăş de arme al marelui Henric se stinsese, el lăsase fiului său ca moştenire doar spada şi deviza sa. Mulţumită acestui îndoit dar şi numelui nepătat care-l însoţea, domnul de Tréville a fost primit în casa tînărului prinţ, unde a slujit atît de frumos prin spadă, şi a rămas atît de credincios devizei sale, încît Ludovic al XIII-lea, unul dintre cei mai de seamă mînuitori de spadă ai regatului, obişnuia să spună că, dac-ar avea vreun prieten care s-ar bate în duel, l-ar sfătui să-şi ia ca secund [2] în primul rînd pe el, şi apoi pe Tréville — ba poate chiar pe acesta înaintea lui.

Aşa încît Ludovic al XIII-lea avea multă prietenie pentru Tréville ; prietenie regească, prietenie egoistă, e drept, dar totuşi prietenie. Căci în acele vremuri, nefericite, bărbaţii de teapa lui Tréville aveau mare cătare. Mulţi ar fi putut lua ca deviză epitetul de *puternic*, adică partea a doua a inscripţiei din blazonul lui Tréville ; puţini erau însă gentilomii care puteau să-şi însuşească epitetul de *credincios* din prima parte a devizei. Tréville se număra printre aceştia din urmă ; avea una din acele firi rare, înzestrate cu isteţimea ascultătoare a unui dulău ; era gata să sară orbeşte, cu ochiul ca fulgerul, iute de mînă ; ochiul îi fusese dat doar pentru a descoperi

[1] Credincios şi puternic (lat.).

[2] Martor într-un duel, care, în secolul al XVII-lea, se bătea cu martorul adversarului.

dacă regele era nemulţumit de cineva, iar mîna — pentru a lovi pe acel supărător cineva, pe un Besme, un Maurevers, un Poltrot de Méré, un Vitry [1]. În sfîrşit, lui Tréville nu-i lipsise pînă atunci decît prilejul ; dar stătea la pîndă, hotărît să-l şi înhaţe, dacă i-ar fi ieşit în cale. Astfel fiind, Ludovic al XIII-lea îl numise pe Tréville căpetenia muşchetarilor care, prin credinţă sau mai bine zis printr-un fanatism crunt, trebuiau să fie pentru rege ce fuseseră cei patruzeci şi cinci pentru Henric al III-lea, sau ceea ce fusese garda scoţiană pentru Ludovic al XI-lea.

Cît despre cardinal, nu rămăsese nici el, în privinţa aceasta, mai prejos decît regele. Cînd văzuse ce minunaţi aleşi înconjurau pe Ludovic al XIII-lea, acest al doilea, sau mai curînd acest întîi rege al Franţei, a vrut şi el să-şi aibă garda lui. Şi-a avut şi el deci muşchetarii, după cum Ludovic al XIII-lea şi-i avea pe ai lui ; în văzul lumii, aceste două puteri rivale îşi alegeau, pentru folosinţa lor, pe cei mai vestiţi mînuitori ai spadei din toate colţurile Franţei şi chiar din ţările străine. De multe ori seara, la obişnuita partidă de şah, Richelieu şi Ludovic al XIII-lea se ciorovăiau în privinţa faimei slujitorilor lor. Fiecare lăuda ţinuta şi vitejia oamenilor săi, şi în vreme ce ponegreau făţiş duelul şi încăierările, pe ascuns îi asmuţeau ca să se bată, simţind o adîncă mîhnire sau o nemăsurată bucurie la vestea unei înfrîngeri sau a unei biruinţe de-a lor. Cel puţin aşa stă scris în memoriile unui om care a luat parte la unele din aceste înfrîngeri şi la multe din aceste biruinţe.

Tréville ştiuse să-i cînte stăpînului în strună, şi mulţumită acestei dibăcii a putut cîştiga îndelungata şi neclintita bunăvoinţă a unui rege care n-a lăsat în

[1] Personaje cunoscute care au jucat un rol de prim-plan în timpul luptelor religioase din secolul al XVI-lea în Franţa.

urma lui faima unui prea mare statornic în prietenie. Îi punea pe muşchetari să defileze în faţa cardinalului Armand Duplessis, luînd totodată un aer batjocoritor, care zbîrlea de mînie mustaţa căruntă a eminenţei-sale. Tréville înţelegea minunat rostul războiului din acea vreme, în care, dacă nu trăiai pe socoteala duşmanului, trăiai pe seama celor de un neam cu tine; soldaţii săi alcătuiau o legiune de draci împieliţaţi care nu ştiau decît de frica lui.

Dezmăţaţi, cercheliţi, juliţi, muşchetarii regelui, sau mai bine zis ai domnului de Tréville, foiau prin cîrciumi, prin locurile de plimbare, prin cele de petrecere, ţipînd, răsucindu-şi ţanţoş mustaţa, zăngănindu-şi săbiile, năpustindu-se, încîntaţi, asupra gărzilor domnului cardinal, cînd le întîlneau în cale; sau scoţîndu-şi spadele în plină stradă, cu mii de şolticării; ucişi uneori, dar, atunci încredinţaţi că vor fi plînşi şi răzbunaţi; ucigînd de multe ori, dar ştiind bine că tot nu vor putrezi în închisoare, fiindcă domnul de Tréville era totdeauna gata să-i scape. Se înţelege că domnul de Tréville era preamărit pe toate tonurile de aceşti oameni care-l adorau şi care, deşi vrednici de spînzurătoare, tremurau în faţa lui, ca nişte şcolari în faţa profesorului, ascultîndu-i cel mai neînsemnat cuvînt şi gata să-şi dea viaţa pentru a spăla ruşinea celei mai mici mustrări.

Domnul de Tréville folosise această puternică pîrghie, mai întîi pentru rege şi prietenii regelui, apoi chiar pentru el şi prietenii lui. De altfel, în nici un volum de *Memorii* de pe acea vreme, care a lăsat totuşi atîtea *Memorii*, nu se vede că acest cinstit gentilom a fost vreodată învinuit, nici chiar de duşmanii lui — şi avea la fel de mulţi şi printre literaţi, ca şi printre oşteni —, nicăieri nu se vede că acest cinstit gentilom a fost vreodată învinuit de a fi cerut cuiva plată în schimbul îngăduinţei de a folosi fanaticii lui soldaţi.

Deşi înzestrat cu un deosebit dar al intrigii, pe potriva celor mai grozavi intriganţi, domnul de Tréville a rămas un om cinstit. Ba, mai mult, în ciuda puternicelor lovituri din vîrful spadei care deşală şi a exerciţiilor anevoioase care istovesc, el ajunsese unul dintre cei mai galanţi curtezani ai frumoaselor de atunci, unul dintre cei mai rafinaţi îndrăgostiţi şi unul dintre iscusiţii cîntăreţi de fraze întortocheate şi sforăitoare al vremii sale; se vorbea despre isprăvile amoroase ale lui Tréville, aşa cum se vorbise, cu douăzeci de ani înainte, de ale lui Bassompierre, şi asta nu însemna tocmai puţin. Căpitanul muşchetarilor era, aşadar, proslăvit, temut şi iubit, atingînd astfel culmea fericirilor lumeşti.

Ludovic al XIV-lea întuneca toţi micii aştri de la curte prin orbitoarea-i strălucire; tatăl său însă, acel soare *pluribus impar*[1], lăsa fiecăruia dintre favoriţi splendoarea lui personală, şi fiecăruia dintre curteni valoarea lui individuală. De aceea, în afară de audienţele acordate dimineaţa de către rege şi cardinal, cînd se trezeau din somn, mai erau la Paris, pe atunci, peste două sute de asemenea audienţe, cu destulă cătare. Printre aceste două sute, cele încuviinţate de domnul de Tréville erau dintre cele mai căutate.

Curtea palatului său din strada Vieux Colombier semăna cu o tabără, începînd de la ora şase dimineaţa vara şi de la opt dimineaţa iarna. Cincizeci pînă la şaizeci de muşchetari, care păreau că fac cu schimbul pentru a fi mereu în număr bătător la ochi, se plimbau neîncetat, înarmaţi ca pentru război şi gata de orice. De-a lungul uneia din acele scări mari, pe locul căreia civilizaţia noastră ar clădi o casă întreagă,

[1] Inegal multor (lat.), reversul devizei lui Ludovic al XIV-lea *nec pluribus impar*: nu inegal multor [sori], care avea pe blazonul său un soare.

urcau şi coborau solicitatorii din Paris, alergînd după un hatîr oarecare, gentilomii din provincie, arzînd de dorinţa de a fi înrolaţi, ca şi valeţii înzorzonaţi în toate culorile, care aduceau domnului de Tréville veşti din partea stăpînilor sau a stăpînelor lor. În anticameră, pe banchete lungi, aşezate în cerc, aşteptau aleşii, adică cei care fuseseră chemaţi. De dimineaţă pînă seara nu contenea acolo zumzetul glasurilor, în vreme ce în cabinetul său, învecinat cu această anticameră, domnul de Tréville primea vizitele, asculta plîngerile, dădea porunci şi, asemeni regelui în balconul său de la Luvru, n-ar fi avut decît să stea la geam ca să primească defilarea oamenilor şi a trupelor.

În ziua cînd d'Artagnan se înfăţişă în audienţă, numărul celor de acolo era impunător, mai ales pentru un provincial, sosit proaspăt de acasă ; e drept însă că acest provincial era gascon şi, mai ales pe vremea aceea, compatrioţii lui d'Artagnan aveau faima de a nu da îndărăt cu una, cu două. Într-adevăr, cum treceai poarta masivă, ferecată în cuie lungi cu floare dreptunghiulară, te trezeai în mijlocul unei cete de militari care foiau de colo-colo prin curte, strigîndu-se, certîndu-se sau jucînd tot felul de jocuri. Ca să-ţi croieşti drum printre aceste valuri învolburate, trebuia să fii sau ofiţer, sau mare nobil, sau femeie frumoasă.

Aşadar, prin mijlocul acestei cete şi al acestui tărăboi îşi făcea loc tînărul nostru, cu inima gata să-i iasă din piept, lipindu-şi spada lungă de coapsele-i subţiri şi ţinînd în mînă marginea pălăriei de pîslă, în vreme ce pe buze îi flutura zîmbetul sfios al provincialului tulburat, care vrea să pară stăpîn pe el. Cum trecea de un grup, răsufla uşurat, totuşi, bănuind că unul dintre ei se întorcea să-l privească, d'Artagnan,

care pînă atunci avusese o părere destul de bună despre el, se simţi caraghios întîia oară în viaţă.

În dreptul scării era şi mai rău : pe cele dintîi trepte, patru muşchetari, în vreme ce zece sau doisprezece camarazi de-ai lor, aşteptînd pe palier să le vină rîndul la joc, îşi treceau vremea în felul următor :

Unul dintre ei, stînd cu spada în mînă pe treapta cea mai de sus, împiedica — sau cel puţin se străduia să împiedice — pe ceilalţi trei, care voiau să urce.

Aceştia trei îi împotriveau la rîndul lor spada uimitor de sprintenă. D'Artagnan crezu la început că sînt florete de scrimă, butonate în vîrf, dar curînd îşi dădu seama, după unele zgîrieturi, că, dimpotrivă, toate ascuţişurile erau minunat şlefuite ; de cîte ori unul dintre ei era împuns, nu numai spectatorii, dar chiar şi actorii, făceau un haz nebun.

Cel care se afla în clipa aceea pe treapta cea mai de sus îşi ţinea minunat adversarii pe loc. Se făcuse roată în jurul lor. Regula cerea ca, la fiecare lovitură, cel atins să părăsească partida, pierzînd rîndul la audienţă în folosul celui care-l atinsese cu spada. În cinci minute, trei dintre ei fură atinşi uşor, unul la încheietura mîinii, altul la bărbie, şi al treilea la ureche, de către apărătorul treptei, care niciodată nu se lăsase atins ; dibăcia lui îi cîştigă dreptul de a intra în audienţă înaintea celorlalţi trei.

Oricît de greu ar fi fost, nu să-l uimeşti pe tînărul nostru, dar să se lase uimit, acest fel de petrecere izbuti să-l uluiască : văzuse în provincia lui — meleaguri unde capetele se înfierbîntă atît de repede — că duelurile urmau unor anumite întîmplări premergătoare ; fanfaronada acestor patru jucători i se păru cea mai straşnică din cîte auzise pînă atunci chiar în Gasconia. Crezu că se găseşte în acea faimoasă ţară a uriaşilor, unde Guliver, o dată descins, s-a înspăimîntat

atît de rău ; şi totuşi, nu era la capătul uimirilor : mai rămîneau palierul scării şi anticamera.

Pe palier nu se mai bătea nimeni, se povesteau însă isprăvi cu femei, iar în anticameră isprăvi de la curte. Pe palier d'Artagnan roşi ; în anticameră, îl trecură fiori. Închipuirea sa înaripată şi hoinară care, în Gasconia, îl făcea să fie temut de tinerele cameriste şi uneori chiar de tinerele lor stăpîne nu întrezărise niciodată, chiar cînd bătea cîmpii, nici pe jumătate din acele minunăţii ale iubirii, şi nici pe sfert din acele năzdrăvănii amoroase, luminate de strălucirea unor nume dintre cele mai cunoscute şi cu amănunte dintre cele mai puţin voalate. Dar dacă pe palier el se simţi jignit în preţuirea lui pentru bunele moravuri, în anticameră se simţi revoltat, din respect faţă de cardinal. Acolo, spre marea sa uimire, d'Artagnan auzea forfecîndu-se în gura mare politica de care tremura întreaga Europă şi viaţa intimă a cardinalului, pentru care atîţia mari şi puternici nobili ispăşiseră din greu, atunci cînd încercaseră să aibă părerea lor. Acest vestit bărbat, slăvit de bătrînul d'Artagnan, ajunsese zeflemeaua muşchetarilor domnului de Tréville, care-şi băteau joc de picioarele strîmbe şi de spatele lui cocîrjat ; unii dintre ei fredonau cuplete cu numele doamnei de Combalet, nepoata lui, în vreme ce alţii puneau la cale năzbîtii împotriva pajilor şi a gărzilor cardinalului-duce, lucruri ce i se păreau lui d'Artagnan o adevărată monstruozitate.

Totuşi, cînd numele regelui se rostea pe neaşteptate în mijlocul acestor grosolănii pe socoteala cardinalului, un soi de căluş astupa pentru o clipă toate acele guri batjocoritoare ; fiecare privea şovăielnic în jur, ca şi cum s-ar fi temut să nu-l trădeze peretele subţire care despărţea anticamera de cabinetul domnului de Tréville ; dar, foarte curînd, un cuvînt cu tîlc amintea iarăşi de eminenţa-sa, şi atunci hohotele izbucneau şi mai dezlănţuite, nici una din faptele cardinalului nefiind cruţată de pîrjolul criticii.

„Nici vorbă că toţi de aici or să fie închişi şi spînzuraţi, gîndi cu groază d'Artagnan, şi eu, fără îndoială, împreună cu ei, căci de vreme ce i-am auzit şi i-am ascultat o să fiu socotit drept părtaşul lor. Ce-ar zice oare tata, care m-a sfătuit atît de călduros să-l respect pe cardinal, dacă m-ar şti cot la cot cu aceşti păgîni ?"

E lesne de închipuit, fără s-o mai spunem, că d'Artagnan nu îndrăznea să ia parte la convorbire. Era însă numai ochi şi urechi, încerca să-şi încordeze cît putea cele cinci simţuri ca să nu piardă o iotă ; în pofida încrederii nedezminţite în sfaturile părinteşti, se simţea îndemnat lăuntric şi îmboldit de instinctul lui să laude mai curînd decît să hulească lucrurile nemaipomenite ce se petreceau acolo.

Fiind însă cu desăvîrşire străin de ceata curtenilor domnului de Tréville, şi fiind zărit pentru întîia oară în locul acela, d'Artagan a fost întrebat ce doreşte. La această întrebare, îşi spuse numele, foarte umil, se sprijini pe titlul de compatriot şi rugă pe cameristul care venise să-i pună întrebarea să-i aducă la cunoştinţă domnului de Tréville cererea unei scurte audienţe, cerere pe care cameristul îi făgădui cu glas ocrotitor să o transmită la timpul şi locul cuvenit.

D'Artagnan, care-şi mai venise în fire din uimirea de la început, avu deci răgazul să cerceteze veşmintele şi chipurile celor de faţă.

În mijlocul celui mai însufleţit grup se găsea un muşchetar înalt, cu ţinută semeaţă şi o ciudăţenie de îmbrăcăminte ce sărea în ochii tuturor. Nu purta uniforma pe care, de altminteri, nici nu era dator s-o poarte mereu, într-o vreme cu ceva mai puţină libertate, dar mai multă independenţă, ci era îmbrăcat într-o haină strîmtă pe corp, pînă la genunchi, de

culoare azurie, puţin cam decolorată şi ponosită, dar pe deasupra cu o minunată eşarfă din broderie de aur, care strălucea ca solzii pe faţa apelor, în plină lumină a soarelui. O pelerină lungă de catifea cărămizie îi cădea graţios pe umeri, lăsînd să se vadă doar neasemuita eşarfă de care atîrna o spadă uriaşă.

Acest muşchetar încetase tocmai de a fi de gardă ; se tînguia că are guturai şi, din cînd în cînd, tuşea silit. Din pricina asta îşi luase pelerina, spunea el celor din jur ; în vreme ce vorbea, privind de sus şi răsucindu-şi ţanţoş mustaţa, ceilalţi nu-şi puteau lua ochii de la eşarfa brodată şi, bineînţeles, d'Artagnan mai mult ca oricare altul.

— Ce vreţi, spunea muşchetarul, e la modă. Ştiu că-i o sminteală, dar n-ai încotro, asta-i moda ! De altfel, trebuie să faci ceva şi cu punga babacilor !

— Mai las-o, Porthos, se repezi unul dintre cei de faţă, vrei să ne faci să credem că ai eşarfa din mărinimia părintească ; ţi-o fi dat-o doamna voalată cu care te-am întîlnit duminica trecută lîngă poarta Saint-Honoré.

— Nu, pe cuvîntul şi cinstea mea de gentilom, am cumpărat-o chiar eu din banii mei, răspunse acela care fusese numit Porthos.

— Da, la fel cum mi-am cumpărat şi eu punga asta nouă : cu ce mi-a pus iubita în punga cea veche, adăugă alt muşchetar.

— Adevărat, întări Porthos, şi ca dovadă, uite, am dat pe ea doisprezece pistoli.

Admiraţia spori, deşi îndoiala mai stăruia încă.

— Nu-i aşa, Aramis ? întrebă Porthos, întorcîndu-se spre alt muşchetar.

Înfăţişarea acestuia din urmă se bătea cap în cap cu a muşchetarului care-i pusese întrebarea, numindu-l Aramis : era un tînăr de cel mult douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani, cu o căutătură copilărească şi dulceagă, cu ochii negri şi blajini, cu obrajii trandafirii şi catifelaţi ca o piersică de toamnă, iar mustaţa-i subţire desena deasupra buzei o linie fără cusur ; s-ar fi zis că mîinile lui se codeau să se aplece, de teamă să nu li se umfle vinele ; cînd şi cînd îşi ciupea sfîrcul urechilor, ca să le păstreze îmbujorate şi străvezii. De obicei vorbea puţin şi încet, saluta în dreapta şi-n stînga, rîdea potolit, arătîndu-şi frumoşii dinţi care păreau foarte îngrijiţi, ca de altfel întreaga sa fiinţă. Răspunse la întrebarea prietenului, încuviinţînd doar din cap.

Această încuviinţare păru a înlătura toate îndoielile privitoare la eşarfă ; o admirau cu toţii, dar fără s-o mai pomenească ; apoi, printr-unul din acele surprinzătoare salturi ale gîndirii, convorbirea se îndreptă deodată asupra altui subiect.

— Ce ziceţi despre ce istoriseşte scutierul lui Chalais ? întrebă unul dintre muşchetari, fără a se adresa cuiva anume, ci, dimpotrivă, punînd întrebarea tuturor de acolo.

— Şi ce spune ? întrebă Porthos cu ton trufaş.

— Spune c-a întîlnit la Bruxelles pe Rochefort, duhul rău al cardinalului, travestit în caputin. Şi datorită travestiului, blestematul de Rochefort îl trăsese pe sfoară pe domnul de Laigues, ca pe un nerod ce e.

— Şi încă ce mai nerod, întări Porthos, dar aşa o fi oare ?

— Aşa mi-a spus Aramis, răspunse muşchetarul.

— Adevărat ?

— Ei, parcă dumneata nu ştii, Porthos, zise Aramis, nu ţi le-am spus eu toate ieri ? Să nu mai vorbim de asta !

— Cum ? Să vorbim de altceva ? Asta-i părerea dumitale — stărui Porthos —, foarte frumos, să vorbim de altceva ! La naiba ! Că repede mai închei

dumneata ! Adică cum ? Cardinalul pune pe un trădător, pe un tîlhar, pe un nemernic să spioneze un gentilom, îl pune să-i şterpelească scrisorile, apoi, cu ajutorul spionului şi datorită scrisorilor, pune să i se taie capul lui Chalais, sub învinuirea tîmpită că ar fi vrut să-l omoare pe rege şi să-l însoare pe fratele regelui cu regina ! Nimeni n-avea habar de toată urzeala asta, ne-o destăinuieşti dumneata ieri, spre marea noastră uimire, şi acum, cînd nici măcar nu ne-am dezmeticit, vii să ne spui : Să nu mai vorbim de asta !

— N-avem decît să vorbim şi de-asta, dacă ţii atît de mult, răspunse netulburat Aramis.

— Dac-aş fi fost scutierul bietului Chalais, strigă Porthos, Rochefort ar fi păţit-o rău de tot cu mine !

— Iar dumneata ai fi păţit-o şi mai rău cu ducele Roşu [1], îi atrase atenţia Aramis.

— Cum ? Ducele Roşu ? Bravo, bravo, Ducele Roşu ! întări Porthos, aplaudînd şi încuviinţînd din cap. Ducele Roşu, asta-i minunat ! Am să răspîndesc porecla, dragul meu, fii pe pace. Dar ştiu că are duh Aramis al nostru ! Ce păcat că n-ai putut să-ţi urmezi chemarea, scumpul meu, ce drăgălaş popă ai fi fost !

— Nu-i decît o întîrziere trecătoare, lămuri Aramis. Într-o zi, eu tot o să fiu preot ; ştii şi dumneata, Porthos, că tocmai de aceea nu mă las de teologie.

— O să facă aşa cum spune, întări Porthos. Mai curînd sau mai tîrziu, tot o s-o facă.

— Mai curînd, zise Aramis.

— N-aşteaptă decît ceva ca să se hotărască de-a binelea şi să îmbrace iar anteriul pe care-l ţine atîrnat în cui, dedesubtul uniformei, adăugă un muşchetar.

[1] E vorba de Richelieu.

— Şi ce anume aşteaptă ? întrebă altul.

— Aşteaptă ca regina să dăruiască Franţei un moştenitor.

— Să încetăm cu astfel de glume, domnilor, spuse Porthos, slavă Domnului, regina e încă la vîrsta cînd poate să-l mai dăruiască.

— Se zice că domnul de Buckingham se află în Franţa, adăugă Aramis, rîzînd şăgalnic şi dînd acestei fraze, în aparenţă atît de nevinovată, un înţeles oarecum uşuratic.

— De data asta n-ai brodit-o, prietene Aramis, îi curmă vorba Porthos, şi, pornit cum eşti pe glume, treci mereu peste margini îngăduite : dacă te-ar auzi vorbind astfel domnul de Tréville, cred că nu i-ar face de loc plăcere.

— Ai de gînd să-mi dai o lecţie, Porthos ? îl întrebă Aramis, în a cărui privire blajină se văzu scăpărînd un fulger.

— Dragul meu, fii muşchetar sau preot, fii una sau alta, dar nu şi una şi alta, îl sfătui Porthos. Uite, Athos ţi-a spus-o şi zilele trecute : slujeşti la prea mulţi stăpîni deodată ! Te rog, te rog, ar fi de prisos să ne certăm, adu-ţi aminte cum ne-am înţeles între noi, tu, Athos şi cu mine. Te duci la doamna d'Aiguillon şi-i faci curte ; te duci la doamna de Bois-Tracy, vara doamnei de Chevreuse, îţi merge vestea că ai ajuns departe de tot în graţiile acestei doamne. Dumnezeule, nimeni nu-ţi cere să-ţi destăinuieşti fericirea, nici să-ţi dai pe faţă tainele inimii, îţi cunoaştem cavalerismul. Dar dacă ai virtutea asta, atunci, la naiba ! foloseşte-o şi faţă de majestatea-sa. Las' să trăncănească cine vrea şi orice-o vrea despre rege şi despre cardinal ; dar regina e sfîntă, şi dacă cineva vorbeşte de ea, apoi atunci să vorbească numai de bine.

— Porthos, eşti la fel de înfumurat ca şi Narcis [1], răspunse Aramis. Ştii că nu pot suferi dojenile — afară doar dacă m-ar dojeni Athos. În ceea ce te priveşte, dumneata, dragul meu, ai o eşarfă prea frumoasă ca să mai faci pe sfătosul. O să fiu preot cînd voi socoti de cuviinţă, deocamdată sînt muşchetar, şi ca muşchetar spun ce-mi place, iar în clipa de faţă îmi place să-ţi spun că ai început să mă scoţi din răbdări.

— Aramis !

— Porthos !

— Ei, domnilor ! domnilor ! se auziră strigăte în jurul lor.

— Domnul de Tréville îl aşteaptă pe domnul d'Artagnan, curmă discuţia cameristul, deschizînd uşa.

La auzul acestor cuvinte, în timpul cărora uşa rămase deschisă, se făcu linişte ; în mijlocul tăcerii generale tînărul gascon străbătu o parte din lungimea anticamerei şi intră la căpitanul muşchetarilor, simţindu-se totodată nespus de bucuros că fusese scutit la vreme de sfîrşitul acelei ciudate gîlcevi.

[1] Personaj mitologic care s-a îndrăgostit de propriul său chip.

CAPITOLUL III

Audienţa

Domnul de Tréville nu era tocmai în apele lui ; totuşi răspunse politicos tînărului care se înclinase pînă la pămînt şi zîmbi ascultînd cuvîntul de salut, rostit cu accentul bearnez, care-i amintea şi tinereţea şi pămîntul lui de baştină, două aduceri-aminte ce fac pe om să zîmbească la orice vîrstă. Apoi, îndreptîndu-se spre anticameră şi făcîndu-i lui d'Artagnan semn cu mîna, ca şi cînd i-ar fi cerut îngăduinţa să sfîrşească cu ceilalţi înainte de a începe cu el, strigă de trei ori, cu glasul îngroşat de fiecare dată, astfel încît să străbată toate treptele cuprinse între tonul poruncitor şi cel mînios :

— Athos ! Porthos ! Aramis !

Cei doi muşchetari cu care am mai făcut cunoştinţă, şi care purtau ultimele două dintre numele de mai sus, părăsiră iute grupul unde se găseau şi înaintară înspre camera a cărei uşă se şi închise îndată ce trecură pragul. Atitudinea lor, deşi nu tocmai liniştită, stîrni totuşi, prin aerul nepăsător, plin totodată de demnitate şi supunere, admiraţia lui d'Artagnan, care vedea în aceşti oameni nişte semizei, iar în căpetenia lor, un Jupiter olimpian, înarmat cu toate trăsnetele cerului.

După ce amîndoi muşchetarii intrară în odaie, după ce uşa se închise în urma lor, după ce zumzetul din anticameră începu să se audă iarăşi, însufleţit de ultimele chemări, după ce, în sfîrşit domnul de Tréville, tăcut şi încruntat, străbătu de trei sau de patru ori încăperea de-a lungul ei, trecînd de fiecare dată pe dinaintea lui Porthos şi a lui Aramis, care stăteau smirnă ca la o paradă, el se opri deodată şi, măsurîndu-i din cap pînă în picioare, se răsti cu o căutătură mînioasă :

— Ştiţi dumneavoastră ce mi-a spus regele, chiar aseară ? Ştiţi, sau nu, domnilor ?

— Nu, răspunseră după o clipă de tăcere cei doi muşchetari. Nu, domnule, nu ştim.

— Dar sper că ne veţi face cinstea să se spuneţi şi nouă, adăugă Aramis cu tonul cel mai cuviincios şi cu cea mai curtenitoare plecăciune.

— Mi-a spus că în viitor îşi va alege muşchetarii din rîndurile gărzii domnului cardinal.

— Din garda domnului cardinal ? Şi de ce oare ? întrebă cu aprindere Porthos.

— De ce ? Fiindcă îşi dă seama că trebuie să-şi împrospăteze poşirca lui cu un vin ceva mai bun.

Cei doi muşchetari roşiră pînă în albul ochilor. D'Artagnan nu mai ştia pe ce lume se află şi ar fi dorit să i se scufunde pămîntul sub picioare.

— Da, da, urmă domnul de Tréville, înflăcărîndu-se, da, majestatea-sa are dreptate, căci, pe cinstea mea, e foarte adevărat că muşchetarii fac o figură jalnică la curte. Ieri, domnul cardinal povestea la masa de joc a regelui, cu un aer de compătimire, care nu mi-a plăcut de loc, că alaltăieri, blestemaţii de muşchetari, dracii împieliţaţi — şi apăsă pe cuvinte cu un ton batjocoritor care mă scotea şi mai mult din sărite —, spintecătorii ăştia — adăugă, privindu-mă

cu ochii lui de pisică sălbatică — s-au încurcat peste noapte într-o speluncă din strada Férou şi că o patrulă a gărzii lui — credeam c-o să-mi pufnească de rîs în nas — se văzuse silită să-i aresteze pe zurbagii. Mii de draci ! Voi trebuie să ştiţi ceva de treaba asta ! Auzi, muşchetari arestaţi !... Eraţi şi voi acolo, degeaba vă ascundeţi după degete, aţi fost recunoscuţi, cardinalul v-a pomenit numele. Fără îndoială că-i vina mea, numai vina mea, fiindcă eu singur mi-aleg oamenii. Dumneata, de pildă, Aramis, de ce dracu mi-ai mai cerut tunică de muşchetar, cînd ţi-ar fi stat mai bine un anteriu popesc ? Şi dumitale, Porthos, îţi trebuia mîndreţea asta de eşarfă aurită, ca să-ţi atîrni o sabie de papură ? Dar Athos ? Nu-l văd pe Athos. Unde e ?

— Domnule, răspunse trist Aramis, e bolnav, foarte bolnav.

— Bolnav, foarte bolnav, spui ? Şi ce fel de boală, mă rog ?

— Sînt temeri că ar fi vărsat de vînt, domnule, răspunse Porthos, vrînd să se bage şi el în vorbă, şi ar fi grozav de neplăcut, fiindcă i-ar strica fără doar şi poate obrazul.

— Vărsat de vînt ! Porthos, iar îndrugi bazaconii de-ale dumitale ! Vărsat de vînt la vîrsta lui ? Ce tot îmi spuneţi !... Sigur că e rănit, te pomeneşti c-a şi murit. Ah ! Dac-aş şti... Mii de draci, domnilor muşchetari, nu vreau să umpleţi localurile deocheate, nici să vă luaţi la harţă pe stradă, nici să vă jucaţi de-a spada pe la răscruci. Nu vreau, în sfîrşit, să vă faceţi de rîs în faţa gărzilor domnului cardinal, care sînt oameni cumsecade, liniştiţi, descurcăreţi, oameni care nu se pun în împrejurarea de a fi arestaţi şi care, spre deosebire de alţii, nici nu s-ar lăsa arestaţi — sînt sigur de asta. Mai degrabă ar muri acolo, pe loc, decît să dea un singur pas înapoi. S-o şteargă, s-o ia la sănătoasa, să dea

bir cu fugiţii, toate astea-s bune doar pentru muşchetarii regelui !

Porthos şi Aramis clocoteau de mînie. Bucuros l-ar fi stîns de gît pe domnul de Tréville, dacă n-ar fi simţit că vorbele lui erau pornite dintr-o adîncă dragoste pentru ei. Băteau podeaua cu piciorul, îşi muşcau buzele pînă la sînge şi-şi încleştau mîna pe mînerul spadei. După cum am mai spus, cei de afară auziseră cînd Athos, Porthos şi Aramis fuseseră chemaţi şi, după glasul domnului de Tréville, ghiciseră că acesta era furios nevoie mare. Zece capete nerăbdătoare stăteau aplecate peste perdea şi păleau de mînie, căci cu urechea lipită de uşă nu pierdeau nici o iotă, în vreme ce gurile lor repetau la şir vorbele de ocară ale căpitanului, ca să le audă toţi din anticameră. Într-o clipă, toată locuinţa, începînd de la uşa cabinetului şi pînă la poarta din stradă, era în fierbere.

— Auzi, muşchetarii regelui arestaţi de oştenii domnului cardinal ! urmă domnul de Tréville, tot atît de mînios în adîncul sufletului ca şi soldaţii lui, dar vorbind răspicat şi împlîntînd, ca să zicem aşa, cuvintele în inimile ascultătorilor, unul cîte unul, ca nişte lovituri de pumnal. Auzi, şase soldaţi din garda eminenţei-sale arestează şase muşchetari ai majestăţii-sale ! La naiba, m-am şi hotărît ! Mă duc chiar acum la Luvru, îmi dau demisia de căpitan al muşchetarilor regali şi cer o locotenenţă în garda cardinalului ; dacă nu mă primeşte, ducă-se dracului, mă fac popă !

La auzul acestor cuvinte, zumzetul de afară se schimbă în vijelie ; pretutindeni scăpărau numai înjurături şi blesteme. „La dracu ! Mii de draci !“ Toţi sfinţii şi dumnezeii se încrucişau în văzduh. D'Artagnan căuta o perdea îndărătul căreia să se ascundă şi abia se ţinea să nu se vîre sub masă.

— Dacă-i aşa, căpitane, îi curmă vorba Porthos, scos din sărite, e adevărat că eram şase împotriva şase, dar am fost surprinşi mişeleşte şi, înainte să fi putut trage spadele, doi dintre noi căzuseră ucişi, iar Athos, grav rănit, era ca şi mort. Îl ştiţi pe Athos. Ei bine, căpitane, a încercat de două ori să se ridice şi de două ori a căzut la pămînt. Totuşi, nu ne-am predat, nu, am fost tîrîţi cu sila. Pe drum am izbutit să fugim. Cît priveşte pe Athos, s-a crezut că e mort şi l-au lăsat în pace, pe cîmpul de bătaie, socotind că nu face să-l mai ridice de acolo. Asta-i povestea. Ce dracu, căpitane, nu poţi cîştiga chiar toate bătăliile ! Şi marele Pompei [1] a pierdut-o pe cea de la Pharsale, şi regele Francisc I [2] pe cea de la Pavia.

— Iar eu, adăugă Aramis, am cinstea să vă asigur că am ucis pe unul dintre ei cu propria lui spadă, căci spada mea se frînsese de la prima ciocnire ; ucis sau înjunghiat, după cum doriţi, domnule.

— Nu ştiam toate astea, urmă domnul de Tréville pe un ton ceva mai domol. După cîte văd, domnul cardinal a cam exagerat.

— Dar, vă rugăm, domnule — urmă Aramis, care, văzîndu-l pe căpitan mai potolit, încerca să-l înduplece —, vă rugăm, domnule, nu spuneţi că Athos e rănit. Ar fi nemîngîiat să ştie că păţania lui ajunge la urechile regelui, şi cum rana e periculoasă, căci spada nu i-a străpuns numai umărul, ci i-a pătruns şi în piept, ne e teamă să nu...

[1] *Pompeius Cneius Magnus*, general al lui Sulla ; împreună cu Cesar şi Crassus înfiinţează primul triumvirat roman (60 î.e.n.) împotriva Senatului. Din anul 54 (î.e.n.) intră în conflict cu Cesar şi este înfrînt de acesta la Pharsalos (în Grecia).

[2] Rege al Franţei între 1515 şi 1547. După ce-i învinge pe elveţieni la Marignano şi cucereşte oraşul Milano, aspiră la coroana imperială a Germaniei, dar este bătut şi făcut prizonier la Pavia de către Carol al V-lea, regele Spaniei.

În aceeaşi clipă, perdeaua se dădu la o parte şi de sub ciucuri se ivi un chip nobil şi frumos, dar înspăimîntător de străveziu.

— Athos ! strigară cei doi muşchetari.

— Athos ! făcu şi domnul de Tréville.

— Aţi poruncit să mă prezint, domnule, spuse Athos domnului de Tréville, cu o voce slabă, dar foarte liniştită, camarazii mei mi-au dat de ştire că m-aţi chemat şi iată-mă la ordinele domniei-voastre. Spuneţi, domnule, ce doriţi de la mine ?

La aceste cuvinte, muşchetarul, într-o ţinută fără cusur şi încins ca de obicei, intră cu pas hotărît în cabinet. Mişcat pînă în adîncul inimii de această dovadă de bărbăţie, domnul de Tréville s-a repezit înaintea lui.

— Le spuneam tocmai acestor domni, zise el, că opresc pe muşchetarii mei să-şi pună în primejdie viaţa cînd nu e nevoie, căci bărbaţii viteji îi sînt scumpi regelui, şi regele ştie că muşchetarii săi sînt oamenii cei mai viteji din lume. Dă-mi mîna, Athos.

Fără să mai aştepte răspunsul noului-venit la această dovadă de dragoste, domnul de Tréville îi apucă mîna dreaptă şi i-o strînse cu toată puterea, fără să bage de seamă că Athos, oricît s-ar fi stăpînit, se încrunta, fără voie, de durere şi că pălea şi mai tare, deşi s-ar fi zis că aşa ceva era cu neputinţă.

Uşa rămăsese întredeschisă, atît de mare fusese uimirea tuturor la sosirea lui Athos, căci, în pofida tainei păstrate, toată lumea aflase de rănirea lui. Un vuiet de murmure bucuroase întîmpină cele din urmă cuvinte ale căpitanului, şi două sau trei capete se iviră, în focul entuziasmului, printre faldurile perdelei de la uşă. Fără îndoială că domnul de Tréville se pregătea să înfiereze prin cuvinte aspre această încălcare a obişnuitei bune-cuviinţe, dacă n-ar fi simţit deodată mîna lui Athos crispîndu-se într-a lui ; ridicîndu-şi privirea asupra acestuia, îl văzu că era gata să leşine. În aceeaşi clipă, muşchetarul, care se străduia din răsputeri să lupte împotriva durerii, se prăbuşi, biruit, pe parchet, ca şi cînd şi-ar fi dat sufletul.

— Un chirurg ! răcni domnul de Tréville. Chirurgul meu, al regelui, cel mai bun ! Un chirurg ! Sau, mii de draci ! viteazul meu Athos se sfîrşeşte !

Auzind aceste strigăte, toată lumea a dat buzna în cameră şi s-a îngrămădit în jurul rănitului, fără ca domnul de Tréville să se mai gîndească să închidă vreunuia uşa. Dar toată această zarvă n-ar fi folosit la nimic, dacă doctorul chemat nu s-ar fi găsit chiar în palat ; răzbind prin mulţime, el s-a apropiat de Athos, care nu-şi venise încă în fire, şi deoarece zgomotul şi toată forfoteala aceea îl stinghereau, cel dintîi şi cel mai grabnic lucru cerut a fost ducerea muşchetarului într-o odaie învecinată. Domnul de Tréville deschise îndată o uşă, arătînd drumul lui Porthos şi Aramis, care îşi ridicară camaradul pe braţe. Îndărătul lor păşea chirurgul, iar îndărătul chirurgului uşa se închise.

Şi astfel, cabinetul domnului de Tréville, această încăpere de obicei atît de respectată, ajunse pentru cîteva clipe o prelungire a anticamerei. Fiecare îşi dădea părerea, se înflăcăra, vorbea în gura mare, înjurînd, blestemînd şi trimiţînd la toţi dracii pe cardinal, cu gărzile lui cu tot.

Curînd după aceea, Porthos şi Aramis s-au întors ; lîngă rănit rămăseseră numai chirurgul şi domnul de Tréville.

În sfîrşit, domnul de Tréville se întoarse şi el. Rănitul îşi venise în fire, iar chirurgul încredinţă lumea că starea muşchetarului nu trebuia să stîrnească îngrijorări prietenilor, slăbiciunea fiind pricinuită doar de pierderea sîngelui.

Domnul de Tréville făcu apoi un semn cu mîna, şi toţi cei de faţă se îndepărtară, afară de d'Artagnan, care nu uitase că avea audienţă şi care, îndrăzneţ ca toţi gasconii, rămăsese în tot acest răstimp pironit locului.

După ce ieşiră cu toţii şi după ce uşa se închise în urma lor, domnul de Tréville se întoarse şi se trezi singur cu tînărul gascon. Cele întîmplate îl făcuseră să-şi cam piardă firul gîndirii. Îl întrebă deci pe încăpăţînatul solicitator ce doreşte de la el. D'Artagnan îşi spuse iarăşi numele, şi domnul de Tréville, aducîndu-şi aminte dintr-o dată ce se petrecea atunci şi ce se petrecuse înainte, prinse firul lucrurilor.

— Iartă-mă, îi spuse el zîmbind, iartă-mă, dragul meu compatriot, dar te-am uitat cu desăvîrşire. Ce vrei ? Un căpitan nu-i decît un tată de familie, dar împovărat cu o şi mai mare răspundere decît orice tată de familie. Soldaţii sînt nişte copii mari, dar fiindcă ţin ca poruncile regelui şi, îndeosebi, ale domnului cardinal să fie aduse la îndeplinire...

D'Artagnan nu-şi putu ascunde un zîmbet. După acest zîmbet, domnul de Tréville înţelese că n-avea în faţa lui un prost şi, schimbînd vorba, îl întrebă de-a dreptul :

— Mi-a fost nespus de drag tatăl dumitale, ce pot face pentru fiul lui ? Grăbeşte-te, căci am foarte puţină vreme pentru mine.

— Domnule, zise d'Artagnan, cînd am plecat din Tarbes, ca să vin aici, mi-am propus să vă cer, în amintirea prieteniei pe care nu aţi uitat-o, o tunică de muşchetar ; dar, după tot ce văd de două ceasuri, înţeleg că asemenea favoare ar fi nepotrivit de mare şi mi-e teamă că n-o merit.

— Ar fi, într-adevăr, o mare favoare, tinere, răspunse domnul de Tréville, dar poate că ea nu te depăşeşte chiar atît de mult pe cît crezi sau pe cît ai

aerul s-o crezi. Totuşi, o hotărîre a majestăţii-sale a prevăzut această împrejurare şi, cu părere de rău, te înştiinţez că nimeni nu e primit ca muşchetar înainte de a fi trecut prin încercări premergătoare : fie luînd parte la cîteva campanii militare, sau la unele fapte strălucite, fie slujind vreme de doi ani într-unul din regimentele mai puţin favorizate ca al nostru.

D'Artagnan se înclină fără a răspunde un singur cuvînt. De cînd aflase că sînt atîtea greutăţi spre a căpăta tunica de muşchetar, dorinţa lui de a îmbrăca această uniformă era şi mai vie.

— Dar, urmă Tréville, aţintind asupra compatriotului său o privire atît de pătrunzătoare, încît s-ar fi zis că vrea să-i citească pînă în fundul inimii, de hatîrul tatălui dumitale, fostul meu tovarăş de arme, ţin, cum ţi-am mai spus, să fac ceva pentru dumneata. Tinerii noştri gentilomi din Béarn, care se înrolează în armată, nu sînt bogaţi de obicei şi mă îndoiesc că lucrurile s-au schimbat prea mult de la plecarea mea de acolo. Nu cred deci că banii pe care i-ai adus de acasă o să-ţi ajungă prea multă vreme ca să trăieşti.

D'Artagnan îşi ridică semeţ capul, în semn că nu cerea pomană nimănui.

— Bine, tinere, bine, urmă Tréville, cunosc ifosele astea, şi eu am descins la Paris cu patru scuzi în buzunar şi m-aş fi bătut cu oricine mi-ar fi spus că nu-s în stare să cumpăr Luvrul.

D'Artagnan îşi înălţă capul din ce în ce mai semeţ ; mulţumită vînzării calului, îşi începea cariera cu patru scuzi mai mult decît avusese domnul de Tréville cînd şi-o începuse pe-a lui.

— Spuneam, deci, că ar trebui să păstrezi ceea ce ai acum, oricît de mare ar fi această sumă ; dar în acelaşi timp, trebuie să-ţi desăvîrşeşti cunoştinţele trebuincioase unui gentilom. Voi scrie chiar azi o

scrisoare directorului Academiei Regale şi mîine vei fi primit fără nici o plată. Nu refuza acest mic hatîr. Gentilomii noştri cei mai bogaţi şi cu obîrşia cea mai nobilă îl cer stăruitor cîteodată, fără să-l poată căpăta. Vei învăţa să dresezi cai, vei învăţa scrima şi dansul, vei cunoaşte acolo lume bună şi, din cînd în cînd, vei veni să mă vezi ca să-mi spui ce-ai făcut şi dacă, la rîndul meu, pot face ceva pentru dumneata.

Oricît de străin era încă de obiceiurile curţii, d'Artagnan îşi dădu seama de răceala acestei primiri.

— Vai, domnule, zise el, văd acum ce mult îmi lipseşte scrisoarea de recomandaţie pe care tatăl meu mi-a dat-o pentru dumneavoastră.

— Într-adevăr, răspunse domnul de Tréville, mă miră chiar că te-ai avîntat într-o călătorie atît de lungă fără această merindă de neînlocuit, singurul nostru sprijin, al celor din Béarn.

— O aveam, domnule, şi slavă cerului, aşa cum se cădea să fie, dar mi-a fost şterpelită în chip perfid.

Şi d'Artagnan povesti întreaga păţanie de la Meung, descrise pe necunoscutul gentilom în cele mai mici amănunte, cu un foc şi o sinceritate care-l fermecară pe domnul de Tréville.

— Da, cam ciudat, spuse acesta din urmă, gînditor, aşadar, ai vorbit despre mine în gura mare?

— Am vorbit, domnule, mărturisesc, am avut această uşurinţă. Ce vreţi, un nume ca al dumneavoastră trebuia să-mi slujească drept scut pe drum. Puteţi să vă închipuiţi ce des m-am pus la adăpostul lui !

Linguşirea era foarte la modă pe acea vreme, şi domnul de Tréville iubea tămîierile, la fel ca un rege sau ca un cardinal. Nu-şi putu, deci, înfrîna un zîmbet de vădită mulţumire ; dar acest zîmbet se şterse iute şi, cu gîndul la păţania din Meung, urmă :

— Spune-mi, te rog, gentilomul acela n-avea o uşoară cicatrice pe obraz ?

— Ba da, ca şi cum ar fi fost atins în trecere de un glonte.

— Era un bărbat frumos ?

— Da.

— Palid la faţă şi cu părul negru ?

— Da, da, chiar aşa. Cum de-l cunoaşteţi, domnule, pe omul ăsta ? Ah, dacă vreodată dau de el... dar vă jur, fie şi-n iad, tot o să dau eu de el...

— Aştepta o femeie ? urmă Tréville.

— De altfel a şi plecat după ce a schimbat cîteva vorbe cu aceea pe care o aştepta.

— Dar nu ştii despre ce au vorbit ?

— I-a dat o cutie şi i-a spus că înăuntru o să găsească instrucţiunile lui, dar să n-o deschidă decît după ce va ajunge la Londra.

— Femeia aceea era englezoaică ?

— El îi spunea Milady.

— El e, murmură Tréville, el e. Îl credeam încă la Bruxelles.

— Ah, domnule, dacă îl ştiţi pe omul ăsta, se repezi d'Artagnan, spuneţi-mi, vă rog, cine e şi de unde e ; sînt în stare să vă scutesc de orice, chiar şi de făgăduiala de a mă primi în rîndul muşchetarilor, căci, înainte de toate, trebuie să mă răzbun !

— Fereşte-te de el ca de foc, tinere, îi curmă vorba Tréville, dimpotrivă, dacă-l vezi venind pe o parte a străzii, treci pe partea cealaltă ; nu te izbi de asemenea stîncă, te-ar sfărîma ca pe un ciob de sticlă.

— Degeaba, spuse d'Artagnan, numai să-l întîlnesc...

— Pînă una-alta, urmă Tréville, nu pot să-ţi dau decît un sfat : nu-l căuta.

Deodată, Tréville se opri, încolţit de o bănuială fulgerătoare. Ura înverşunată pe care tînărul călător o

arăta atît de deschis împotriva unui om care — lucru destul de îndoielnic — îi luase scrisoarea lui taică-său, această ură nu ascundea vreo mişelie ? Tînărul ăsta nu era trimis cumva de eminenţa-sa ? Nu venise oare pentru a-i întinde vreo cursă ? Acest pretins d'Artagnan n-o fi oare vreun slujitor tainic al cardinalului, care încerca să se strecoare în casa lui, pentru a-i cîştiga încrederea, şi, mai tîrziu, pentru a-l nimici, mijloc folosit de atîtea ori pînă atunci ? Îl privi de data asta pe d'Artagnan mai sfredelitor decît îl privise întîia oară. Chipul acela, oglindind o sclipitoare isteţime şi o umilinţă prefăcută, n-avu darul să-l liniştească pe deplin.

„Vezi bine că e gascon, gîndi el, dar poate fi tot atît de gascon şi cu cardinalul, ca şi cu mine. Hai să-l punem la încercare."

— Prietene, începu el încet, doresc, aşa cum se cuvine fiului unui vechi prieten — căci o iau drept adevărată povestea cu scrisoarea şterpelită —, doresc, zic, să-ţi dezvălui tainele politicii noastre, tocmai pentru a îndulci răceala cu care ţi-ai dat seama că te-am primit. Regele şi cardinalul sînt cei mai buni prieteni din lume ; neînţelegerile lor în faţa celorlalţi nu pot înşela decît pe proşti. Nu vreau ca un compatriot, un tînăr atît de chipeş, un băiat curajos, menit să înainteze, să ajungă prada acestor prefecătorii, să cadă în capcană ca un neghiob, aşa cum au căzut şi s-au nenorocit atîţia înaintea dumitale. Să vorbim limpede : sînt la fel de credincios acestor doi stăpîni atotputernici, şi niciodată faptele mele de căpetenie nu vor avea alt scop decît să slujească pe rege şi pe cardinal, care este unul dintre cele mai glorioase genii pe care le-a dat Franţa. Acum, tinere, ţine seama de cele ce ţi-am spus, şi dacă ai, fie din familie, fie de pe la cunoştinţe, fie chiar ca pornire, vreo duşmănie împotriva cardinalului, aşa cum vedem că izbucneşte

la gentilomii noştri, ia-ţi mai bine rămas bun şi să ne despărţim. Te voi ajuta de cîte ori mi-o vei cere, dar fără să rămîi alături de mine. Nădăjduiesc totuşi că sinceritatea mea îmi va atrage prietenia dumitale, căci pînă acum eşti singurul tînăr căruia i-am vorbit aşa cum îţi vorbesc.

Tréville îşi spunea în sinea lui : „Dacă pe puiul ăsta de vulpe mi l-a trimis chiar cardinalul, fără îndoială că, ştiind cît îl urăsc, trebuie să-i fi spus iscoadei că cel mai bun mijloc pentru a-mi intra sub piele e să mi-l ponegrească în tot felul ; şi atunci, cu toate împotrivirile mele, vicleanul cumătru o să-mi răspundă că nu poate suferi pe eminenţa-sa".

Lucrurile se petrecură însă cu totul altfel decît s-aştepta Tréville. D'Artagnan răspunse în chipul cel mai firesc :

— Domnule, am sosit la Paris cu aceleaşi gînduri. Tatăl meu mi-a spus răspicat să nu rabd nimic de la nimeni, afară doar de la rege, de la cardinal şi de la dumneavoastră, adică de la cei dintîi trei bărbaţi ai Franţei...

După cum se vede, d'Artagnan îl adăugase pe domnul de Tréville celorlalţi doi, socotind că acest lucru n-ar fi avut cum să-i strice.

— ...Am deci cea mai deosebită veneraţie pentru domnul cardinal şi cel mai adînc respect pentru faptele sale, urmă el. Cu atît mai bine pentru mine, domnule, dacă-mi vorbiţi, după cum spuneţi, cu sinceritate, căci atunci îmi veţi face cinstea să preţuiţi cum se cuvine această asemănare de gusturi ; dimpotrivă, dacă aţi fi avut oarecare neîncredere, foarte firească de altminteri, simt că spunînd adevărul mă nimicesc eu singur ; dar fie ce-o fi, poate că tot nu voi pierde preţuirea dumneavoastră, şi la această preţuire eu ţin mai mult ca la orice pe lume.

Domnul de Tréville rămase din cale afară de uimit. Atîta pătrundere, atîta sinceritate îi stîrneau admiraţia, fără a-i îndepărta totuşi pe deplin bănuielile. Cu cît acest tînăr se dovedea a fi superior celorlalţi tineri, cu atît ar fi fost mai de temut — dacă s-ar fi întîmplat să se înşele asupra lui. Totuşi strînse mîna lui d'Artagnan, zicîndu-i :

— Eşti un tînăr cinstit, dar în clipa de faţă nu pot face pentru dumneata mai mult decît ţi-am spus adineauri. Palatul meu îţi va fi totdeauna deschis. Mai tîrziu, cînd vei putea cere să mă vezi la orice oră şi să foloseşti orice prilej prielnic, vei obţine, cred, ceea ce doreşti.

— Aşadar, domnule, întări d'Artagnan, mă veţi aştepta pînă să ajung demn de cererea mea. Ei bine, fiţi liniştit, adăugă el, cu familiaritatea caracteristică gasconilor, nu veţi avea prea mult de aşteptat.

Şi, vrînd să se retragă, salută, ca şi cînd tot ce ar mai fi putut urma îl privea numai pe el.

— Aşteaptă puţin, îl opri domnul de Tréville, ţi-am făgăduit o scrisoare pentru directorul Academiei. Eşti atît de mîndru, încît te codeşti s-o primeşti, tinere gentilom ?

— Nu, domnule, răspunse d'Artagnan, şi vă încredinţez că această scrisoare nu va avea soarta celeilalte. O voi păstra atît de straşnic, încît va ajunge fără doar şi poate unde trebuie, v-o jur ! Şi vai de acela care s-ar încumeta să mi-o ia !

Domnul de Tréville a surîs la auzul acestor ifose şi, lăsînd pe tînărul său compatriot lîngă fereastra unde se aflau şi unde stătuseră de vorbă, se duse şi se aşeză la o masă, ca să scrie scrisoarea făgăduită. În vremea asta, d'Artagnan, care n-avea ceva mai bun de făcut, începu a bate în geam tactul unui marş, cu ochii după muşchetarii care, plecînd încolonaţi, rînduri-rînduri, se făceau nevăzuţi după colţul străzii.

Cînd sfîrşi de scris scrisoarea, domnul de Tréville îi puse sigiliul şi, ridicîndu-se de pe scaun, se apropie de d'Artagnan ca să i-o dea, dar, chiar în clipa în care d'Artagnan întindea mîna, domnul de Tréville rămase uluit văzînd că ocrotitul său tresare, schimbă feţe-feţe de mînie, şi se năpusteşte afară din cabinet, strigînd :

— Ah ! Mii de draci, de data asta n-o să-mi mai scape !

— Cine ? întrebă domnul de Tréville.

— El, hoţul, răspunse grăbit d'Artagnan. Mişelul ! Şi se făcu nevăzut.

— Curat nebun ! murmură domnul de Tréville. De n-ar fi cumva vreo şmecherie, ca s-o şteargă, văzînd că a dat greş.

CAPITOLUL IV

Umărul lui Athos, eşarfa lui Porthos şi batista lui Aramis

Furios, d'Artagnan străbătuse anticamera din trei sărituri şi se repezise spre scară, cu gînd să coboare treptele cîte patru deodată, cînd din fuga mare era să dea orbeşte peste un muşchetar care tocmai ieşea de la domnul de Tréville pe o uşă dosnică şi pe care, izbindu-l cu fruntea în umăr, îl făcu să scoată un răcnet, sau mai bine zis un urlet.

— Iartă-mă, te rog, zvîrli d'Artagnan, gata s-o ia din nou la fugă, iartă-mă, sînt grăbit.

Dar abia coborîse prima treaptă, cînd o mînă de fier îl înşfăcă de eşarfă, pironindu-l pe loc.

— Eşti grăbit, îi strigă muşchetarul, alb la faţă ca un linţoliu, şi atunci te izbeşti de mine ? Îmi spui : „Iartă-mă" şi crezi că ajunge ? Nu-i tocmai aşa, tinere. Nu cumva pentru că l-ai auzit pe domnul de Tréville vorbindu-ne azi puţin cam liber, îţi închipui că întîiul-venit poate să se poarte cu noi aşa cum ne-a vorbit el ? Dezmeticeşte-te, tinere, dumneata nu eşti domnul de Tréville.

— Pe legea mea, răspunse d'Artagnan, dîndu-şi seama că era tocmai Athos, care, în urma îngrijirilor doctorului, se întorcea acasă, pe legea mea, n-am făcut-o dinadins, şi pentru că n-am făcut-o dinadins am spus : „Iartă-mă". Mi se pare că e destul. Dar îţi mai spun încă o dată şi poate chiar e prea mult : sînt grăbit, pe cuvîntul meu, sînt foarte grăbit. Te rog deci dă-mi drumul şi lasă-mă să-mi văd de treabă.

— Domnule, urmă Athos, dîndu-i drumul, nu ştii ce-i buna-cuviinţă. Se vede că vii de departe.

D'Artagnan, care şi coborîse dintr-o dată trei sau pentru trepte, se opri în loc.

— Ia mai las-o, domnule, îi curmă el vorba, oricît de departe aş veni, nu dumneata o să-mi dai mie lecţii de bună-cuviinţă. Ca să ştii !

— Poate, zise Athos.

— Ah, dacă n-aş fi atît de grăbit, adăugă d'Artagnan, şi n-aş alerga după cineva...

— Ascultă, domnule grăbit, pe mine poţi să mă găseşti şi fără să fugi, auzi ?

— Şi unde, mă rog ?

— Lîngă mănăstirea Carmes-Deschaux.

— La ce oră ?

— La amiază.

— Bine, la amiază voi fi acolo.

— Nu mă face să aştept prea mult ; la douăsprezece şi un sfert să ştii că mă iau după dumneata şi-ţi retez urechile din fugă.

— Bine, îi strigă d'Artagnan, voi fi acolo la douăsprezece fără zece minute.

Şi o luă iarăşi la goană, parcă l-ar fi apucat strechea, cu gîndul să-l ajungă pe necunoscut, al cărui pas molcom nu-l putuse duce prea departe. Dar în poarta dinspre stradă, Porthos stătea de vorbă cu un soldat din gardă. Între ei era loc doar cît să treacă un om. Socotind că se poate strecura, d'Artagnan se repezi ca o săgeată printre ei, dar în socotelile lui nu ţinuse seamă de bătaia vîntului. Tocmai cînd era să treacă, o pală de vînt umflă pelerina lungă a lui Porthos, şi

d'Artagnan se pomeni deodată ca sub o aripă. Porthos, desigur, ţinea morţiş la această parte însemnată a îmbrăcăminţii lui, căci, în loc să dea drumul pulpanei ce-o ţinea cu mîna, o trase înspre el, astfel încît d'Artagnan se înfăşură de la sine în catifea, printr-o mişcare de rotaţie, datorită împotrivirii încăpăţînatului Porthos.

Auzindu-l pe muşchetar cum suduie, şi dînd să iasă de sub pelerina care-l orbea, d'Artagnan îşi căută drum printre falduri. Se temea mai ales să nu întineze prospeţimea minunatei eşarfe pe care o cunoaştem, cînd, deschizînd sfios ochii, se trezi cu nasul între umerii lui Porthos, adică tocmai lipit de eşarfă.

Vai şi amar ! Ca şi cele mai multe lucruri de pe această lume, care-ţi iau la început vederea, eşarfa era doar în faţă de aur, iar în spate din piele de bivol. Neputînd avea o eşarfă cu totul şi cu totul de aur, Porthos, ca un adevărat viteaz ce era, se mulţumise s-o aibă doar pe jumătate ; e deci lesne de înţeles tîlcul guturaiului şi nevoia grabnică a pelerinei.

— Pe toţi dracii ! izbucni Porthos, silindu-se să scape de d'Artagnan, care i se zbătea în spate, ai căpiat de dai buzna peste oameni ?

— Iartă-mă, îngînă d'Artagnan ieşind de sub pelerina uriaşului, dar sînt foarte grăbit, alerg după cineva, şi...

— Şi unde-ţi laşi ochii cînd alergi ? se răsti Porthos.

— Nicăieri, răspunse d'Artagnan, înţepat, nicăieri, ba mulţumită ochilor mei, văd chiar unele lucruri pe care alţii nu le văd.

Fie că înţelesese sau nu ce voia să spună d'Artagnan, Porthos îşi ieşi din sărite :

— Dumneata, domnule, n-o să scapi de scărmăneală, dacă te tot vîri aşa în muşchetari. Ia seama !

— Scărmăneală, domnule ! se miră d'Artagnan, cuvîntul e cam tare.

— O fi, dar se potriveşte cu omul obişnuit să-şi privească în faţă adversarii.

— La naiba ! Cred şi eu că dumneata nu întorci spatele adversarilor dumitale !

Şi, încîntat de pozna lui, tînărul se îndepărtă, rîzînd în hohote.

Porthos spumega de mînie şi dădu să se repeadă după d'Artagnan.

— Mai tîrziu, mai tîrziu, îi strigă acesta, cînd n-o să mai porţi pelerina.

— Atuncea la unu, îndărătul Luxemburgului.

— Foarte bine, la unu, răspunse d'Artagnan, cotind după colţul străzii.

Dar nici pe strada pe care o străbătuse, nici pe cea care i se desfăşura acum înaintea ochilor, nu zări pe nimeni. Oricît de încet ar fi mers necunoscutul, de bună seamă tot ajunsese departe, sau poate că intrase în vreo casă. D'Artagnan îi întrebă pe toţi trecătorii pe care-i întîlni dacă nu cumva îl văzuseră, apoi coborî pînă la ponton, o apucă în sus, pe strada Senei şi pe strada Crucii Roşii, dar zadarnic : necunoscutul intrase parcă în pămînt. Totuşi, alergătura i-a fost de mare folos, căci cu cît sudoarea îi scălda mai tare fruntea, cu atît inima i se răcorea.

Începu atunci să cugete asupra întîmplărilor petrecute : erau multe şi nefericite ; ceasornicul arăta numai unsprezece, şi în dimineaţa aceea avusese vreme să-şi atragă reaua-voinţă a domnului de Tréville, care, fără îndoială, trebuie să fi găsit foarte puţin cuviincios felul în care-l părăsise.

Îi căzuseră apoi pe cap două dueluri cu doi dintre bărbaţii în stare să ucidă fiecare cîte trei d'Artagnan ; amîndoi erau muşchetari, adică două dintre fiinţele pe care el le preţuia atît de mult, încît le aşeza în mintea şi în inima lui mai presus decît pe toţi ceilalţi muritori.

Cumplită împrejurare ! Încredinţat că va fi ucis de Athos, se înţelege de la sine că Porthos nu-l mai îngrijora prea mult. Totuşi, deoarece speranţa e cea din urmă scînteie care se stinge în orice inimă, a început din nou să spere că ar putea supravieţui acestor două dueluri, cu răni groaznice, bineînţeles ; în caz de supravieţuire, îşi făcu sieşi următoarele dojeni : „Mă port ca un bezmetic şi ca un mojic ! Viteazul şi nefericitul de Athos era rănit tocmai la umărul de care m-am izbit cu capul, ca un berbec. Singurul lucru care mă uimeşte e că nu m-a căsăpit pe loc ; ar fi avut tot dreptul ; durerea pe care i-am pricinuit-o trebuie să fi fost îngrozitoare. Cît priveşte pe Porthos, ah, cu Porthos, pe legea mea, e mult mai hazliu !“

Şi, fără să vrea, tînărul începu să rîdă privind totuşi împrejur ca să-şi dea seama dacă nu cumva rîsul lui de unul singur, şi din senin, pentru cei care-l vedeau rîzînd, n-ar fi putut jigni vreun trecător.

„...Cît priveşte pe Porthos, e mult mai hazliu ! dar asta nu înseamnă că nu sînt un mare zăpăuc. Se poate să dai aşa, orbeşte, peste oameni ? Şi să te bagi aşa sub hainele lor ca să vezi ce au şi ce n-au prin partea locului ? ! Fără doar şi poate că m-ar fi iertat dacă nu m-aş fi apucat să-i pomenesc de afurisita de eşarfă, în vorbe cu perdea, e drept ; dar ce perdea subţire ! Ah, gascon afurisit ce sînt, mi-ar arde de trăsnăi şi pus pe frigare ! Hai, dragă d'Artagnan, urmă el vorbindu-şi cu toată blîndeţea ce credea că i se cuvine, dacă se întîmplă să scapi teafăr, ceea ce nu pot să-mi închipui, va trebui să te porţi în viitor cît mai cuviincios. De azi înainte va trebui să fii admirat, să fii dat drept pildă. A fi curtenitor şi cuviincios nu înseamnă a fi mişel. Uită-te la Aramis : Aramis e duioşia, e farmecul întruchipat ! A îndrăznit oare cineva, vreodată, să spună că Aramis

e un mişel ? Nu, fără îndoială că nu ! Ei bine, pe viitor eu vreau să-i urmez pilda în toate ! Ah, dar uite-l colo !“

Tot mergînd şi vorbind de unul singur, ajunsese la cîţiva paşi de palatul d'Aiguillon ; în faţa acestui palat, d'Artagnan îl zărise pe Aramis pălăvrăgind voios cu trei gentilomi din garda regelui. La rîndul lui şi Aramis îl zărise pe d'Artagnan ; dar cum nu uita că în aceeaşi dimineaţă domnul de Tréville îşi ieşise din fire chiar în faţa tînărului, şi cum un martor al mustrărilor primite de muşchetari nu-i putea face plăcere, Aramis se făcu că nu-l vede. D'Artagnan, dimpotrivă, credincios năzuinţelor lui de împăcare şi de curtenie, se apropie de cei patru tineri, cu un salut adînc, însoţit de cel mai fermecător zîmbet. Aramis înclină uşor capul, dar fără să zîmbească. De altminteri, toţi patru îşi curmară îndată convorbirea.

D'Artagnan nu era atît de neghiob încît să nu bage de seamă că n-avea ce căuta acolo ; dar nefiind încă deprins cu obiceiurile societăţii înalte, nu ştia cum să iasă pe nesimţite dintr-o împrejurare neplăcută ca aceea în care se află cineva atunci cînd se amestecă printre oameni pe care abia îi cunoaşte şi într-o convorbire care nu-l priveşte. Chibzuia deci în sinea lui cum să facă pentru a se retrage în chipul cel mai firesc cu putinţă, cînd văzu deodată că Aramis lăsase să-i cadă batista şi că, fără îndoială, pusese din nebăgare de seamă piciorul peste ea ; socotind că sosise clipa să-şi îndrepte stîngăciile, se aplecă şi, cu aerul cel mai curtenitor de care era în stare, trase batista de sub piciorul muşchetarului, în ciuda sforţărilor pe care acesta le făcea ca să nu-i dea drumul ; apoi, înmînîndu-i-o, îi spuse :

— Iată, domnule, o batistă pe care sigur că v-ar părea rău s-o pierdeţi.

Batista era într-adevăr toată în broderii fine şi avea o coroană cu blazon într-un colţ. Aramis roşi pînă în vîrful urechilor şi mai mult smulse decît luă batista din mîinile gasconului.

— Ah ! Ah ! se repezi unul din grup, o să mai spui acum, discretule Aramis, că nu te ai bine cu doamna de Bois-Tracy, cînd această fermecătoare doamnă are bunătatea să-ţi împrumute batistele ei ?

Aramis aruncă lui d'Artagnan una din acele priviri care dau cuiva să înţeleagă că şi-a făcut un duşman de moarte ; apoi, cu căutătura lui mieroasă, răspunse :

— Vă înşelaţi, domnilor, batista nu-i a mea şi nu ştiu pentru ce domnul a găsit cu cale să mi-o dea mie, mai curînd decît unuia dintre dumneavoastră ; ca dovadă, iată : batista mea e la mine în buzunar.

Spunînd aceste cuvinte, îşi scoase batista lui, de asemenea foarte elegantă, din cea mai fină pînză de in — deşi pînza de in era scumpă în acea vreme —, dar fără broderii şi fără blazon, ci împodobită doar cu iniţialele stăpînului ei.

De data asta d'Artagnan nu mai scoase nici un cuvînt. Îşi dădea seama că făcuse altă boroboaţă. Prietenii lui Aramis nu se lăsară însă convinşi de tăgada lui, şi unul dintre ei spuse tînărului muşchetar, silindu-se să pară cît mai serios :

— Dacă ar fi aşa cum spui tu, m-aş vedea nevoit, dragul meu Aramis, să ţi-o cer înapoi, căci, după cum ştii, Bois-Tracy e unul dintre prietenii mei apropiaţi şi nu vreau ca cineva să facă pe grozavul cu lucrurile soţiei lui.

— N-o ceri cum se cuvine, îi răspunse Aramis, şi deşi recunosc temeiul de netăgăduit al cererii tale, totuşi m-aş împotrivi din pricina felului în care ai făcut-o.

— De fapt, încercă să spună sfios d'Artagnan, eu n-am văzut batista căzînd din buzunarul domnului Aramis, domnia-sa ţinea doar picioarul pe deasupra — atîta tot — şi atunci m-am gîndit că dacă-şi ţine piciorul pe ea, batista e a lui.

— Şi te-ai înşelat, domnul meu, răspunse Aramis rece, la încercările lui d'Artagnan de a-şi îndrepta greşeala. Apoi adăugă, întorcîndu-se către oşteanul din gardă care spusese că e prietenul lui Bois-Tracy : De altminteri, mă gîndesc, scumpe prieten al lui Bois-Tracy, că şi eu îi sînt prieten tot atît de apropiat pe cît îi eşti şi tu, aşa că, la urma urmelor, batista ar fi putut să cadă tot atît de bine din buzunarul tău, ca şi dintr-al meu.

— Nu, pe cinstea mea, se împotrivi oşteanul din garda majestăţii-sale.

— Tu o să juri pe cinstea ta, iar eu pe cuvîntul meu, şi atunci, firește, unul dintre noi doi trebuie să mintă. Haide mai bine, Montaran, să luăm fiecare cîte o jumătate.

— Din batistă ?

— Da.

— Minunat, strigară ceilalţi doi oşteni din gardă, judecata regelui Solomon. Hotărît lucru, Aramis, eşti o comoară de înţelepciune.

Tinerii izbucniră în rîs şi, cum e lesne de închipuit, întîmplarea n-a avut alte urmări. După cîteva clipe, convorbirea încetă şi, după ce-şi strînseră călduros mîna, tustrei oştenii se despărţiră de muşchetar ; cei dintîi îşi văzură de drumul lor, şi Aramis de al lui.

„Iată clipa nimerită ca să mă împac cu acest om de lume", îşi zise d'Artagnan, care spre sfîrşitul convorbirii se ţinuse puţin mai la o parte ; sub îndemnul acestui frumos simţămînt, vru să se apropie

de Aramis, care se îndepărtă fără să-l mai ia în seamă.

— Domnul meu, începu el, sper că mă vei ierta.

— Ah ! domnule, i-o reteză Aramis, îngăduie-mi să-ţi spun că nu te-ai purtat adineauri aşa cum trebuie să se poarte un om de lume.

— Cum, domnule, se răsti d'Artagnan, îţi închipui că...

— Îmi închipui, domnule, că nu eşti atît de prost şi că deşi abia ai sosit din Gasconia, totuşi ştii că nimeni nu calcă aşa, nitam-nisam, peste o batistă. Ce naiba ! caldarîmul Parisului nu e din pînză de batiste !

— Domnule, cred că greşeşti încercînd să mă umileşti, răspunse d'Artagnan, a cărui fire certăreaţă o şi luase înaintea hotărîrilor sale paşnice. E adevărat că sînt din Gasconia şi, fiindcă o ştii, nu mai e nevoie să-ţi spun că gasconii nu sînt prea răbdători ; dacă şi-au cerut o dată iertare, fie chiar pentru o nerozie, ei rămîn încredinţaţi că au făcut mai mult de jumătate din ce trebuie să facă.

— Domnule, eu îţi spun toate astea, răspunse Aramis, nu ca să-ţi caut gîlceavă. Slavă Domnului ! Nu sînt un spadasin şi, nefiind muşchetar decît în chip trecător, nu mă bat decît cînd mă văd nevoit, şi totdeauna în silă. Dar de data asta e mult mai grav, căci din pricina dumitale a fost atinsă cinstea unei doamne.

— Vrei să zici, din pricina noastră ! i-o tăie d'Artagnan.

— De ce ai avut stîngăcia să-mi înapoiezi batista ?

— De ce ai avut stîngăcia s-o laşi să cadă ?

— Am spus şi o repet, domnule, batista n-a căzut din buzunarul meu.

— Atunci ai minţit de două ori, domnule, fiindcă eu am văzut-o, cu ochii mei, cînd a căzut.

— Aşa ? O iei pe tonul ăsta, domnule gascon ? Ei bine ! Las', că te învăţ eu cum să te porţi !

— Şi eu o să te trimit înapoi la liturghia dumitale, domnule popă ! Scoate, te rog, spada din teacă, acum, pe loc.

— Nu, drăguţule, nu aici. Nu vezi că sîntem în faţa palatului d'Aiguillon, care geme de oamenii cardinalului ? Cine-mi spune că nu te-a împuternicit chiar eminenţa-sa să-i aduci capul meu ? Şi eu ţin grozav de mult la capul meu, care mi se pare că-mi vine destul de bine pe umeri. De aceea eu nu mă dau în lături să te ucid, dar fii pe pace, vreau să te ucid frumuşel, într-un loc închis şi acoperit, unde să nu te poţi grozăvi cu moartea dumitale.

— N-am nimic împotrivă, dar nu te încrede prea mult şi adu cu dumneata şi batista, fie că-i a dumitale sau nu ; poate c-o să ai prilejul s-o foloseşti.

— Domnul este gascon ? întrebă Aramis.

— Da, dar sper că domnul nu amînă o întîlnire din prea mare prevedere.

— Prevederea, domnule, este o virtute destul de fără rost pentru muşchetari, ştiu şi eu asta, în schimb slujitorii bisericii nu se pot lipsi de ea, şi deoarece nu-s muşchetar decît în chip trecător, ţin să rămîn prevăzător. La ora două voi avea cinstea să te aştept în palatul domnului de Tréville. Acolo îţi voi arăta locurile cele mai nimerite.

Cei doi tineri se salutară, apoi Aramis se depărtă, apucînd în sus pe strada care duce la Luxemburg, în vreme ce d'Artagnan, văzînd că e destul de tîrziu, se îndreptă spre Carmes-Deschaux, spunîndu-şi în sine : „Hotărît lucru, nu mai pot da înapoi, dar dacă o fi să mă omoare, măcar mă omoară un muşchetar".

CAPITOLUL V

Mușchetarii regelui și gărzile domnului cardinal

D'Artagnan nu cunoștea pe nimeni la Paris. Se duse deci la întîlnirea cu Athos fără a-și fi luat un martor, hotărît să se mulțumească doar cu acei pe care îi va fi ales adversarul. De altminteri, își pusese în gînd să ceară cuvenita iertare viteazului mușchetar, fără a arăta însă slăbiciune, căci se temea ca duelul să nu aibă urmările neplăcute pe care le au de obicei întîlniri de felul acestora, cînd un bărbat tînăr și voinic se bate cu un adversar rănit și sleit de puteri : învins, mărește fără voie izbînda adversarului învingător, se vede învinuit de nelegiuire și îndrăzneală ieftină.

De altfel, sau noi n-am înfățișat bine caracterul vînătorului nostru de năzdrăvănii, sau cititorul a trebuit să-și dea pînă acum seama că d'Artagnan nu era un om oarecare. De aceea, deși își spunea mereu că îl pîndește moartea, nu putea totuși primi să moară fără să crîcnească, așa cum ar fi făcut un altul mai puțin cutezător și mai puțin cumpătat. Cugetînd asupra diferitelor firi ale celor cu care urma să se bată, începu să vadă mai limpede înaintea lui. Nădăjduia ca prin cuvintele de iertare, dinainte

pregătite, să cîștige prietenia lui Athos, a cărui ținută de mare nobil și a cărui înfățișare simplă îi plăceau nespus de mult. Se mai mîngîia cu gîndul că lui Porthos îi va fi teamă, în urma pățaniei cu eșarfa, ca nu cumva, dacă d'Artagnan n-ar fi omorît pe loc, să înceapă a povesti tuturor o descoperire care, spusă cu duhul cuvenit, l-ar fi făcut de rîs. Iar în privința prefăcutului de Aramis, nu prea avea de ce să-i fie teamă ; chiar dacă ar fi izbutit să dea piept cu el, își lua sarcina să-i facă de petrecanie sau, cel puțin, nimerindu-l în obraz, să-i pocească pe vecie chipul cu care se fălea atîta, așa cum Cezar recomandase să se facă soldaților lui Pompei.

Apoi, mai era în d'Artagnan acel substrat neclintit de dîrzenie, pe care i-l sădiseră în inimă sfaturile tatălui său, sfaturi al căror cuprins era : „nu răbda de la nimeni nimic, afară doar de la rege, de la cardinal și de la domnul de Tréville". Astfel fiind, se trezi mai mult zburînd decît mergînd spre mînăstirea Carmeliților desculți, sau Carmes-Deschaux, cum i se spunea pe vremea aceea ; era un soi de clădire fără ferestre, împresurată de cîmpuri sterpe, o filială a lui Pré-aux-Clercs [1] care slujea îndeobște ca loc de întîlnire celor ce n-aveau vreme de pierdut.

Cînd d'Artagnan a ajuns în fața micului loc viran de la poalele mănăstirii, Athos aștepta doar de cinci minute, iar orologiul vestea miezul zilei. Era deci punctual ca Samariteanca, și nici cel mai chițibușar judecător în materie de dueluri n-ar fi găsit nimic de spus.

Athos, care suferea cumplit de pe urma loviturii, deși rana îi fusese proaspăt oblojită de chirurgul domnului de Tréville, ședea pe o piatră și își aștepta

[1] Cîmp situat la marginea Parisului, renumit loc de dueluri, în sec. XVI—XVII.

liniştit adversarul, cu acea ţinută demnă care nu-l părăsea niciodată. Cînd îl văzu pe d'Artagnan, se ridică şi făcu, plin de cuviinţă, cîţiva paşi în întîmpinarea lui. La rîndul său, acesta din urmă se îndreptă spre el, ţinîndu-şi pălăria în mînă atît de jos, încît pana i se tîra de pămînt.

— Domnule, zise Athos, am încunoştinţat pe doi dintre prietenii mei care-mi vor sluji de martori, dar aceşti doi prieteni n-au sosit încă. Mă miră că sînt în întîrziere, nu-i obiceiul lor.

— Eu n-am martori, domnule, răspunse d'Artagnan, abia am sosit ieri la Paris şi nu cunosc încă pe nimeni, afară de domnul de Tréville, căruia tatăl meu m-a recomandat, căci are cinstea de a se număra oarecum printre prietenii lui.

Athos rămase o clipă pe gînduri.

— Nu cunoşti decît pe domnul de Tréville ? întrebă el.

— Da, domnule, nu-l cunosc decît pe el.

— Atunci, urmă Athos, jumătate pentru el, jumătate pentru d'Artagnan, atunci, dacă te omor, aş fi un fel de mîncător de copii !

— Nu chiar aşa, răspunse d'Artagnan, cu un salut ce nu era lipsit de demnitate, nu chiar aşa, căci îmi faceţi cinstea de a vă bate cu mine, cu o rană care cred că vă supără destul.

— Ba mă supără rău de tot şi, pe cuvîntul meu, îţi mărturisesc că m-ai lovit al dracului, dar mă voi sluji de mîna stîngă, aşa cum obişnuiesc în asemenea împrejurări. Să nu crezi că-ţi fac o favoare, mînuiesc spada destul de bine şi cu o mînă, şi cu alta, şi n-o să-ţi vină tocmai uşor : un stîngaci îşi încurcă adversarii care n-au prins încă de veste. Îmi pare rău că nu ţi-am spus-o mai din vreme, ca să ştii.

— Sînteţi atît de curtenitor, domnule meu, încît vă sînt cum nu se poate mai recunoscător, spuse d'Artagnan, înclinîndu-se iarăşi.

— Iar eu mă simt copleşit, răspunse Athos, pe un ton plin de noblete ; să vorbim deci despre altceva, afară doar dacă asta te-ar supăra. Ah, fir-ar să fie, că rău m-ai lovit ! Mă arde umărul.

— Dacă mi-aţi da voie... începu d'Artagnan, sfios.

— Ce anume ?

— Am un balsam pentru răni, un balsam pe care mi l-a dat mama şi pe care l-am încercat pe pielea mea.

— Aşa ?

— Chiar aşa ! Sînt sigur că în mai puţin de trei zile balsamul meu v-ar vindeca şi, peste trei zile, cînd veţi fi vindecat, va fi pentru mine, domnule, şi atunci o mare cinste să stau la dispoziţia dumneavoastră.

D'Artagnan rosti aceste cuvinte cu o simplitate care făcea cinste bunei sale creşterei, fără să aducă vreo ştirbire curajului său.

— Mii de draci, domnule, zise Athos, iată o propunere care-mi place ! Asta nu înseamnă că o primesc, dar se simte de la o leghe că vine de la un gentilom. Aşa vorbeau şi se purtau vitejii din timpul lui Carol cel Mare, pe care orice cavaler ar trebui să-i ia drept pildă. Din nefericire, nu mai trăim vremurile marelui împărat. Trăim în timpul domnului cardinal, aşa că oricît am vrea noi să păstrăm taina, în cele trei zile se va afla că trebuie să ne batem şi ni se vor pune bete în roate. Dar de ce n-or mai fi venind odată haimanalele alea ?

— Dacă sînteţi grăbit, domnule, îi spuse d'Artagnan lui Athos cu aceeaşi simplitate cu care-i propusese să amîne duelul peste trei zile, dacă sînteţi

grăbit şi dacă doriţi să mă trimiteţi mai iute pe lumea cealaltă, vă rog nu vă sfiiţi.

— Iată alt cuvînt care-mi place, mărturisi Athos, încuviinţînd graţios din cap ; nu vine de la un om fără minte şi, fără îndoială, vine de la un om curajos. Domnule, îmi plac bărbaţii de felul dumitale şi-mi dau seama că dacă nu ne-om ucide unul pe altul, mai tîrziu îmi va face o deosebită plăcere să stau de vorbă cu dumneata. Să-i aşteptăm pe aceşti domni, te rog, am destulă vreme şi va fi mai nimerit. Uite ! Mi se pare că văd pe unul dintre ei.

Într-adevăr, la capătul străzii Vaugirard, se ivise uriaşa făptură a lui Porthos.

— Cum, făcu d'Artagnan, întîiul dumitale martor este domnul Porthos ?

— Da. Ai ceva împotrivă ?

— Nu, de loc.

— Iată şi pe cel de al doilea.

Întorcîndu-se spre partea unde arăta Athos, d'Artagnan îl recunoscu pe Aramis.

— Cum, făcu el şi mai uimit decît întîia oară, cel de al doilea martor al dumitale e domnul Aramis ?

— Chiar aşa, nu ştiai că nimeni nu ne vede pe unul fără celălalt şi că printre muşchetari, printre ostaşi, la curte şi în oraş, ni se spune : Athos, Porthos şi Aramis sau cei trei nedespărţiţi ? Dar dumneata vii tocmai de la Dax, sau de la Pau, aşa că...

— De la Tarbes, îl îndreptă d'Artagnan.

— Ţi-e îngăduit să nu cunoşti acest amănunt, urmă Athos.

— Pe legea mea, răspunse d'Artagnan, numele vă şade bine, domnilor, şi dacă păţania mea va stîrni gălăgie, ea va dovedi cel puţin că prietenia dumneavoastră nu se bizuie pe contraste.

În vremea asta, Porthos se apropiase şi făcuse un semn de salut lui Athos ; întorcîndu-se apoi spre d'Artagnan, rămase foarte mirat.

În treacăt fie zis, Porthos îşi schimbase eşarfa şi nu mai purta pelerină.

— Ei, poftim, făcu el, ce înseamnă asta ?

— Domnul este cel cu care mă bat, răspunse Athos, arătîndu-l pe d'Artagnan cu mîna şi salutînd tot astfel.

— Şi eu tot cu el mă bat, adăugă Porthos.

— Dar abia la ora unu, lămuri d'Artagnan.

— Şi eu tot cu domnul mă bat, spuse şi Aramis apropiindu-se de ei.

— Da, dar abia la ora două, se amestecă d'Artagnan cu acelaşi glas liniştit.

— Şi pentru că veni vorba, de ce te baţi, Athos ? întrebă Aramis.

— Pe legea mea, nu prea ştiu nici eu ; m-a lovit la umăr, dar tu, Porthos ?

— Pe legea mea dacă ştiu, mă bat pentru că mă bat, răspunse Porthos roşind.

Athos, căruia nu-i scăpa nimic, văzu fluturînd un zîmbet pe buzele gasconului.

— Am avut o neînţelegere în privinţa îmbrăcăminţii, zise tînărul.

— Şi tu, Aramis ? întrebă Athos.

— Eu mă bat pentru o chestiune de teologie, răspunse Aramis, făcîndu-i totodată semn lui d'Artagnan că-l roagă să nu dea în vileag adevărata pricină a duelului lor.

Athos văzu fluturînd alt zîmbet pe buzele lui d'Artagnan.

— Adevărat ? întrebă Athos.

— Da, o teză din sfîntul Augustin, asupra căruia nu sîntem de aceeaşi părere, zise gasconul.

— Hotărît lucru, mormăi Athos, e om de duh.

— Şi acum, fiindcă v-aţi strîns toţi laolaltă, începu d'Artagnan, îngăduiţi-mi, domnilor, să vă cer mai întîi iertare.

La auzul cuvîntului „iertare", un nor trecu pe fruntea lui Athos, un surîs semeţ jucă pe buzele lui Porthos şi un semn de împotrivire fu răspunsul lui Aramis.

— Nu mă înţelegeţi, domnilor, urmă d'Artagnan ridicîndu-şi capul luminat în clipa aceea de soarele ce-i aurea trăsăturile fine şi îndrăzneţe, vă cer iertare dacă s-ar întîmpla să nu-mi pot plăti datoria faţă de toţi trei, căci domnul Athos are dreptul să mă ucidă cel dintîi, ceea ce răpeşte din valoarea poliţei dumitale, domnule Porthos, şi ceea ce-o face aproape egală cu zero, pe-a dumitale, domnule Aramis. De aceea, domnilor, vă cer încă o dată iertare, dar numai pentru asta, şi acum, în gardă !

Rostind aceste cuvinte, d'Artagnan îşi trase spada cu cel mai cavaleresc gest cu putinţă.

I se urcase sîngele la cap şi în clipa aceea ar fi tras spada împotriva tuturor muşchetarilor regatului, la fel ca împotriva lui Athos, Porthos şi Aramis.

Era douăsprezece şi un sfert, soarele strălucea la zenit, şi locul ales pentru a fi teatru de luptă se găsea în plină arşiţă.

— E foarte cald, zise Athos trăgînd la rîndul lui spada, dar nu pot să-mi scot haina, căci am simţit adineauri cum îmi sîngerează rana şi mi-ar fi teamă să-mi stingheresc adversarul arătîndu-i un sînge care n-a curs datorită lui.

— E adevărat, domnule, răspunse d'Artagnan, dar fie că a curs sau nu datorită mie, vă încredinţez că-mi pare rău să văd sîngele unui atît de viteaz gentilom ; mă voi bate deci şi eu în haină, ca şi dumneata.

— Haide, haide, se amestecă Porthos, ajunge cu atîtea temeneli, gîndiţi-vă că ne aşteptăm şi noi rîndul.

— Vorbeşte în numele dumitale, Porthos, de cîte ori vrei să spui asemenea necuviinţe, îi curmă vorba Aramis. În ceea ce mă priveşte, găsesc că toate cîte şi le spun aceşti domni sînt potrivit spuse şi demne de doi gentilomi.

— Poţi începe cînd vrei, domnule, zise Athos, punîndu-se în gardă.

— Aşteptam ordinele dumitale, îi răspunse d'Artagnan, încrucişînd spada.

Dar cele două spade abia zăngăniseră la prima lor atingere, cînd o patrulă din gărzile eminenţei-sale, comandată de domnul de Jussac, se ivi după colţul mănăstirii.

— Garda cardinalului ! strigară dintr-o dată Porthos şi Aramis. Spada în teacă, domnilor, spada în teacă !

Era însă prea tîrziu ; cei doi luptători fuseseră văzuţi într-o poziţie care nu lăsa nici o îndoială asupra intenţiei lor.

— Opriţi ! strigă Jussac, înaintînd şi făcînd semn oamenilor lui să-l urmeze. Opriţi ! Muşchetari, va să zică noi ne batem ? Şi cu decretele cum rămîne ?

— Sînteţi prea mărinimoşi, domnii mei, răspunse Athos înciudat, căci Jussac era unul dintre cei care se năpustiseră pe ei cu două seri înainte. Dac-am fi în locul dumneavoastră, vă încredinţez că noi nu ne-am amesteca. Lăsaţi-ne deci în pace şi o să petreceţi fără să vă daţi nici o osteneală.

— Domnilor, urmă Jussac, cu mare părere de rău trebuie să vă declar că acest lucru nu e cu putinţă. Datoria înainte de toate. Vă rog, deci, spadele în teacă, şi urmaţi-ne !

— Domnule, zise Aramis, maimuţărindu-l pe Jussac, cu cea mai mare plăcere am da ascultare binevoitoarei dumitale invitaţii, dacă asta ar atîrna numai de noi, dar e cu neputinţă, nu ne dă voie domnul de Tréville. Vedeţi-vă de drum, e tot ce aveţi mai bun de făcut.

Această zeflemea îl scoase din sărite pe Jussac.

— Dacă nu vă supuneţi, vă vom lua pe sus.

— Ei sînt cinci, spuse Athos în şoaptă, iar noi sîntem doar trei ; vom fi iarăşi bătuţi şi va trebui să murim aici, căci să ştiţi că eu nu mă mai înfăţişez învins în faţa căpitanului.

Într-o clipă, Athos, Porthos şi Aramis se apropiară unul de celălalt, în vreme ce Jussac îşi alinia soldaţii.

Această singură clipă îi ajunse lui d'Artagnan ca să ia o hotărîre. Era una din acele întîmplări de care atîrnă viaţa unui om ; trebuia să aleagă între rege şi cardinal, şi o dată alegerea făcută trebuia să meargă înainte. A se bate însemna a călca legea, însemna a-şi pune viaţa în primejdie, însemna a şi-l face dintr-o dată duşman pe un ministru mai puternic decît însuşi regele, iată ce întrezări tînărul ; totuşi, s-o spunem spre lauda lui, nu şovăi nici o singură clipă. Întorcîndu-se spre Athos şi prietenii lui, le şopti :

— Domnilor, îngăduiţi-mi să adaog ceva la cuvintele dumneavoastră. Aţi spus adineauri că nu sînteţi decît trei, mie mi se pare însă că sîntem patru.

— Dar dumneata nu eşti de-ai noştri, răspunse Porthos.

— E adevărat, stărui d'Artagnan, nu am haina, dar am sufletul dumneavoastră ; inima mea e de muşchetar, aşa simt eu, domnule, şi asta-i un imbold pentru mine.

— Dă-te la o parte, tinere, strigă Jussac lui d'Artagnan. După gesturi şi căutătură, îi înţelesese

gîndul. Poţi să te retragi, îţi dau voie. Scapă-ţi pielea. Haide, mai repede !

D'Artagnan nu se mişca din loc.

— Hotărît lucru, eşti un băiat de inimă, şopti Athos, strîngînd mîna tînărului.

— Haide, haide, hotărîţi-vă odată ! se răsti Jussac.

— Trebuie să facem într-un fel, şoptiră Porthos şi Aramis.

— Domnul e plin de mărinimie, rosti Athos.

Toţi trei se gîndeau însă la tinereţea lui d'Artagnan şi se temeau de lipsa lui de experienţă.

— N-am fi decît trei, dintre care un rănit, plus un copil, socoti Athos, şi totuşi se va spune că am fost patru bărbaţi.

— Dar şi să dăm îndărăt !... adăugă Porthos.

— Cam greu, încuviinţă Athos.

— E imposibil, spuse Aramis.

D'Artagnan le pricepu nehotărîrea :

— Domnilor, puneţi-mă la încercare, şi vă jur pe cinstea mea că nu plec de aici dacă sîntem învinşi.

— Cum te numeşti, viteazule ? întrebă Athos.

— D'Artagnan, domnule.

— Ei bine ! Athos, Porthos, Aramis şi d'Artagnan, înainte ! strigă Athos.

— Ce faceţi, domnilor ? Nu vă hotărîţi oare să vă hotărîţi ? strigă a treia oară Jussac.

— S-a făcut, domnule, zise Athos.

— Şi ce hotărîre aţi luat ? întrebă Jussac.

— Vom avea cinstea să vă atacăm, răspunse Aramis, scoţîndu-şi pălăria cu o mînă şi spada cu cealaltă.

— Va să zică vă împotriviţi ? răcni Jussac.

— Mii de draci ! Asta vă miră ? strigă şi Porthos.

Cei nouă luptători se năpustiră unii asupra celorlalţi cu o furie care nu înlătura însă oarecare metodă.

Athos luă în primire pe un oarecare Cahusac, fa-

voritul cardinalului ; Porthos pe unul Bicarat, iar Aramis se văzu în faţa a doi adversari.

Cît priveşte pe d'Artagnan se trezi luptînd cu însuşi Jussac.

Inima tînărului gascon bătea de parcă ar fi vrut să-i spargă pieptul, nu de frică, ferească sfîntul, căci nu-i era cîtuşi de puţin frică, ci de dorinţa de a fi la înălţimea celorlalţi ; se bătea ca un tigru înfuriat, învîrtindu-se de zece ori în jurul adversarului, schimbîndu-şi de douăzeci de ori poziţia şi locul. Jussac era — cum se spunea atunci — îndrăgostit de spadă şi o mînuise adesea, totuşi îi venea grozav de greu să se apere împotriva unui adversar care, uşor şi săltăreţ, se îndepărta în fiecare clipă de la regulile obişnuite, atacînd din toate părţile şi ferindu-se totodată, ca unul ce păstrează cel mai mare respect pielei sale.

În cele din urmă, această luptă îl scoase pe Jussac din răbdări. Furios de a fi ţinut pe loc de cel pe care-l socotea drept un copil, se înfierbîntă şi începu să facă greşeli. D'Artagnan, care în lipsă de experienţă avea temeinice cunoştinţe teoretice, îşi îndoi iuţeala. Jussac, vrînd să sfîrşească odată, se năpusti cu o lovitură groaznică împotriva adversarului şi-l atacă în plin ; d'Artagnan pară însă lovitura, şi, în vreme ce Jussac îşi lua din nou poziţia iniţială, strecurîndu-se ca un şarpe sub spada lui d'Artagnan, acesta i-o înfipse în corp. Jussac se prăbuşi grămadă la pămînt.

D'Artagnan aruncă atunci la repezeală o privire îngrijorată asupra cîmpului de luptă.

Aramis omorîse pe unul dintre cei doi potrivnici ai lui, dar celălalt nu-i dădea răgaz o clipă. Totuşi, era într-o situaţie bună şi putea să se apere încă.

Bicarat şi Porthos îşi dăduseră unul altuia lovituri. Porthos primise o lovitură în braţ, şi Bicarat una în

coapsă. Dar nici una din răni nu era gravă, aşa că se băteau mai departe, şi mai înverşunat.

Rănit a doua oară de Cahusac, Athos pălea văzînd cu ochii, dar nu dădea înapoi un singur pas ; schimbase doar spada dintr-o mînă într-alta şi se bătea cu mîna stîngă.

Potrivit legilor duelului din acea vreme, d'Artagnan putea să vină în ajutorul unuia dintre luptători ; în vreme ce căuta cu ochii care dintre camarazi avea nevoie de ajutorul său, surprinse o privire a lui Athos. Această privire era mai mult decît grăitoare. Athos ar fi murit mai curînd decît să cheme în ajutor ; totuşi, îi era îngăduit să privească, şi cu privirea să ceară un sprijin. D'Artagnan îl înţelese, făcu o săritură grozavă şi îi căzu în coastă lui Cahusac, strigînd :

— Spre mine, domnule, sau te omor !

Cahusac se întoarse tocmai la vreme. Athos, pe care numai curajul său neasemuit îl susţinea, căzu într-un genunchi.

— La naiba ! îi strigă lui d'Artagnan, nu-l ucide, te rog ! Am eu ceva de împărţit cu el, cînd m-oi vindeca şi-oi fi sănătos. Presează-l, dezarmează-l. Aşa. Bine ! Foarte bine !

Strigătele acestea i le smulsese spada lui Cahusac, care sărise la douăzeci de paşi de el. D'Artagnan şi Cahusac se repeziră amîndoi într-un suflet, unul ca s-o ţină, celălalt ca s-o ridice ; dar d'Artagnan, mai sprinten, sosi cel dintîi şi puse piciorul peste ea.

Cahusac alergă spre cel pe care-l ucisese Aramis, îi înşfăcă sabia şi vru să se reîntoarcă la d'Artagnan ; dar în drum, îl întîlni pe Athos, care, în răgazul de o clipă pe care i-l înlesnise d'Artagnan, se mai înviorase ; de teamă ca d'Artagnan să nu-i ucidă duşmanul, Athos voia să înceapă iarăşi lupta.

D'Artagnan înţelese că ar fi însemnat să-l supere pe Athos dacă s-ar fi împotrivit. Într-adevăr, curînd

după aceea, Cahusac căzu la pămînt, cu gîtlejul străpuns de o lovitură de spadă.

În aceeaşi clipă, Aramis îşi sprijinea vîrful spadei de pieptul adversarului prăbuşit, silindu-l să se dea învins.

Mai rămîneau Porthos şi Bicarat. În timp ce se bătea, Porthos îndruga mii de năzbîtii, îl întreba pe Bicarat cam cît putea fi ceasul şi-l felicita pentru numirea fratelui său în fruntea unei companii într-un regiment din Navara ; dar din toate astea, nu se alegea decît cu gluma. Bicarat făcea parte din oamenii de fier care nu cad decît morţi.

Totuşi, trebuia să se sfîrşească odată. Straja putea să sosească dintr-o clipă în alta şi să-i ridice pe toţi luptătorii, răniţi sau teferi, partizani ai regelui sau ai cardinalului. Athos, Aramis şi d'Artagnan îl înconjurară pe Bicarat, somîndu-l să se predea. Deşi singur împotriva tuturor şi cu o lovitură de spadă în coapsă, Bicarat voia să ţină piept cu tot dinadinsul, dar Jussac, ridicat într-un cot, îi strigă să se predea. Bicarat era gascon, ca şi d'Artagnan ; făcu pe surdul şi se mulţumi să rîdă, găsind timp între două mişcări de apărare să arate cu vîrful spadei un loc undeva pe pămînt :

— Aici, parodie el un verset din *Biblie*, aici va muri Bicarat, singur între cei care sînt cu el.

— Dar ei sînt patru, patru împotriva ta ; isprăveşte odată, îţi poruncesc !

— Ah, dacă-mi poruncşti, e cu totul altceva, răspunse Bicarat, eşti caporalul meu, sînt dator să te ascult.

Şi, făcînd o săritură îndărăt, frînse spada pe genunchi pentru a nu fi silit s-o predea, aruncă bucăţile peste zidul mănăstirii şi-şi încrucişă braţele, fluierînd o arie închinată cardinalului.

Voinicia este totdeauna respectată, chiar la un duşman. Muşchetarii îl salutară pe Bicarat cu spadele şi apoi le vîrîră în teacă. D'Artagnan făcu şi el la fel ; apoi, ajutat de Bicarat, singurul care se mai ţinea pe picioare, duse sub porticul mănăstirii pe Jussac, pe Cahusac şi pe acela dintre adversarii lui Aramis care fusese doar rănit. Cel de al patrulea, cum am mai spus, murise. Apoi sunară clopotul şi, luînd cu ei patru din cele cinci spade, se îndreptară, beţi de bucurie, spre palatul domnului de Tréville.

Se ţineau la braţ unul lîngă altul, cît era strada de largă ; opreau pe toţi muşchetarii care le ieşeau în cale, aşa încît, pînă la urmă, mersul lor s-a schimbat într-un marş triumfal. Inima lui d'Artagnan se topea de fericire ; mergea între Athos şi Porthos, strîngîndu-i duios de braţ.

— Dacă nu sînt încă muşchetar, spuse el noilor săi prieteni, intrînd pe poarta palatului domnului de Tréville, iată-mă cel puţin ucenic, nu-i aşa ?

CAPITOLUL VI

Majestatea-sa regele Ludovic al XIII-lea

Întîmplarea stîrni mare vîlvă : domnul de Tréville îşi înfieră în gura mare muşchetarii, şi-i felicită în şoaptă, dar, cum trebuia să-l înştiinţeze neîntîrziat pe rege, porni într-un suflet la Luvru. Era totuşi prea tîrziu : regele se încuiase cu cardinalul ; i se spuse deci domnului de Tréville că suveranul lucrează şi că nu poate primi pe nimeni. Seara, domnul de Tréville veni la partida de joc a regelui. Majestatea-sa cîştiga şi, cum era din fire grozav de avar, se găsea în toane cît se poate de bune ; îndată ce-l zări pe Tréville, îi strigă de departe :

— Vino aici, domnule căpitan, vino să te cert ; ştii că eminenţa-sa a venit să mi se plîngă de muşchetarii dumitale, şi cu atîta foc, încît astă-seară eminenţa-sa e ca şi bolnavă ! Ah, muşchetarii ăştia ai dumitale, ce mai pramatii, buni de spînzurat !

— Nu, sire, răspunse Tréville, care-şi dădu repede seama de întorsătura lucrurilor ; nu, dimpotrivă, sînt nişte tineri foarte cumsecade, blînzi ca nişte mieluşei, şi care, pun eu chezăşie, n-au decît o singură dorinţă : să nu-şi scoată spada din teacă decît pentru a sluji pe majestatea-voastră. Dar, ce vreţi, gărzile domnului cardinal le caută mereu gîlceavă, şi pentru cinstea însăşi a Corpului de muşchetari, sînt nevoiţi, sărmanii, să se apere.

— Ascultaţi-l pe domnul de Tréville, zise regele, vă rog, ascultaţi-l. Nu s-ar zice că vorbeşte despre o comunitate religioasă ? Într-adevăr, dragul meu căpitan, tare aş avea poftă să-ţi ridic brevetul de căpitan şi să-l dau domnişoarei de Chemerault, căreia i-am făgăduit o mănăstire. Dar să nu-ţi închipui c-o să te cred pe cuvînt, cu una, cu două. Mi se spune, domnule de Tréville, Ludovic cel Drept şi o să vedem noi, numaidecît, numaidecît.

— Tocmai pentru că mă înered în această dreptate, sire, voi aşetepta liniştit şi cu răbdare ca majestatea-voastră să hotărască după bunul său plac.

— Aşteaptă, domnule, aşteaptă, zise regele, nu te voi lăsa să aştepţi multă vreme.

Într-adevăr, norocul părea să se schimbe şi, cum regele începea să piardă din cîştig, nu-i părea rău să găsească o pricină ca să iasă din joc, păstrînd cîştigul. După cîteva clipe, regele se ridică, şi punînd în buzunar banii ce se găseau dinaintea lui, şi pe care în cea mai mare parte îi cîştigase, zise :

— La Vieuville, ia-mi locul ; am de vorbit cu domnul de Tréville, într-o chestiune importantă. Uite... Aveam pe masă în faţa mea optzeci de ludovici. Pune aceeaşi sumă pentru ca să nu aibă de ce se plînge cei care pierd. Dreptatea, înainte de toate.

Apoi, întorcîndu-se spre domnul de Tréville, şi pornind cu el spre o fereastră, a urmat :

— Va să zică, spui că gărzile eminenţei-sale i-au stîrnit pe muşchetarii dumitale ?

— Da, sire, ca totdeauna.

— Ia spune, cum s-au petrecut lucrurile ? Căci ştii, dragul meu căpitan, un judecător trebuie să asculte amîndouă părţile.

— Dumnezeule ! Dar toate s-au petrecut în chipul cel mai simplu şi mai firesc ! Trei dintre soldaţii mei, cei mai destoinici, pe care majestatea-voastră îi cunoaşte după nume, soldaţi a căror credinţă majestatea-voastră a preţuit-o în atîtea rînduri şi care, îmi încredinţez regele, ţin la slujbă ca la ochii din cap, zic, trei dintre soldaţii mei cei mai destoinici, domnii Athos, Porthos şi Aramis, îşi puseseră în gînd să facă o partidă de scrimă cu un tînăr gentilom din Gasconia ; chiar eu le recomandasem pe tînărul acesta, în aceeaşi dimineaţă. Partida trebuia să aibă loc, cred, la Saint-Germain, şi ei îşi dăduseră întîlnire la Carmes-Deschaux, cînd deodată se pomeniră pe cap cu domnii de Jussac, Cahusac, Bicarat şi alţi doi soldaţi din gardă, care n-ar fi venit acolo în număr atît de mare fără gînduri rele împotriva decretelor.

— Da, da ! Uite că-mi deschizi ochii, zise regele, fără îndoială că veneau să se bată între ei.

— Eu nu-i învinuiesc, sire, dar las pe majestatea-voastră să judece singur : Ce puteau să caute cinci oameni înarmaţi, în locuri atît de pustii, cum sînt împrejurimile mănăstirii carmeliţilor ?

— Da, ai dreptate, Tréville, ai dreptate.

— Cînd au dat de muşchetarii mei, s-au răzgîndit şi, în locul urii personale, a izbucnit ura dintre cele două gărzi, căci majestatea-voastră ştie foarte bine că muşchetarii, care sînt ai regelui, şi numai ai regelui, sînt de la sine duşmanii gărzilor domnului cardinal.

— Da, Tréville, da, şopti regele, abătut, şi e nespus de trist, crede-mă, să vezi astfel două partide în Franţa, să vezi în fruntea regatului două capete ; dar toate astea se vor sfîrşi, Tréville, se vor sfîrşi într-o zi. Va să zică spui că ceilalţi i-au întărîtat pe muşchetari ?

— Spun că, de bună seamă, aşa trebuie să fi fost, dar nu pot să jur, sire. Ştiţi cît e de greu să afli adevărul, afară doar dacă eşti înzestrat cu acel instinct admirabil pentru care fiul lui Henric al IV-lea este numit : Ludovic cel Drept...

— Ai dreptate, Tréville, dar muşchetarii dumitale nu erau singuri : se afla cu ei şi un copil.

— Da, sire, şi un rănit, aşa că trei muşchetari ai regelui, dintre care unul rănit, împreună cu copilul, nu numai că au ţinut piept la cinci dintre cei mai grozavi soldaţi din garda domnului cardinal, dar au şi culcat patru la pămînt.

— Asta zic şi eu victorie, strigă regele, încîntat — victorie desăvîrşită !

— Da, sire, tot atît de desăvîrşită ca şi cea de la podul de peste Cé.

— Va să zică patru oameni, printre care un rănit şi un copil ?

— Un băieţandru, care s-a purtat însă în împrejurarea asta atît de frumos, încît îmi voi îngădui să-l recomand majestăţii-sale.

— Cum îl cheamă ?

— D'Artagnan, sire. E fiul unuia dintre cei mai vechi prieteni ai mei ! Fiul unui om care a făcut, alături de gloriosul rege, tatăl majestăţii-voastre, războiul de partizani.

— Şi spui că tînărul s-a purtat frumos ? Istoriseşte-mi tot, tot, Tréville, ştii ce mult îmi plac povestirile cu războaie şi cu duele.

Şi, sprijinindu-se într-un şold, regele Ludovic al XIII-lea îşi răsuci mîndru mustaţa.

— Sire, începu Tréville, după cum v-am mai spus, domnul d'Artagnan e aproape un copil şi, cum n-are cinstea să fie muşchetar, purta haine civile ; dîndu-şi seama cît e de tînăr şi, mai mult, că nu face parte

din Corpul muşchetarilor, soldaţii domnului cardinal l-au poftit să se retragă, înainte de a ataca.

— Ceea ce înseamnă, Tréville, îi curmă vorba regele, că ei sînt aceia care au atacat.

— Aşa este, sire, nu mai încape nici o îndoială ; l-au somat deci să se retragă, dar el le-a răspuns că e muşchetar cu sufletul, credincios majestăţii-sale, şi ca urmare va rămîne alături de domnii muşchetari.

— Ce tînăr viteaz ! a murmurat regele.

— Şi într-adevăr, a rămas cu ei, iar majestatea-voastră a dobîndit un mînuitor de spadă, fără seamăn, căci el i-a dat lui Jussac acea grozavă lovitură care-l scoate din sărite pe domnul cardinal.

— El l-a rănit pe Jussac ? s-a minunat regele, el, un copil ? ! Tréville, e cu neputinţă !

— Totuşi este aşa cum am cinstea să spun majestăţii-voastre.

— Jussac, una din cele mai straşnice spade ale regatului !

— Da, sire, şi-a găsit naşul !

— Vreau să-l văd pe tînărul acesta, Tréville, vreau să-l văd, şi dacă se poate face ceva pentru el, să vedem ce-i de făcut.

— Cînd va binevoi majestatea-voastră să-l primească ?

— Mîine, la amiază, Tréville.

— Să-l aduc numai pe el ?

— Nu, adu-mi-i pe toţi patru împreună ; vreau să le mulţumesc tuturora deodată. Oamenii credincioşi sînt rari, Tréville, şi credinţa trebuie răsplătită.

— Cînd va bate douăsprezece, sire, vom fi la Luvru.

— Dar pe scara mică, Tréville, pe scara mică. Aşa ca să nu afle cardinalul.

— Da, sire.

— Înţelegi, Tréville, un decret e, totuşi, un decret ; la urma urmei, duelul e oprit.

— Dar această ciocnire, sire, iese din marginile obişnuite ale unui duel, e o adevărată încăierare şi, ca dovadă, erau cinci oameni ai cardinalului împotriva celor trei muşchetari ai mei şi împotriva domnului d'Artagnan.

— Aşa e, stărui regele, totuşi, Tréville, veniţi mai bine pe scara mică.

Tréville zîmbi : dobîndise destul de mult făcînd ca acest copil să se răzvrătească împotriva stăpînului ; îşi salută respectuos suveranul şi ceru îngăduinţa să plece.

În aceeaşi seară, li s-a adus la cunoştinţă celor trei muşchetari cinstea ce li se făcea. Dar cum îl cunoşteau de multă vreme pe rege, nu s-au prea înflăcărat. D'Artagnan însă, cu imaginaţia lui gasconă, îşi plăsmui fericirea care-l aştepta în viitor şi-şi petrecu toată noaptea visînd minunăţii cu ochii deschişi. Aşa încît, la opt dimineaţa era acasă la Athos.

Îl găsi pe muşchetar îmbrăcat şi gata de plecare. Cum întîlnirea la rege era hotărîtă abia pentru amiază, Athos se înţelesese cu Porthos şi Aramis să joace o partidă de *paume*[1] într-o speluncă din preajma grajdurilor Luxemburgului. Athos îl pofti pe d'Artagnan să-i însoţească, şi cu toate că n-avea habar de acest joc, pe care nu-l jucase încă, primi totuşi, neştiind ce să facă în răstimpul de la nouă dimineaţa, cît era atunci, şi pînă la douăsprezece.

Ceilalţi doi muşchetari sosiseră acolo înainte şi-şi zvîrleau mingea. Athos, care era foarte iscusit în jocuri de tot felul, trecu împreună cu d'Artagnan de partea cealaltă şi partida începu. Dar, de la prima

[1] *Jeu de paume* — joc cu mingea, asemănător tenisului de azi.

lovitură, deşi juca cu mîna stîngă, îşi dădu seama că rana lui era prea proaspătă pentru a-şi putea îngădui asemenea sforţare. D'Artagnan rămase aşadar singur şi, recunoscînd că e prea neîndemînatic pentru a face faţă unei partide serioase, jucătorii şi-au aruncat mai departe mingea, fără să mai ţină vreo socoteală jocului. Dar una din mingi, aruncată de palma herculeană a lui Porthos, trecu atît de aproape de obrazul lui d'Artagnan, încît îl puse pe gînduri : dacă în loc să treacă pe lîngă obraz, mingea l-ar fi lovit în plin, audienţa lui s-ar fi dus de rîpă, căci de bună seamă nu s-ar mai fi putut înfăţişa la rege. Şi, cum în închipuirea lui gasconă, de această audienţă atîrna tot viitorul, d'Artagnan salută cuviincios pe Porthos şi pe Aramis, spunînd că nu va mai juca cu ei decît atunci cînd va fi în stare să le ţină piept ; se duse deci să ia loc lîngă funia despărţitoare, printre ceilalţi privitori.

Din nefericire pentru d'Artagnan, printre cei de faţă se găsea un ostaş al cardinalului care, fierbînd încă de mînie după înfrîngerea suferită în ajun de către tovarăşii lui, se hotărîse să folosească întîiul prilej pentru a-i răzbuna. Socotind deci că prilejul se ivise, se întoarse către vecinul lui, grăind :

— Nu-i de mirare că tînărul s-a temut de o mingie ; fără îndoială, e un ucenic muşchetar.

D'Artagnan se întoarse ca muşcat de şarpe şi-l priveşte cu privirea pe soldatul din gardă, care rostise cuvintele de ocară.

— Pe toţi dumnezeii, urmă acesta, răsucindu-şi ţanţoş mustaţa, uite-te la mine cît pofteşti, domnişorule, am spus ce-am spus, şi gata.

— Şi fiindcă ce-ai spus e prea limpede ca să mai fie nevoie de vreo tălmăcire, îi şopti d'Artagnan, te-aş ruga să mă urmezi.

— Şi cînd, mă rog ? întrebă ostaşul, la fel de batjocoritor.

— Chiar acum, dacă binevoieşti.

— Şi sigur că ştii cine sînt.

— Eu ? habar n-am şi puţin îmi pasă.

— Foarte rău, căci dacă mi-ai cunoaşte numele, poate c-ai fi mai puţin pripit.

— Cum te cheamă ?

— Bernajoux, sluga dumitale.

— Foarte bine, domnule Bernajoux, spuse liniştit d'Artagnan, te voi aştepta la ieşire !

— Poftim, domnule, te urmez.

— Mai încetişor, domnul meu, să nu ne vadă cineva că ieşim împreună ; îţi dai doar seama că pentru ceea ce ne-am pus noi în gînd, prea multă lume ne-ar stingheri.

— Fie, răspunse ostaşul, mirat că numele lui nu-l dăduse încă gata pe tînăr.

Într-adevăr, numele lui Bernajoux era cunoscut de toată lumea, afară poate de d'Artagnan, căci era unul dintre cele ce se întîlneau mereu în încăierările zilnice pe care toate decretele regelui şi ale cardinalului nu izbutiseră să le stăvilească.

Porthos şi Aramis erau atît de prinşi de jocul lor, şi Athos îi urmărea cu atîta luare-aminte, încît nici unul din ei nu văzură ieşind pe tînărul lor tovarăş care, aşa cum îi spusese ostaşul din garda eminenţei-sale, se oprise în poartă ; peste cîteva clipe celălalt coborî la rîndul lui. Cum n-avea vreme de pierdut din pricina audienţei la rege, d'Artagnan aruncă o privire împrejur şi, văzînd că strada e pustie, spuse adversarului :

— Zău, mare noroc pe dumneata, deşi te numeşti Bernajoux, că n-ai de-a face decît cu un ucenic muşchetar ; totuşi, fii pe pace, îmi voi da toată silinţa. În gardă !

— Dar, grăi cel pe care d'Artagnan îl întărîta astfel, cred că locul e prost ales şi că ne-ar fi mai la îndemînă îndărătul mănăstirii Saint-Germain sau pe Pré-aux-Clercs.

— E foarte drept ceea ce spui, îi răspunse d'Artagnan, dar, din nefericire, n-am decît puţină vreme de pierdut, căci am o întîlnire la douăsprezece fix. În gardă, deci, domnule, în gardă !

Bernajoux nu era omul care să aştepte de două ori un astfel de îndemn. În aceeaşi clipă, spada îi străluci în mînă şi se repezi asupra adversarului, pe care nădăjduia să-l înfricoşeze, văzîndu-l atît de tînăr.

D'Artagnan îşi făcuse însă în ajun ucenicia, şi proaspăt ieşit din valurile victoriei, umflîndu-se în pene la gîndul norocului care-l aştepta, era hotărît să nu dea nici un pas îndărăt ; cele două spade se încrucişară din plin şi, cum d'Artagnan nu se clintea din loc, adversarul a fost silit să se retragă el cu un pas. Prinzînd momentul în care, datorită acestei mişcări, spada lui Bernajoux se abătuse de la linia cuvenită, d'Artagnan degajă, fandă şi lovi adversarul în umăr. Îndată după aceea, d'Artagnan se dădu la rîndul lui cu un pas înapoi, înălţîndu-şi spada ; dar Bernajoux îi strigă că nu e nimic şi, fandînd orbeşte, se înfipse singur în tăişul spadei lui d'Artagnan. Totuşi, se mai ţinea încă pe picoare şi, fără să se dea învins, se tîrî înspre palatul domnului de La Trémouille, printre slujitorii căruia se afla o rudă de-a lui. Nedîndu-şi seama de gravitatea ultimei lovituri, pe care i-o dăduse adversarului, d'Artagnan nu-l slăbea o clipă şi se pregătea să-l răpună cu a treia lovitură. Dar, la auzul zgomotului ce se ridica din stradă şi ajungea pînă la jucători, doi prieteni ai lui Bernajoux, care-l auziseră vorbind cu d'Artagnan şi-i văzuseră ieşind împreună, se repeziră afară cu spada în mînă, tăbărînd asupra învingătorului. Numaidecît, însă, Athos,

Porthos şi Aramis se iviră ca din pămînt, şi în clipa cînd cei doi ostaşi ai cardinalului se năpusteau asupra tînărului lor prieten, ceilalţi îi siliră să se întoarcă spre ei. Tot atunci, se prăbuşi şi Bernajoux ; cum erau însă numai doi împotriva a patru muşchetari, ostaşii începură să strige : „Ajutor, palatul Trémouille ! Ajutor !" La auzul acestor strigăte, cei din palat dădură buzna afară, tăbărînd asupra muşchetarilor care, la rîndul lor, începuseră şi ei să strige : „Ajutor, muşchetari !"

De obicei, strigătul acesta nu răsuna în deşert, căci muşchetarii erau cunoscuţi drept duşmani ai cardinalului, şi iubiţi tocmai pentru ura lor împotriva acestuia. De aceea, ostaşii celorlalte companii de gardă, diferite de ale Ducelui Roşu, cum îi spusese Aramis, luau îndeobşte partea muşchetarilor regelui, în astfel de încăierări. Dintre cei trei ostaşi ai gărzii domnului des Essarts, care tocmai treceau pe acolo, doi săriră în ajutorul celor patru tovarăşi de arme, în vreme ce al treilea alerga la palatul domnului de Tréville, strigînd : „Ajutor, muşchetari, ajutor !" Ca de obicei, palatul domnului de Tréville era înţesat cu soldaţi făcînd parte din aceeaşi trupă ; aceştia se repeziră în ajutorul tovarăşilor lor ; încăierarea se întinse, muşchetarii fiind însă cei mai tari ; ostaşii cardinalului şi slujitorii domnului de La Trémouille se retraseră în palat şi ferecară porţile tocmai la vreme, împiedicînd astfel pe duşmani să dea buzna înăuntru o dată cu ei. Cît priveşte rănitul, el fusese dus de la început în palat, şi, după cum am mai spus, într-o stare destul de gravă.

Tulburarea muşchetarilor şi a aliaţilor lor atinsese culmea ; începuseră chiar să chibzuiască dacă n-ar fi trebuit să dea foc palatului, pentru a pedepsi neobrăzarea slujitorilor domnului de La Trémouille, care tăbărîseră pe muşchetarii regelui. Propunerea fu-

sese rostită şi primită cu înflăcărare, cînd, din fericire, se auziră unsprezece bătăi ale orniculuí ; d'Artagnan şi tovarăşii lui îşi amintiră de audienţă şi, cum le-ar fi părut rău să nu ia parte la acea minunată ispravă, au izbutit să potolească oamenii. Se mulţumiră deci să arunce cîţiva bolovani din caldarîm în porţile palatului, dar porţile rămîneau neclintite ; începea să fie plicticos. De altminteri, cei care trebuiau priviţi drept capii acestei isprăvi părăsiseră de cîteva clipe pe ceilalţi şi se îndreptau spre palatul domnului de Tréville, care, înştiinţat de această nouă pacoste, îi aştepta nerăbdător.

— Repede la Luvru, le spuse el, la Luvru, fără să pierdem nici un moment ; să încercăm să-l vedem pe rege înainte să-i fi spus ceva cardinalul ; îi vom înfăţişa lucrurile ca o urmare a afacerii de ieri, şi amîndouă vor trece odată.

Însoţit de cei patru tineri, domnul de Tréville se îndreptă, deci, spre Luvru, dar care nu fu mirarea căpeteniei muşchetarilor, cînd i se vesti că regele era plecat la o vînătoare de cerbi în pădurea Saint-Germain ! Domnul de Tréville ceru să audă de două ori această ştire, şi de fiecare dată tovarăşii lui îl văzură cum se întuneca.

— Majestatea-sa, întrebă el, avea de gînd încă de ieri să meargă la această vînătoare ?

— Nu, excelenţă, îi răspunse cameristul regelui, azi de dimineaţă maestrul de vînătoare al palatului a venit să dea de ştire că peste noapte un cerb fusese ademenit înadins pentru majestatea-sa. Regele a răspuns întîi că nu se va duce ; pe urmă nu s-a putut împotrivi plăcerii acestei vînători şi, după ce a luat masa, a plecat.

— Regele l-a văzut pe cardinal ? mai întrebă domnul de Tréville.

— Pe cît se pare, cred că da, răspunse cameristul ; am văzut azi-dimineaţă caii înhămaţi la caleaşca eminenţei-sale ; am întrebat unde pleacă şi mi s-a răspuns : la Saint-Germain.

— Ne-au luat-o alţii înainte, grăi domnul de Tréville. Domnilor, îl voi vedea diseară pe rege ; dar în ceea ce vă priveşte, eu nu vă sfătuiesc să mai încercaţi.

Sfatul era prea cîntărit şi îndeosebi venea de la un om care-l cunoştea prea bine pe rege, pentru ca cei patru tineri să încerce o împotrivire. Domnul de Tréville îi pofti, deci, să se ducă fiecare acasă şi să aştepte veştile lui.

Întors în palatul său, domnul de Tréville se gîndi că va trebui să-şi facă toate însemnările, ca să înainteze cel dintîi plîngerea. Trimise pe un slujitor la domnul de La Trémouille, cu o scrisoare prin care-l ruga să izgonească de la el pe soldatul din garda domnului cardinal şi să-şi dojenească oamenii pentru îndrăzneala de a fi tăbărît asupra muşchetarilor. Dar domnul de La Trémouille, întărîtat de scutierul său, rudă, după cum se ştie, cu Bernajoux, puse să i se răspundă că nici domnul de Tréville, nici muşchetarii lui nu erau îndreptăţiţi să se plîngă, ci, dimpotrivă, el ar fi avut dreptul s-o facă, deoarece muşchetarii au fost cei care s-au năpustit, au rănit pe oamenii lui şi au mai vrut să dea foc şi palatului. Neînţelegerea dintre cei doi nobili s-ar fi putut prelungi timp îndelungat, fiecare trebuind firește să ţină morţiş la părerea lui, dar domnul de Tréville se opri asupra unui mijloc menit a pune capăt neînţelegerii : să meargă el însuşi la domnul de La Trémouille.

Se duse deci fără întîrziere la palatul acestuia şi ceru să fie anunţat.

Cei doi nobili se salutară cu multă cuviinţă, căci dacă între ei nu se legase prietenie, în schimb se stimau.

Amîndoi erau bărbaţi inimoşi, de cuvînt, şi deoarece domnul de La Trémouille, hughenot şi arareori văzut la curtea regală, nu făcea parte din nici o tagmă, el nu aducea în cercul cunoştinţelor sale nici o prejudecată. De data aceasta, totuşi, primirea, deşi cuviincioasă, a fost mai rece ca de obicei.

— Domnule, începu Tréville, fiecare dintre noi crede că avem a ne plînge unul de celălalt. Şi atunci am venit chiar eu ca să limpezim împreună această neînţelegere.

— Bucuros, răspunse domnul de La Trémouille, dar vă spun dinainte că am fost bine informat şi că întreaga vină o poartă muşchetarii dumneavoastră.

— Sînteţi un om drept şi cu prea multă judecată, domnule, urmă Tréville, pentru ca să nu primiţi propunerea pe care aş vrea să v-o fac.

— Poftim, domnule, vă ascult.

— Cum se simte domnul Bernajoux, ruda scutierului dumneavoastră ?

— Foarte rău, domnule. Afară de lovitura care i-a nimerit braţul, şi care nu-i prea periculoasă, a mai primit alta, care i-a străpuns plămînul, aşa că medicul nu trage mare nădejde.

— Dar rănitul nu şi-a pierdut cunoştinţa ?

— Nu, de loc.

— Vorbeşte ?

— Greu, dar vorbeşte.

— Ei bine, domnule, să ne ducem la căpătîiul lui. Să-l rugăm stăruitor să mărturisească adevărul în numele Celui-de-sus, în faţa căruia poate că va fi chemat. Îl iau pe el judecător al propriei lui pricini şi voi da crezare celor ce va spune.

Domnul de La Trémouille chibzui o clipă ; deoarece ar fi fost greu de făcut o propunere mai înţeleaptă, se hotărî să primească.

Amîndoi coborîră în odaia în care zăcea rănitul. Văzîndu-i pe cei doi simandicoşi bărbaţi care intrau la el, Bernajoux încercă să se ridice în capul oaselor, dar era prea slab ; istovit de sforţarea ce-o făcuse, căzu la loc, aproape în nesimţire.

Domnul de La Trémouille se apropie de el şi-i dădu să miroase săruri care-l înviorară. Domnul de Tréville, nevrînd să i se aducă vina de a fi înrîurit bolnavul, îl rugă pe domnul de La Trémouille să-i pună chiar el întrebările.

Ceea ce bănuise domnul de Tréville se petrecu întocmai. În pragul morţii, aşa cum se simţea Bernajoux, nici prin gînd nu i-ar fi trecut să tăinuiască măcar o clipă adevărul ; povesti deci celor doi nobili toate, aşa cum se petrecuseră.

Era ceea ce voise şi domnul de Tréville ; după ce-i ură lui Bernajoux grabnică însănătoşire, îşi luă rămas bun de la domnul de La Trémouille, se întoarse acasă şi trimise vorbă celor patru prieteni că-i aşteaptă la masă.

Domnul de Tréville primea lumea cea mai aleasă, de altminteri numai anticardinalişti. Se înţelege deci că în tot timpul mesei n-a fost vorba decît de cele două înfrîngeri suferite de soldaţii eminenţei-sale. Şi, cum d'Artagnan fusese eroul acestor două zile, asupra lui se îngrămădiră toate laudele, pe care Athos, Prothos şi Aramis i le lăsară pe seamă nu numai ca buni prieteni, ci şi ca oameni care-şi avuseseră destul de des partea lor, pentru ca să-l lase să-i vină şi lui rîndul.

Către ora şase după-amiază, domnul de Tréville îi înştiinţă că va trebui să plece la Luvru ; dar, cum ora audienţei la majestatea-sa trecuse, în loc să caute a intra pe scara mică, el a luat loc împreună cu cei patru tineri în anticameră. Regele nu se întorsese încă de la vînătoare. Tinerii noştri aşteptau cam de vre-o

jumătate de ceas, amestecați printre ceata curtenilor, cînd deodată toate ușile s-au deschis, și un glas a vestit sosirea majestății-sale.

Auzind că regele sosește, d'Artagnan simți trecîndu-i fiori din creștet pînă în tălpi. În clipa următoare trebuia, după cum i se părea lui, să i se hotărască soarta. Își pironi îngrijorat ochii asupra ușii pe care trebuia să intre suveranul.

Ludovic al XIII-lea se ivi în fruntea celorlalți ; purta haine vînătorești, cizme înalte, era plin încă de colb și ținea în mînă o biciușcă. De la prima aruncătură de ochii, d'Artagnan își dădu seama că regelui îi tună și-i fulgeră.

Aceste toane, oricît de oglindite ar fi fost pe fața majestății-sale, nu-i împiedicară pe curteni să se înșire în calea lui : în anticamerele regale tot mai bine e să fii privit cu ochi mînioși decît să nu fii privit de fel. Fără să șovăie deci o clipă, cei trei mușchetari făcură un pas înainte, în vreme ce d'Artagnan, dimpotrivă, stătea pitit îndărătul lor ; dar deși cunoștea personal pe Athos, Prothos și Aramis, regele trecu prin fața lor, fără să se uite la ei sau să le spună vreun cuvînt, ca și cum nu i-ar fi văzut niciodată pînă atunci. Cît despre domnul de Tréville, cînd privirea regelui se opri o clipă asupra lui, el o înfruntă atît de stăruitor, încît regele a fost acela care și-a întors ochii în altă parte ; după aceea, majestatea-sa a intrat bombănind în apartamentul său.

— Lucrurile merg prost, șopti Athos, zîmbind, ne-am ars și de data asta : nu vom fi făcuți cavaleri ai ordinului.

— Așteptați aici zece minute, îi sfătui domnul de Tréville ; dacă după zece minute nu mă vedeți ieșind, întoarceți-vă la mine acasă, căci m-ați aștepta degeaba.

Cei patru tineri așteptară zece minute, nu sfert de oră, douăzeci de minute și, văzînd că domnul de Tréville nu se mai întoarce, au plecat foarte îngrijorați de ce putea să se întîmple.

Domnul de Tréville intrase hotărît în cabinetul regelui, unde găsise pe majestatea-sa în toane foarte proaste, șezînd într-un fotoliu și lovindu-și cizmele cu mînerul biciuștei, ceea ce nu-l împiedicase pe căpitanul mușchetarilor să-l întrebe cu cel mai desăvîrșit sînge rece cum îi merge cu sănătatea.

— Prost, domnule, prost, i-a răspuns regele, mor de plictiseală.

Era într-adevăr cea mai grea boală de care suferea Ludovic al XIII-lea, căruia i se întîmpla să cheme adesea lîngă el pe unul dintre curteni și, luîndu-l la fereastră, să-i spună : „Domnule cutare, hai să ne plictisim împreună".

— Cum, majestatea-voastră se plictisește ? se miră domnul de Tréville. N-a petrecut bine azi, la vînătoare ?

— Frumoasă petrecere, domnule ! Toate se duc de rîpă ; pe sufletul meu dacă mai știu : sau vînatul nu mai lasă urmă, sau cîinii nu mai au nas. Stîrnim un cerb de zece ani, îl gonim șase ceasuri în șir și, cînd să-l încolțim, cînd să pună Saint-Simon goarna la gură ca să vestească isprava, tranc, toată haita o apucă razna pe urmele unui pui de cerb ! Ai să vezi că voi fi silit să mă las de vînătoarea cu cîini, după cum m-am lăsat și de vînătoarea cu șoimi. Ah, domnule de Tréville, sînt un rege fără noroc ! Mai aveam doar un singur șoim și mi-a murit și el alaltăieri.

— Într-adevăr, sire, vă înțeleg desperarea, și nenorocirea e mare ; dar tot v-au rămas, pare-mi-se, o groază de șoimari, de ulii și de șoimi.

— Dar nici un singur om care să-i dreseze ; șoimarii dispar, n-am mai rămas decît eu care să cunosc arta vînatului. După mine n-o să mai fie nimic, o să se vîneze numai cu lațuri și cu tot soiul de cap-

cane ! Măcar de-aş avea vreme să învăţ eu pe alţii ! Dar uite că domnul cardinal nu vrea să mă slăbească nici o clipă, ţine să-mi vorbească ba de Spania, ba de Austria, ba de Anglia. Şi, pentru că veni vorba de domnul cardinal, trebuie să-ţi spun, domnule de Tréville, că sînt foarte nemulţumit de dumneata.

Domnul de Tréville aştepta ca regele să-şi dea drumul. Îl cunoştea pe rege de multă vreme ; înţelesese că toate văicărelile nu erau decît o pregătire, un soi de îndemn, în scop de a se îmbărbăta singur, şi că acolo unde ajunsese în cele din urmă era tocmai unde voia să ajungă.

— Şi prin ce am păcătuit, nefericitul de mine, ca să nu mai fiu pe placul majestăţii-voastre ? întrebă domnul de Tréville, făcîndu-se că e cum nu se poate mai mirat.

— Aşa îţi îndeplineşti sarcinile dumitale, domnule ? urmă regele, fără a răspunde făţiş la întrebarea domnului de Tréville ; pentru asta te-am numit eu căpitanul muşchetarilor mei ? Pentru ca ei să asasineze un om, să ridice în sus o mahala întreagă şi să dea foc Parisului, fără ca dumneata să-mi spui un singur cuvînt ? De altminteri, adăugă regele, fără îndoială că mă grăbesc să dau vina pe dumneata ; sînt sigur că zurbagiii stau la închisoare şi că ai venit să-mi dai de ştire că s-a făcut dreptate.

— Sire, răspunse liniştit domnul de Tréville, dimpotrivă, eu vin cu rugămintea să faceţi dreptate.

— Împotriva cui ? întrebă regele.

— Împotriva defăimătorilor, răspunse domnul de Tréville.

— Ah, iată în sfîrşit ceva cu totul nou, se miră regele. N-o să-mi spui că cei trei blestemaţi de muşchetari ai dumitale, Athos, Porthos şi Aramis, împreună cu tinerelul dumitale din Béarn, n-au tăbărît

ca nişte bezmetici asupra bietului Bernajoux şi nu l-au chinuit în aşa hal, încît poate că la ora asta el îşi dă sufletul ! N-o să-mi spui că pe urmă n-au luat cu asalt palatul ducelui de La Trémouille şi că n-au vrut să-i dea foc ! Ceea ce în vreme de război n-ar fi prea mare nenorocire, dat fiind că acolo-i cuib de hughenoţi, dar pe vreme de pace asta poate fi o pildă nepotrivită. Ia spune, cred că n-o să negi toate astea !

— Şi cine v-a povestit atare frumuseţi, sire ? întrebă netulburat domnul de Tréville.

— Cine mi-a povestit atare frumuseţi, domnule ? Cine altul decît cel care veghează cînd eu dorm, care lucrează cînd eu mă distrez, care cîrmuieşte înăuntru şi în afara regatului, în Franţa ca şi în Europa ?

— Majestatea-voastră vrea să vorbească, fără îndoială, de Dumnezeu, spuse domnul de Tréville, căci nu ştiu decît pe Dumnezeu care să fie atît de sus, deasupra majestăţii-sale.

— Nu, domnule, vreau să vorbesc de stîlpul statului, de singurul meu slujitor, de singurul meu prieten, de domnul cardinal.

— Eminenţa-sa nu este sanctitatea-sa papa, sire.

— Ce vrei să spui, domnule ?

— Că numai papa nu poate greşi niciodată, şi această virtute n-o au şi cardinalii.

— Vrei să spui că mă înşală, vrei să spui că mă trădează ? Va să zică dai vina pe el ? Haide, spune, mărturiseşte sincer că dai vina pe el.

— Nu, sire, spun numai că se înşală ; spun că n-a fost bine informat ; spun că s-a grăbit să învinuiască pe muşchetarii majestăţii-sale, faţă de care este nedrept, şi că ştirile nu le-a luat din izvoarele cele mai nimerite.

— Învinuirea o aduce chiar domnul de La Trémouille, ducele însuşi. Poftim, mai poţi răspunde ceva ?

— Aş putea să răspund, sire, că e prea legat de toată chestiunea asta pentru a fi un martor cu totul nepărtinitor ; dar departe de mine, sire, asemenea gînd ; îl cunosc pe duce drept un gentilom loial şi-i voi primi mărturia ; cu o condiţie, însă...

— Care anume ?

— Ca majestatea-voastră să-l cheme şi să-i pună întrebări, dar numai majestatea-voastră, între patru ochi, fără martori, iar pe urmă să mă primească din nou pe mine, îndată ce-l va fi văzut pe duce.

— Bucuros, zise regele, şi vei pune temei pe spusele domnului de La Trémouille ?

— Da, sire.

— Vei primi hotărîrea lui ?

— O voi primi.

— Şi te vei învoi să-i dai despăgubirile ce le va cere ?

— Fără îndoială.

— La Chesnaye ! strigă regele, La Chesnaye !

Cameristul de încredere al lui Ludovic al XIII-lea, care stătea de veghe tot timpul la uşă, intră.

— La Chesnaye ! porunci regele, să se ducă cineva să-l cheme numaidecît pe domnul de La Trémouille ; vreau să-i vorbesc chiar în seara asta.

— Majestatea-voastră îmi dă cuvîntul că nu va vedea pe nimeni între domnul de La Trémouille şi mine ?

— Pe nimeni, cuvîntul meu de gentilom.

— Pe mîine atunci, sire.

— Pe mîine.

— La ce oră binevoieşte a hotărî majestatea-voastră ?

— La orice oră doreşti.

— Dar dacă vin prea devreme mi-e teamă să nu trezesc din somn pe majestatea-voastră.

— Să mă trezeşti ? Crezi că eu dorm ? Nu mai dorm, domnule, visez uneori, atîta tot. Vino, deci, cît de dimineaţă vrei, la şapte ; dar vai de dumneata dacă muşchetarii dumitale-s vinovaţi !

— Dacă muşchetarii mei sînt vinovaţi, sire, vinovaţii vor fi daţi pe mîna majestăţii-voastre, care va porunci în privinţa lor după bunul său plac. Mai doreşte alceva majestatea-voastră ? Să spună, sînt gata să mă supun.

— Nu, domnul meu, nu, şi află că nu zadarnic mi se spune Ludovic cel Drept. Pe mîine, deci, domnule, pe mîine.

— Pînă atunci, Dumnezeu să vă aibă în paza lui, sire !

Oricît de puţin a dormit regele peste noapte, domnul de Tréville a dormit şi mai puţin ; trimise veste chiar în seara aceea celor trei muşchetari şi tovarăşului lor, să fie la el a doua zi dimineaţa, la şase şi jumătate. Îi luă cu el, fără a le destăinui nimic, neascunzînd însă că norocul lor şi chiar al lui atîrnă de o aruncătură de zar.

Ajunşi în josul scării mici, îi lăsă să aştepte acolo ; dacă regele ar mai fi fost supărat, atunci ei s-ar fi putut îndepărta fără a fi văzuţi ; dacă regele binevoia să-i primească, era uşor să trimită şi să-i cheme.

Cînd a intrat în anticamera particulară a regelui, domnul de Tréville a dat peste La Chesnaye, care-i aduse la cunoştinţă că ducele de La Trémouille nu fusese găsit acasă în ajun, că se întorsese prea tîrziu spre a se putea înfăţişa la Luvru, că sosise tocmai atunci şi că în clipa aceea se găsea la rege.

Întîmplarea aceasta îl bucură nespus de mult pe domnul Tréville, încredinţat astfel că nici un amestec

străin nu se mai putea strecura între mărturia domnului de La Trémouille şi el.

Într-adevăr, abia trecură zece minute, şi uşa cabinetului regal se deschise ; domnul de Tréville văzu ieşind pe ducele de La Trémouille, care, venind spre el, îi spuse :

— Domnule de Tréville, majestatea-sa a trimis să mă caute ca să ştie cum s-au petrecut lucrurile la palatul meu, ieri dimineaţă. I-am spus adevărul, adică i-am spus că vina este a oamenilor mei şi că sînt gata să vă cer scuze. Fiindcă v-am întîlnit, vă rog să le primiţi şi să mă socotiţi printre prietenii de totdeauna ai domniei-voastre.

— Domnule duce, răspunse domnul de Tréville, aveam atîta încredere în lealitatea domniei-voastre, încît n-am vrut alt apărător în faţa majestăţii-sale decît pe domnia-voastră. Văd că nu m-am înşelat şi vă mulţumesc pentru faptul că se mai găseşte în Franţa un om despre care se poate spune, fără a da greş, ceea ce-am spus eu despre domnia-voastră.

— Aşa-i, aşa-i, zise regele, care ascultase între cele două uşi aceste cuvinte curtenitoare, dar spune-i, Tréville, dacă el se socoteşte printre prietenii dumitale, atunci şi eu aş vrea să mă număr printre ai lui, dar mă neglijează — iată, se împlinesc în curînd trei ani de cînd nu l-am văzut —, şi că nu-l văd decît atunci cînd trimit eu să-l cheme. Spune-i toate astea din partea mea, căci sînt lucruri pe care un rege nu le poate spune chiar el.

— Mulţumesc, sire, mulţumesc, zise ducele, dar majestatea-voastră să fie încredinţată că nu aceia pe care-i vede la orice ceas din zi — bineînţeles nu spun asta pentru domnul de Tréville —, nu aceia îi sînt cei mai credincioşi.

— Ah, ai auzit ce am spus, cu atît mai bine, duce, cu atît mai bine, urmă regele, înaintînd pînă în prag.

Ah, dumneata eşti, Tréville ! Dar unde-ţi sînt muşchetarii ? Nu ţi-am spus alatăieri să vii cu ei la mine ? Ce mai aştepţi ?

— Sînt jos, sire, şi dacă îngăduiţi, La Chesnaye le va spune să urce.

— Da, da, să vină numaidecît, în curînd o să sune opt, şi la nouă aştept pe cineva. Cu bine, domnule duce, şi, mai cu seamă, să mai vii. Intră, Tréville.

Ducele a salutat şi a ieşit. În clipa în care deschidea uşa, cei trei muşchetari şi d'Artagnan, însoţiţi de La Chesnaye, se iveau în capul scării.

— Veniţi, vitejii mei, le spuse regele, veniţi, vreau să vă dojenesc.

Muşchetarii se apropiară, înclinîndu-se ; d'Artagnan venea în urma lor.

— ...Cum dracu, spuse regele, voi patru, şi ei şapte ostaşi ai gărzii eminenţei-sale, scoşi din luptă numai în două zile ? E prea mult, domnilor, prea mult. Dacă lucrurile or merge tot aşa, eminenţa-sa va fi silită să-şi împrospăteze compania peste trei săptămîni, iar eu să poruncesc aplicarea decretelor cu toată străşnicia. Unul, din întîmplare, nu zic, fie, dar şapte în două zile, vă spun, e prea de tot !

— De aceea, sire, îi vedeţi atît de îndureraţi şi de pocăiţi. Vin să ceară iertare majestăţii-voastre.

— Îndureraţi şi pocăiţi ! Hm, făcu regele, nu prea mă bizui pe chipurile lor ipocrite ; mai ales e acolo o figură de gascon. Vino încoa, domnule !

D'Artagnan, care înţelese că el era cel poftit, se apropie, luîndu-şi o mutră din cele mai desperate.

— Ia uite ! Ce-mi spuneai dumneata că-i tînăr ? E un copil, domnule de Tréville, un adevărat copil ! Adică el i-a dat lui Jussac lovitura aceea străşnică de spadă ?

— Şi celelalte două frumoase lovituri lui Bernajoux.

— Adevărat ?

— Fără a mai pune la socoteală, zise Athos, că dacă nu mă scotea din mîinile lui Cahusac, n-aş mai avea acum cinstea să fac înaintea majestăţii-voastre preaumila mea plecăciune.

— Dar e dracul gol bearnezul ăsta ! La naiba, domnule de Tréville, cum ar fi zis regele, răposatul meu tată : „În meseria asta trebuie să-ţi găureşti o groază de haine şi să-ţi frîngi o groază de spade !“ Şi gasconii au rămas oameni săraci, nu-i aşa ?

— Sire, să mărturisim că nu s-au descoperit încă zăcăminte de aur în munţii lor, deşi Cel-de-sus le cam datora minunea asta, drept răsplată pentru felul cum au sprijinit drepturile răposatului rege, tatăl majestăţii-voastre.

— Ceea ce înseamnă că şi pe mine tot gasconii m-au făcut rege, deoarece sînt fiul tatălui meu, nu-i aşa, Tréville ? Ei bine, aşa e, nu zic nu ! La Chesnaye, du-te şi vezi dacă scotocind prin buzunarele mele găseşti patruzeci de pistoli, dacă-i găseşti, adu-mi-i aci. Şi acum, haide, tinere, cu mîna pe conştiinţă, spune-mi cum s-au petrecut toate.

D'Artagnan povesti pînă în cele mai mici amănunte păţania din ajun ; cum, neputînd să doarmă de bucurie că va vedea pe majestatea-sa, venise la prietenii lui cu trei ceasuri înaintea orei pentru audienţă ; cum se duseseră împreună la localul de joc şi cum, mărturisindu-şi teama de a fi lovit în obraz de o minge, fusese luat în zeflemea de Bernajoux, care era cît p-aci să-şi plătească zeflemeaua cu viaţa, iar domnul de La Trémouille, cu palatul, deşi n-avea nici o vină.

— Da, da, aşa e, murmură regele, ducele mi-a povestit şi el tot aşa. Bietul cardinal ! Şapte oameni în

două zile, şi dintre cei mai scumpi lui ; dar, acum ajunge, domnilor, cred că mă înţelegeţi, ajunge ! V-aţi răzbunat pentru păţania din strada Férou, şi încă cu vîrf şi îndesat ; acum trebuie să vă socotiţi mulţumiţi.

— Dacă majestatea-voastră este mulţumită, atunci sîntem şi noi.

— Da, sînt, adăugă regele, luînd un pumn de aur din mîna lui La Chesnaye şi punîndu-l în a lui d'Artagnan. Iată o dovadă a mulţumirii mele.

În acea vreme, părerile asupra mîndriei, care şi-au croit drum în zilele noastre, nu erau încă la modă. Un gentilom primea bani, chiar din mîna regelui, şi nu se simţea de loc umilit. D'Artagnan puse deci cei patruzeci de pistoli în buzunar, fără mofturi, ci, dimpotrivă, mulţumind călduros majestăţii-sale.

— Haide, urmă regele, privind ornicul, haide, acum că-i opt şi jumătate, plecaţi ! După cum v-am spus, aştept pe cineva la ora nouă. Vă mulţumesc pentru credinţa dumneavoastră, domnilor ! Mă pot bizui pe ea, nu-i aşa ?

— O, sire, exclamară în cor cei patru prieteni, ne-am lăsa tăiaţi în bucăţi pentru majestatea-voastră.

— Bine, bine, dar rămîneţi întregi, e mai bine aşa şi o să-mi fiţi şi mie mai folositori. Tréville, adăugă regele în şoaptă în vreme ce ceilalţi se retrăgeau, cum nu ai loc în Corpul muşchetarilor, şi fiindcă am hotărît că trebuie un stagiu pentru a fi primit, trece-l pe tînărul acesta în gărzile domnului des Essarts, cumnatul dumitale. La naiba, Tréville, mă bucur cînd mă gîndesc la mutra cardinalului ; o să facă spume, dar mi-e totuna ; sînt în dreptul meu.

Şi regele îl salută cu mîna pe Tréville, care ieşi şi se duse să-şi întîlnească muşchetarii ; îi găsi împărţind cu d'Artagnan cei patruzeci de pistoli.

Iar cardinalul, după cum bănuise şi majestatea-sa, s-a mîniat cumplit, atît de cumplit, încît vreme de opt zile nu s-a mai arătat la partidele regale, ceea ce nu-l împiedica pe rege să-l întîmpine cu cel mai fermecător zîmbet şi să-l întrebe, de cîte ori îl întîlnea, cu cel mai mieros glas :

— Spuneţi-mi, domnule cardinal, cum o mai duc bieţii Bernajoux şi Jussac, credincioşii eminenţei-voastre ?

CAPITOLUL VII

Acasă la muşchetari

Cînd a ieşit din palatul Luvru, d'Artagnan şi-a întrebat prietenii ce întrebuinţare să dea părţii lui de bani din cei patruzeci de pistoli ; Athos îl sfătui să poruncească un ospăţ gustos la Pomme-de-Pin, Porthos — să-şi ia un valet, iar Aramis — să-şi găsească o amantă potrivită.

Ospăţul a avut loc chiar în ziua aceea şi valetul a servit la masă. Mîncărurile au fost poruncite de Athos, iar de valet i-a făcut rost Porthos. Era de baştină din Picardia ; destoinicul muşchetar îl tocmise cu acest scop, în aceeaşi zi, pe podul de la Tournelle, unde-l găsise scuipînd în apă, ca să stîrnească rotocoale.

Porthos fusese de părere că această îndeletnicire era dovada unei firi aşezate şi visătoare şi-l luase cu el fără altă recomandaţie. Înfăţişarea impunătoare a gentilomului, în slujba căruia crezuse că va fi, îl cucerise pe Planchet — astfel se numea picardul. Simţi o uşoară dezamăgire cînd îşi dădu seama că locul acesta era luat de un confrate, cu numele Mousqueton, şi cînd Porthos înştiinţîndu-l că în gospodăria lui, deşi înstărită, nu era loc pentru doi valeţi, îi spuse că va trebui să intre în slujba lui d'Artagnan.

Totuşi, cînd văzuse prînzul dat de stăpînul lui, şi pe acesta scoţînd din buzunar un pumn de aur pentru a plăti socoteala, Planchet crezu că dăduse norocul peste el şi mulţumi proniei cereşti că nimerise un asemenea Cresus [1]. Stărui în această părere pînă după ospăţ, din al cărui belşug s-a putut despăgubi şi el de atîtea ajunări. Dar seara, cînd să facă patul stăpînului, visele deşarte ale lui Planchet s-au spulberat. În întregul apartament, alcătuit dintr-un vestibul şi un dormitor, nu se găsea decît un singur pat. Planchet s-a culcat în vestibul, pe o pătură scoasă din patul lui d'Artagnan şi de care d'Artagnan nu s-a mai folosit.

La rîndul lui, Athos avea un valet pe care-l mustruluise în chip cu totul deosebit şi care se numea Grimaud. Era groaznic de tăcut acest gentilom. Vorbim bineînţeles de Athos. În cei cinci sau şase ani de cînd trăia în cea mai strînsă prietenie cu Porthos şi Aramis, aceştia îl văzuseră deseori zîmbind, dar niciodată nu-l auziseră rîzînd. Frazele lui erau scurte şi expresive, spunînd totdeauna ce trebuiau să spună, şi nimic mai mult ; nici o poleială, nici o înfloritură, nici un fel de ocol. Conversaţia lui dezvăluia un fapt, fără nici un episod.

Deşi Athos avea doar douăzeci şi opt de ani, iar trupul şi mintea îi erau deopotrivă de frumoase, nimeni nu-i ştiuse vreodată vreo iubită. Niciodată nu aducea vorba despre femei. Dar nici nu împiedica pe alţii să vorbească de ele în faţa lui, deşi se putea vedea uşor că acest soi de convorbire, la care el lua parte doar prin vorbe amare şi cugetări sumbre, nu-i făcea nici o plăcere. Cumpătarea, viaţa de schimnic şi muţenia lui făceau din el aproape un bătrîn ; pentru a nu-şi ieşi din deprinderi, îl învăţase pe Grimaud să-l înţeleagă numai din semne sau din mişcarea buzelor. Nu-i vorbea decît în împrejurări hotărîtoare.

[1] *Cresus* — Rege al Lydiei, renumit pentru bogăţiile sale.

Grimaud, care se temea de stăpînu-său ca de foc, deşi se simţea strîns legat de el şi-i proslăvea înţelepciunea, îşi închipuia, uneori, că-i înţelesese bine dorinţele şi se repezea să împlinească porunca, dar făcea tocmai pe dos. Atunci Athos ridica din umeri şi, fără a se mînia, îl cîrpea pe Grimaud. În zilele acelea, mai scotea cîte o vorbă.

După cum s-a putut vedea, Porthos nu se potrivea ca fire cu Athos ; nu numai că vorbea mult, dar vorbea şi tare ; de altminteri, trebuie să recunoaştem, ce e drept : puţin îi păsa dacă îl asculta sau nu cineva ; vorbea de dragul vorbei şi de dragul de a se auzi vorbind ; vorbea despre orice, afară de ştiinţe, mărturisindu-şi, pentru a se dezvinovăţi, ura nepotolită pe care o nutrea faţă de cărturari, încă din copilărie. Nu avea ţinuta nobilă a lui Athos, şi simţămîntul acestei inferiorităţi îl îndemnase la începutul legăturii lor de prietenie să fie deseori nedrept cu acest gentilom, pe care se străduia din răsputeri să-l întreacă măcar prin splendoarea veşmintelor. Dar aşa îmbrăcat numai cu tunica de muşchetar, şi prin nimic altceva decît prin felul de a-şi da capul pe spate şi de a păşi, Athos îşi lua îndată locul ce i se cuvenea, şi-l făcea pe fastuosul Porthos să rămînă mult mai în umbră. Porthos se mîngîia umplînd anticamera domnului de Tréville cu răsunetul unor isprăvi despre care Athos nu pomenea niciodată ; iar acum, după ce trecuse de la înalta magistratură la nobleţea ostăşească, de la femeia simplă la baroană, Porthos se fălea nici mai mult, nici mai puţin decît cu o prinţesă străină, care se prăpădea după el.

O veche zicală spune : „Cum e turcul, şi pistolul". Să trecem deci de la valetul lui Athos la valetul lui Porthos, de la Grimaud al Mousqueton.

Mousqueton era un normand căruia stăpînu-său îi schimbase paşnicul nume de Boniface în cel cu mult mai răsunător şi mai războinic de Mousqueton. Intrase în slujba lui Porthos, cerînd doar îmbrăcăminte şi locuinţă, dar nu de mîntuială, ci boiereşti ; mai cerea două ore libere pe zi pentru a le folosi într-o îndeletnicire cu care să facă faţă celorlalte nevoi. Porthos căzuse la învoială, tîrgul îi mergea la inimă. Din hainele vechi şi din pelerinele lui de schimb, dădea să facă tunici pentru Mousqueton ; mulţumită unui croitor iscusit, care-i întorcea boarfele pe dos, făcîndu-le ca noi, şi a cărui soţie era bănuită de a-l coborî pe Porthos din fumurile lui aristocratice, Mousqueton arăta foarte bine cînd mergea în urma stăpînului.

Cît despre Aramis, al cărui caracter socotim a-l fi descris destul de amănunţit, caracter care, de altminteri, va putea fi urmărit în desfăşurarea lui la fel cu al celorlalţi prieteni, Aramis avea un valet cu numele Bazin. Deoarece stăpînul lui nutrea speranţa să slujească într-o zi biserica, Bazin umbla veşnic îmbrăcat în negru, aşa cum trebuie să se poarte slujitorul unui om al bisericii. Băştinaş din Berry, avea între treizeci şi cinci şi patruzeci de ani ; era blînd, liniştit, durduliu, citea cărţi cucernice în răgazul îngăduit de stăpîn şi, cînd n-avea încotro, pregătea, pentru ei doi, o cină cu puţine feluri de bucate, dar straşnic de gustoase. Altfel, mut, orb, surd şi credincios pe viaţă şi moarte.

Şi acum, cînd cunoaştem, fie şi superficial, stăpînii şi valeţii, să trecem la locuinţa fiecăruia dintre ei.

Athos locuia în strada Férou, la doi paşi de Luxemburg ; apartamentul lui, alcătuit din două odăi mici, cu mobilă curăţică, se afla într-o clădire cu apartamente mobilate ; gazda, tînără încă şi cu adevărat frumoasă, îi făcea zadarnic ochi dulci. Cîteva rămăşiţe ale unei falnice splendori apuse străluceau ici-colo pe pereţii acestei modeste locuinţe : astfel, de pildă, o spadă bogat încrustată în aur şi argint, care, după înfăţişare, data de pe vremea lui Francisc I şi al cărui mîner, bătut în nestemate, făcea singur cel puţin două sute de pistoli, spadă pe care, totuşi, în clipe de cumplită strîmtoare, Athos nu vrusese nici s-o amaneteze, nici s-o vîndă. Porthos rîvnise multă vreme la spada aceasta. Ar fi dat zece ani din viaţă, numai s-o aibă.

Într-o zi, cînd avea întîlnire cu o ducesă, a încercat să-i ceară lui Athos spada cu împrumut. Fără să-i spună vreun cuvînt, Athos şi-a golit buzunarele, şi-a strîns toate bijuteriile, portofelele, eghiletele, lanţurile de aur şi i le-a oferit lui Porthos. Cît priveşte spada, îi spuse Athos, ea va rămîne pironită la locul pe care nu trebuie să-l părăsească decît cînd stăpînul însuşi va părăsi casa. În afară de spadă, se mai afla un portret al unui senior de pe vremea lui Henric al III-lea, în veşminte de o neasemuită eleganţă şi purtînd pe piept Ordinul Sfîntului Duh ; portretul care aducea în liniile lui mari cu Athos, şi avea un anumit aer de familie, mărturisea că acel mare senior cavaler al ordinului regelui era strămoşul său.

În sfîrşit, un cufăraş minunat, încrustat în aur şi argint, purtînd acelaşi blazon ca cel de pe spadă şi de pe portret, alcătuia o podoabă a căminului, podoabă grozav de nepotrivită cu celelalte lucruri. Athos purta totdeauna la el cheia acestui cufăraş. Dar într-o zi, cînd îl deschise în faţa lui Porthos, acesta putu să vadă că înăuntru erau numai scrisori

şi documente ; fără îndoială, scrisori de dragoste şi documente de familie.

Porthos locuia într-un apartament foarte spaţios, cu o faţadă pompoasă în strada Vieux Colombier. De cîte ori trecea cu vreun prieten prin faţa ferestrelor lui — la una din ele Mousqueton stătea mereu în mare ţinută — Porthos îşi înălţa capul, ridica mîna şi spunea : „Aici locuiesc eu !“ Dar niciodată nu-l găsea cineva acasă ; niciodată nu poftea pe nimeni să urce la el, aşa că nimeni nu putea bănui, cît de cît, ce fel de bogăţii se ascundeau îndărătul acelei strălucite faţade.

Aramis locuia un mic apartament, alcătuit dintr-un salonaş, o sufragerie şi un dormitor ; această din urmă încăpere ce se afla, ca întreg apartamentul, la parter, dădea într-o grădiniţă răcoroasă, verde, umbrită, în care privirea vecinilor nu putea pătrunde.

Cît priveşte pe d'Artagnan, ştim în ce chip locuia şi am făcut cunoştinţă şi cu valetul său, pe nume Planchet.

D'Artagnan, care era foarte curios din fire, cum sînt de altfel toţi cei înzestraţi cu geniul intrigii, s-a străduit din răsputeri să afle cine erau de fapt numiţii Athos, Porthos şi Aramis, căci sub aceste porecle fiecare îşi ascundea numele lui de gentilom, mai ales Athos, pe care-l simţeai de la o poştă a fi mare senior. Îl întrebă deci pe Porthos, ca să afle cine erau Athos şi Aramis, iar pe Aramis, ca să afle cine era Porthos.

Din nefericire, nici Porthos nu ştia din viaţa tăcutului său camarad decît ceea ce-i ajunsese la ureche. Se spunea că ar fi îndurat mari suferinţe pe urma unei legături de dragoste şi că o trădare groaznică ar fi otrăvit pentru totdeauna viaţa acestuia. Dar despre ce trădare era vorba ? Nimeni n-avea habar.

Dimpotrivă, viaţa lui Porthos o puteau ghici ca-n palmă, afară doar de numele adevărat, pe care numai domnul de Tréville îl ştia, cum de altfel le ştia şi pe ale celorlalţi doi prieteni. Trufaş şi flecar, Porthos era străveziu ca un cristal. Un cercetător nu s-ar fi putut înşela asupra lui decît dacă ar fi luat drept adevărat tot binele ce spunea el singur despre el.

Cît priveşte pe Aramis, deşi părea că n-are nimic de ascuns, era totuşi burduf de taine, răspundea anevoie la întrebările ce i se puneau asupra altora şi înlătura de la sine pe cele privitoare la el însuşi. Într-o zi, după ce-l descususe cu întrebări asupra lui Porthos, şi după ce aflase de zvonul privitor la legătura acestuia cu o prinţesă, d'Artagnan vru de asemenea să prindă ceva şi despre aventurile de dragoste ale celui cu care vorbea.

— Dar dumneata, scumpul meu prieten, îi spuse el, dumneata, care vorbeşti despre baroanele, contesele şi prinţesele altora ?

— Să-mi fie cu iertare, îi curmă vorba Aramis, eu am vorbit fiindcă Porthos vorbeşte chiar el ; toate minunăţiile astea le-a povestit în gura mare, în faţa mea. Dar, crede-mă, scumpul meu d'Artagnan, dacă le-aş fi aflat de la altcineva, sau dacă Porthos mi le-ar fi încredinţat numai mie, n-ar fi fost duhovnic mai mut ca mine.

— Nu mă îndoiesc, spuse d'Artagnan, totuşi, îmi vine să cred că şi dumneata te ai destul de bine cu blazoanele, dovadă o anumită batistă brodată căreia îi datorez cinstea de a te fi cunoscut.

De data aceasta, Aramis nu se mai supără, ci cu un aer nespus de modest îi răspunse prieteneşte :

— Dragul meu, nu uita că eu vreau să îmbrac haina bisericească şi că fug de ispitiri lumeşti. Batista pe care ai văzut-o nu mi-a fost încredinţată mie, ci a

uitat-o la mine un prieten. A trebuit s-o iau ca să nu-l dea de gol nici pe el şi nici pe doamna care-i e dragă. În ceea ce mă priveşte, eu n-am şi nici nu vreau să am vreo iubită ; urmez astfel pilda preaînţeleaptă a lui Athos, care nici el n-are nici una.

— Dă-o dracului, cum să fii popă dacă eşti muşchetar !

— Muşchetar provizoriu, cum spune cardinalul, muşchetar vrînd-nevrînd, dar în suflet, om al bisericii, crede-mă. Athos şi Porthos m-au vîrît în chestia asta, ca să mă ocup cu ceva ; tocmai cînd trebuia să fiu hirotonisit, o mică încurcătură cu... dar asta nu te interesează, şi eu îţi răpesc un timp preţios.

— Ba mă interesează foarte mult ! se împotrivi d'Artagnan, şi deocamdată n-am nimic de făcut.

— Da, dar eu am, îi răspunse Aramis, trebuie să-mi spun rugăciunile, pe urmă trebuie să compun cîteva versuri pe care mi le-a cerut doamna d'Aiguillon, după aceea trebuie să trec pe strada Saint-Honoré ca să cumpăr dresuri roşii pentru doamna de Chevreuse. Aşa că vezi, dragul meu prieten, dacă dumneata nu eşti, în schimb eu sînt tare grăbit.

Şi întinzînd prietenește mîna tînărului său camarad, Aramis se despărţi de el.

În pofida oricăror strădanii, d'Artagnan nu putu să afle mai mult despre noii săi prieteni. Se mulţumi deci să creadă tot ce se spunea despre trecutul lor, sperînd ca viitorul să-i aducă destăinuiri mult mai temeinice şi mai întregi. Pînă atunci, Athos era pentru el un Ahile [1], Porthos era un Ajax [2] şi Aramis un Iosif [3].

[1] Erou al epopeei lui Homer, *Iliada,* simbol al omului neînfricat şi invulnerabil.

[2] Erou grec al războiului troian, viteaz, curajos, neîntrecut la fugă.

[3] Personaj biblic care întruchipează blîndeţea şi nevinovăţia.

Altfel, cei patru tineri duceau o viaţă veselă. Athos juca, dar totdeauna în sec. Cu toate acestea nu împrumuta niciodată nici un gologan de la prietenii lui, deşi îşi ţinea mereu punga la dispoziţia lor ; cînd i se întîmpla să joace pe cuvînt, a doua zi dimineaţă la şase trimitea să fie sculat din somn creditorul ca să-i achite datoria din ajun.

Porthos avea năbădăi : cînd se întîmpla să cîştige, era insolent şi falnic ; dacă pierdea, se făcea nevăzut cîteva zile în şir, şi pe urmă se întorcea palid, tras la faţă, dar cu bani în buzunar.

Aramis nu juca însă niciodată. Era, de bună seamă, cel mai tont muşchetar şi cel mai nesuferit oaspete cu putinţă. Una-două, el trebuia să lucreze. Cîteodată, în toiul unui ospăţ, cînd fiecare, încălzit de vin şi de vorbă, credea că o să mai stea la masă încă două-trei ore, Aramis se uita la ceasornic, se ridica, şi cu cel mai graţios surîs îşi lua rămas bun ca să se ducă, spunea el, şi să consulte un luminat teolog cu care avea întîlnire ; alteori se întorcea acasă, ca să scrie o lucrare, şi ruga pe prietenii lui să nu-l tulbure.

În acele clipe, Athos îşi flutura acel fermecător zîmbet melancolic, atît de potrivit cu nobilul său chip, iar Porthos trăgea duşcă după duşcă, jurînd că Aramis nu va ajunge niciodată decît un biet popă de ţară.

Şi acum, după această scurtă privire asupra celor patru prieteni, să înnodăm firul povestirii noastre.

Planchet, valetul lui d'Artagnan, şi-a îndurat la început soarta cu seninătate ; primea un franc şi jumătate pe zi, şi vreme de o lună se întorcea acasă voios ca un piţigoi şi plin de bună-voinţă pentru stăpîn. Cînd însă vîntul restriştei s-a abătut peste gospodăria din strada Groparilor, adică atunci cînd cei zece pistoli ai regelui Ludovic al XIII-lea au fost mîncaţi sau aproape mîncaţi, Planchet dădu drumul

unor văicăreli, pe care Athos le găsea dezgustătoare, Porthos — neobrăzate, iar Aramis — caraghioase. Athos îl sfătui deci pe d'Artagnan să-l izgonească pe netrebnic ; Porthos ţinea cu tot dinadinsul să i se tragă mai întîi o sfîntă de bătaie, iar Aramis era de părere că un stăpîn trebuie să dea ascultare numai laudelor care i se aduc.

— Vă vine uşor să vorbiţi aşa, făcu d'Artagnan ; dumitale, Athos, care nu scoţi o vorbă cu Grimaud, care nu-i dai voie să crîcnească, şi atunci n-ai cum să te ciorovăieşti cu el ; dumitale, Porthos, care trăieşti pe picior mare şi eşti un zeu pentru Mousqueton ; dumitale, în sfîrşit, Aramis, care, prins în mrejile studiilor preoţeşti, te bucuri de adîncul respect al lui Bazin, slugă blîndă şi smerită ; dar eu, eu, care n-am nici o slujbă şi nici mijloace de trai, eu, care nu sînt muşchetar şi nici măcar oştean în vreo gardă, ce pot face eu ca să sădesc în sufletul lui Planchet simpatie, teamă sau respect ?

— E lucru serios, răspunseră tustrei prietenii ; chestiune delicată ; cu valeţii merge ca şi cu femeile ; trebuie să ştii să-i pui de la început la locul lor. Aşa că gîndeşte-te bine !

D'Artagnan se gîndi bine şi, deocamdată, luă hotărîrea să-i tragă o mamă de bătaie lui Planchet, fapt adus repede la îndeplinire cu însufleţirea ce-o punea în toate. După ce-l cotonogi zdravăn, îl opri să-şi părăsească slujba fără învoirea lui.

— Căci, adăugă d'Artagnan, nu se poate ca ziua de mîine să nu-mi surîdă ; aştept iute-iute vremuri mai bune. Tu ţi-ai şi găsit norocul dacă rămîi lîngă mine, iar eu sînt prea bun stăpîn ca să te las să-i dai cu piciorul, lăsîndu-te să pleci, aşa cum vrei tu.

Felul acesta de a se purta stîrni în muşchetari un adînc respect pentru înalta diplomaţie a lui d'Artagnan. Planchet se simţi şi el copleşit de admiraţie şi nu mai pomeni de plecare.

Cei patru tineri îşi duceau viaţa laolaltă ; d'Artagnan împrumută repede deprinderile prietenilor, căci n-avusese încă vreme să le aibă pe ale lui ; abia sosit din provincie, căzuse în mijlocul unei lumi cu desăvîrşire nouă pentru el.

Se sculau iarna pe la opt dimineaţa şi vara pe la şase şi se duceau la domnul de Tréville, ca să ia parola şi să vadă cum mai merg treburile. Deşi nu era muşchetar, d'Artagnan făcea totuşi slujbă de muşchetar cu o punctualitate mişcătoare ; era veşnic de gardă, căci ţinea mereu tovărăşie celui dintre cei trei prieteni care făcea de gardă. La palatul muşchetarilor, toţi îl cunoşteau şi-l priveau ca pe un bun camarad. Domnul de Tréville, care-l preţuise de cum îl văzuse şi căruia îi era foarte drag, nu înceta să-l laude în faţa regelui.

La rîndul lor, cei trei muşchetari îl iubeau mult pe tînărul lor camarad. Prietenia care-i lega pe aceşti patru bărbaţi şi nevoia ce-o simţeau de a se vedea de trei sau de patru ori pe zi, fie pentru dueluri, fie pentru treburi, fie pentru petreceri, îi făceau să alerge unul după altul, ca nişte umbre ; dădeai mereu peste aceşti nedespărţiţi, căutîndu-se, de la Luxemburg pînă în piaţa Saint-Sulpice, sau din strada Vieux-Colombier pînă la Luxemburg.

În vremea asta, făgăduielile domnului de Tréville îşi urmau cursul. Într-o bună zi, regele porunci domnului cavaler des Essarts să-l primească pe d'Artagnan cadet în compania sa de gardă. D'Artagnan îmbrăcă, oftînd, uniforma pe care ar fi schimbat-o bucuros cu o tunică de muşchetar, chiar cu preţul a zece ani din viaţă. Dar domnul de Tréville îi făgădui această favoare, după un stagiu de doi ani, stagiu care putea fi

scurtat dacă d'Artagnan ar fi avut prilejul de a-i aduce regelui cine ştie ce serviciu sau de a făptui cine ştie ce strălucită ispravă. În urma acestei făgăduieli, d'Artagnan se retrase şi chiar de a doua zi îşi începu slujba.

Venise deci rîndul lui Athos, Porthos şi Aramis să rămînă lîngă d'Artagnan, cînd acesta făcea de gardă. Compania gărzilor domnului cavaler des Essarts primi în felul acesta patru oameni în loc de unul, în ziua cînd d'Artagnan intră în rîndurile ei.

CAPITOLUL VIII

O intrigă la curte

În vremea asta, cei patruzeci de pistoli ai regelui Ludovic al XIII-lea, după ce avuseseră un început, au avut şi un sfîrşit, ca orice lucru din lume ; în urma acestui sfîrşit, cei patru tineri ai noştri au ajuns la mare strîmtoare. Athos sprijinise cîtva timp tovărăşia cu propriii lui bani. Porthos îi luase locul şi, datorită uneia din acele dispariţii cu care se obişnuiseră, putu împlini nevoile tuturor încă vreo două săptămîni ; în sfîrşit, venise şi rîndul lui Aramis, care primise cu multă bunăvoinţă şi care izbutise, spunea el, să facă rost de cîţiva pistoli, din vînzarea cărţilor lui de teologie.

Vrînd-nevrînd, trebuiră să ceară, ca de obicei, domnului de Tréville, care le plăti înainte de vreme o parte din soldă ; dar aceste sume nu puteau acoperi mult timp nevoile celor trei muşchetari, care mai aveau în spinare o groază de datorii şi pe un oştean din gardă, care n-avusese încă vreme să le facă.

În cele din urmă, dîndu-şi seama că se îngroaşe gluma, au strîns cu mari strădanii opt sau zece pistoli, pe care Porthos i-a jucat. Din nefericire, îl urmărea ghinionul ; pierdu tot ce avea şi alţi douăzeci şi cinci de pistoli pe cuvînt de onoare.

Lipsa se schimbă atunci în sărăcie ; urmaţi de valeţii lor flămînzi, colindau cheiurile şi corpurile de gardă, doar-doar or nimeri vreun prieten dinafară, care să-i poftească la masă, căci, aşa cum susţinea Aramis, la vreme de belşug e bine să semeni ospeţe în dreapta şi stînga pentru ca, la nenorocire, să poţi culege şi tu cîteva.

Athos a fost poftit de patru ori la masă şi de fiecare dată şi-a luat cu el prietenii, împreună cu valeţii lor. Porthos a putut face rost de şase invitaţii de care s-au bucurat şi camarazii lui. Aramis de opt ; după cum am putut vedea şi pînă acum, Aramis era omul care tăcea şi făcea.

Cît priveşte pe d'Artagnan, care nu cunoştea pe nimeni în capitală, a dibuit doar un mic prînz cu ciocolată, la un preot de pe meleagurile lui, şi o cină la un port-stindard din gardă. Îşi aduse însă ceata întreagă atît la preot, căruia îi dădură gata proviziile pe două luni, cît şi la celălalt, care se arătă la înălţime ; dar, cum spunea Planchet, nu mănînci decît o dată, oricît de mult ai mînca.

D'Artagnan se simţi destul de umilit fiindcă nu putuse oferi decît un prînz şi jumătate — căci gustarea de la preot nu putea fi socotită decît ca o jumătate de prînz — faţă de ospeţele de care Athos, Porthos şi Aramis izbutiseră să facă rost. Se socotea deci a fi povară pentru ei toţi, uitînd în tinerească sa bunăcredinţă că hrănise întreaga tovărăşie vreme de o lună ; mintea lui iscoditoare începu să se frămînte. Chibzui adînc şi înţelese pentru întîia oară că această strînsă înţelegere între patru tineri, viteji, cutezători şi neobosiţi, ar fi trebuit să aibă cu totul alt ţel decît plimbări pe deşălate, lecţii de scrimă şi şolticării cu mai mult sau mai puţin duh.

Într-adevăr, patru bărbaţi ca ei, patru bărbaţi credincioşi unul altuia cu trup şi suflet, patru bărbaţi

gata să se sprijine oricînd, fără să dea nici un pas îndărăt, îndeplinind, de unul singur sau împreună, hotărîrile luate laolaltă, patru braţe ameninţînd cele patru puncte cardinale sau îndreptate spre aceeaşi zare trebuiau negreşit, fie pe ascuns, fie la lumina zilei, fie pe sub pămînt, fie prin şanţuri, fie prin viclenie, fie prin forţă, să-şi croiască drum spre ţelul către care năzuiau, oricît ar fi fost de bine păzit sau de îndepărtat. Singurul lucru care-l mira pe d'Artagnan era că pe nici unul dintre prietenii lui nu-l frămîntaseră încă asemenea gînduri.

În schimb, se gîndea el pentru ei, şi se gîndea temeinic, chinuindu-şi mintea încotro să îndrepte această forţă unică, de patru ori mai mare, cu ajutorul căreia nu se îndoia că ar fi putut răsturna lumea, la fel ca şi pîrghia pe care o căuta Arhimede, cînd, auzind deodată bătăi în uşă, d'Artagnan îl trezi pe Planchet şi-i porunci să deschidă.

Din cuvintele : „d'Artagnan îl trezi pe Planchet", cititorul să nu-şi închipuie că era miez de noapte sau că nu se luminase încă de ziuă. Nicidecum ! Tocmai bătuse patru după amiază ; cu două ceasuri mai devreme, Planchet îi ceruse stăpînului de mîncare, dar acesta îi răspunsese prin zicala : „Somnul ţine loc de masă". Planchet prînzea, deci, dormind adînc.

Un bărbat cu o mutră de rînd şi aducînd a burghez intră în odaie.

Drept desert, Planchet ar fi vrut grozav să asculte convorbirea ; dar burghezul îi spuse lui d'Artagnan că, avînd de gînd a-i face destăinuiri de seamă, dorea să rămînă între patru ochi cu el.

D'Artagnan îl îndepărtă deci pe Planchet şi îşi pofti oaspetele să ia loc.

A urmat o clipă de tăcere, în timpul căreia cei doi bărbaţi se priviră, vrînd parcă mai întîi să se cu-

noască ; d'Artagnan se înclină apoi, în semn că e gata să asculte.

— Am auzit vorbindu-se despre domnul d'Artagnan, ca de un tînăr îndrăzneţ, începu burghezul, şi faima asta de care se bucură, pe bună dreptate, m-a îndemnat să vin ca să-i încredinţez o taină.

— Vorbeşte, domnule, vorbeşte, îl pofti d'Artagnan, al cărui nas de copoi adulmeca un prilej norocos.

Burghezul se opri iarăşi, apoi urmă :

— Am o nevastă care vede de rufăria reginei, domnule, nu-i lipsită nici de cumineţenie, nici de frumuseţe ! M-au făcut să mă însor cu ea, sînt trei ani de atunci, deşi avea doar o brumă de avere, pentru că domnul de Laporte, ofiţerul care poartă mantia reginei, e naşul ei şi o ocroteşte...

— Pe urmă ? întrebă d'Artagnan.

— Pe urmă, reluă burghezul, uite, domnule, nevastă-mea a fost răpită ieri în zori, pe cînd ieşea din odaia ei de lucru.

— Şi cine ţi-a răpit nevasta ?

— N-aş putea să spun nimic sigur, domnule, dar bănuiesc eu pe cineva.

— Şi pe cine bănuieşti dumneata ?

— Un bărbat care o urmărea de mai multă vreme.

— Ei, drăcie !

— Dar dacă vrei să ştii, domnule, urmă burghezul, eu sînt convins că-i mai puţină dragoste decît politică în toată chestia asta.

— Mai puţină dragoste decît politică ? întrebă d'Artagnan, tot mai atent, şi cam ce bănuieşti dumneata ?

— Nu ştiu dacă ar trebui să spun ce bănuiesc eu...

— Domnule, ţin să-ţi amintesc că eu nu ţi-am cerut nimic. Dumneata singur ai venit la mine, dumneata singur mi-ai spus că vrei să-mi încredinţezi o taină,

fă aşa cum crezi de cuviinţă, ai vreme să te răzgîndeşti.

— Nu, domnule, nu, după cum te văd, eşti un tînăr de treabă şi mă voi încrede în dumneata. Socot, aşadar, că nevastă-mea a fost răpită nu din pricina amorurilor ei, ci din pricina amorurilor altei doamne mult mai sus-pusă.

— Ah, ah, o fi vorba de vreo dragoste a doamnei de Bois-Tracy ? întrebă d'Artagnan, vrînd să arate burghezului că ştie şi el ce se petrece la curte.

— Mai sus, domnule, mai sus.

— A doamnei d'Aiguillon ?

— Şi mai sus.

— A doamnei de Chevreuse ?

— Mai sus, mult, mult mai sus !...

— Nu cumva a...

D'Artagnan se opri.

— Da, domnule, şopti atît de încet burghezul, înspăimîntat, încît abia i se ghiciră vorbele.

— Şi cu cine ?

— Cu cine altul, dacă nu cu ducele de...

— Ducele de...

— Da, domnule, făcu burghezul şi mai în şoaptă.

— Dar de unde ştii dumneata toate acestea ?

— De unde le ştiu ?

— Da, de unde le ştii ? Fără destăinuiri pe jumătate, sau... înţelegi...

— Le ştiu de la nevastă-mea, domnule, chiar de la nevastă-mea.

— Şi ea le ştie... de la cine ?

— De la domnul de Laporte. Nu ţi-am spus că e fina domnului de Laporte, omul de încredere al reginei ? Domnul de Laporte a pus-o pe lîngă majestatea-sa, ca să aibă şi biata noastră regină pe cineva de încredere, părăsită ca vai de capul ei de rege, iscodită de cardinal şi trădată, cum e, de toţi.

— A ! A ! Încep să ghicesc ! spuse d'Artagnan.

— Nevastă-mea a venit acasă acum patru zile, domnule. Una dintre condiţii fusese ca să poată veni să mă vadă de două ori pe săptămînă, căci, aşa cum avusei cinstea să-ţi spun, nevastă-mea mă iubeşte foarte mult ; şi, zic, nevastă-mea a venit şi mi-a spus mie că regina trece acum prin mare spaimă.

— Adevărat ?

— Da. Se pare că domnul cardinal o urmăreşte şi o prigoneşte acum mai rău ca oricînd. Nu poate să-i ierte chestia cu sarabanda. Ştii chestia cu sarabanda ?

— Cum naiba să n-o ştiu ! răspunse d'Artagnan, care habar n-avea, dar care voia să pară că le ştie pe toate.

— Aşa că, acum nici nu mai poate fi vorba de ură, ci de-a dreptul de răzbunare.

— Aşa ?

— Şi regina crede...

— Ce crede regina ?

— Crede că i s-a scris domnului duce de Buckingham, în numele ei.

— În numele reginei ?

— Da, ca să-l facă să vină la Paris şi, o dată ajuns la Paris, să-l prindă în capcană.

— Drace ! Dar soţia dumitale ce amestec are în toată afacerea asta, scumpul meu domn ?

— Toţi ştiu că e credincioasă reginei şi vor sau s-o îndepărteze de lîngă stăpîna ei, sau s-o bage în sperieţi, ca să afle secretele majestăţii-sale, sau s-o ademenească şi să facă din ea o spioană.

— Se poate, încuviinţă d'Artagnan, dar pe bărbatul care a răpit-o îl ştii ?

— Ţi-am mai spus că mi se pare că-l ştiu.

— Cum îl cheamă ?

— Asta nu ştiu. Ce ştiu sigur e că-i omul cardinalului şi piaza lui rea.

— L-ai văzut vreodată ?

— Da, mi l-a arătat nevastă-mea într-o zi.

— Are ceva semne după care ar putea fi recunoscut ?

— Da, are : e un nobil falnic, părul negru, oacheş la faţă, privirea sfredelitoare, dinţii albi şi o cicatrice la tîmplă.

— O cicatrice la tîmplă ! strigă d'Artagnan, şi pe deasupra dinţi albi, privire sfredelitoare, faţă oacheşă, păr negru şi înfăţişare falnică ; e omul meu din Meung.

— Omul dumitale ?

— Da, da, dar asta n-are nici o legătură cu păţania dumitale. Ba mă înşel, dimpotrivă, asta o uşurează. Dacă omul dumitale e şi omul meu, atunci cu o singură lovitură împlinesc două răzbunări ; asta-i tot. Dar unde să dau de omul ăsta ?

— Nu ştiu.

— N-ai aflat cam pe unde stă ?

— Da' de unde ! Într-o zi, cînd o însoţeam pe soţia mea la Luvru, el tocmai ieşea cînd ea se pregătea să intre şi mi l-a arătat.

— Drace ! Drace ! mormăi d'Artagnan. Toate astea-s destul de vagi. Cine ţi-a spus de răpirea soţiei dumitale ?

— Domnul de Laporte.

— Ţi-a dat şi ceva amănunte ?

— Nu ştia nimic nici el.

— N-ai mai aflat nimic pe alte căi ?

— Ba da ; am primit...

— Ce ?

— Dar nu ştiu dacă nu fac o mare greşeală ?!

— Iar începi ! Acum însă îţi atrag atenţia că e cam tîrziu ca să mai dai înapoi.

— La naiba ! Nici nu dau înapoi, strigă burghezul, suduind ca să-i mai vină inima la loc. De altfel, pe cinstea mea de Bonacieux...

— Te numeşti Bonacieux ? îi curmă vorba d'Artagnan.

— Da, aşa mă cheamă.

— Spuneai, deci : pe cinstea mea de Bonacieux... Iartă-mă că ţi-am tăiat vorba, dar mi se părea că numele ăsta nu mi-e necunoscut.

— Se poate, domnule : sînt chiar proprietarul dumitale.

— A ! A ! făcu d'Artagnan, ridicîndu-se pe jumătate şi salutînd. Va să zică dumneata eşti proprietarul meu ?

— Da, domnule, da. Şi cum de trei luni de cînd locuieşti la mine, prins mereu de înaltele dumitale îndeletniciri, ai uitat să-mi plăteşti chiria, cum zic, nu te-am tulburat nici o singură dată în răstimpul ăsta, m-am gîndit că vei lua în seamă delicateţea mea.

— Vai, se poate, scumpul meu domn Bonacieux, îi răspunse d'Artagnan, crede-mă că-ţi sînt recunoscător pentru purtarea dumitale, şi, cum ţi-am mai spus, dacă pot să-ţi fiu de vreun folos...

— Te cred, domnule, te cred, şi eu voiam tocmai să-ţi spun, pe cinstea mea de Bonacieux, că am încredere în dumneata.

— Atunci spune-mi tot pînă la sfîrşit.

Burghezul scoase din buzunar o hîrtie şi o întinse lui d'Artagnan.

— O scrisoare ! făcu tînărul.

— Am primit-o azi-dimineaţă.

D'Artagnan o deschise şi, cum începea să se însereze, se apropie de fereastră. Burghezul îl urmă.

„Nu-ţi căuta soţia, citi d'Artagnan, îţi va fi înapoiată cînd nu va mai fi nevoie de ea. Dacă încerci o singură mişcare ca s-o găseşti, eşti pierdut."

— Iată ceva sigur, urmă d'Artagnan, dar, la urma urmei, nu-i decît o ameninţare.

— Da, dar pe mine, domnule, ameninţarea asta mă înspăimîntă ; eu nu ştiu să ţin sabia în mînă şi, pe lîngă asta, mi-e frică de Bastilia.

— Hm ! făcu d'Artagnan, şi eu am tot atîta chef de Bastilia ca şi dumneata. Dac-ar fi fost vorba doar de-o lovitură de spadă, treacă-meargă...

— Totuşi, domnule, eu m-am bizuit mult pe dumneata în toată povestea asta.

— Da ?

— Cînd te vedeam înconjurat tot mereu de muşchetari aşa de falnici, şi cînd mi-am dat seama că aceşti muşchetari sînt ai domnului de Tréville, va să zică duşmanii cardinalului, m-am gîndit că atît dumneata, cît şi prietenii dumitale, în vreme ce-aţi face dreptate bietei noastre regine, aţi fi poate încîntaţi să-i jucaţi şi un renghi grozav eminenţei-sale.

— Fără îndoială.

— Apoi, m-am gîndit că, datorîndu-mi chiria pe trei luni, despre care nici nu ţi-am pomenit pînă acum...

— Da, da, mi-ai mai dat o dată argumentul ăsta, şi-l găsesc foarte potrivit.

— Ba mai mult, socotind să nu mai pomenesc vreodată de chiria dumitale, cîtă vreme mi-ai face cinstea să locuieşti la mine...

— Foarte bine, foarte bine...

— Mai pune şi că, dacă e nevoie, mă gîndisem să-ţi ofer şi vreo cincizeci de pistoli dacă s-ar întîmpla să duci acum lipsă de bani, deşi nu pare cu putinţă aşa ceva...

— Minunat, dar dumneata eşti un om bogat, scumpul meu domn Bonacieux ?!

— Am un pic de stare, asta-i tot ; am strîns cam vreo două pînă la trei mii de scuzi venit anual, din comerţul de mărunţişuri şi mai cu seamă plasînd ceva capital în ultima călătorie a vestitului navigator Jean

Mocquet ; aşa că, mă înţelegi, domnule... A ! dar... strigă deodată burghezul.

— Ce ? întrebă d'Artagnan.

— Ce văd acolo ?

— Unde ?

— Pe stradă, în faţa ferestrelor dumitale, în dreptul uşii de colo : un bărbat înfăşurat într-o pelerină.

— El e ! strigară într-un glas d'Artagnan şi burghezul, căci fiecare dintre ei îşi recunoscuse omul.

— Ah, de data asta, strigă d'Artagnan, înşfăcînd dintr-o săritură spada, de data asta nu-mi mai scapă !

Şi, trăgînd spada din teacă, s-a repezit afară.

Pe scară se întîlni piept în piept cu Athos şi Porthos, care veneau la el. Amîndoi se dădură în lături ; d'Artagnan trecu printre ei ca o săgeată.

— Ia te uită ! Dar unde fugi aşa ? îl întrebară într-un glas cei doi muşchetari.

— Omul din Meung ! strigă d'Artagnan.

Şi se făcu nevăzut.

D'Artagnan le povestise în mai multe rînduri prietenilor păţania lui cu necunoscutul, ca şi sosirea frumoasei călătoare căreia bărbatul acela îi încredinţase o misiune atît de însemnată.

Părerea lui Athos fusese că d'Artagnan îşi pierduse scrisoarea în încăierare. Nu-şi putea închipui că un gentilom — şi, după portretul făcut de d'Artagnan, necunoscutul nu putea fi decît un gentilom —, un gentilom putea fi în stare de atîta josnicie încît să fure o scrisoare.

Porthos nu văzuse în toate astea decît o întîlnire de dragoste, dată de o doamnă unui cavaler sau de un cavaler unei doamne, întîlnire pe care d'Artagnan îndrăznise s-o tulbure cu calul lui portocaliu.

Aramis la rîndul lui spusese că, lucrurile fiind prea misterioase, era mai cuminte să fie lăsate baltă.

Înţelegînd din cele cîteva cuvinte aruncate de d'Artagnan despre ce era vorba şi gîndind că, după ce va fi dat de necunoscut, sau după ce-i va fi pierdut urma, d'Artagnan va sfîrşi prin a se întoarce acasă, ei îşi urmară drumul.

Cînd au intrat în cameră la d'Artagnan, nu mai era nimeni. Temîndu-se de urmările întîlnirii care, fără îndoială, avea să aibă loc între tînăr şi necunoscut, Bonacieux socotise — potrivit caracterului pe care de altfel şi-l descrisese singur — că era mai sănătos s-o şteargă cît mai repede de acolo.

CAPITOLUL IX

D'Artagnan în lumină

Aşa cum bănuiseră Athos şi Porthos, d'Artagnan s-a întors după o jumătate de oră. Necunoscutul îi scăpase şi de data asta, pierind ca prin farmec. După ce cutreierase cu spada în mînă toate străzile învecinate, fără a întîlni pe cineva care să semene cu cel pe care-l căuta, d'Artagnan se hotărî, în cele din urmă, să facă ceea ce ar fi trebuit să încerce de la început, şi anume : să bată la uşa de care se rezemase necunoscutul. Dar zadarnic lovise de zece, douăsprezece ori în şir cu ciocănaşul de afară, nimeni nu răspunsese ; cîţiva vecini care, la auzul zgomotului, ieşiseră în prag sau îşi scoseseră capul pe geam, îl încredinţară că de şase luni casa aceea, ale cărei ieşiri erau de altfel toate ferecate, rămăsese pustie.

În vreme ce d'Artagnan cutreiera străzile şi bătea pe la uşi, Aramis ajunse din urmă pe ceilalţi doi prieteni ; întors acasă, d'Artagnan îi găsi pe toţi strînşi laolaltă.

— Ei, ce-ai făcut ? întrebară într-un glas cei trei muşchetari, văzîndu-l pe d'Artagnan intrînd cu fruntea îmbrobonată de sudoare şi cu faţa răscolită de mînie.

— Ce să fac ! izbucni acesta aruncîndu-şi spada pe pat, omul ăsta-i dracul gol, nu altceva ; a pierit ca o arătare, ca o umbră, ca o nălucă.

— Crezi în stafii ? îl întrebă Athos pe Porthos.

— Eu nu cred decît în ce am văzut cu ochii şi, cum n-am văzut niciodată stafii, nu cred în ele.

— *Biblia*, grăi Aramis, ne porunceşte să credem : duhul lui Samuel s-a arătat lui Saul, şi m-ar mîhni, Porthos, ca această chestiune de credinţă să fie pusă la îndoială.

— Orice ar fi, om sau încornorat, fiinţă sau umbră, închipuire sau adevăr, bărbatul ăsta s-a născut ca să mă chinuiască pe mine : uite că o dată cu fuga lui noi pierdem un prilej strălucit, un prilej de pe urma căruia am fi putut cîştiga o sută de pistoli, ba poate şi mai mult !

— Cum aşa ? se repeziră Porthos şi Aramis.

Cît priveşte pe Athos, credincios veşnicei sale muţenii, se mulţumi să-l întrebe pe d'Artagnan numai din ochi.

— Planchet, spuse d'Artagnan slugii sale, care tocmai îşi băga capul prin uşa întredeschisă, încercînd să prindă crîmpeie din convorbire, coboară la proprietar, la domnul Bonacieux, şi spune-i să ne trimită o jumătate duzină de sticle cu vin Beaugency ; e vinul care-mi place mie.

— Ia te uită ! Ai cumva credit deschis la proprietarul dumitale ? întrebă Porthos.

— Da, răspunse d'Artagnan, cu începere de azi, şi fiţi pe pace, dacă vinul lui e prost, trimitem să ne aducă altul.

— Cînd cineva îţi dă un deget, nu-i lua toată mîna, îl sfătui Aramis.

— Am spus totdeauna că d'Artagnan e cel mai deştept dintre noi toţi patru, zise Athos. După ce-şi dădu părerea, la care d'Artagnan răspunse printr-o

plecăciune, Athos se închise iarăşi în muţenia lui obişnuită.

— Şi la urma urmei, despre ce e vorba mă rog ? întrebă Porthos.

— Aşa e, încuviinţă Aramis, împărtăşeşte-ne taina, scumpe prietene, afară doar dacă cinstea vreunei doamne ar suferi de pe urma destăinuirii dumitale ; în cazul acesta e mai bine să păstrezi tăcere.

— Fii liniştit, răspunse d'Artagnan, cinstea nimănui nu va avea de suferit din spusele mele.

Şi începu să povestească prietenilor, de-a fir-a-păr, cele petrecute între el şi proprietar şi cum cel care răpise soţia preacinstitului său proprietar era unul şi acelaşi cu bărbatul care-i dăduse de furcă la hanul „Morarul vesel".

— Cred c-ar fi o trebuşoară bună, spuse Athos, după ce sorbi din vin, ca un cunoscător, dînd din cap în semn că-i place, s-ar putea scoate de la acest om cumsecade cincizeci pînă la şaizeci de pistoli. Rămîne acuma de văzut dacă pentru cincizeci sau şaizeci de pistoli face să punem în primejdie patru capete.

— Dar, gîndiţi-vă, se înflăcără d'Artagnan, în povestea asta e vorba de o femeie, de o femeie răpită, o femeie ameninţată, fără îndoială, poate chiar şi schingiuită, şi toate astea numai pentru că rămîne credincioasă stăpîne-si !

— Ia seama, d'Artagnan, ia seama, îl potolea Aramis, mi se pare că prea te înfierbîntţi cînd vorbeşti de soarta doamnei Bonacieux ! Femeia a fost zămislită întru pierzania noastră, şi de la ea ni se trag toate belelele.

La auzul acestei cugetări, Athos încruntă din sprîncene şi-şi muşcă buzele.

— Nu de doamna Bonacieux sînt eu îngrijorat, urmă d'Artagnan, ci de regină, care-i părăsită de

rege, prigonită de cardinal, şi care vede cum cad capetele tuturor prietenilor ei, unul după altul.

— De ce s-apucă şi ea să iubească tot ce urîm noi mai mult în lume ; pe spanioli şi pe englezi ?

— Spania e patria ei, răspunse d'Artagnan, şi e firesc să iubească pe spanioli, adică pe copiii aceluiaşi pămînt. Cît priveşte a doua vină pe care i-o aduci, am auzit că iubeşte nu pe englezi, ci un englez.

— Pe legea mea ! grăi Athos, trebuie să recunoaştem că englezul ăsta are de ce să fie iubit ; n-am văzut în viaţa mea înfăţişare mai falnică.

— Fără să pui la socoteală că se îmbracă cu gust, ca nimeni altul, adăugă Porthos. Eram la Luvru tocmai în ziua cînd şi-a risipit pe jos mărgăritarele ; am strîns şi eu două şi le-am vîndut cu zece pistoli bucata. Aramis, dumneata îl cunoşti ?

— La fel de bine ca şi dumneavoastră, domnilor, căci am făcut parte dintre cei care l-au arestat pe cînd se afla în parcul din Amiens, unde mă dusese scutierul reginei, domnul de Putange. Eram la seminar pe vremea aceea şi toată povestea mi s-a părut îngrozitoare pentru rege.

— Eu nu m-aş codi, mărturisi d'Artagnan, dacă s-ar întîmpla să ştiu unde se află acum ducele de Buckingham, să-l iau de mînă şi să-l duc de-a dreptul la regină, uite aşa, numai ca să-l fac pe cardinal să turbeze ; căci adevăratul nostru duşman, singurul şi veşnicul nostru duşman, e cardinalul ; dacă am găsi mijlocul să-i jucăm vreo festă de pomină, mi-aş pune bucuros capul în joc.

— Şi, întrebă Athos pe d'Artagnan, negustorul ăsta de mărunţişuri ţi-a spus că, după părerea reginei, Buckingham a fost chemat aici printr-o înştiinţare ticluită ?

— Asta-i teama ei.

— Stai puţin, se amestecă Aramis.

— Ce e ? întrebă Porthos.

— Istoriseşte mai departe, caut să-mi amintesc unele împrejurări.

— Acum nu mă îndoiesc, urmă d'Artagnan, că răpirea acestei femei a reginei se leagă de întîmplările despre care vorbim şi poate chiar de prezenţa domnului de Buckingham la Paris.

— Gasconul ăsta e grozav de deştept, se minună Porthos.

— Şi mie îmi place să-l ascult, adăugă Athos, mă prăpădesc după dialectul lui.

— Domnilor, începu Aramis, ascultaţi ce vreau să vă spun.

— Să-l ascultăm pe Aramis, spuseră cei trei prieteni.

— Ieri mă aflam la un doctor în teologie, un învăţat, pe care-l consult uneori pentru studiile mele...

Athos surîse.

— Locuieşte într-un cartier singuratic, urmă Aramis, aşa-i place lui, aşa-i cere meseria. Şi tocmai cînd ieşeam de la el...

Deodată, Aramis se opri.

— Hai, spune ! îl îndemnară cei de faţă, tocmai cînd ieşeai de la el... ?

S-ar fi zis că Aramis lupta împotriva lui, ca cineva care în toiul minciunilor se poticneşte de o piedică neaşteptată ; dar ochii celor trei prieteni rămăseseră pironiţi asupra lui ; erau toţi numai urechi şi n-ar mai fi putut da înapoi.

— Doctorul ăsta are o nepoată, urmă Aramis.

— Aha, are o nepoată ! îi curmă vorba Porthos.

— Femeie foarte cumsecade, urmă Aramis.

Cei trei prieteni izbucniră în rîs.

— Dacă rîdeţi, sau dacă-mi puneţi la îndoială vorbele, să ştiţi că n-o să mai aflaţi nimic.

— Uite, o să credem ca mahomedanii şi o să fim muţi ca mormintele, îl încredinţă Athos.

— Atunci, ascultaţi, urmă Aramis. Nepoata asta vine uneori să-l vadă pe unchiu-său ; ieri, din întîmplare, era şi ea acolo, o dată cu mine, aşa că am fost nevoit s-o duc pînă la cupeu.

— Ah, nepoata doctorului are un cupeu ? sări Porthos, al cărui cusur, printre altele, era o nestăpînită limbuţie ; grozavă cunoştinţă ai, prietene !

— Porthos, îl opri Aramis, ţi-am spus de atîtea ori că prea te vîri în toate şi că asta îţi dăunează pe lîngă femei.

— Domnilor ! domnilor ! îi linişti d'Artagnan, care întrezărea dedesubtul acestei întîmplări, luaţi seama, e ceva serios. Să lăsăm gluma deoparte, dacă se poate. Haide, Aramis, spune !

— Deodată un bărbat înalt, oacheş, părea un gentilom... aşa cam ca necunoscutul dumitale, d'Artagnan.

— O fi fost chiar el, spuse acesta.

— Poate, urmă Aramis, ...se apropie de mine, însoţit de cinci sau şase inşi care urmau la vreo zece paşi depărtare, şi, pe tonul cel mai cuviincios din lume, îmi spune : „Domnule duce", apoi întorcîndu-se spre doamna care mă ţinea de braţ : „şi dumneavoastră, doamnă"...

— Cui îi spunea aşa, nepoatei doctorului ?

— Mai taci odată, Porthos, îl opri Athos, eşti nesuferit.

— „Vă rog, urcaţi-vă în această caleaşcă, şi fără nici un fel de împotrivire sau de gălăgie."

— Te-a luat drept Buckingham ! zise d'Artagnan.

— Aşa cred şi eu, adăugă Aramis.

— Şi pe doamnă ? întrebă Porthos.

— A luat-o drept regina ! răspunse d'Artagnan.

— Întocmai ! încuviinţă Aramis.

— Gasconul ăsta e dracul gol ! se minună Athos, nimic nu-i scapă.

— E drept, îi curmă vorba Porthos, Aramis are statura şi ceva din linia frumosului duce ; totuşi, nu cred că haina de mușchetar...

— Purtam o pelerină mare de tot, lămuri Aramis.

— În luna iulie ? Drace ! se miră Porthos, adică doctorului îi era teamă să nu te recunoască cineva ?

— Eu înţeleg, se amestecă Athos, că pe spion l-a putut înşela statura, dar faţa...

— Aveam şi o pălărie mare, adăugă Aramis.

— Dumnezeule ! strigă Porthos, cîte precauţii ca să studiezi teologia !

— Domnilor, domnilor, interveni d'Artagnan, să nu ne pierdem vremea cu pălăvrăgeli ; mai bine să ne risipim care încotro şi s-o căutăm pe nevasta negustorului ; aici e cheia misterului !

— O femeie dintr-o lume atît de inferioară ! Nu crezi, d'Artagnan ? mormăi Porthos, lungindu-şi buzele în semn de dispreţ.

— E fina lui de Laporte, omul de încredere al reginei. Nu v-am mai spus-o ? Şi pe urmă poate că de data asta majestatea-sa şi-a căutat dinadins un reazim atît de jos. Cei sus-puşi se văd prea de departe, şi cardinalul are vedere ageră.

— Bine ! zise Porthos, dar înainte de orice, hotărăşte preţul cu negustorul, şi vezi, nu lăsa ieftin.

— Nici o grijă, zise d'Artagnan, dacă nu ne-o plăti el, cred că o să ne plătească destul de bine alţii.

În clipa aceea, un zgomot de paşi pripiţi se auzi pe scară, uşa se deschise zgomotos, şi nefericitul negustor de mărunţişuri dădu buzna în încăperea unde se ţinea sfatul.

— Domnilor, le strigă el, scăpaţi-mă. În numele cerului, scăpaţi-mă ! Au venit patru oameni ca să mă aresteze, scăpaţi-mă ! Scăpaţi-mă !

Porthos şi Aramis se ridicară în picioare.

— Staţi ! îi opri d'Artagnan, făcîndu-le semn să bage în teacă spadele scoase pe jumătate, staţi, deocamdată nu-i vorba de vitejie, ci de prudenţă.

— Totuşi, rosti Porthos, n-o să lăsăm...

— Lăsaţi pe d'Artagnan să facă aşa cum crede, îi sfătui Athos, v-am mai spus, e mintea cea mai isteaţă dintre noi toţi şi, în ce mă priveşte, eu mă supun hotărîrii lui. Fă cum crezi de cuviinţă, d'Artagnan.

În clipa aceea, patru soldaţi din gardă se iviră în pragul uşii ; dar văzînd patru mușchetari în picioare şi cu spada la şold, se codiră să înainteze.

— Intraţi, domnilor, intraţi, îi pofti d'Artagnan, vă aflaţi aici la mine acasă şi cu toţii sîntem slujitorii credincioşi ai regelui şi ai domnului cardinal.

— Atuncea, domnilor, n-o să vă împotriviţi ca să aducem la îndeplinire ordinele pe care le-am primit ? întrebă acela care părea să fie căpetenia patrulei.

— Dimpotrivă, domnilor, şi la nevoie vă vom da chiar o mînă de ajutor.

— Ce tot spune acolo ? bodogăni Porthos.

— Taci, nu fi neghiob ! îi şopti Athos.

— Dar mi-aţi făgăduit... mormăi bietul negustor.

— Nu putem să te scăpăm decît dacă sîntem liberi, îi şopti la repezeală d'Artagnan, dac-am arăta că vrem să te apărăm, ne-ar aresta o dată cu dumneata.

— Totuşi...

— Intraţi, domnilor, intraţi, rosti cu glas tare d'Artagnan, n-am de ce să-l apăr pe dumnealui. L-am văzut azi pentru întîia oară, şi cu ce prilej,

să v-o spună chiar el : a venit să-mi ceară chiria. E adevărat, domnule Bonacieux ? Răspunde !

— E adevărul adevărat, mărturisi negustorul, dar domnul nu vă spune că...

— Nici un cuvînt despre mine, nici un cuvînt despre prietenii mei, şi mai ales nici un cuvînt despre regină, altfel ne pierzi pe toţi, fără să-ţi scapi pielea. Haide, haide, domnilor, luaţi-l odată de aci !

Şi d'Artagnan îl împinse pe negustorul uluit în mîinile gărzilor, ocărîndu-l :

— Eşti un ticălos, scumpule, vii, adică, să-mi ceri bani, mie, un muşchetar ? La închisoare cu el ! Domnilor, încă o dată, băgaţi-l la închisoare şi ţineţi-l acolo cît veţi putea mai mult, ca să am şi eu răgaz să-i plătesc.

Zbirii îşi ridicară prada, fără a şti cum să mai mulţumească.

Cînd să coboare scara, d'Artagnan lovi uşor căpetenia pe umăr :

— Nu vrei să ciocnim un pahar în sănătatea mea şi a dumitale ? îl îmbie el, umplînd două pahare cu vinul de Beaugency, pe care-l avea mulţumită dărniciei domnului Bonacieux.

— E mare cinste pentru mine, zise căpetenia zbirilor, şi primesc bucuros.

— Deci, în sănătatea dumitale, domnule... Cum te numeşti ?

— Boisrenard.

— Domnule Boisrenard !

— Şi în a dumitale, domnul meu ; la rîndul dumitale, cum te numeşti ?

— D'Artagnan.

— În sănătatea dumitale, domnule d'Artagnan !

— Şi mai presus de toate, strigă d'Artagnan, cuprins de înflăcărare, în sănătatea regelui şi a cardinalului !

Căpetenia zbirilor ar fi putut pune la îndoială sinceritatea lui d'Artagnan, dacă vinul ar fi fost prost ; dar vinul era bun, şi s-a lăsat convins.

— Ce fel de măgărie ţi s-a mai năzărit ? întrebă Porthos, cînd căpetenia plecase după tovarăşii lui şi cînd cei patru prieteni rămaseră din nou singuri. La naiba, patru muşchetari lasă să se aresteze un nenorocit care zbiară după ajutor ! Un gentilom să ciocnească paharul cu un călău !

— Porthos, rosti Aramis, Athos ţi-a mai spus că eşti un nerod ; sînt şi eu de aceeaşi părere. D'Artagnan, eşti un om mare ; cînd vei lua locul domnului de Tréville, te rog să mă ai în vedere cu o mănăstire.

— Asta-i bună ! Nu mai înţeleg nimic ! urmă Porthos, cum adică ? Încuviinţezi ce a făcut d'Artagnan ?

— Drace, cred şi eu, răspunse Athos, nu numai că aprob ce a făcut, dar îl şi felicit !

— Şi acum, domnilor, urmă d'Artagnan, fără a se mai osteni să-şi lămurească purtarea în faţa lui Porthos, toţi pentru unul, şi unul pentru toţi ; ăsta-i legămîntul nostru. Aşa-i ?

— Să vedem, se codi Porthos.

— Întinde mîna şi jură ! strigară într-un glas Athos şi Aramis.

Cîştigat de pilda celorlalţi, bombănind printre dinţi, Porthos întinse mîna, şi tuspatru prietenii rostiră într-un glas, după d'Artagnan : „Toţi pentru unul, şi unul pentru toţi".

— Bine, şi acum fiecare să se ducă frumuşel acasă la el ! le spuse d'Artagnan, ca şi cum toată viaţa n-ar fi făcut altceva decît să poruncească altora ; şi luaţi bine seama, căci, începînd din clipa asta, sîntem în luptă cu cardinalul.

CAPITOLUL X

O capcană în veacul al şaptesprezecelea

Capcanele n-au fost inventate în zilele noastre ; de îndată ce societăţile în formaţie au născocit o poliţie oarecare, această poliţie la rîndul ei a inventat capcanele.

Cum cititorii noştri nu sînt poate deprinşi cu vocabularul străzii Ierusalim şi cum pentru întîia oară de cînd scriem — sînt vreo cincisprezece ani de atunci — folosim acest cuvînt, cu acest înţeles, să lămurim ce înseamnă o capcană.

Cînd într-o casă, oricare ar fi ea, a fost arestat un ins bănuit de vreo crimă, arestarea se păstrează în taină ; patru sau cinci oameni stau la pîndă în prima încăpere ; se deschide uşa tuturor celor care bat ; cînd uşa se închide în urma lor, ei sînt gata arestaţi ; în chipul acesta, după două sau trei zile, s-a pus mîna pe aproape toţi obişnuiţii casei.

Asta este aşa-zisa capcană.

Apartamentul cumătrului Bonacieux a fost schimbat, aşadar, într-o capcană ; care cum se ivea acolo era prins şi cercetat de oamenii domnului cardinal. Se înţelege de la sine că mulţumită drumului ce ducea numai la catul întîi, unde locuia d'Artagnan, cei care veneau la el erau scutiţi de aceste cercetări.

De altminteri, nici nu veneau la el decît cei trei muşchetari. Îşi începuseră iscoadele, fiecare în altă parte, dar nici unul nu găsise, nici nu descoperise nimic. Athos mersese chiar pînă acolo, încît îi pusese cîteva întrebări domnului de Tréville, ceea ce, avînd în vedere muţenia preacinstitului muşchetar, îl mira grozav pe căpitan. Domnul de Tréville nu ştia nimic, afară doar că ultima dată cînd văzuse pe cardinal, pe rege şi pe regină cardinalul avea aerul îngrijorat, regele era tulburat, iar ochii roşii ai reginei mărturiseau că majestatea-sa nu dormise peste noapte sau că plînsese. Dar această din urmă împrejurare nu-l mirase îndeosebi, deoarece regina, de cînd se măritase, veghea şi plîngea necontenit.

Domnul de Tréville îl îndemnă pe Athos să fie gata oricînd a sluji pe rege şi, mai cu seamă, pe regină, rugîndu-l să comunice acest îndemn şi camarazilor săi.

Cît priveşte pe d'Artagnan, el nu se mai mişca de acasă. Îşi schimbase camera în observator. De la ferestre îi vedea sosind pe cei care, o dată intraţi, nu mai ieşeau. Apoi, cum scosese bucăţi de pardoseală şi găurise parchetul, astfel încît numai tavanul îl mai despărţea de încăperea de jos, unde se luau interogatoriile, el auzea tot ce se petrecea între zbiri şi împricinaţi.

După o migăloasă percheziţie săvîrşită chiar asupra celui arestat, interogatoriile erau mai întotdeauna astfel alcătuite :

— V-a înmînat ceva doamna Bonacieux pentru soţul ei sau pentru altcineva ?

— V-a înmînat ceva domnul Bonacieux pentru soţia sa sau pentru altcineva ?

— V-a făcut vreunul dintre ei vreo mărturisire prin viu grai ?

„Dacă s-ar şti ceva, nu s-ar pune astfel de întrebări, îşi zise d'Artagnan. Şi ce-or fi vrînd acum să ştie ? Dacă ducele de Buckingham e sau nu la Paris şi dacă n-a avut, sau n-o să aibă vreo întrevedere cu regina ?"

D'Artagnan se opri asupra acestei bănuieli care, după tot ce auzise, nu părea lipsită de temei.

În vremea asta, capcana nu slăbea o clipă, la fel ca şi veghea lui d'Artagnan.

A doua seară, după arestarea bietului Bonacieux, pe cînd Athos, abia despărţit de d'Artagnan, se ducea la domnul de Tréville, pe cînd ornicul suna nouă şi pe cînd Planchet, care nu făcuse încă patul, voia să se apuce de treabă, s-au auzit bătăi în uşa din stradă. Îndată după aceea uşa s-a deschis şi s-a închis la loc ; căzuse iarăşi cineva în capcană.

Repezindu-se spre locul destupat, d'Artagnan se trînti pe burtă şi ascultă.

Curînd îi ajunseră la urechi ţipete, apoi gemete pe care alţii încercau să le înăbuşe. Nici pomeneală de interogator.

„Drace, îşi zise d'Artagnan, parc-ar fi o femeie ! O scotocesc, ea le ţine piept ; o siluiesc, ticăloşii !"

Deşi prevăzător din fire, d'Artagnan abia se ţinea să nu se amestece şi el în ce se petrecea dedesubt.

— Dar vă spun că sînt stăpîna casei, domnilor ; vă spun că sînt doamna Bonacieux ; vă spun că sînt în slujba reginei ! striga nefericita femeie.

— Doamna Bonacieux, murmură d'Artagnan, să fi dat oare norocul peste mine să găsesc eu ce caută toată lumea ?

— Pe dumneata te aşteptam şi noi ! lămureau anchetatorii.

Glasul era din ce în ce mai înăbuşit ; zarva dezlănţuită făcea să răsune toată lemnăria. Victima se

împotrivea atît cît se poate împotrivi o femeie în luptă cu patru bărbaţi.

— Vă rog, domnilor, vă... murmură vocea, care nu mai scotea decît sunete răzleţe.

„Îi pun căluş în gură, vor s-o ridice cu sila", îşi zise d'Artagnan, sărind ca împins de un arc.

— Spada ! Bun, e lîngă mine. Planchet !

— Domnule...

— Aleargă după Athos, Porthos şi Aramis. Unul dintre ei trebuie să fie acasă, poate că s-au întors toţi trei. Să-şi ia arme, să vină, să alerge aici. Ah ! mi-am adus aminte : Athos e la domnul de Tréville.

— Dar unde vă duceţi, domnule, unde vă duceţi ?

— Eu sar pe fereastră ca să ajung mai repede, tu pune la loc pardoseala, mătură pe jos, ieşi pe uşă şi aleargă unde ţi-am spus.

— Oh, domnule, domnule, au să vă omoare ! se tîngui Planchet.

— Taci din gură, nerodule ! îl mustră d'Artagnan, şi, agăţîndu-se cu mîna de marginea ferestrei, îşi dete drumul fără măcar să se zgîrie, căci, din fericire, catul nu era înalt.

Apoi alergă să bată la uşă, murmurînd :

— Mă prindeţi voi pe mine în capcană, dar vai de pisicile care sar la asemenea şoarece.

Abia răsunase ciocănaşul sub mîna tînărului, şi zarva se potoli ; cîţiva paşi se apropiară, uşa se deschise, şi d'Artagnan, cu spada în mînă, se repezi în apartamentul cumătrului Bonacieux, a cărui uşă se şi închise în urma lui, împinsă fără îndoială de un arc.

Şi deodată cei care mai locuiau în nefericita casă a lui Bonaciuex, ca şi vecinii mai apropiaţi, auziră zbierete groaznice, tropăituri, zăngănit de spadă şi mobile aruncate de colo-colo. Apoi, după cîteva

clipe, cei ieşiţi pe la ferestre, ca să afle pricina gălăgiei, puteau vedea cum prin uşa deschisă iarăşi, patru bărbaţi îmbrăcaţi în negru nu numai că se depărtau, dar zburau ca nişte corbi speriaţi, lăsîndu-şi pe jos şi pe la colţurile meselor penele aripilor, adică fîşii de pulpane şi bucăţi de pelerine.

Trebuie să mărturisim că d'Artagnan ieşise învingător, fără mare greutate, căci numai unul dintre zbiri era înarmat, şi acela se apărase doar de formă. E drept că ceilalţi trei încercaseră să-l doboare cu tot felul de scaune, scăunaşe, oale şi ulcele, dar două sau trei zgîrieturi ale spadei gasconului îi înspăimîntaseră. Au fost de ajuns zece minute ca toţi s-o ia la sănătoasa, iar d'Artagnan să rămînă stăpîn pe cîmpul de luptă.

Vecinii care deschiseseră ferestrele, cu obişnuitul sînge rece al locuitorilor din Paris, pe acea vreme de răscoale şi veşnice încăierări, le închiseră la loc, îndată ce-i văzură fugind pe cei patru oameni în negru : bănuiau în sinea lor că deocamdată totul se sfîrşise.

De altminteri era tîrziu şi, atunci ca şi azi, în cartierul Luxemburg, lumea se culca devreme.

Rămas singur cu doamna Bonacieux, d'Artagnan se întoarse spre ea ; sărmana femeie zăcea într-un fotoliu, pe jumătate leşinată. D'Artagnan o cercetă dintr-o ochire fugară.

Era o femeie încîntătoare, cam de douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase de ani, brună, cu ochi albaştri, cu nasul puţin în sus, cu dinţi minunaţi, cu pielea obrazului ca opalul, bătînd în trandafiriu. Totuşi, aici se opreau semnalmentele după care putea fi luată drept o doamnă din lumea mare. Mîinile erau albe, dar lipsite de fineţe ; picioarele nu arătau a fi ale unei nobile. Din fericire, d'Artagnan nu era încă preocupat de asemenea amănunte.

În vreme ce o cerceta pe doamna Bonacieux şi, după cum am spus, ajunsese cu privirea la picioare, d'Artagnan zări pe jos o batistă fină şi, potrivit obiceiului său, se aplecă s-o ridice ; pe pînză, la un colţ, el recunoscu monograma de pe batista din pricina căreia fusese cît p-aci să se înjunghie cu Aramis.

De atunci se cam ferea de batiste cu blazon ; puse deci cea pe care o ridicase de jos în buzunarul doamnei Bonacieux, fără să spună vreun cuvînt.

În clipa aceea, doamna Bonacieux tocmai îşi venea în fire. Deschise ochii, privi cu groază împrejur şi văzu că în odaie nu erau decît ea şi eliberatorul ei. Îi întinse repede mîinile, zîmbind. Doamna Bonacieux avea cel mai fermecător zîmbet din lume.

— Ah, domnule, îi şopti ea, dumneata eşti salvatorul meu ; dă-mi voie să-ţi mulţumesc !

— Doamnă, îi răspunse d'Artagnan, eu n-am făcut decît ce ar fi făcut orice gentilom în locul meu ; nu-mi datoraţi nici o mulţumire.

— Ba da, domnule, ba da, şi sper să-ţi pot dovedi că n-ai îndatorat o fiinţă nerecunoscătoare. Dar ce voiau de la mine oamenii aceia pe care eu i-am luat la început drept hoţi, şi de ce oare domnul Bonacieux nu e aici ?

— Doamnă, oamenii aceia erau mult mai primejdioşi decît pot fi nişte hoţi, căci sînt uneltele domnului cardinal ; cît despre soţul dumitale, el nu e aici fiindcă ieri au venit să-l ridice şi l-au dus la Bastilia.

— Soţul meu la Bastilia ! se tîngui doamna Bonacieux. Vai, Doamne ! dar ce a făcut ? Sărăcuţul !... Tocmai el, întruchiparea nevinovăţiei !

Şi o umbră de zîmbet flutură pe chipul încă înspăimîntat al tinerei femei.

— Ce-a făcut ? întrebă d'Artagnan. Cred că singura lui crimă e că a avut fericirea şi totodată nefericirea de a fi soţul domniei-voastre.

— Va să zică, dumneata ştii că...

— Da, doamnă, ştiu că aţi fost răpită.

— Şi de cine ? Ştii de cine ? Dacă ştii, spune-mi şi mie, te rog.

— De un bărbat între patruzeci şi patruzeci şi cinci de ani, cu părul negru, oacheş la faţă şi cu o cicatrice la tîmpla stîngă.

— Da, da, aşa-i ; dar cum îl cheamă ?

— A, numele lui ! Vedeţi, asta nu ştiu nici eu.

— Soţul meu ştia că am fost răpită ?

— A fost înştiinţat printr-o scrisoare scrisă chiar de mîna celui care v-a răpit.

— O fi bănuind oare pricina răpirii ? întrebă îngrijorată doamna Bonacieux.

— Cred c-o pune pe seama unei chestiuni politice.

— La început aveam îndoieli, dar acum şi eu cred ca el. Va să zică, dragul de Bonacieux nu m-a bănuit nici o clipă ?

— Ah, departe de el asemenea gînd, doamnă ; era atît de mîndru de cumînţenia şi mai cu seamă de dragostea dumneavoastră !

A doua fluturare de zîmbet jucă la fel de uşor pe buzele trandafirii ale frumoasei femei.

— Dar, urmă d'Artagnan, cum de aţi putut fugi ?

— M-au lăsat cîteva clipe singură şi, cum ştiam de azi-dimineaţă ce e cu răpirea mea, am sărit pe fereastră cu ajutorul cearşafurilor mele ; credeam că-mi găsesc bărbatul aici şi am alergat într-un suflet.

— Ca să vă puneţi sub protecţia lui.

— Oh ! Nu, sărăcuţul de el, ştiam eu că nu-i în stare să mă apere ; dar, cum ar fi putut să ne fie de folos în alt fel, voiam să-i mai spun...

— Ce anume ?

— Oo, asta nu-i taina mea ; nu pot spune mai mult !

— De altfel, adăugă d'Artagnan, să-mi fie iertat, doamnă, că, deşi numai soldat din gardă, eu vă spun : luaţi seama ! Apoi mai cred că nu ne găsim într-un loc tocmai potrivit pentru destăinuiri. Oamenii pe care i-am luat la goană se vor întoarce cu ajutoare ; dacă ne găsesc aici sîntem pierduţi. Am dat de ştire la trei dintre prietenii mei, dar nu ştiu dacă au fost găsiţi acasă.

— Da, da, ai dreptate, încuviinţă doamna Bonacieux, înspăimîntată, să fugim, să scăpăm de aici.

Spunînd aceste cuvinte, îşi trecu braţul pe sub braţul lui d'Artagnan şi-l trase repede după ea.

— Dar unde să fugim ? Unde să ne ascundem ?

— Să plecăm întîi din casa asta, pe urmă vedem noi.

Şi, fără să-şi mai dea osteneala să închidă uşile după ei, tînăra cu tînărul coborîră pe strada Groparilor, o apucară apoi pe strada Fossés-Monsieur le Prince şi nu se opriră decît în piaţa Saint-Sulpice.

— Ce facem acum ? întrebă d'Artagnan. Unde vreţi să vă duc ?

— Nu ştiu nici eu ce să vă răspund, mărturisi doamna Bonacieux ; aş fi vrut să-i dau de ştire domnului Laporte prin soţul meu, pentru ca domnul Laporte să ne spună ce s-a petrecut la Luvru în ultimele trei zile şi dacă nu-i vreo primejdie pentru mine să mă întorc acolo.

— Dar mă pot duce eu să vorbesc cu domnul Laporte.

— Fără îndoială ; dar vezi că tot e o piedică : pe domnul Bonacieux îl cunoaşte la Luvru şi l-ar fi

lăsat să treacă, în vreme ce pe dumneata nu te cunoaşte şi n-o să te lase să intri.

— Ei aş ! făcu d'Artagnan, trebuie să aveţi la una din intrările Luvrului vreun portar care vă este devotat şi care, datorită unui consemn...

Doamna Bonacieux îl privi ţintă :

— Şi, dacă ţi-aş încredinţa acest consemn, o să-l uiţi îndată ce te vei folosi de el ?

— Cuvîntul şi cinstea mea de gentilom, spuse d'Artagnan cu un glas a cărui sinceritate nu s-ar fi putut pune la îndoială.

— Bine, te cred ; pari un tînăr cumsecade. De altfel, norocul dumitale poate că atîrnă tocmai de credinţa de care vei da dovadă.

— Voi face, nu pentru făgăduieli, ci numai din conştiinţă, tot ce-mi va fi cu putinţă pentru a sluji pe rege şi a fi pe placul reginei, spuse d'Artagnan. Folosiţi-vă deci de mine cum v-aţi folosi de un prieten.

— Dar pe mine unde mă laşi în vremea asta ?

— N-aveţi nici o prietenă, de unde domnul Laporte ar putea veni să vă ia ?

— Nu, nu vreau să mă încred în nimeni.

— Staţi o clipă, zise d'Artagnan, sîntem aproape de locuinţa lui Athos. Da, aşa e.

— Cine-i acest Athos ?

— E unul dintre prietenii mei.

— Dar dacă e acasă şi mă vede ?

— Nu e acasă şi voi lua cu mine cheia după ce veţi intra la el în apartament.

— Dar dacă se întoarce ?

— Nu se va întoarce ; de altfel i se va spune c-am adus cu mine o femeie şi că acea femeie se află la el.

— Dar asta o să mă compromită, vă daţi seama !

— Şi ce vă pasă ! Nu se ştie cine sînteţi, apoi ne găsim într-o situaţie care îngăduie să trecem peste o anumită cuviinţă.

— Atunci să mergem la prietenul dumitale. Unde stă ?

— La doi paşi de aici, în strada Férou.

— Să mergem.

Amîndoi îşi urmară drumul. Aşa cum îşi închipuise d'Artagnan, Athos nu era acasă. Luă cheia, care i se încredinţa de obicei ca unui prieten al casei, urcă scara şi o duse pe doamna Bonacieux în apartamentul pe care l-am descris.

— Sînteţi aici ca la dumneavoastră acasă, îi spuse el ; aşteptaţi puţin, închideţi uşa pe dinăuntru şi nu deschideţi decît cînd veţi auzi la uşă trei lovituri, uitaţi-vă, astfel : şi bătu de trei ori : două lovituri destul de tari şi apropiate una de cealaltă, şi o lovitură mai îndepărtată şi mai uşoară.

— Bine, se învoi doamna Bonacieux, acum e rîndul meu să-ţi dau lămuriri.

— Ascult.

— Te duci la poarta Luvrului dinspre strada Echelle şi întrebi de Germain.

— Am înţeles. Pe urmă ?

— O să te întrebe ce doreşti, şi atunci răspunde-i prin două cuvinte : Tours şi Bruxelles. Va face îndată tot ce vei cere.

— Şi ce trebuie să-i cer ?

— Să se ducă să-l caute pe domnul Laporte, aghiotantul reginei.

— Şi după ce se va fi dus să-l caute, şi domnul Laporte va fi venit ?

— Îl vei trimite la mine.

— Bine, dar unde şi cînd vă mai pot vedea ?

— Ţii mult să mă mai vezi ?

— Fără îndoială.

— Atunci lasă grija asta în seama mea şi fii liniştit.

— Am cuvîntul dumneavoastră ?

— Îl ai.

D'Artaganan salută pe doamna Bonacieux, aruncînd asupra fermecătoarei şi gingaşei făpturi cea mai înflăcărată privire de care se simţea în stare. Şi, în vreme ce cobora scara, auzi închizîndu-se uşa de două ori. Din cîteva sărituri ajunse la Luvru ; în clipa cînd intra pe poarta dinspre strada Echelle, se auzea bătînd ora zece. Întîmplările pe care le-am povestit se perindaseră într-o jumătate de ceas.

Apoi, totul se petrecu aşa cum socotise doamna Bonacieux. Cînd a auzit consemnul, Germain s-a înclinat adînc ; după zece minute, Laporte se afla în camera portarului ; în cîteva cuvinte d'Artagnan îi spuse cele întîmplate, destăinuindu-i şi locul unde se găsea doamna Bonacieux. După ce întrebă de două ori adresa ca să nu dea greş, Laporte plecă în fugă. Dar abia făcuse zece paşi şi s-a întors.

— Tinere, îi spuse lui d'Artagnan, ţi-aş da un sfat.

— Care anume ?

— S-ar putea să ai neplăceri după toate astea.

— Credeţi ?

— Da, ai vreun prieten cu o pendulă care rămîne în urmă ?

— Pentru ce ?

— Du-te la el, ca să poată depune mărturie că te găseai acolo la nouă şi jumătate. În justiţie, asta se numeşte un alibi.

D'Artagnan găsi că sfatul era înţelept, îşi luă picioarele la spinare şi se duse întins la domnul de

Tréville ; dar în loc să treacă în salon, unde se afla toată lumea, ceru să intre în cabinetul lui. Cum d'Artagnan era unul dintre obişnuiţii casei, cererea nu întîmpină nici o piedică ; i se dădu de ştire domnului de Tréville că tînărul său compatriot, avînd a-i spune ceva însemnat, cerea o audienţă particulară. Cinci minute mai tîrziu, domnul de Tréville îl întreba pe d'Artagnan cu ce-i putea fi de folos şi cărui fapt se datora vizita lui la o oră atît de tîrzie.

— Vă cer iertare, domnule, zise d'Artagnan, care, în timpul cînd rămăsese singur, dăduse pendula cu trei sferturi de ceas în urmă ; m-am gîndit că nu e decît nouă şi douăzeci şi cinci de minute, şi-mi pot îngădui să mai vin la dumneavoastră.

— Nouă şi douăzeci şi cinci de minute, se miră domnul de Tréville, privind pendula, dar e cu neputinţă !

— Vedeţi ora, domnule, stărui d'Artagnan, dovada cea mai bună !

— Aşa e, recunoscu domnul de Tréville, aş fi jurat că-i mai tîrziu. Spune-mi, te rog, ce doreşti de la mine ?

D'Artagnan începu să-i istorisească domnului de Tréville o poveste lungă cu privire la regină ; îi împărtăşi temerile ce nutrea în privinţa majestăţii-sale ; îi povesti ce auzise spunîndu-se despre uneltirile cardinalului împotriva lui Buckingham, şi totul cu o linişte şi o siguranţă care-l înşelară pe domnul de Tréville cu atît mai uşor, cu cît el însuşi, după cum am mai spus, îşi dăduse seama că se petrecea ceva neobişnuit între cardinal, rege şi regină.

Cînd ceasornicul arătă ora zece, d'Artagnan îl părăsi pe domnul de Tréville, care, după ce mulţumi

pentru ştirile aduse şi-l îndemnă să slujească pe rege şi pe regină cu tragere de inimă, se întoarse în salon. Ajuns la capătul de jos al scării, d'Artagnan îşi aminti că-şi uitase bastonul ; urcă iarăşi în grabă, intră în cabinet, mută cu degetul minutarul la ora care trebuia, pentru ca să nu se poată observa a doua zi că cineva umblase la pendul, şi, încredinţat că la nevoie va avea un martor pentru a-şi dovedi alibiul, coborî din nou scara şi se trezi în stradă.

CAPITOLUL XI

Intriga se înnoadă

După vizita lui la domnul de Tréville, d'Artagnan plecă gînditor spre casă, pe drumul cel mai lung.

La ce se gîndea oare d'Artagnan, pe cînd lua alt drum decît cel obişnuit, cu ochii la stelele de pe cer, aci oftînd, aci zîmbind ?

Se gîndea la doamna Bonacieux. Pentru un ucenic muşchetar, tînăra femeie întruchipa aproape idealul în dragoste. Frumoasă, misterioasă, cunoscînd o mulţime de taine ale curţii, taine ce împrumutau trăsăturilor ei graţioase o încîntătoare seriozitate, ea putea fi bănuită de a nu avea inima rece, farmec ce prinde şi mai grozav în mreje pe tinerii îndrăgostiţi ; mai mult, d'Artagnan o scăpase din ghearele diavolilor care voiau s-o iscodească şi s-o schingiuie ; ajutorul lui neaşteptat fusese izvorul uneia din acele adînci recunoştinţe ce pot lua atît de uşor o coloratură mai gingaşă.

Şi fiindcă visele zboară pe aripile închipuirii, d'Artagnan se şi vedea oprit în drum de un trimis care-i înmîna din partea tinerei femei sau un răvaş pentru o întîlnire, sau un lanţ de aur, sau un diamant. Am arătat mai sus că tinerii cavaleri primeau fără a se ruşina daruri de la rege ; adăugăm că în

acele vremuri uşuratice ei nu aveau prea multă sfiiciune nici faţă de iubitele lor, de la care primeau mai întotdeauna amintiri scumpe şi trainice, ca şi cînd acestea ar fi încercat să răscumpere nestatornicia sentimentelor, prin trăinicia darurilor lor.

Pe vremea aceea îţi croiai drum cu ajutorul femeilor, fără să roşeşti. Acele care nu erau decît frumoase îşi dăruiau frumuseţea, şi de acolo vine fără îndoială zicala : *Cea mai frumoasă fată din lume nu poate da decît ce are.* Femeile bogate dăruiau pe deasupra o parte din avutul lor, şi s-ar putea cita o mulţime de mici eroi ai acestei epoci galante care nu şi-ar fi cîştigat pintenii şi nici după aceea bătăliile, fără punga, mai mult sau mai puţin căptuşită, pe care iubitele o atîrnau de oblîncul şeii lor.

D'Artagnan n-avea nici o avere ; şovăiala provincialului — spoială uşoară, floare fragedă, puf de piersică — se spulberase la adierea sfaturilor puţin pravoslavnice, pe care cei trei muşchetari nu încetau să le dea prietenului lor. Potrivit ciudatelor vederi din acea vremea, d'Artagnan se socotea la Paris ca pe cîmpul de luptă şi, nici mai mult, nici mai puţin, ca pe meleagurile Flandrei ; acolo, spaniolul, aici, femeia. Peste tot un duşman de învins, peste tot despăgubiri de revendicat.

Dar trebuie s-o spunem : deocamdată d'Artagnan era însufleţit de un simţămînt mai nobil şi mai generos. Negustorul de mărunţişuri îi vorbise de averea lui ; tînărul putuse ghici că, alături de un nerod ca domnul Bonacieux, femeia avea banii pe mînă. Dar toate astea nu avuseseră nici o înrîurire asupra sentimentului său pentru doamna Bonacieux, şi orice interes rămăsese aproape străin de mugurii timpurii ai iubirii. Am spus *aproape*, căci gîndul că o femeie tînără, frumoasă, încîntătoare, spirituală

e totodată şi bogată nu ştirbeşte întru nimic un început de dragoste, ci, dimpotrivă, îl întăreşte.

Belşugul înlesneşte o sumedenie de mici îngrijiri şi de capricii boiereşti, care se împacă minunat cu frumuseţea. Un ciorap subţire şi alb, o rochie de mătase, un plastronaş de dantelă, un pantof frumos în picior, o panglică nouă în păr nu pot schimba o femeie urîtă într-una drăguţă, dar pot schimba pe o femeie drăguţă într-una frumoasă ; fără să mai pomenim că şi mîinilor le prinde bine belşugul : mîinile, mai cu seamă la femei, trebuie să rămînă leneşe, ca să rămînă frumoase.

Apoi, d'Artagnan nu era milionar ; o ştie prea bine şi cititorul, căruia nu i-am ascuns starea lui bănească ; fără îndoială, nădăjduia să ajungă bogat într-o zi, dar răstimpul ce şi-l hotărîse singur pentru această fericită schimbare era destul de îndepărtat. Pînă atunci, ce deznădejde să-ţi vezi iubita dorind acele mii de nimicuri din care femeile îşi făuresc fericirea, şi să nu i le poţi oferi ! Cel puţin cînd femeia e bogată, iar iubitul nu e, îşi poate dărui singură ceea ce el nu-i poate da, şi deşi în chip obişnuit îşi face aceste plăceri cu banii soţului ei, rareori tot el are parte de recunoştinţă.

Gata să se schimbe în cel mai duios iubit, d'Artagnan era deocamdată un prieten credincios, dar chiar în toiul celor mai înflăcărate vise privind soţia negustorului, nu şi le putea uita, însă, pe ale lui. Frumoasa doamnă Bonacieux era tocmai femeia cu care să te plimbi pe cîmpul de la Saint-Denis sau prin bîlciul Saint-Germain, în tovărăşia lui Athos, Porthos şi Aramis, cărora d'Artagnan ar fi fost mîndru să le arate atare cucerire. Apoi, cînd umbli mult, ţi se face şi foame ; chiar îşi simţea de cîtva timp stomacul gol. Se vor pune deci la cale acele mici prînzuri încîntătoare, în timpul cărora atingi

într-o parte mîna unui prieten, iar într-alta piciorul unei iubite. În sfîrşit, în clipe grele, în împrejurări hotărîtoare, d'Artagnan ar fi fost salvatorul prietenilor lui.

Dar cum rămîne cu domnul Bonacieux, pe care d'Artagnan îl împinsese în ghearele zbirilor, lepădîndu-se de el în gura mare, dar făgăduindu-i în şoaptă că-l va scăpa ? Trebuie să mărturisim cititorilor noştri că d'Artagnan nu se gîndea în nici un fel la Bonacieux sau, chiar dacă se gîndea, era pentru a-şi spune că negustorul e foarte bine acolo unde e, oriunde ar fi fost. Dragostea este cea mai egoistă dintre toate patimile.

Totuşi, cititorii noştri să fie liniştiţi : dacă d'Artagnan a uitat de Bonacieux sau se face că a uitat, sub cuvînt că nu ştie unde a fost dus, în schimb noi nu-l uităm, ba mai mult, chiar ştim unde se află. Dar, deocamdată, să facem la fel ca gasconul nostru îndrăgostit. Cît priveşte pe cinstitul negustor de mărunţişuri, îl vom pomeni mai tîrziu.

Tot gîndindu-se la viitoarea lui iubire, tot vorbind cu bezna nopţii şi tot surîzînd stelelor, d'Artagnan ajunse pe strada Cherche-Midi sau Chasse-Midi, cum i se spunea pe atunci. Fiindcă se găsea în cartierul unde locuia Aramis, îi veni în gînd să treacă să-l vadă ca să-i lămurească pentru ce trimisese la el pe Planchet, cu rugămintea să deà o fugă pînă la capcana cu pricina. Dacă din întîmplare Planchet îl găsise acasă, fără îndoială că Aramis alergase în strada Groparilor, şi negăsind pe nimeni acolo, afară poate de cei doi prieteni, nici lui, nici celorlalţi nu le-ar fi putut trece prin minte ce însemnau toate astea. Pentru atîta osteneală i se cuvenea o lămurire ; iată ce-şi spunea cu glas tare d'Artagnan.

În sinea lui se mai gîndea că va avea astfel şi prilejul să vorbească despre frumoasa doamnă Bonacieux, stăpîna gîndurilor, dacă nu şi a inimii lui. Nu celei dintîi iubiri poţi cere păstrarea unei taine. Întîia iubire se învăluie într-o bucurie atît de cuprinzătoare, încît ea trebuie să se reverse, altfel te-ar înăbuşi.

De două ceasuri Parisul era întunecat şi devenea cu încetul, pustiu. Toate orologiile cartierului Saint-Germain vesteau ora unsprezece ; vremea era plăcută. D'Artagnan mergea pe o ulicioară, cam pe unde se află astăzi strada d'Assas, adulmecînd boarea îmbălsămată a vîntului ce bătea dinspre strada Vaugirard, peste grădinile răcorite de roua serii şi de suflarea nopţii. În depărtare, răsunau înăbuşite sub obloane grele chiotele chefliilor de prin cine ştie ce spelunci pierdute în cîmpie. Ajuns la capătul ulicioarei, d'Artagnan coti la stînga. Casa unde locuia Aramis se afla între strada Cassette şi strada Jardins-Saint-Sulpice.

D'Artagnan trecuse de strada Cassette şi zărea poarta casei prietenului, pitită în desişul de sicomore şi clematite, ce se învălmăşeau deasupra porţii, cînd desluşi ceva, ca o umbră, ieşind din strada Jardins. Acest ceva se înfăşurase într-o pelerină, şi d'Artagnan crezu la început că era un bărbat ; dar după statura scundă, după mersul şovăitor şi pasul nehotărît îşi dădu îndată seama că era o femeie. Mai mult decît atîta, părînd a nu fi sigură de casa pe care o caută, femeia îşi ridica mereu privirea ca să cerceteze locul, apoi se oprea, se întorcea din drum, şi o pornea iarăşi. D'Artagnan era foc de curios.

„Ce-ar fi s-o întreb dacă-i pot fi de ajutor ! gîndi el. După mers se vede că e tînără ; o fi poate şi frumoasă. O fi ! Dar o femeie care iese din casă la ora asta nu bate străzile decît ca să-şi întîlnească iubitul. La naiba ! Cînd tulburi întîlniri, n-o brodeşti tocmai bine ca să faci cunoştinţe."

În vremea asta, tînăra femeie mergea de zor, numărînd casele şi ferestrele, ceea ce de altfel nu era nici greu şi nici nu cerea mult timp. Nu se găseau decît trei case mari pe porţiunea aceea de drum şi numai două ferestre ce dădeau spre stradă ; una, la o căsuţă într-o grădină, paralel cu căsuţa în care locuia Aramis, cealaltă era chiar fereastra lui Aramis.

„Mii de draci, gîndi d'Artagnan, care-şi adusese aminte de nepoata teologului, mii de draci, ar avea haz ca porumbiţa asta întîrziată să caute tocmai casa prietenului nostru. Pe legea mea, să ştii că-i chiar aşa. Ah ! scumpul meu Aramis, de data asta vreau să am sufletul împăcat."

Şi, subţiindu-se cît putea mai tare, d'Artagnan se ascunse în colţul cel mai întunecos al străzii, lîngă o bancă de piatră, în fundul unei firide.

Tînăra femeie înainta mereu, căci în afară de mersul ei mlădios, care o trădase, tuşise uşor, mărturisind astfel un glas neasemuit de proaspăt. D'Artagnan gîndi că această tuse era un semnal.

Atunci, fie că se răspunsese dinăuntru la această tuse printr-un semnal asemănător, semnal care înlăturase şovăielile noptaticei drumeţe, fie că, fără sprijinul nimănui, îşi dăduse singură seama că ajunsese acolo unde trebuia, ea se apropie cu paşi hotărîţi de oblonul ferestrei lui Aramis şi bătu de trei ori, la răstimpuri egale, cu degetul îndoit.

— E chiar la Aramis, mormăi d'Artagnan. Ah, fătarnicule, uite că te-am prins cum faci dumneata teologie !

Abia răsunară cele trei bătăi, că geamul dinăuntru se deschise, şi o lumină jucă printre despicăturile oblonului.

— Aşa, aşa, mormăi cel care trăgea cu urechea, nu la uşi, ci la ferestre, va să zică, i se aştepta venirea ! Haide, acum oblonul se va deschide, şi doamna va sări înăuntru. Foarte bine !

Dar spre marea uimire a lui d'Artagnan, oblonul rămase închis ; mai mult încă, lumina care strălucise o clipă se stinse şi totul se cufundă iarăşi în beznă.

Cu gîndul că nu putea să ţină aşa multă vreme, d'Artagnan aştepta încordat : era numai ochi şi urechi.

Avea dreptate : după cîteva clipe, două lovituri scurte răsunară înăuntru.

Tînăra din stradă răspunse printr-o singură lovitură ; oblonul se întredeschise.

E lesne de închipuit cît de nesăţios privea şi asculta d'Artagnan.

Din nefericire, lumina fusese mutată în altă încăpere. Dar ochii tînărului se obişnuiseră cu întunericul. De altfel, după cît se spune, ochii gasconilor, ca şi ai pisicilor, au însuşirea de a vedea în timpul nopţii.

D'Artagnan văzu deci pe tînăra femeie scoţînd din buzunar ceva alb pe care-l desfăşură repede şi care luă înfăţişarea unei batiste. Apoi o mai văzu arătîndu-i celui cu care vorbea un colţ al aşa-zisei batiste.

Lui d'Artagnan îi veni în minte batista căzută la picioarele doamnei Bonacieux, batistă care la rîndul ei îi amintise de cea găsită la picioarele lui Aramis.

Ce naiba putea să fie cu batista aceea ?

Din locul unde se găsea, d'Artagnan nu putea să vadă faţa lui Aramis, spunem a lui Aramis, căci tînărul nostru nu punea la îndoială că cel care vorbea dinăuntru cu doamna de afară n-ar fi fost chiar prietenul lui ; dorinţa de a afla birui cumineţenia şi, cum cele două persoane aduse în scenă păreau absorbite de vederea batistei, ieşi tiptil şi el

din ascunzătoare şi, iute ca fulgerul, dar înăbuşindu-şi paşii, se lipi de colţul zidului, de unde privirea lui putea pătrunde adînc în odaia lui Aramis.

Ajuns acolo, d'Artagnan abia se stăpîni să nu strige de uimire ; fiinţa care vorbea cu vizitatoarea nocturnă nu era Aramis, ci o femeie. Numai că d'Artagnan vedea destul de bine pentru a-şi da seama de îmbrăcăminte, dar nu pentru a deosebi şi trăsăturile feţei.

În aceeaşi clipă, femeia din cameră scoase a doua batistă din buzunar şi o înlocui cu cea care-i fusese arătată. Apoi cele două femei schimbară între ele cîteva cuvinte ; în sfîrşit, oblonul se închise la loc, femeia care se găsea în stradă se întoarse şi trecu la patru paşi de d'Artagnan, acoperindu-şi faţa cu gluga pelerinei ; dar această măsură de prevedere fusese luată prea tîrziu ; d'Artagnan o recunoscuse pe doamna Bonacieux.

Doamna Bonacieux ! Bănuiala că era ea îi străbătuse mintea în clipa cînd o văzuse scoţînd batista din buzunar ; dar nu-i venea să creadă că doamna Bonacieux, care trimisese după domnul de Laporte ca s-o însoţească pînă la Luvru, cutreiera singură pe străzile Parisului, în toiul nopţii, înfruntînd primejdia de a fi răpită a doua oară.

Fără îndoială că trebuie să fi fost ceva foarte de seamă ! Şi ce poate fi foarte de seamă pentru o femeie de douăzeci şi cinci de ani ? Dragostea.

Dar înfrunta ea oare asemenea primejdii pentru ea, sau pentru altcineva ? Iată ce se întreba în sinea lui tînărul, pe care şarpele geloziei îl muşca de inimă, ca şi cînd ar fi fost nici mai mult, nici mai puţin decît iubitul ei.

Ar fi avut, de altfel, un mijloc simplu ca să afle unde mergea doamna Bonacieux — putea s-o

urmărească. Acest mijloc părea atît de firesc, încît d'Artagnan îl şi folosi numaidecît, pe negîndite.

Dar, la vederea tînărului care se desprindea din zid ca o statuie dintr-o firidă şi la zgomotul paşilor îndărătul ei, doamna Bonaciuex dădu un ţipăt şi o luă la fugă.

D'Artagnan se repezi după ea. Pentru el nu era prea greu să ajungă din urmă o femeie care se tot împiedica în pelerină. O ajunse deci după ce străbătu o treime din strada pe care o apucase. Nefericita era la capătul puterilor, nu de oboseală, ci de groază, şi cînd d'Artagnan îi puse mîna pe umeri, ea se prăvăli în genunchi, strigînd înăbuşit :

— Omoară-mă, dar nu vei afla nimic !

D'Artagnan o ridică trecîndu-i braţul în jurul mijlocului ; dar, simţind-o după cum se lasă de greu că era gata să leşine, se grăbi s-o liniştească, încredinţînd-o că nu-i voia decît binele. Aceste mărturisiri nu însemnau nimic pentru doamna Bonacieux, căci puteau fi făcute cu cele mai necinstite gînduri din lume ; în schimb, glasul era totul. Tînăra femeie crezu că recunoaşte sunetul acelui glas ; deschise ochii, aruncă o privire asupra bărbatului care o speriase atît de cumplit şi, recunoscîndu-l pe d'Artagnan, scoase un strigăt de bucurie.

— Dumneata eşti, dumneata ! făcu ea, mulţumescu-ţi ţie, Doamne !

— Da, eu sînt, spuse d'Artagnan ; Dumnezeu m-a trimis să veghez asupra dumitale.

— Prin urmare, cu gîndul ăsta mă urmăreai ? întrebă surîzînd tînăra femeie, a cărei fire şăgalnică ieşea iarăşi la iveală şi la care teama se spulberase din clipa cînd recunoscuse un prieten în cel pe care-l luase drept duşman.

— Nu, stărui d'Artagnan, nu, mărturisesc că numai întîmplarea m-a scos în calea dumitale ; am

văzut o femeie bătînd la fereastra unuia dintre prietenii mei...

— A unuia dintre prietenii dumitale ? îi tăie vorba doamna Bonacieux.

— Fără îndoială. Aramis este unul dintre bunii mei prieteni.

— Aramis ? Cine-i Aramis ?

— Alta acum ! N-ai să-mi spui că nu-l cunoşti pe Aramis ?

— Aud pentru întîia oară numele ăsta.

— Aşadar pentru întîia oară vii la casa asta ?

— Desigur.

— Şi nu ştiai că în casa asta stă un tînăr ?

— Nu.

— Un muşchetar ?

— Nu. De loc.

— Prin urmare, nu pe el îl căutai ?

— Nici prin gînd nu mi-a trecut. De altfel ai văzut singur că persoana cu care am vorbit era o femeie.

— Aşa e ; dar femeia asta e o prietenă de-a lui Aramis.

— Habar n-am de aşa ceva.

— Păi dacă locuieşte la el !

— Asta nu mă priveşte.

— Dar ea cine e ?

— A, e o taină care nu-mi aparţine !

— Dragă doamnă Bonacieux, eşti încîntătoare ; dar în acelaşi timp şi cea mai misterioasă femeie...

— Nu cumva îmi strică ?

— Ba dimpotrivă, eşti adorabilă.

— Atuncea, dă-mi braţul.

— Cu mare plăcere ; şi acum ?

— Acum, însoţeşte-mă.

— Unde ?

— Acolo unde mă duc.

— Şi unde te duci ?

— Ai să vezi, fiindcă ai să mă laşi la poartă.

— Pe urmă să te aştept ?

— Ar fi de prisos.

— O să te întorci singură ?

— Poate că da, poate că nu.

— Dar persoana care te va însoţi după aceea va fi bărbat, sau femeie ?

— Deocamdată nu ştiu nimic.

— Ba eu o să ştiu !

— Cum asta ?

— O să aştept pînă te-oi vedea ieşind.

— Dacă-i aşa, adio !

— Cum vine asta ?

— Mă lipsesc de dumneata.

— Dar dumneata singură ai cerut...

— Sprijinul unui gentilom, dar nu pînda unui spion.

— Cuvîntul e prea tare !

— Ce se spune despre oamenii care se ţin de alţii cu de-a sila ?

— Că sînt indiscreţi.

— Cuvîntul e prea blînd.

— Fie, doamnă, văd că n-am încotro şi trebuie să fac ce vrei.

— Atunci de ce te-ai codit s-o faci de la început ?

— Dar dacă nu m-aş mai codi, să mă căiesc ?...

— Să te căieşti cu adevărat ?

— Nu mai ştiu nici eu. Ştiu însă că-ţi făgăduiesc să fac tot ce doreşti, dacă mă laşi să te duc pînă acolo.

— Şi pe urmă pleci ?

— Da.

— Fără să mă pîndeşti la ieşire ?

— Fără.

— Pe cuvîntul dumitale ?

— Cinstea mea de gentilom!

— Atunci dă-mi braţul şi s-o pornim.

D'Artagnan oferi braţul doamnei Bonacieux, care se sprijini de el, mai cu teamă, mai în glumă, şi amîndoi o luară aşa pînă la capătul străzii La Harpe. O dată acolo, tînăra femeie a înaintat la fel de şovăitor ca pe strada Vaugirard. Totuşi, după anumite semne, păru a recunoaşte o uşă; apropiindu-se de această uşă, a spus:

— Şi acum, domnul meu, eu am aici treabă; mii de mulţumiri pentru cinstita dumitale companie care m-a scăpat de primejdiile ce m-ar fi ameninţat dacă aş fi fost singură; dar a venit vremea să-ţi ţii cuvîntul. Am ajuns unde trebuia.

— Şi la întoarcere n-o să-ţi mai fie teamă de nimic?

— Doar de hoţi.

— Crezi că asta-i fleac?

— Ce-o să-mi ia? N-am para chioară la mine.

— Uiţi batista frumoasă, cu blazon.

— Ce batistă?

— Care am găsit-o la picioarele dumitale şi ţi-am pus-o înapoi în buzunar.

— Taci, taci, pentru Dumnezeu! strigă tînăra femeie. Vrei să mă nenorocesti?

— Va să zică tot mai eşti în primejdie, dacă tremuri la un singur cuvînt şi dacă mărturiseşti că de l-ar auzi cineva ai fi pierdută. Doamnă, scumpă doamnă, urmă d'Artagnan, luîndu-i mîna şi învăluind-o toată cu privirea lui înflăcărată, fii încrezătoare, spune-mi ce ai pe suflet; n-ai citit oare în ochii mei că inima mi-e toată numai dragoste şi supunere?

— Ba da, răspunse doamna Bonacieux, şi de aceea cere-mi tainele mele şi ţi le spun, dar ale altora, e altceva.

— Bine, se încăpăţînă d'Artagnan, atunci o să le descopăr eu singur; dacă tainele astea pot avea o înrîurire asupra vieţii dumitale, înseamnă că tainele astea trebuie să fie şi ale mele.

— Ba nici prin gînd să-ţi treacă! se răsti tînăra femeie atît de tăios, încît, fără să vrea, pe d'Artagnan îl trecură fiori. Te rog nu te amesteca în treburile mele, nu căuta să mă ajuţi în nici un fel, îţi cer asta în numele sentimentului pe care spui că-l ai pentru mine, în numele binelui pe care mi l-ai făcut şi pe care nu-l voi uita toată viaţa. Ascultă ce-ţi spun. Nu te mai ocupa de mine, vreau să-ţi pier din amintire, ca şi cînd nu m-ai fi văzut niciodată.

— Dar Aramis, să facă şi el la fel ca mine, doamnă? întrebă d'Artagnan ţîfnos.

— E a doua sau a treia oară că rosteşti numele ăsta, domnule, deşi ţi-am spus că nu ştiu cine e.

— Nu ştii cine-i omul la geamul căruia te-ai dus de ai bătut? Te rog, doamnă, prea mă socoteşti credul pe lîngă alte toate!

— Mărturiseşte că vrei să mă tragi de limbă şi atunci născoceşti o poveste întreagă şi scorneşti pe acel om.

— Doamnă, eu nu născocesc şi nu scornesc nimic, spun adevărul adevărat.

— Şi spui că unul dintre prietenii dumitale locuieşte acolo în casă?

— O spun şi o repet pentru a treia oară; în casa aceea locuieşte prietenul meu şi acest prieten este Aramis.

— Toate astea se vor lămuri mai tîrziu, murmură tînăra femeie; deocamdată, domnule, eu te rog, tăcere.

— Dac-ai putea privi în inima mea ca într-o carte deschisă, ai citi atîta sete de a afla totul, încît ţi-ar fi milă de mine, şi atîta dragoste, încît mi-ai

împlini dorința. Nu trebuie să ne temem de cei care ne iubesc.

— Vorbești cam repede de dragoste, domnul meu, i-o reteză tînăra femeie, clătinînd din cap.

— Pentru că dragostea m-a năpădit întîia oară și pentru că n-am încă douăzeci de ani.

Doamna Bonacieux l-a privit pe furiș.

— Ascultă, cred că am prins firul, stărui d'Artagnan. Acum trei luni era să mă bat în duel cu Aramis pentru o batistă la fel cu aceea pe care ai arătat-o femeii care era la el acasă ; o batistă cu aceleași inițiale, sînt sigur.

— Domnule, zise tînăra femeie, jur că mă obosești teribil cu toate iscodelile astea.

— Dar dumneata, doamnă, care ești atît de prevăzătoare, ia gîndește-te, dac-ai fi arestată și ți s-ar găsi această batistă asupra dumitale, nu e așa că n-ai scăpa de bănuieli ?

— De ce ? Nu sînt inițialele mele : C.B. : Constanța Bonacieux ?

— Sau Camelia de Bois-Tracy.

— Taci, domnule, înțelege odată să taci ! Dacă primejdiile care mă amenință nu te opresc să vorbești, cel puțin gîndește-te la cele care te amenință pe dumneata.

— Pe mine ?

— Da, pe dumneata. Îl paște închisoarea, își primejduiește viața cel care mă cunoaște.

— Atunci nu te mai părăsesc.

— Domnule, se rugă tînăra femeie, împreunîndu-și mîinile, domnule, în numele cerului, în numele cinstei de militar, în numele cuviinței de gentilom, du-te, pentru Dumnezeu ; iată, sună miezul nopții ; e ora cînd sînt așteptată.

— Doamnă, răspunse el înclinîndu-se, nu mă mai pot împotrivi cuiva care mă roagă ca dumneata : fii liniștită, plec.

— Și n-ai să mă urmărești, n-ai să mă pîndești ?

— Mă întorc acasă chiar acum.

— Ah, știam eu că ești un tînăr cumsecade ! strigă doamna Bonacieux, întinzîndu-i o mînă și apucînd cu cealaltă ciocănașul unei uși mici, ascunsă în zid...

D'Artagnan apucă mîna ce i se întindea și o sărută înfocat.

— Ah ! Mai bine nu te-aș fi întîlnit niciodată, strigă el, cu acea asprime naivă pe care femeile o preferă adesea mofturilor curtenitoare, fiindcă ea dezvăluie adîncurile gîndirii și arată că un simțămînt poate fi mai tare decît judecata.

— Ei bine ! murmură doamna Bonacieux, cu glasul aproape mîngîietor și strîngînd mîna lui d'Artagnan, care tot i-o mai păstra pe a ei, ei bine, eu nu spun ca dumneata ; ce e pierdut pentru ziua de azi nu e pierdut și pentru cea de mîine. Cine știe dacă, dezlegată de taină, într-o bună zi, n-o să-ți satisfac curiozitatea...

— Aceeași făgăduială și iubirii mele ? se repezi d'Artagnan în culmea bucuriei.

— Oh ! În privința asta nu vreau să mă leg cu nimic ; atîrnă de ceea ce vei ști să trezești în inima mea.

— Așadar, azi, doamnă...

— Azi, domnule, rămîn doar la recunoștință.

— Ah, ești atît de încîntătoare, spuse d'Artagnan, cu tristețe, și te joci cu dragostea mea !

— Nu, mă folosesc de mărinimia dumitale, asta-i tot. Dar crede-mă, sînt anumite ființe care pot nădăjdui orice.

— Mă faci cel mai fericit om pe lume. Ţine minte seara asta, ţine minte făgăduiala dată !

— Fii liniştit, la timpul şi locul cuvenit îmi voi aduce aminte de toate. Dar pleacă acum, pentru numele lui Dumnezeu, pleacă ! Eram aşteptată la miezul nopţii şi am întîrziat.

— Cu cinci minute.

— Da, dar în unele împrejurări cinci minute pot fi cinci veacuri.

— Cînd iubeşti.

— Şi de unde ştii că nu trebuie să mă întîlnesc cu un îndrăgostit ?

— Va să zică, te aşteaptă un bărbat ! strigă d'Artagnan, un bărbat !

— Poftim, o luăm iar de la capăt, spuse doamna Bonacieux, cu un zîmbet oarecum nerăbdător.

— Nu, nu, mă duc, plec ; cred în dumneata, vreau să fiu vrednic de încrederea mea oarbă, chiar dacă această încredere ar fi prostie curată. La revedere, doamnă, la revedere !

Şi, neputîndu-se parcă dezlipi decît printr-o smucitură de mîna ce o ţinea în mîna lui, d'Artagnan se îndepărtă fugind, în vreme ce doamna Bonacieux bătea, la fel ca şi în oblon, trei lovituri încete, la intervale egale ; apoi, ajuns în colţul străzii, el îşi întoarse capul : uşa se deschisese şi se închisese la loc, frumoasa lui nu mai era acolo.

D'Artagnan îşi văzu de drum ; cum îşi dăduse cuvîntul că n-o va pîndi pe doamna Bonacieux, chiar dacă viaţa lui ar fi atîrnat de locul unde ea trebuia să se ducă sau de persoana pe care trebuia s-o însoţească, tot s-ar fi întors acasă, fiindcă aşa făgăduise. Cinci minute mai tîrziu era pe strada Groparilor.

— Bietul Athos, gîndea el, n-o să priceapă nimic din toate astea. O fi moţăind aşteptîndu-mă sau s-o

fi întors acasă şi o fi aflat că, în lipsa lui, venise o femeie. O femeie la Athos ! La urma urmelor, mai era una şi la Aramis. Ce stranii sînt toate astea, grozav aş vrea să ştiu cum au să se sfîrşească.

— Prost, domnule, prost, răspunse o voce pe care tînărul o recunoscu a fi a lui Planchet, căci tot vorbind tare de unul singur, ca mai toţi duşii pe gînduri, o apucase pe aleia la capătul căreia urca scara ce ducea spre camera lui.

— Cum prost ? Ce vrei să spui, nerodule ? Ce s-a mai întîmplat ?

— Tot soiul de pacoste.

— Ce anume ?

— Mai întîi, domnul Athos a fost arestat.

— Arestat ? Athos, arestat ! De ce ?

— L-au găsit la dumneavoastră şi l-au luat drept dumneavoastră.

— Şi cine l-a arestat ?

— Soldaţi din gardă aduşi aici de oamenii negri pe care i-aţi pus pe fugă.

— De ce nu şi-a spus numele ? De ce n-a spus că n-are habar de toată chestiunea asta ?

— Ba nici n-a crîcnit, domnule ; s-a apropiat de mine şi mi-a şopotit : „Stăpîn-tu, el are nevoie acum de libertate, şi nu eu, fiindcă el ştie tot, iar eu nu ştiu nimic. O să-l creadă arestat, şi aşa, o să cîştige timp ; peste trei zile spun cine sînt, şi atunci o să trebuiască să-mi dea drumul."

— Bravo, Athos ! Ce inimă nobilă ! a murmurat d'Artagnan. Nici n-ar fi putut face altfel. Şi ce-au făcut zbirii ?

— Patru l-au luat şi l-au dus nu ştiu unde, la Bastilia sau la Fort-l'Évêque ; doi au rămas aici cu oamenii negri, care au şcotocit peste tot şi-au luat toate hîrtiile. Iar ultimii doi au stat de strajă la

poartă, în timpul isprăvii; pe urmă, cînd au sfîrşit, au plecat cu toţii, lăsînd casa goală şi toate vraişte.

— Dar Porthos şi Aramis?

— Nu i-am găsit; n-au venit.

— Dar pot să sosească dintr-o clipă în alta; le-ai lăsat vorbă că-i aştept, nu-i aşa?

— Da, domnule.

— Ascultă! Nu te mişca de aici; dacă sosesc, spune-le ce mi s-a întîmplat şi să mă aştepte la cîrciuma Pomme-de-Pin; aici ar fi primejdios, casa poate fi spionată. Alerg la domnul de Tréville, să-i dau de ştire toate astea, şi pe urmă mă duc să-i întîlnesc acolo.

— Bine, domnule, spuse Planchet.

— Dar tu nu te mişca de aici, şi vezi, să nu-ţi fie frică! îl îmbărbătă d'Artagnan, întorcîndu-se de la uşă.

— N-aveţi nici o grijă, domnule, răspunse Planchet, nu mă cunoaşteţi încă; eu sînt curajos nevoie mare cînd îmi pun în cap să fiu, numai că e greu pînă mă hotărăsc; de altfel, sînt din Picardia.

— Atunci ne-am înţeles, a răspuns d'Artagnan, mai bine mori decît să-ţi părăseşti postul.

— Da, domnule, şi fac orice numai ca să vă dovedesc ce mult ţin la dumneavoastră.

„Bine, îşi spuse în sinea lui d'Artagnan, s-ar zice că metoda pe care am folosit-o cu băiatul ăsta e cea mai bună; o s-o mai folosesc la nevoie."

Şi repede cît îl puteau duce picioarele, care erau totuşi cam obosite după alergătura de peste zi, d'Artagnan se îndreptă spre strada Colombier.

Domnul de Tréville nu era acasă. Compania sa făcea de gardă la Luvru; era şi el la Luvru cu oamenii lui.

Trebuia numaidecît să ajungă pînă la domnul de Tréville; nu se putea să nu i se aducă la cunoştinţă

cele ce se petreceau. D'Artagnan hotărî, deci, să încerce a intra la Luvru. Uniforma de soldat din compania domnului des Essarts trebuia să-i înlesnească trecerea.

Coborî pe strada Petits-Augustins şi o luă de-a lungul cheiului, îndreptîndu-se spre Pont Neuf. Se gîndise o clipă să treacă Sena cu pontonul, dar, ajungînd pe malul apei, îşi vîrî pe negîndite mîna în buzunar şi văzu că n-are cu ce să plătească taxa de trecere.

Cînd ajunse în dreptul străzii Dauphine, văzu deodată venind dintr-acolo o pereche alcătuită din două persoane, a căror înfăţişare îl izbi.

Cele două persoane care alcătuiau această pereche erau un bărbat şi o femeie.

Femeia aducea cu doamna Bonacieux, iar bărbatul semăna, ca două picături de apă, cu Aramis.

Pe lîngă asta, femeia avea acea mantilă neagră, pe care d'Artagnan o mai vedea încă profilîndu-se pe oblonul din strada Vaugirard şi pe uşa din strada La Harpe.

Mai mult, bărbatul purta uniforma de muşchetar.

Gluga femeii era trasă peste ochi; bărbatul îşi ascundea obrazul cu batista; această îndoită măsură de prevedere arăta neîndoios că nici unul nu ţinea să fie recunoscut.

Trecură podul; era acelaşi drum ca şi al lui d'Artagnan, căci d'Artagnan se ducea la Luvru; se luă deci după ei.

Nu făcuse nici douăzeci de paşi, şi d'Artagnan ajunse la convingerea că femeia nu era alta decît doamna Bonacieux, iar bărbatul, Aramis.

Simţi deodată toate chinurile geloziei sfîrtecîndu-i inima.

Era de două ori înşelat: de prietenul lui, şi de aceea pe care o îndrăgea de pe acum ca pe o iubită.

Doamna Bonacieux se jurase pe toţi sfinţii că nu-l cunoştea pe Aramis, şi cu un sfert de oră mai tîrziu o întîlnea la braţul lui Aramis.

Lui d'Artagnan nici nu-i trecea prin minte că o cunoştea pe frumoasa negustoreasă abia de trei ceasuri, că ea nu-i datora decît o brumă de recunoştinţă pentru că o scăpase din mîinile oameilor negri care voiau s-o răpească şi că la urma urmelor nici nu-i făgăduise nimic. Se socotea un iubit batjocorit, trădat, umilit ; de mînie, sîngele îi năvăli în obraz şi hotărî să lămurească totul.

Simţind că sînt urmăriţi, cei doi tineri grăbiră pasul. D'Artagnan o luă la fugă, trecu înaintea lor, apoi se întoarse şi le ieşi în cale tocmai cînd erau în dreptul Samaritencei, scăldată în lumina unui felinar ce-şi trimitea razele slabe pe partea aceea a podului.

D'Artagnan se opri în faţa lor, iar ei se opriră în faţa lui.

— Ce doreşti, domnule ? întrebă muşchetarul, dînd îndărăt un pas şi cu un accent străin care-i dovedea lui d'Artagnan că unele dintre bănuielile lui cam dădeau greş.

— Nu-i Aramis ! strigă el.

— Nu, domnule, nu sînt Aramis, şi după uimirea dumitale, văd că m-ai luat drept altcineva, aşa că te iert.

— Mă ierţi ! izbucni d'Artagnan.

— Da, răspunse necunoscutul. Lasă-mă deci să trec, deoarece nu cu mine ai treabă.

— Ai dreptate, domnule, întări d'Artagnan, nu cu dumneata am eu treabă, ci cu doamna.

— Cu doamna ? Dar dumneata nici n-o cunoşti, urmă străinul.

— Te înşeli, domnule, o cunosc.

— Vezi ! începu doamna Bonacieux, cu dojană în glas, vezi, domnule, mi-ai dat cuvîntul dumitale de oştean şi de gentilom : credeam că mă pot bizui pe dumneata.

— Şi mie, doamnă, răspunse d'Artagnan, fîsticit, mi-aţi făgăduit...

— Luaţi-mi braţul, doamnă, îi curmă vorba străinul, şi să ne vedem de drum.

Năuc, încremenit şi zdrobit de toate prin cîte trecuse, d'Artagnan rămăsese cu braţele încrucişate în faţa muşchetarului şi a doamnei Bonacieux.

Muşchetarul făcu doi paşi înainte, şi cu mîna îl dădu pe d'Artagnan la o parte.

Acesta făcu o săritură îndărăt şi scoase spada din teacă.

În aceeaşi clipă, şi cu iuţeala fulgerului, necunoscutul o trase şi el pe a lui.

— Pentru Dumnezeu, milord ! strigă doamna Bonacieux, aruncîndu-se între cei doi luptători şi apucînd spadele cu amîndouă mîinile.

— Milord ! strigă d'Artagnan, căruia totul i se luminase parcă dintr-o dată, milord ! Iertaţi-mă, domnule, nu cumva dumneavoastră sînteţi...

— Milord, duce de Buckingham, spuse doamna Bonacieux, cu vocea scăzută, şi acum, poţi să ne pierzi pe toţi.

— Milord, doamnă, vă cer iertare, de o sută de ori iertare ; dar o iubesc, milord, şi eram gelos : dumneavoastră ştiţi, milord, ce înseamnă să iubeşti ; iertaţi-mă, şi spuneţi-mi cum aş putea să-mi dau viaţa pentru înălţimea-voastră.

— Eşti un tînăr cumsecade, spuse Buckingham, întinzîndu-i lui d'Artagnan mîna, pe care acesta o strînse respectuos, îmi oferi ajutorul dumitale, îl primesc ; ţine-te după noi pînă la Luvru, cu douăzeci de paşi în urmă, şi dacă cineva ne pîndeşte, ucide-l !

D'Artagnan îşi puse spada goală sub braţ, lăsă pe doamna Bonacieux şi pe duce să înainteze cu douăzeci de paşi, şi-i urmă, gata să îndeplinească aidoma instrucţiunile nobilului şi elegantului ministru al lui Carol I.

Din fericire, tînărul nostru fanatic nu găsi nici un prilej ca să dea ducelui dovada credinţei sale, astfel că tînăra femeie şi frumosul muşchetar au intrat în palatul Luvru, prin poarta Echelle, fără a fi fost supăraţi de cineva.

Iar d'Artagnan o porni de îndată la cîrciuma Pomme-de-Pin, unde-i găsi pe Porthos şi pe Aramis, care-l aşteptau.

Fără să le dea vreo deslușire pentru osteneala ce le-o pricinuise, le spuse doar că a dus singur la capăt treaba pentru care crezuse la început că va avea nevoie de sprijinul lor.

Şi acum să înnodăm firul povestirii noastre, să-i lăsăm pe cei trei prieteni să se întoarcă fiecare la el acasă şi să urmărim prin gangurile întortocheate ale Luvrului pe ducele de Buckingham şi călăuza sa.

CAPITOLUL XII

George Villiers, duce de Buckingham

Doamna Bonacieux şi ducele au intrat în palatul Luvru fără greutate ; doamna Bonacieux era cunoscută ca fiind în slujba reginei, iar ducele purta uniforma muşchetarilor domnului de Tréville, care, după cum am mai spus, erau de gardă în noaptea aceea. De altfel, portarul Germain era de partea reginei şi, dacă s-ar fi întîmplat ceva, doamna Bonacieux ar fi fost învinuită că şi-a adus iubitul în Luvru, şi atîta tot ; îşi lua asupra ei această nelegiuire ; s-ar fi ales cu numele pătat, dar ce însemnătate putea avea în lume cinstea unei mici negustorese ?

O dată intraţi înăuntrul curţii, ducele şi tînăra femeie o luară de-a lungul zidului cam vreo douăzeci şi cinci de paşi ; după aceea, doamna Bonacieux împinse o portiţă de serviciu care stătea deschisă peste zi, dar care era de obicei închisă noaptea ; portiţa se deschise ; amîndoi intrară şi se treziră deodată în întuneric, dar doamna Bonacieux cunoştea toate colţurile şi răscolţurile acestei aripi a palatului, destinată celor ce alcătuiau suita. Închise uşile în urma ei, îl luă pe duce de mînă, făcu cîţiva paşi bîjbîind, se prinse cu o mînă de parmalîcul unei scări, pipăi o treaptă cu piciorul şi începu să urce scara ; ducele numără

două caturi. Pe urmă o apucă la dreapta, urmă o sală lungă, coborî un cat, mai făcu vreo cîţiva paşi, potrivi o cheie într-o broască, deschise o uşă şi-l împinse uşor pe duce într-o încăpere luminată numai de o lampă de noapte, şoptindu-i : „Rămîneţi aici, milord duce, o să vină cineva". Apoi ieşi prin aceeaşi uşă şi o închise cu cheia, încît ducele se pomeni deodată adevărat prizonier.

Trebuie să recunoaştem însă că, aşa singur cum era, ducele de Buckingham nu simţi nici o clipă fiorul vreunei temeri ; una dintre trăsăturile izbitoare ale firei sale era goana după aventuri şi pasiunea romantică. Cutezător, neînfricat, întreprinzător, nu era întîia oară că îşi primejduia viaţa în asemenea încercări ; aflase că aşa-zisa veste din partea Annei de Austria, pe al cărei temei venise la Paris, era doar o capcană, şi, în loc să se întoarcă în Anglia, trimisese ştire reginei, folosindu-se de împrejurarea în care fusese pus, că nu va pleca pînă ce nu o va fi văzut. Regina se împotrivise la început, apoi, temîndu-se ca ducele, scos din minţi, să nu facă cine ştie ce nebunie, luase hotărîrea să-l primească şi să-l implore să plece neîntîrziat ; dar chiar în seara aceea, doamna Bonacieux, căreia i se încredinţase sarcina de a se duce şi de a-l aduce la Luvru, fusese răpită. Două zile nu s-a ştiut nimic de soarta ei, încît toate rămăseseră baltă. O dată liberă însă şi o dată ce putuse vedea pe Laporte, lucrurile îşi urmaseră cursul ; astfel fiind, adusese tocmai la îndeplinire primejdioasa îndatorire pe care, dacă n-ar fi fost arestată, ar fi înfăptuit-o cu trei zile mai devreme.

Rămas singur în cameră, Buckingham se apropie de o oglindă. Straiele acelea de muşchetar îi şedeau de minune. La treizeci şi cinci de ani, cît avea pe atunci, se bucura pe bună dreptate de faima de a fi cel mai chipeş gentilom şi cel mai elegan cavaler din toată

Franţa şi toată Anglia. Răsfăţatul a doi regi, stăpînul unei averi de milioane, atotputernic într-un regat pe care-l tulbura după cum i se năzărea şi-l liniştea după cum avea chef, George Villiers, duce de Buckingham, trăia una dintre acele vieţi ca în basme, vieţi ce stîrnesc uimirea posterităţii, veacuri după veacuri.

De aceea, stăpîn pe el, cunoscîndu-şi puterea, încredinţat că legile care cîrmuiesc pe ceilalţi muritori nu pot să-l atingă, el mergea drept spre ţelul hotărît, fie că acest ţel strălucit şi ameţitor de înalt ar fi fost pentru altul curată nebunie, chiar în închipuire. Iată cum ajunsese el să se apropie de mai multe ori şi să se facă iubit de frumoasa şi mîndra Anna de Austria, prin uluitoarea lui făptură.

George de Villiers se aşează deci, după cum am mai spus, în faţa unei oglinzi, îşi potrivi unduirile frumosului său păr bălai pe care greutatea pălăriei le stricase, îşi răsuci mustaţa, şi cu inima copleşită de bucurie, fericit şi mîndru de a trăi în sfîrşit clipa pe care o dorea de atîta vreme, îşi zîmbi semeţ şi plin de speranţă.

În acea clipă o uşă ascunsă în perete se deschise, şi o femeie se ivi. Buckingham o văzu prin oglindă ; îşi înăbuşi un strigăt : era regina !

Anna de Austria avea pe atunci douăzeci şi şase sau douăzeci şi şapte de ani, adică era în plină strălucire a frumuseţii.

Avea un mers de regină sau de zeiţă ; ochii neasemuiţi de frumoşi, cu luciri de smarald, cu o căutătură blajină, dar şi maiestoasă. Gura îi era mică şi rumenă; deşi buza de jos trecea puţin peste cea de sus ca la toţi principii casei de Austria, această gură ştia să întruchipeze graţia atunci cînd surîdea, dar şi dezgustul neîndurător atunci cînd dispreţuia. Se vorbea de pielea fină şi catifelată a reginei, mîinile şi braţele-i erau de o frumuseţe uimitoare, şi toţi poeţii

vremii le cîntau ca fără seamă pe lume. În sfîrşit, părul, din blond cum fusese în frageda tinereţe, acum era castaniu ; îl purta foarte pudrat, în bucle ce-i încadrau faţa, pe care cel mai straşnic critic ar fi dorit-o poate cu ceva mai puţine dresuri, iar cel mai pretenţios sculptor, cu un nas ceva mai fin.

Buckingham rămase o clipă înmărmurit ; niciodată, la nici o serbare, la nici un carusel, Anna de Austria nu-i apăruse atît de frumoasă ca atunci, în rochia aceea simplă de atlaz alb şi însoţită de *doña* Estefania, singura dintre doamnele de onoare spaniole care nu fusese izgonită de gelozia regelui şi de prigoana lui Richelieu.

Anna de Austria făcu doi paşi înainte ; Buckingham se aruncă la picioarele ei şi, înainte ca regina să-l fi putut opri, îi sărută poalele rochiei.

— Duce, cred că ştiţi : nu eu am pus să vi se scrie.

— Da ! Da, doamnă, da, majestatea-voastră, răspunse ducele, ştiu că am fost un nebun, un smintit cînd am crezut că zăpada s-ar însufleţi şi că marmora s-ar încălzi : dar ce vreţi, cînd iubeşti crezi lesne în iubire ; de altminteri, n-a fost cu totul zadarnică această călătorie, de vreme ce am izbutit să vă văd.

— Da, răspunse Anna, dar ştiţi pentru ce şi în ce chip vă văd, milord. Vă văd pentru că mi-e milă de dumneavoastră ; pentru că, nepăsător faţă de toate amărăciunile mele, v-aţi încăpăţînat să rămîneţi într-un oraş unde, rămînînd, dumneavoastră vă puneţi în primejdie viaţa, iar mie, onoarea ; vă văd spre a vă spune că totul ne desparte : adîncurile mării, duşmănia regatelor, sfinţenia jurămintelor. E un sacrilegiu, milord, să lupţi împotriva atîtor lucruri. Vă văd, în sfîrşit, pentru ca să vă spun că nu trebuie să ne mai vedem.

— Vorbiţi, doamnă, vorbiţi, regină, zise Buckingham, dulceaţa glasului acoperă asprimea cuvintelor

pe care mi le spuneţi. Vorbiţi de sacrilegiu ! Dar sacrilegiu este despărţirea a două inimi pe care Dumnezeu le făcuse una pentru alta.

— Milord ! strigă regina, uitaţi că nu v-am spus niciodată că vă iubesc.

— Dar nu mi-aţi spus nici că nu mă iubiţi şi, într-adevăr, a-mi spune asemenea cuvinte ar fi din partea majestăţii-voastre prea mare nerecunoştinţă. Căci, spuneţi-mi, unde aţi mai putea găsi iubire ca a mea, iubire pe care nici vremea, nici depărtarea, nici desperarea să nu le poată stinge ; o iubire care se mulţumeşte cu o panglică uitată, cu o privire pe furiş, cu un cuvînt aruncat la întîmplare ? Sînt trei ani, doamnă, de cînd v-am văzut întîia oară, şi trei ani de cînd vă iubesc astfel. Vreţi să vă spun cum eraţi îmbrăcată cînd v-am văzut atunci ? Vreţi să vă descriu cu de-amănuntul fiecare podoabă a rochiei voastre ? Iată, vă am încă înaintea ochilor : stăteaţi pe perne, aşa cum se obişnuieşte în Spania ; purtaţi o rochie de atlaz verde cu broderii de aur şi argint, cu mîneci largi, prinse în diamante mari de frumoasele voastre braţe, a acestor minuni de braţe ; aveaţi în jurul gîtului un guler plisat, şi pe cap o bonetă mică, de culoarea rochiei, iar la bonetă o pană de bîtlan. Oh, iată, închid ochii şi vă văd aşa cum eraţi atunci ; şi-i deschid şi vă văd aşa cum sînteţi acum, de o sută de ori mai frumoasă încă !

— Ce nebunie ! murmură Anna de Austria, care nu se încumeta să poarte pică ducelui pentru că-i păstrase atît de bine imaginea în inima lui, ce nebunie să-ţi hrăneşti o patimă deşartă cu asemenea amintiri !

— Şi cu ce aş putea oare să-mi hrănesc viaţa ? Eu nu am decît amintiri. Asta e fericirea mea, e comoara mea, e nădejdea mea. De cîte ori vă văd mai închid încă un diamant în tainiţa inimii mele. Acesta

este cel de al patrulea pe care îl lăsaţi să cadă şi pe care eu îl ridic, căci, în trei ani, doamnă, nu v-am văzut decît de patru ori : întîia oară, v-am amintit-o adineauri ; a doua oară, la doamna de Chevreuse ; a treia în parcul din Amiens...

— Duce, îl întrerupse regina, îmbujorîndu-se, nu-mi amintiţi vă rog de seara aceea.

— Dimpotrivă, doamnă, să ne-o amintim, de ce să nu ne-o amintim ? E seara fericită şi strălucitoare a vieţii mele. Mai ţineţi minte ce noapte minunată era ? Adierea dulce şi îmiresmată a văzduhului, cerul de cobalt smălţat cu stele ! Putusem, în sfîrşit, rămîne singuri, eraţi gata să-mi spuneţi tot, singurătatea vieţii voastre, suferinţele inimii voastre. Vă sprijineaţi de braţul meu, iată, de acesta. Cînd îmi plecam capul, simţeam frumosul vostru păr atingîndu-mi uşor faţa, şi de cîte ori mi-o atingea, mă treceau fiori din cap pînă în picioare. Oh ! Regină ! Regină ! Nu ştiţi ce fericiri cereşti şi ce bucurii fără moarte sînt zăvorîte într-o asemenea clipă. Aş da tot ce am, avere, glorie, zilele care-mi rămîn de trăit, pentru încă o clipă ca aceea, pentru o noapte ca atunci ; căci în noaptea aceea, doamnă, în noaptea aceeea mă iubeaţi, v-o jur.

— Milord ! Se poate, da ; locul unde mă aflam, farmecul acelei neasemuite nopţi, vraja privirii dumneavoastră, în sfîrşit, se poate ca toate miile de împrejurări care se strîng uneori ca să piardă pe o femeie să se fi strîns în jurul meu în seara aceea fatală ; dar aţi văzut, milord, regina a venit în ajutorul femeii care şovăia : la cel dintîi cuvînt pe care aţi îndrăznit să mi-l spuneţi, la cel dintîi gest cutezător la care a trebuit să răspund, am strigat.

— Da, da, da, aceasta e adevărat, şi orice altă dragoste decît a mea s-ar fi spulberat la asemenea grea încercare : dar dragostea mea a supravieţuit

mai înflăcărată şi mai nepieritoare. Aţi crezut că fugiţi de mine plecînd la Paris, aţi crezut că nu voi îndrăzni să părăsesc comoarea asupra cărei stăpînul meu m-a pus să veghez. Dar ce-mi pasă mie de toate comorile lumii şi de toţi regii pămîntului ! După opt zile eram înapoi, doamnă. De data asta n-aţi putut să-mi mai spuneţi nimic ; îmi pusesem în primejdie rangul, viaţa, pentru ca să vă văd doar o clipă ; nici măcar mîna nu v-am atins-o, şi văzîndu-mă atît de supus şi de pocăit, m-aţi iertat.

— Da, dar calomnia a prins în ghearele ei toate aceste nebunii de care eu nu eram cu nimic vinovată, ştiţi prea bine, milord. Regele, aţîţat de domnul cardinal, a făcut o gălăgie groaznică ; doamna de Vernet a fost izgonită, Putange, surghiunit ; doamna de Chevreuse a căzut în dizgraţie, şi cînd aţi vrut să vă întoarceţi în Franţa ca ambasador, regele însuşi, aduceţi-vă aminte, milord, regele însuşi s-a împotrivit.

— Da, şi Franţa va plăti cu un război împotrivirea regelui ei. Dacă nu pot să vă mai văd, doamnă, ei bine, doresc s-auziţi în fiecare zi vorbindu-se de mine ! Ce scop credeţi c-a avut expediţia de la Ré şi liga cu protestanţii din La Rochelle, pe care o plănuiesc ? Plăcerea de a vă vedea, doamnă. Ştiu bine că nu pot spera să pătrund cu armata pînă la Paris, dar acest război va aduce după sine o pace ; pentru această pace va fi nevoie de un negociator, şi acela voi fi eu. Nimeni nu va mai îndrăzni atunci să se mai împotrivească şi mă voi întoarce la Paris, vă voi vedea şi voi fi fericit cîteva clipe ! E drept, mii de oameni vor plăti cu viaţa lor fericirea mea, dar asta nu mă priveşte, de vreme ce vă voi vedea. Totul e poate curată nebunie, curată sminteală ; dar, spuneţi-mi, care

femeie a avut vreodată un iubit mai îndrăgostit ca mine, care regină a avut un slujitor mai înflăcărat ?

— Milord ! Milord, aduceţi în apărarea dumneavoastră lucruri care vă învinovăţesc şi mai grozav ; milord, toate aceste dovezi de dragoste pe care vreţi să mi le daţi sînt aproape tot atîtea crime.

— Îmi vorbiţi astfel pentru că nu mă iubiţi, doamnă ; dacă m-aţi iubi, le-aţi vedea toate cu totul altfel ; dacă m-aţi iubi, oh, dacă m-aţi iubi, ar fi prea mare fericirea pentru mine şi aş înnebuni ! Doamna de Chevreuse, despre care vorbeaţi adineauri, doamna de Chevreuse a fost mai puţin crudă ca dumneavoastră ; Holland a iubit-o, şi ea a răspuns dragostei lui.

— Doamna de Chevreuse nu era însă regină, murmură Anna de Austria, cucerită fără voia ei de mărturisirea înflăcărată a unei dragoste atît de adînci.

— M-aţi iubi deci, doamnă, dacă n-aţi fi regină, spuneţi-mi, m-aţi iubi ? Aş putea crede că numai înălţimea rangului vă face să fiţi crudă cu mine ? Aş putea deci crede că, dac-aţi fi fost doamna de Chevreuse, sărmanul Buckingham ar fi avut dreptul să spere ? Mulţumesc pentru aceste dulci cuvinte, frumoasa mea majestate, de o sută de ori mulţumesc !

— Ah, milord, aţi auzit rău, aţi înţeles rău ; n-am vrut să spun !...

— Vă rog, nu mai spuneţi nici un cuvînt ! Nici unul ! o rugă ducele ; dacă datorez fericirea mea unei greşeli, nu fiţi atît de crudă, încît să mi-o răpiţi. Aţi spus-o singură, am fost ademenit într-o capcană ; s-ar putea ca această capcană să mă coste viaţa, căci, iată, se întîmplă ceva straniu, de cîtăva vreme am presimţiri că voi muri. Şi pe faţa ducelui flutură un surîs trist şi totodată plin de farmec.

— Vai, Doamne-Dumnezeule ! strigă Anna de Austria, cu o spaimă care mărturisea că grija ce-o purta ducelui era mai mare decît voia să arate.

— Nu vă spun toate astea, doamnă, pentru a vă înspăimînta ; e chiar caraghios ce vă spun şi credeţi-mă, nu mă îngrijorează asemenea năluciri. Dar cuvîntul pe care l-aţi rostit adineauri, speranţa pe care aproape mi-aţi dat-o, va fi plătit tot chinul şi chiar viaţa mea.

— Ei bine ! zise Anna de Austria, şi eu, duce, şi eu am presimţiri, şi eu am vise groaznice. Am visat că vă vedeam zăcînd însîngerat, cu o rană adîncă.

— În partea stîngă, nu-i aşa, lovit de un cuţit ? întrerupse Buckingham.

— Da, aşa e, milord, aşa e, în partea stîngă, lovit de un cuţit. Dar cine v-a putut spune visul meu ? L-am încredinţat numai lui Dumnezeu şi numai în rugăciunile mele.

— Nici nu doresc mai mult ; mă iubiţi, doamnă, e atît de bine !

— Vă iubesc ? Eu ?

— Da, dumneavoastră. V-ar trimite oare Dumnezeu aceleaşi vise ca şi mie, dacă nu m-aţi iubi ? Am avea noi oare aceleaşi presimţiri dacă vieţile amîndurora nu s-ar răsfrînge în inima fiecăruia ? Mă iubiţi, regină, şi o să mă plîngeţi !

— Oh, Doamne-Dumnezeule ! murmură Anna de Austria, e peste puterile mele. Vă rog, duce, în numele cerului, plecaţi, retrageţi-vă ; nu ştiu dacă vă iubesc sau nu vă iubesc, dar ceea ce ştiu e că nu-mi voi călca jurămîntul ! Aveţi deci milă de mine şi plecaţi. Oh, dacă s-ar întîmpla să fiţi lovit în Franţa, dac-aţi muri în Franţa, dac-aş bănui că dragostea dumneavoastră pentru mine v-a pricinuit

moartea, nu m-aş mîngîia niciodată : aş înnebuni ! Plecaţi, deci, plecaţi, vă implor !

— Oh, cît de frumoasă sînteţi acum ! Cît vă iubesc ! şopti Buckingham.

— Plecaţi ! Plecaţi ! Vă implor, şi întoarceţi-vă mai tîrziu ; veniţi ca ambasador, veniţi ministru, veniţi înconjurat de gărzi care să vă apere, de slujitori care să vegheze asupra dumneavoastră, şi atunci — atunci n-o să mă mai tem pentru viaţa dumneavoastră şi voi fi fericită să vă văd.

— E adevărat ce-mi spuneţi ?

— Da...

— Atunci daţi-mi o dovadă că m-aţi iertat, daţi-mi un obiect care să mă încredinţeze că n-am fost prada unui vis ; ceva ce-aţi purtat şi ce-aş putea purta şi eu la rîndul meu, un inel, un colier, un lanţ.

— Şi veţi pleca, veţi pleca, dacă vă dau ce-mi cereţi ?

— Da.

— Numaidecît ?

— Da.

— Veţi părăsi Franţa şi vă veţi întoarce în Anglia ?

— Da, v-o jur.

— Aşteptaţi, atunci, aşteptaţi.

Şi Anna de Austria se duse în apartamentul ei, de unde ieşi aproape îndată ţinînd în mînă o cutie din lemn de trandafir, cu iniţialele ei încrustate în aur.

— Luaţi, milord, luaţi această casetă şi păstraţi-o în amintirea mea.

Buckingham luă cutia şi căzu în genunchi a doua oară.

— Mi-aţi făgăduit că veţi pleca, îi spuse regina.

— Şi-mi ţin cuvîntul. Daţi-mi mîna dumneavoastră, mîna dumneavoastră, doamnă, şi plec.

— Anna de Austria îi întinse mîna, închise ochii şi se sprijini cu cealaltă mînă de Estefania, simţind că puterile o părăsesc.

Buckingham sărută pătimaş această mînă frumoasă, apoi ridicîndu-se spuse :

— Nu vor trece nici şase luni, şi dacă nu mor, vă voi vedea, doamnă, vă voi vedea chiar dac-ar fi să răstorn întreaga lume.

Şi, credincios făgăduielii făcute, ieşi în fugă din cameră.

Pe coridor o întîlni pe doamna Bonacieux, care-l aştepta şi care, la fel de prevăzătoare şi de norocoasă, l-a însoţit pînă afară din palat.

CAPITOLUL XIII

Domnul Bonacieux

Cititorul şi-a putut da seama că de-a lungul celor povestite a întîlnit un personaj care, pus în împrejurări grele, a stîrnit destul de puţin îngrijorarea noastră. Acesta era domul Bonacieux, preacinstitul mucenic al intrigilor politice şi amoroase care se împleteau minunat unele cu altele în acea vreme atît de cavalerească şi de romantică.

Din fericire, fie că cititorul îşi mai aduce sau nu aminte de el, din fericire, ne ţinem de făgăduială să nu-l pierdem din vedere.

Zbirii care-l arestaseră l-au dus de-a dreptul la Bastilia, unde, tremurînd ca varga, a trecut prin faţa unui pluton de soldaţi care-şi încărcau flintele.

Împins apoi într-o galerie pe jumătate îngropată în pămînt, a fost împroşcat cu sudălmi grosolane şi lovituri sălbatice de către cei care-l duseseră acolo. Văzînd că n-au de-a face cu un gentilom, zbirii îl tratau ca pe un calic de rînd.

După vreo jumătate de oră, un grefier puse capăt chinurilor, dar nu şi îngrijorării sale, dînd ordin ca domnul Bonacieux să fie dus în camera interogatoriilor. De obicei, arestaţii erau cercetaţi la ei acasă ;

dar în privinţa domnului Bonacieux, cine se mai gîndea la asemenea formalităţi ?

Doi soldaţi din gardă îl înşfăcară pe negustor, îl împinseră de-a curmezişul unei curţi, îl băgară într-un gang unde se aflau trei paznici, deschiseră o uşă şi-l îmbrînciră într-o încăpere joasă, unde nu se găsea alt mobilier decît o masă, un scaun şi un comisar. Comisarul şedea pe scaun şi scria la masă.

Cei doi soldaţi din gardă aduseră pe arestat pînă în faţa mesei, apoi, la un semn al comisarului, se îndepărtară aşa ca să nu poată auzi nimic.

Comisarul, care pînă atunci îşi ţinuse capul înfundat în hîrtii, şi-l ridică să vadă cu cine are de-a face. Avea un chip respingător acest comisar, cu nasul ascuţit, cu umerii obrajilor gălbejiţi şi ieşiţi în afară, cu ochii mici, dar sfredelitori şi ageri, a căror căutătură era cînd de vulpe, cînd de viezure. Capul, sprijinit pe un gît lung şi jucăuş, îi ieşea din roba neagră şi largă, bălăbănindu-se cu o mişcare aproape la fel cu a broaştei-ţestoase cînd îşi scoate capul din carapace.

Începu prin a-l întreba pe domnul Bonacieux numele, pronumele, vîrsta, îndeletnicirea şi domiciliul.

Învinuitul răspunse că se numeşte Jacques-Michel Bonacieux, că are cincizeci şi unu de ani, că a fost negustor de mărunţişuri şi că locuieşte în strada Groparilor, nr. 11.

După aceea, în loc să-i mai pună întrebări, comisarul îi ţinu o lungă cuvîntare despre primejdia ce-l ameninţă pe orice burghez de rînd atunci cînd se amestecă în treburile publice.

Adăugă la această introducere o amplă cuvîntare în care stărui asupra puterii şi asupra înfăptuirilor domnului cardinal, acest ministru fără seamăn pe lume, acest biruitor al miniştrilor din vremi trecute,

această pildă pentru miniștrii ce vor să vină : înfăptuiri și putere cărora nimeni nu li s-ar fi putut împotrivi fără a-și primi cuvenita pedeapsă.

După partea a doua a cuvîntării, comisarul își aținti privirea de uliu asupra sărmanului Bonacieux, poftindu-l să cîntărească bine împrejurarea covîrșitoare în care se afla.

Părerile negustorului erau gata cîntărite : el blestema clipa cînd domnului de Laporte i se năzărise să-l însoare cu fina lui, și mai ales clipa cînd această fină fusese primită îngrijitoare a rufăriei reginei.

În firea jupînului Bonacieux se îmbina cel mai sfruntat egoism, cu o zgîrcenie scîrnavă, la care se adăuga și o mișelie fără margini. Pentru soția lui nu avea decît o ușoară slăbiciune, ce nu putea lupta cu simțămintele de căpetenie mai sus înșirate.

Bonacieux cugetă adînc asupra cuvintelor auzite.

— Dar, domnule comisar, spuse el sfios, credeți-mă că eu cunosc și prețuiesc mai mult ca oricare altul însușirile acestui înalt prelat, fără seamăn pe lume, de care avem cinstea să fim cîrmuiți.

— Așa ? Chiar așa ? întrebă comisarul, cam cu îndoială, dar dacă e așa, atunci cum de te afli la Bastilia ?

— Cum de mă aflu aici, sau, mai bine zis, pentru ce, urmă Bonacieux, n-aș putea să vă spun, dat fiind că nu m-am dumerit nici eu, dar cu siguranță nu pentru a fi pricinuit vreo neplăcere domnului cardinal, cu voia mea cel puțin.

— Ai făcut totuși o nelegiuire, de vreme ce ești învinuit de înaltă trădare.

— De înaltă trădare ! răcni Bonacieux, îngrozit ; de înaltă trădare ! Dar cum se poate ca un biet negustor de mărunțișuri, care nu-i suferă pe hughenoți și-i urăște de moarte pe spanioli, să fie învinuit

de înaltă trădare ? Gîndiți-vă bine, domnule comisar, e ceva care nu poate fi cu putință.

— Domnule Bonacieux, rosti comisarul privindu-l pe acuzat, ca și cum ochii lui mici s-ar fi priceput să citească pînă în adîncul inimilor, domnule Bonacieux, dumneata ai o soție, nu-i așa ?

— Da, domnule, răspunse negustorul, dîrdîind de teamă, căci presimțea că lucrurile începeau să se încurce, mai bine zis, aveam una.

— Cum ! Aveai una ! Dar ce-ai făcut cu ea, dacă n-o mai ai ?

— Mi-a fost răpită, domnule.

— Ți-a fost răpită ? Așa ?

Bonacieux simțea după acest „așa" că treburile se încurcau din ce în ce mai rău.

— Va să zică, ți-a fost răpită ? urmă comisarul, și nu cumva știi cine ți-a răpit-o ?

— Mi se pare că-l cunosc.

— Cine-i ?

— Țin să vă spun, domnule comisar, că nu știu nimic sigur, bănuiesc numai.

— Și pe cine bănuiești ? Haide, vorbește deschis.

Domnul Bonacieux era în mare încurcătură ; trebuia să tăgăduiască totul, sau să mărturisească totul ? Tăgăduind, ar fi dat poate de bănuit că știe prea multe și că se ferește să vorbească ; spunînd tot ce știa, dădea măcar dovadă de bunăvoință. Se hotărî deci să mărturisească.

— Bănuiesc, începu el, pe un bărbat înalt, oacheș, semeț, ai zice că-i un mare senior ; după cît mi se pare, ne-a urmărit de mai multe ori cînd mă duceam s-o aștept pe nevastă-mea în fața porții Luvrului, ca s-o aduc acasă.

Comisarul păru cuprins de oarecare neliniște.

— Și cum îl cheamă ? întrebă el.

— Oh, în privinţa numelui nu pot să vă spun nimic ; dar dacă l-aş mai întîlni vreodată, fiţi pe pace, l-aş recunoaşte şi dintr-o mie !

Faţa comisarului se încruntă.

— Zici că l-ai recunoaşte dintr-o mie ? urmă el.

— Adică, se răzgîndi Bonacieux, văzînd că o scrîntise, adică, vreau să spun...

— Ai spus că l-ai recunoaşte, întări comisarul, bine, pentru azi e destul. Înainte de a continua interogatoriul, trebuie să dau de ştire cuiva că dumneata îl cunoşti pe acela care ţi-a răpit soţia.

— Dar n-am spus că-l cunosc ! strigă Bonacieux, deznădăjduit. V-am spus, dimpotrivă...

— Luaţi-l de aici, porunci comisarul celor doi paznici.

— Şi unde să-l ducem ? întrebă grefierul.

— Într-o celulă.

— În care anume ?

— În care ! În prima care s-o nimeri, numai să se închidă bine, răspunse comisarul, cu o nepăsare care-l îngrozi pe sărmanul Bonacieux.

„Vai de capu meu ! îşi zise el, a dat năpasta peste mine. Cine ştie ce crimă groaznică o fi făcut nevastă-mea. Aici se crede că sîntem înţeleşi şi o să mă pedepsească o dată cu ea ; or fi tras-o de limbă, şi ea o fi mărturisit că mi-a spus toate ale ei ; femeia-i slabă din fire ! Auzi, celulă ! Prima care s-o nimeri ! Aşa a spus ! O noapte trece numaidecît ; şi mîine, la roată, la spînzurătoare !“

— Oh, Doamne-Dumnezeule ! Ai milă de mine !

Fără să se sinchisească de văicărelile jupînului Bonacieux, văicăreli cu care, de altfel, trebuie să fi fost deprinşi, cei doi paznici îl apucară pe arestat, fiecare de un braţ, şi-l duseră cu ei, în vreme ce comisarul scria în grabă o scrisoare pe care grefierul o aştepta.

Bonacieux nu închise ochii toată noaptea, şi nu din pricină că celula ar fi fost prea nesuferită, dar grijile lui erau din cale afară de mari. Rămase toată noaptea pe un scăunel de lemn, tresărind la cel mai mic zgomot, şi cînd primele raze ale dimineţii se furişară în celulă, i se păru că zorile lunecau în valuri cernite.

Auzind că se trage zăvorul, tresări deodată înspăimîntat. Credea că vine cineva să-l ridice şi să-l ducă să-i taie capul ; de aceea, cînd în locul călăului pe care-l aştepta îi văzu doar pe comisarul şi grefierul din ajun, era cît p-aci să le sară de gît.

— Chestiunea dumitale s-a încurcat şi mai rău de aseară, stimabile, îi spuse comisarul, şi te sfătuiesc să mărturiseşti tot, tot, căci numai o căinţă adevărată te-ar mai putea scuti de mînia cardinalului.

— Dar sînt gata să spun tot, se tîngui Bonacieux, adică tot ce ştiu. Vă rog întrebaţi-mă.

— În primul rînd, spune-mi unde e soţia dumitale.

— V-am mai spus că a fost răpită.

— Da, dar datorită dumitale, ieri la cinci după amiază, a fugit.

— Soţia mea a fugit ! se miră Bonacieux. Vai, nenorocita ! Domnule, dacă a fugit, apoi nu-i din vina mea, v-o jur.

— Atunci ce-ai căutat la domnul d'Artagnan, vecinul dumitale, cu care ai avut o lungă consfătuire în timpul zilei ?

— Aşa e, domnule comisar, da, aşa e, şi uite, mărturisesc că am greşit. Da, am fost la domnul d'Artagnan.

— Şi în ce scop te-ai dus la el ?

Clubul cărţii digitale 2022

— Vream să-l rog să-mi dea o mînă de ajutor, ca să-mi găsesc soţia. Credeam că aveam dreptul s-o caut ; pe cît se pare, însă, m-am înşelat şi vă rog frumos să mă iertaţi.

— Şi ce-a răspuns domnul d'Artagnan ?

— Domnul d'Artagnan mi-a făgăduit sprijinul său ; dar foarte curînd mi-am dat seama că-mi trage chiulul.

— Umbli să înşeli justiţia ! Domnul d'Artagnan a încheiat o înţelegere cu dumneata, şi pe temeiul acestei înţelegeri a pus pe fugă oamenii poliţiei, care o arestaseră pe soţia dumitale, şi a sustras-o urmăririlor.

— Cum ? Domnul d'Artagnan a răpit-o pe soţia mea ! Ei, asta-i mai bună ca toate !

— Din fericire, domnul d'Artagnan se află în mîinile noastre şi veţi fi puşi faţă în faţă.

— Pe legea mea, cu atît mai bine ! se bucură Bonacieux, nu-mi pare rău să dau şi eu cu ochii de un cunoscut.

— Aduceţi aici pe domnul d'Artagnan, porunci comisarul celor doi paznici.

Aceştia veniră împreună cu Athos.

— Domnule d'Artagnan, se adresă comisarul lui Athos, spune tot ce s-a petrecut între dumneata şi domnul acesta.

— Dar, sări Bonacieux, domni-sa nu-i domnul d'Artagnan !

— Cum ? Nu e domnul d'Artagnan ? întrebă comisarul.

— Nici pomeneală, răspunse Bonacieux.

— Atunci cum îl cheamă pe domnul ? mai întrebă comisarul.

— N-am cum să vă spun, că nu-l cunosc.

— Cum ? Nu-l cunoşti ?

— Nu.

— Nu l-ai văzut niciodată ?

— Ba da ; dar nu ştiu cum îl cheamă.

— Numele dumitale ? întrebă comisarul.

— Athos, răspunse muşchetarul.

— Bine, dar ăsta nu-i un nume de om ; e nume de munte ! se răsti bietul comisar, care începea să-şi piardă capul.

— E numele meu, răspunse liniştit Athos.

— Totuşi ai spus că te numeşti d'Artagnan.

— Eu ?

— Da, dumneata.

— Adică mie mi-au spus alţii : „Dumneata eşti domnul d'Artagnan". Am răspuns : „Aşa credeţi ?" Soldaţii care m-au ridicat strigau că ei ştiu mai bine ca mine. N-am vrut să-i contrazic. De altfel, mă puteam înşela.

— Domnule, îţi baţi joc de înalta autoritate a justiţiei ?

— Ba de loc, spuse liniştit Athos.

— Dumneata eşti domnul d'Artagnan.

— Vedeţi că mi-o spuneţi din nou.

— Ascultaţi-mă pe mine, domnule comisar, se amestecă la rîndul lui Bonacieux, nu mai încape nici o îndoială în privinţa asta. Domnul d'Artagnan e chiriaşul meu, aşa că, deşi nu-şi plăteşte chiria, sau poate tocmai din pricina asta, e firesc să-l cunosc. Domnul d'Artagnan e un tînăr abia de vreo nouăsprezece sau douăzeci de ani, iar domnul are pe puţin treizeci. Domnul d'Artagnan face parte din gărzile domnului des Essarts, pe cînd domnia-sa e din compania muşchetarilor domnului de Tréville. Priviţi uniforma, domnule comisar, priviţi uniforma.

— Aşa e, mormăi comisarul, ducă-se naibii, aşa e !

Tocmai atunci uşa se dădu de perete, şi un curier, însoţit de unul dintre paznicii de la intrarea Bastiliei, înmînă comisarului o scrisoare.

— Vai de capul ei ! izbucni comisarul.

— Cum ? Ce e ? De cine vorbiţi ? Cred că nu de nevastă-mea !

— Ba tocmai de ea ! Uite că ţi s-a înfundat acum !

— Cum asta ? ! strigă negustorul, scos din minţi, vă rog spuneţi-mi şi mie pentru ce să mi se pună în spinare ce face nevastă-mea, cîtă vreme eu sînt la închisoare.

— Pentru că ce face acum e urmarea unei urzeli pe care aţi ticluit-o împreună, a unei urzeli drăceşti !

— Vă jur, domnule comisar, că greşiţi amarnic ; vă jur că n-am habar de ce trebuia să facă nevastă-mea, că sînt cu totul străin de tot ce a făcut, iar dac-a făcut prostii, mă lepăd de ea, o fac de ocară, o afurisesc.

— Uf ! Ce om ! spuse Athos comisarului, dacă nu mai aveţi nevoie de mine, atunci trimiteţi-mă de-aici. Prea e plicticos domnul Bonacieux al dumneavoastră.

— Duceţi-i îndărăt pe arestaţi în celulele lor, porunci comisarul, arătînd cu aceeaşi mişcare pe Athos şi Bonacieux, şi păziţi-i mai straşnic ca oricînd.

— Totuşi, spuse Athos, liniştit ca de obicei, dacă aveţi treabă cu domnul d'Artagnan, nu prea văd cum aş putea să-i ţin eu locul.

— Faceţi ce-am spus ! răcni comisarul, şi să vă ţineţi gura ! Aţi înţeles ?

Athos îşi urmă paznicii, ridicînd din umeri, iar celălalt, văicărîndu-se atît de jalnic, încît ar fi muiat şi inima unui tigru.

Bonacieux a fost dus în aceeaşi celulă în care-şi petrecuse noaptea, şi lăsat acolo toată ziua. Aşa că toată ziua Bonacieux s-a văicărit ca un adevărat negustor, nefiind în stare să ţină spada în mînă, după cum ne-a spus-o chiar el.

Seara, cam pe la nouă, cînd se hotărîse tocmai să se urce în pat, auzi paşi prin gang. Paşii se apropiau de celula lui, uşa se deschise, şi paznicii se iviră în prag.

— Urmează-mă, îi porunci un ofiţer de poliţie care intrase în urma paznicilor.

— Să vă urmez ! strigă Bonacieux, să vă urmez la ora asta ! şi unde anume, Doamne-Dumnezeule ?

— Acolo unde avem poruncă să te ducem.

— Dar ăsta nu-i un răspuns.

— E totuşi singurul pe care putem să ţi-l dăm.

— Of, Doamne-Dumnezeule ! se jelui bietul negustor, de data asta s-a sfîrşit cu mine !

Şi, fără nici o împotrivire, urmă în chip mecanic pe ostaşii sosiţi ca să-l ridice.

Străbătu acelaşi gang pe unde venise, trecu întîi printr-o curte, apoi printr-un al doilea corp de clădiri ; în sfîrşit, la poartă zări o trăsură înconjurată de patru ostaşi călări. Îl urcară în trăsură ; ofiţerul de poliţie se aşeză lîngă el, uşa trăsurii fu încuiată cu cheia şi amîndoi se treziră într-un soi de închisoare pe roate.

Trăsura se urni din loc, încet-încet, ca un dric. Printre gratiile zăvorîte arestatul zărea casele şi caldarîmul, atîta tot ; dar ca un adevărat parizian, Bonacieux recunoştea fiecare stradă după stîlpi, după firme, după felinare. Cînd să ajungă în dreptul Sfîntului Paul, locul unde ispăşeau condamnaţii Bastiliei, simţi că-i gata să leşine şi îşi făcu de două ori semnul crucii. Crezuse că trăsura se opreşte acolo. Dar trăsura trecu mai departe.

Ceva mai încolo, începu iarăşi să dîrdîie de groază, cînd o apucară de-a lungul cimitirului Sfîntului Ion, unde erau înmormîntaţi criminalii împotriva statului. Un singur lucru îl mai liniştea : înainte de a fi îngropaţi, condamnaţilor li se tăia de obicei capul. Dar capul lui mai era încă pe umeri. Cînd văzu însă că trăsura o apucă spre Plâce de Grève, cînd zări acoperişurile ţuguiate ale primăriei, cînd îşi dădu seama că trăsura trece sub arcadă, îşi închipui că se şi sfîrşise cu el ; vru să se spovedească ofiţerului de poliţie şi, întîmpinînd împotrivire, scoase nişte urlete atît de cumplite, încît acesta îl ameninţă că, de va mai răcni aşa, îi va pune căluşul în gură.

Această ameninţare îl mai linişti pe Bonacieux ; dacă ar fi fost executat în Plâce de Grève, ar fi fost de prisos să i se mai pună căluş, căci ajunseseră în preajma locului de execuţie. Într-adevăr, trăsura trecu de piaţa blestemată, fără a se opri. Mai rămînea de temut doar acea Croix du Trahoir, şi trăsura o luase tocmai într-acolo.

De data asta nu mai încăpea nici o îndoială : în piaţa Croix du Trahoir ispăşeau criminalii de rînd ; Bonacieux se mîngîiase cu gîndul că lui i s-ar cuveni sau piaţa Sfîntului Paul, sau Plâce de Grève. Aşadar, aici în piaţa Croix du Trahoir se va sfîrşi cu călătoria şi cu soarta lui ! Nu putea zări încă nefericita aceea de cruce, dar parcă o simţea ieşindu-i în întîmpinare. La vreo douăzeci de paşi de locul execuţiei, a auzit larmă, şi trăsura s-a oprit. Era mai mult decît putea îndura bietul Bonacieux, zdrobit de nesfîrşitele emoţii prin care trecuse ; deodată a scos un geamăt uşor, ce putea fi luat drept ultimul oftat al unui muribund, şi şi-a pierdut cunoştinţa.

CAPITOLUL XIV

Omul din Meung

Mulţimea se strînsese acolo nu pentru a aştepta pe un om care trebuia să fie spînzurat, ci pentru a se zgîi la unul care fusese spînzurat.

După ce se opri o clipă, trăsura o porni din nou, străbătu gloata, îşi urmă drumul, o apucă pe strada Saint-Honoré, cîrmi pe strada Bons-Enfants şi se opri în faţa unei porţi joase.

Poarta se deschise ; doi paznici îl primiră în braţe pe Bonacieux, sprijinit de ofiţerul de poliţie ; îl împinseră pe o alee, îl puseră să urce o scară şi îl lăsară într-o anticameră.

Făcuse toate mişcările în chip mecanic.

Umblase aşa cum se umblă în vis ; zărise toate lucrurile ca prin ceaţă ; urechile lui prinseseră sunete, fără însă a le înţelege ; ar fi putut să-l execute în clipa aceea şi n-ar fi făcut nici o mişcare ca să se apere, n-ar fi scos un singur strigăt ca să ceară îndurare.

Rămase astfel pe banchetă, cu spinarea rezemată de zid şi cu braţele atîrnate, în locul unde-l puseseră paznicii.

Totuşi, privind în jurul lui, nu zări nici un obiect ameninţător, nimic nu arăta că l-ar paşte vreo primejdie adevărată ; bancheta era destul de moale, pereţii acoperiţi cu o frumoasă piele de Cordova, perdele mari din damasc roşu fîlfîiau în faţa ferestrei, strînse în şnururi de aur ; începu să priceapă, încet-încet, că spaima lui era fără rost şi încercă să-şi mişte capul la dreapta şi la stînga, în jos şi în sus. Văzînd că nimeni nu se împotriveşte acestor mişcări, îşi simţi inima venindu-i la loc şi îndrăzni să-şi mişte un picior, apoi pe celălalt ; în sfîrşit, sprijinindu-se cu amîndouă mîinile, se ridică de pe banchetă şi văzu că poate sta în picioare.

Tocmai atunci, un ofiţer, cu chipul blînd, deschise o uşă, în vreme ce schimba cîteva cuvinte cu cineva din camera alăturată ; se întoarse apoi către arestat :

— Dumneata eşti numitul Bonacieux ? întrebă el.

— Da, domnule ofiţer, îngăimă negustorul de mărunţişuri, mai mult mort decît viu, sluga dumneavoastră.

— Intră, zise ofiţerul.

Şi se dădu în lături, ca celălalt să poată trece. Negustorul se supuse fără a crîcni şi intră în camera unde s-ar fi zis că era aşteptat.

Era un cabinet mare, cu pereţii împodobiţi cu arme de atac şi apărare, cu ferestrele închise, cu aerul înăbuşitor şi în care se făcuse foc, deşi nu trecuse încă luna septembrie. O masă pătrată, acoperită cu cărţi şi hîrtii, peste care fusese întins un uriaş plan al oraşului La Rochelle, ocupa mijlocul încăperii.

În picioare, în faţa căminului, stătea un bărbat de talie mijlocie, cu ţinută mîndră şi aleasă, cu ochi pătrunzători, cu fruntea largă, cu faţa uscăţivă, prelungită încă printr-un cioc ascuţit, pe care-l întregea o pereche de mustăţi. Cu toate că bărbatul

n-avea decît treizeci şi şase sau treizeci şi şapte de ani, părul, mustaţa şi ciocul erau cărunte. Chiar fără spadă, avea înfăţişare de războinic, iar cizmele-i din piele de bivol, uşor prăfuite, arătau că în ziua aceea călărise.

Acest bărbat era Armand-Jean Duplessis, cardinal de Richelieu, dar nu aşa cum ne este înfăţişat de obicei, cocîrjat ca un moşneag, suferind ca un mucenic, cu trupul istovit, cu vocea stinsă, îngropat într-un fotoliu uriaş ca într-un mormînt deschis înainte de vreme şi nemaitrăind decît prin puterea eternă a gîndirii sale, ci aşa cum arăta într-adevăr pe vremea aceea, adică un cavaler iscusit şi curtenitor, firav la trup, dar tare prin acea putere lăuntrică, datorită căreia a putut fi unul dintre cei mai aleşi bărbaţi care au trăit vreodată ; pregătindu-se, în sfîrşit — după ce-l sprijinise pe ducele de Nevers în ducatul său din Mantua şi după ce cucerise Nimes, Castres şi Uzès —, pregătindu-se să-i alunge pe englezi din insula Ré şi să înceapă asediul oraşului La Rochelle.

La prima vedere, aşadar, nimic din înfăţişare nu-l trăda pe cardinal şi ar fi fost cu neputinţă acelora care nu-l văzuseră la faţă să ghicească înaintea cui se aflau.

Bietul negustor rămăsese în picioare la uşă, în vreme ce ochii înaltului dregător, mai sus-zugrăvit, se pironeau asupra lui, de parcă ar fi vrut să-l sfredelească pînă în străfunduri.

— El e acel Bonacieux ? a întrebat după o clipă de tăcere.

— Da, monseniore, răspunse ofiţerul.

— Bine, dă-mi hîrtiile de colo şi lasă-ne singuri.

Ofiţerul luă de pe masă hîrtiile arătate, le înmînă celui care i le ceruse, se înclină pînă la pămînt şi ieşi.

Bonacieux își dădu seama că acele hîrtii erau interogatoriile ce-i fuseseră luate la Bastilia. Cînd și cînd bărbatul din fața căminului își ridica ochii de pe hîrtii și-i împlînta, ca două pumnale, pînă în străfundul inimii sărmanului negustor.

După zece minute de citit și zece secunde de cercetare, cardinalul era lămurit.

„Căpățîna asta n-a conspirat în viața ei, murmură el, totuși, să mai vedem."

— Ești învinuit de înaltă trădare, începu cardinalul, răspicat.

— Mi s-a mai spus asta, monseniore, se tîngui Bonacieux, dîndu-i și el anchetatorului titlul pe care-l i-l dăduse ofițerul, dar vă jur că n-am habar de așa ceva.

Cardinalul își opri un zîmbet.

— Ai uneltit împreună cu soția dumitale, cu doamna de Chevreuse și cu milord, duce de Buckingham.

— Adevărat, monseniore, am auzit în gura ei numele astea.

— Și cu ce prilej?

— Zicea că domnul cardinal de Richelieu l-a ademenit pe ducele de Buchingham să vină la Paris, ca să-l dea gata, și o dată cu el s-o dea gata și pe regină.

— A spus ea așa? se răsti cardinalul, scos din sărite.

— Da, monseniore, dar eu i-am spus că nu face bine că vorbește asemenea lucruri și că eminența-sa nu-i în stare să...

— Gura, nătărăule! îi tăie vorba cardinalul.

— Așa mi-a răspuns și nevastă-mea, monseniore.

— Știi cine ți-a răpit soția?

— Nu știu, monseniore.

— Și nici nu bănuiești?

— Ba da, monseniore, dar mi se pare că bănuielile mele l-au cam necăjit pe domnul comisar, așa că nu le mai am.

— Soția dumitale a fugit; știai asta?

— Nu, monseniore, am aflat abia în închisoare și tot prin domnul comisar, care e un om foarte cumsecade.

Cardinalul își stăpîni alt zîmbet.

— Va să zică nu mai știi nimic despre soția dumitale după ce a fugit?

— Nu mai știu nimic, monseniore, dar eu zic că s-o fi întors la Luvru.

— Azi-noapte la unu nu se întorsese încă.

— Ah! Dumnezeule! Dar ce-o mai fi atunci cu ea?

— Aflăm noi, fii pe pace; nimic nu i se poate ascunde cardinalului; cardinalul știe tot.

— În cazul ăsta, monseniore, credeți că domnul cardinal va binevoi să-mi spună și mie ce-o mai fi cu nevastă-mea?

— Poate că da; dar mai întîi trebuie să mărturisești tot ce știi în privința legăturilor dintre soția dumitale și doamna de Chevreuse.

— Dar, monseniore, habar n-am, n-am văzut-o niciodată.

— Cînd te duceai după soția dumitale la Luvru, ea se întorcea de-a dreptul acasă?

— Aproape niciodată, avea treabă cu niște negustori de pînzeturi și o duceam la ei.

— Și cîți negustori de pînzeturi erau?

— Doi, monseniore.

— Unde locuiesc?

— Unul pe strada Vaugirard, celălalt pe strada La Harpe.

— Intrai și dumneata cu dînsa la ei?

— Niciodată, monseniore, o așteptam la ușă.

— Şi ce spunea ca s-o laşi să intre aşa, singură ?
— Nu spunea nimic ; îmi zicea s-o aştept şi eu o aşteptam.
— Eşti un soţ îndatoritor, scumpul meu domn Bonacieux, observă cardinalul.
„Mi-a spus «scumpul meu domn», gîndi în sinea lui negustorul ; drace, lucrurile merg bine !"
— Ai recunoaşte uşile acelea ?
— Da.
— Ştii numerele caselor ?
— Da.
— Care anume ?
— Nr. 25 în strada Vaugirard ; nr. 75 în strada La Harpe.
— Bine, încuviinţă cardinalul.
Spunînd acestea, a luat un clopoţel de argint şi a sunat ; ofiţerul intră din nou.
— Du-te şi caută-l pe Rochefort, îi şopti el, şi dacă s-a întors, să vină îndată la mine.
— Contele e aici, vesti ofiţerul, şi cere stăruitor să vorbească eminenţei-voastre.
„Eminenţei-voastre" ! murmură Bonacieux, care cunoştea acest titlu ce se dădea de obicei cardinalului : „Eminenţa-voastră" !
— Să vină, atunci, să vină ! porunci nerăbdător Richelieu.
Ofiţerul se repezi afară, cu graba pe care slujitorii cardinalului o puneau, totdeauna, ca să-i îndeplinească poruncile.
„Eminenţei-voastre" ! murmură Bonacieux, holbîndu-şi năucit ochii.
Abia plecase ofiţerul, şi uşa se deschise iarăşi, lăsînd să pătrundă în cameră un nou oaspete.
— El e ! strigă Bonacieux.
— Care el ? întrebă cardinalul.
— Care mi-a răpit nevasta.

Cardinalul sună iarăşi. Ofiţerul se ivi în prag.
— Daţi-l în primire celor doi paznici şi să aştepte acolo pînă ce-l voi chema iarăşi.
— Nu, monseniore, nu, nu e el ! se repezi Bonacieux, m-am înşelat, e cu totul altul ; nici nu-i seamănă ; dumnealui e om cumsecade.
— Luaţi-l de aici pe nătărăul ăsta ! porunci cardinalul.
Ofiţerul îl apucă pe Bonacieux de subsuoară şi-l duse pînă în anticameră, unde-l dădu iarăşi celor doi paznici.
Noul-sosit îl urmări nerăbdător cu privirea pe Bonacieux pînă cînd ieşi din cameră şi, îndată ce uşa se închise în urma lui, se apropie de cardinal şi-i spuse :
— S-au văzut.
— Cine ? întrebă eminenţa-sa.
— Ea şi el.
— Regina şi ducele ? întrebă Richelieu.
— Da.
— Unde ?
— La Luvru.
— Eşti sigur ?
— Cît se poate de sigur.
— De unde ştii ?
— De la doamna de Lannoy, care, după cum ştiţi, este cu totul credincioasă eminenţei-voastre.
— Şi de ce n-a spus numaidecît ?
— Fie din întîmplare, fie de teamă ; regina a pus pe doamna de Surgis să se culce în camera ei şi a păzit-o toată ziua.
— Bine, sîntem învinşi. Dar n-o să ne dăm bătuţi !
— Vă voi ajuta din toată inima, monseniore, fiţi pe pace !
— Cum s-au petrecut lucrurile ?

— La douăsprezece şi jumătate noaptea regina era cu însoţitoarele ei.

— Unde?

— În dormitor.

— Bine.

— Cînd, iată că i se aduce o batistă din partea doamnei care îngrijeşte de lenjerie.

— Pe urmă?

— Deodată, regina a părut foarte tulburată şi, cu tot fardul care-i acoperea faţa, a pălit.

— Pe urmă, pe urmă?

— S-a ridicat şi, cu vocea schimbată, a spus: „Doamnelor, aşteptaţi-mă zece minute; mă întorc". A deschis apoi uşa dormitorului şi a ieşit.

— De ce n-a venit doamna de Lannoy chiar atunci ca să te înştiinţeze?

— Nu era încă nimic sigur; de altfel, regina spusese: „Doamnelor, aşteptaţi-mă", şi ea n-ar fi îndrăznit să iasă din cuvîntul reginei.

— Cît timp a lipsit regina din cameră?

— Trei sferturi de oră.

— Nici una din doamnele de onoare n-o însoţea?

— Numai *doña* Estefania.

— După aceea s-a întors?

— Da, dar ca să ia o casetă din lemn de trandafir cu iniţialele ei, apoi a ieşit îndată.

— Cînd s-a întors, a adus înapoi caseta?

— Nu.

— Doamna de Lannoy ştie ce se află în caseta aceea?

— Da, eghileţii[1] în diamante pe care majestatea-sa i-a dăruit reginei.

— Va să zică s-a întors fără caseţă?

[1] Colier făcut din ciucuri (eghileţi) încrustaţi cu pietre scumpe.

— Da.

— Şi doamna de Lannoy crede că regina i-a dat-o lui Buckingham?

— E chiar convinsă.

— Cum aşa?

— În cursul zilei, doamna de Lannoy, în calitatea ei de doamnă care are în grijă îmbrăcămintea reginei, a căutat caseta şi, negăsind-o, a făcut pe îngrijorata; în cele din urmă a întrebat-o pe regină dacă nu ştie unde e caseta.

— Şi atunci regina...

— Regina s-a făcut roşie ca focul şi a răspuns că-şi stricase în ajun unul din ciucuri şi l-a trimis giuvaergiului să-l dreagă.

— Să treacă cineva pe acolo ca să vadă dacă e sau nu adevărat.

— Am trecut eu.

— Ce zice giuvaergiul?

— Giuvaergiul n-are habar.

— Bine! Bine! Rochefort, totul nu-i încă pierdut; ba poate... poate că e mai bine aşa!

— Şi ceea ce nu pun la îndoială e că geniul eminenţei-voastre...

— Va şti să îndrepte gugumăniile slujitorului său, nu-i aşa?

— E tocmai ceea ce vroiam să spun dacă eminenţa-voastră m-ar fi lăsat să sfîrşesc.

— Acum ştii unde se ascundeau ducesa de Chevreuse şi ducele de Buckingham?

— Nu, monseniore, în privinţa asta oamenii mei n-au putut să-mi spună nimic sigur.

— Uite că eu ştiu.

— Dumneavoastră, monseniore?

— Da, sau măcar bănuiesc. Unul stătea pe strada Vaugirard nr. 25, iar celălalt pe strada La Harpe nr. 75.

— Doreşte eminenţa-voastră să trimit să-i aresteze pe amîndoi?

— Ar fi prea tîrziu, trebuie să fi plecat.

— Totuşi, am putea cerceta.

— Ia zece oameni din garda mea şi să scotocească amîndouă casele.

— Alerg, monseniore.

Rochefort ieşi ca un vîrtej.

Rămas singur, cardinalul stătu o clipă pe gînduri, apoi sună a treia oară.

Acelaşi ofiţer se ivi iarăşi.

— Să intre arestatul, porunci cardinalul.

Jupîn Bonacieux fu adus din nou şi, la un semn al cardinalului, ofiţerul se retrase.

— M-ai înşelat, spuse cu asprime cardinalul.

— Eu? strigă Bonacieux, eu să înşel pe eminenţa-voastră?!

— Soţia dumitale, cînd se ducea în strada Vaugirard şi în strada La Harpe, nu se ducea la negustori de pînzeturi.

— Dar atunci, la cine se ducea, doamne sfinte?

— Se ducea la ducesa de Chevreuse şi la ducele de Buckingham.

— Aşa e, zise Bonacieux, căutînd să-şi adune amintirile; da, chiar aşa. Eminenţa-voastră are dreptate. Eu i-am spus de multe ori neveste-mi că-i de mirare ca nişte negustori de pînză să stea în asemenea case, în case fără firme, şi de fiecare dată ea se pornea pe rîs. Vai, monseniore, urmă Bonacieux, aruncîndu-se la picioarele eminenţei, vai, cum se vede că sînteţi cardinalul, marele cardinal, omul de geniu pe care toată lumea îl ridică în slăvi!

Oricît de ieftină era această izbîndă asupra unui om de rînd ca Bonacieux, totuşi cardinalul s-a bucurat o clipă; şi numaidecît, ca şi cum un nou

gînd i-ar fi răsărit în minte, pe buze i-a fluturat un surîs; întinse negustorului mîna, spunîndu-i:

— Ridică-te, prietene, eşti un om de treabă.

— Cardinalul mi-a întins mîna, am atins mîna marelui om! strigă Bonacieux; înălţimea-sa mi-a spus: „prietene"!

— Da, prietene, da — urmă cardinalul, cu acel ton părintesc pe care şi-l lua uneori, dar care nu putea păcăli decît pe cei care nu-l cunoşteau — şi fiindcă ai fost bănuit pe nedrept, uite, ţi se cuvine o despăgubire. Ia punga asta cu o sută de pistoli, şi iartă-mă.

— Să vă iert eu, monseniore! zise Bonacieux, codindu-se să ia punga, de teamă ca aşa-zisul dar să nu fie decît o glumă. Aveţi tot dreptul să porunciţi arestarea mea, aveţi dreptul să puneţi să mă schingiuiască, aveţi dreptul să mă trimiteţi la spînzurătoare: sînteţi stăpînul şi nici n-aş fi putut crîcni măcar. Să vă iert eu pe dumneavoastră, monseniore! Vai, dar cum vă puteţi gîndi la aşa ceva!

— Ah! dragă domnule Bonacieux, ştii să fii mărinimos, îmi dau seama şi-ţi mulţumesc. Atunci vei lua punga şi vei pleca nu prea nemulţumit de aici, nu-i aşa?

— Plec fericit, monseniore.

— Adio, deci, sau, mai curînd, la revedere, căci sper să ne mai vedem.

— De cîte ori veţi dori, monseniore, sînt la ordinele eminenţei-voastre.

— O să fie destul de des, fii pe pace; m-a încîntat nespus convorbirea cu dumneata.

— Vai, monseniore!

— La revedere, domnule Bonacieux, la revedere.

Cardinalul îi făcu un semn cu mîna, la care Bonacieux răspunse cu o plecăciune pînă la pămînt; apoi

ieşi de-a-ndaratelea şi, cînd ajunse în anticameră, cardinalul îl auzi ţipînd cît îl ţinea gura: „Trăiască monseniorul! Trăiască eminenţa-sa! Trăiască marele cardinal!"

Prelatul ascultă zîmbind această gălăgioasă trîmbiţare a unor simţăminte înflăcărate, apoi, cînd strigătele lui Bonacieux se pierdură în depărtare, a murmurat: „Bine, iată un om care de aci încolo îşi va da viaţa pentru mine."

Şi cardinalul începu să cerceteze cu mare încordare harta oraşului La Rochelle, care, după cum am mai spus, se afla întinsă pe biroul lui; însemna cu un creion linia pe unde trebuia să treacă peste optsprezece luni faimosul dig ce avea să închidă portul cetăţii asediate.

În vreme ce stătea adîncit în planurile lui strategice, uşa se deschise şi intră Rochefort.

— Ei, cum e? întrebă repede cardinalul, ridicîndu-se cu o grabă ce dovedea cît de însemnată era pentru el însărcinarea încredinţată contelui.

— Iată cum e, răspunse acesta, în casele amintite de eminenţa-voastră au locuit, într-adevăr, o tînără de douăzeci şi şase — douăzeci şi opt de ani, şi un bărbat de treizeci şi cinci — patruzeci de ani; cea dintîi, patru zile, şi al doilea, cinci zile, dar femeia a plecat astă-noapte, iar bărbatul azi de dimineaţă.

— Ei erau! strigă cardinalul, privind pendula, acum însă e prea tîrziu să trimitem după dînşii; ducesa este la Tours, şi ducele la Boulogne. O să le luăm urma la Londra.

— Care e porunca eminenţei-voastre?

— Nici un cuvînt despre cele întîmplate: regina să rămînă la adăpost de orice, să nu simtă că-i cunoaştem taina; să creadă că sîntem pe urmele unei uneltiri oarecare. Trimite-mi pe ministrul justiţiei, pe Séguier.

— Şi cu omul acela ce-a făcut eminenţa-voastră?

— Cu care om? întrebă cardinalul.

— Cu acel Bonacieux.

— Am făcut din el tot ce se putea face. Am făcut din el spionul soţiei lui.

Contele de Rochefort se înclină, în semn de admiraţie pentru neîntrecuta înţelepciune a stăpînului, şi se retrase.

Rămas singur, cardinalul se aşeză iarăşi, scrise o scrisoare pe care o pecetlui cu sigiliul său personal; apoi sună. Ofiţerul pătrunse în cameră, pentru a patra oară.

— Să vină Vitray, porunci el, şi spune-i să se pregătească de drum.

Peste cîteva clipe, bărbatul care fusese chemat se şi înfăţişă, gata de călătorie, cu cizme şi pinteni.

— Vitray, îi spuse cardinalul, vei pleca numaidecît la Londra. Nu te vei opri de loc în drum; scrisoarea asta e pentru Milady, şi i-o vei da în mînă. Uite un bon de două sute de pistoli; treci pe la vistiernicul meu şi încasează-i. Vei mai primi tot pe atîta dacă te întorci în şase zile şi-ţi duci la bun sfîrşit însărcinarea.

Trimisul cardinalului se înclină, fără a scoate o vorbă, luă scrisoarea, bonul de două sute de pistoli şi ieşi.

Iată cuprinsul scrisorii:

„Milady,

Luaţi parte la primul bal la care va fi de faţă ducele de Buckingham. El va purta la haină doisprezece eghileţi în diamante; apropiaţi-vă de el şi tăiaţi doi eghileţi.

De îndată ce aceste giuvaere vor fi în stăpînirea dumneavoastră, daţi-mi de ştire."

CAPITOLUL XV

Magistraţi şi militari

A doua zi după aceste întîmplări, văzînd că Athos nu se arată, d'Artagnan şi Porthos au adus la cunoştinţă domnului de Tréville dispariţia prietenului lor. Cît priveşte pe Aramis, el ceruse o învoire de cinci zile şi mergea zvonul că se află la Rouen, pentru treburi familiare.

Domnul de Tréville era părintele ostaşilor lui. Cel mai neînsemnat şi mai necunoscut dintre ei, dacă purta uniforma de muşchetar, putea fi sigur de ajutorul şi de sprijinul căpitanului, ca şi cum acesta ar fi fost propriul său frate.

Se duse deci, numaidecît, la procurorul general. Chemat în grabă, ofiţerul care comanda corpul de gardă de la Croix-Rouge lămuri că deocamdată Athos se afla găzduit la închisoarea de la Fort-l'Évêque.

Athos trecuse prin toate încercările la care am văzut că fusese supus şi Bonacieux.

Cunoaştem scena confruntării dintre cei doi deţinuţi. Athos, care pînă atunci tăcuse chitic, de teamă ca d'Artagnan, hărţuit la rîndul lui, să nu fi avut răgazul trebuincios, mărturisi din clipa aceea că numele lui e Athos, şi nu d'Artagnan.

Adăugă că nu cunoaşte nici pe domnul, nici pe doamna Bonacieux, că nu vorbise niciodată nici cu unul, nici cu celălalt; că venise cam pe la zece seara la prietenul lui, domnul d'Artagnan, şi că pînă atunci fusese la domnul de Tréville, unde luase masa de seară; douăzeci de martori, adăugă el, pot să facă dovada, şi dădu numele mai multor gentilomi de seamă, printre care domnul duce de La Trémouille.

Al doilea comisar rămase tot atît de uluit ca şi primul faţă de declaraţia simplă şi hotărîtă a acestui muşchetar, pe care ar fi fost bucuros să se răzbune, aşa cum le place atît de mult magistraţilor de cîte ori le cad în mînă militari; dar numele domnului de Tréville şi al domnului duce de La Trémouille îndemnau la chibzuială.

Athos a fost trimis, de asemenea acasă, la cardinal, dar, din nefericire, cardinalul se afla la palatul Luvru, la suveran.

Tocmai atunci domnul de Tréville, care părăsise pe procurorul general şi pe comandantul închisorii Fort-l'Évêque, fără să-l fi putut găsi pe Athos, sosi şi el la majestatea-sa.

Fiind căpitan al muşchetarilor, domnul de Tréville putea intra la rege oricînd.

Se ştie ce bănuieli avea regele împotriva reginei, bănuieli pe care cardinalul le ţinea mereu treze; cînd era vorba de intrigă, acesta se ferea mai mult de femei decît de bărbaţi. Una din pricinile de seamă ale acestor bănuieli era mai ales prietenia Annei de Austria pentru doamna de Chevreuse. Aceste două femei îl neliniştea mai mult decît războaiele cu spaniolii, mai mult decît neînţelegerile cu Anglia sau greutăţile financiare prin care trecea Franţa. În ochii şi în sufletul lui, doamna de Chevreuse slujea pe regină nu numai în intrigile politice, dar, ceea ce-l chinuia mai tare, şi în cele de dragoste.

La primele cuvinte rostite de cardinal despre doamna de Chevreuse, pe care toţi o credeau la Tours, în surghiun, dar care venise la Paris, şi vreme de cinci zile, cît stătuse în oraş, poliţia îi pierduse urma, regele îşi ieşi din fire. Plin de toane şi necredincios, regele ţinea să fie poreclit *Ludovic cel Drept* şi *Ludovic cel Cast*. Posteritatea va înţelege cu greu această fire, pe care istoria o tălmăceşte numai prin fapte, şi niciodată prin înlănţuiri de judecată.

Cînd cardinalul adăugă că nu numai doamna de Chevreuse venise la Paris, dar că regina avea iarăşi legături cu ea printr-una din acele întocmiri misterioase care pe atunci se numea o cabală, cînd destăinui regelui că el, cardinalul, era tocmai gata să descurce ţiele încîlcite ale urzelilor, dar, din nefericire, tocmai cînd trimisul reginei pe lîngă surghiunită putea fi prins asupra faptului, împreună cu toate dovezile, un muşchetar îndrăznise să curme cursul justiţiei, năpustindu-se cu spada în mînă asupra unor vrednici slujitori ai legii, care primiseră sarcina să cerceteze nepărtinitor toată chestiunea numai pentru a o aduce regelui la cunoştinţă, Ludovic al XIII-lea nu se mai putu stăpîni; făcu un pas spre apartamentul reginei, pradă acelei cumplite mînii mute, care, cînd îl năpădea, împingea pe acest suveran la cea mai crîncenă cruzime.

Şi totuşi cardinalul nu pomenise încă nici un cuvînt despre ducele de Buckingham.

Tocmai atunci intră şi domnul de Tréville, rece, cuviincios, într-o ţinută fără cusur.

Prezenţa cardinalului şi chipul tulburat al regelui îl făcură pe domnul de Tréville să bănuiască ceea ce se petrecuse. Şi se simţi deodată la fel de tare ca Samson în faţa filistenilor.

Ludovic al XIII-lea pusese tocmai mîna pe clanţa uşii; la zgomotul ce-l făcuse domnul de Tréville intrînd, se întoarse.

— Vii la vreme, domnule, îi spuse regele, care nu se putea preface atunci cînd îşi ieşea din fire; frumoase lucruri aflu despre muşchetarii dumitale.

— Şi eu, răspunse cu răceală domnul de Tréville, am venit să destăinuiesc majestăţii-voastre lucruri frumoase despre magistraţii săi.

— Poftim? întrebă regele, dispreţuitor.

— Am cinstea să aduc la cunoştinţa majestăţii-voastre, urmă Tréville pe acelaşi ton, că o liotă de procurori, de comisari şi de poliţişti, oameni poate vrednici de stimă, dar, pare-se, grozav de înverşunaţi împotriva uniformei militare, şi-au îngăduit să aresteze într-o casă, apoi să tîrască în plină stradă şi să arunce în închisoarea de la Fort-l'Évêque, şi toate astea pe temeiul unui ordin pe care n-au vrut să mi-l arate, pe unul dintre muşchetarii mei, sau mai curînd ai voştri, sire, cu o purtare fără de pată, cu o reputaţie aproape ilustră şi pe care majestatea-voastră chiar îl preţuieşte: e domnul Athos.

— Athos, zise regele, mecanic, da, într-adevăr cunosc numele ăsta.

— Să binevoiască majestatea-voastră să şi-l amintească; domnul Athos este muşchetarul care în duelul acela de pomină a avut nenorocirea să rănească grav pe domnul de Cahusac. Şi pentru că veni vorba, monseniore, urmă de Tréville, întorcîndu-se spre cardinal, domnul de Cahusac e pe deplin însănătoşit, nu-i aşa?

— Mulţumesc, răspunse cardinalul, muşcîndu-şi buzele de mînie.

— Domnul Athos se dusese deci să vadă pe unul dintre prietenii lui, care lipsea atunci de acasă, urmă domnul de Tréville, un tînăr bearnez, cadet în com-

pania domnului des Essarts, din gărzile majestății-sale ; dar abia apucase să intre în camera prietenului și să ia o carte ca să-l aștepte, că un cîrd întreg de zbiri și de soldați, amestecați de-a valma, au luat casa cu asalt și au spart mai multe uși...

Cardinalul făcu regelui un semn cu mîna, vrînd să-i spună : „Știți, era pentru chestiunea despre care v-am vorbit".

— Cunoaștem toate astea, răspunse regele, au fost făcute în folosul nostru.

— Atunci, urmă Tréville, tot în folosul majestății-voastre au arestat pe unul dintre mușchetarii mei, nevinovat, l-au pus între două străji ca pe-un tîlhar și l-au plimbat prin mijlocul unei gloate obraznice pe acest bărbat ales, care și-a vărsat de zece ori sîngele pentru majestatea-voastră și care este gata să și-l mai verse și de azi înainte ?

— Cum se poate ! murmură regele, mișcat, lucrurile s-au petrecut chiar așa ?

— Domnul de Tréville nu spune, adăugă cardinalul, cu cel mai deplin sînge rece, că acest mușchetar nevinovat, acest bărbat atît de ales își înfipsese spada cu un ceas mai devreme în patru comisari instructori, delegați de mine să ancheteze o chestiune de cea mai mare însemnătate.

— Desfid pe eminența-voastră să-și dovedească spusele, se împotrivi domnul de Tréville, cu o sinceritate de gascon neaoș și cu o asprime de militar, căci, cu un ceas mai devreme, domnul Athos, care, trebuie să destăinuiesc majestății-voastre, e de neam mare, îmi făcea cinstea să discute în salonul locuinței mele cu ducele de La Trémouille și cu contele de Châlus, care luaseră masa la mine.

Regele îl privi pe cardinal.

— Un proces-verbal stă mărturie, răspunse cu glas tare cardinalul, la întrebarea mută a regelui, nenorociții aceia au întocmit unul pe care mi-am luat îngăduința să-l înmînez majestății-voastre.

— Un proces-verbal al magistraților face mai mult decît cuvîntul de cinste al unui militar ? întrebă mîndru Tréville.

— Haide, haide, Tréville, încetează odată, îi spuse regele.

— Dacă eminența-sa are unele bănuieli cu privire la vreunul dintre mușchetarii mei, urmă Tréville, justiția domnului cardinal este destul de cunoscută ca să cer chiar eu o anchetă.

— În casa unde a avut loc această descindere a justiției, urmă cardinalul, cu același sînge rece, locuiește, mi se pare, un bearnez, prieten cu mușchetarul.

— Eminența-voastră dorește să vorbească de domnul d'Artagnan.

— Vreau să vorbesc despre un tînăr pe care-l ocrotiți, domnule de Tréville.

— Da, eminența-voastră, așa și este.

— Nu-l bănuiți oare pe acest tînăr de a fi dat sfaturi rele...

— Domnului Arthos ? unui om care are de două ori vîrsta lui ? întrerupse domnul de Tréville ; nu, monseniore, de altfel, domnul d'Artagnan a petrecut seara la mine acasă.

— Ciudat lucru, se miră cardinalul, toată lumea a petrecut seara la dumneata ?

— Oare eminența-sa pune la îndoială cuvîntul meu ? întrebă Tréville, stacojiu de mînie pînă în vîrful urechilor.

— Nu, ferească sfîntul ! zise cardinalul ; o întrebare numai : la ce oră a fost la dumneata ?

— Pot să răspund lămurit eminenței-voastre că, atunci cînd a intrat la mine, am văzut că pendula

arăta nouă şi jumătate, deşi aş fi crezut că era mai tîrziu.

— Şi la ce oră a plecat de la dumneata?

— La zece şi jumătate, cu un ceas după cele întîmplate.

— Totuşi, răspunse cardinalul, care nu punea o clipă la îndoială buna-credinţă a lui Tréville, dar care simţea că victoria îi scapă din mîini, totuşi, domnul Athos a fost găsit în casa aceea de pe strada Groparilor.

— Şi de cînd un prieten nu are voie să se ducă la prietenul lui? Adică un muşchetar din compania mea n-are voie să aibă legături frăţeşti cu un ostaş din compania domnului des Essarts?

— Nu atunci cînd casa unde se înfrăţeşte cu acest prieten dă de bănuit.

— Aşa e, Tréville, casa aceea e cam deocheată, încuviinţă regele, poate că nu ştiai?

— Într-adevăr, sire, nu ştiam aşa ceva. La urma urmelor, casa poate da de bănuit de sus pînă jos, dar tăgăduiesc că ar avea ceva necurat în partea locuită de domnul d'Artagnan; căci, pot să spun cu tărie, sire, că, aşa cum l-am auzit vorbind, nu se află pe lume slujitor mai credincios majestăţii-sale şi admirator mai înflăcărat al domnului cardinal, ca el.

— Nu e vorba de acel d'Artagnan care l-a rănit într-o zi pe Jussac în întîlnirea aceea nefericită din preajma mănăstirii Carmes-Déchaussés? întrebă regele uitîndu-se la cardinal, care se înroşi de ciudă.

— Şi a doua zi pe Bernajoux. Da, sire, da, chiar aşa, majestatea-voastră ţine bine minte.

— Atunci ce hotărîm? întrebă regele.

— Aceasta priveşte pe majestatea-voastră mai mult decît pe mine, răspunse cardinalul. Eu aş stărui asupra vinovăţiei.

— Şi eu o tăgăduiesc, se împotrivi Tréville. Dar majestatea-sa are judecători, şi aceşti judecători vor hotărî.

— Aşa e, încuviinţă regele, să dăm pricina pe mîna judecătorilor, treaba lor e să judece şi vor judeca.

— Numai că, adăugă Tréville, e păcat ca, în vremile noastre nefericite, viaţa cea mai curată, virtutea cea mai netăgăduită să nu-l scutească pe un om de ocară şi de prigoană. Şi vă pot încredinţa că armata nu va fi prea mulţumită să ştie că poate oricînd pătimi de pe urma unor urzeli de-ale poliţiei.

Cuvîntul era nechibzuit, dar Tréville îi dăduse drumul cu bună-ştiinţă. Aştepta o explozie, căci o dată ce fitilul ia foc, acest foc luminează.

— Urzeli de-ale poliţiei! strigă regele, agăţîndu-se de cuvintele domnului de Tréville, urzeli de-ale poliţiei! Dar ce ştii dumneata în privinţa asta, domnule? Vezi de muşchetarii dumitale şi nu-mi mai bate mie capul. Cine te-ar auzi ar crede că dacă, Doamne fereşte, e arestat un muşchetar, atunci toată Franţa e în primejdie. Ce atîta larmă pentru un muşchetar! O să pun să aresteze zece, nu unul, ei, drăcia dracului! O sută chiar... toată compania... şi nu vreau să crîcnească nimeni.

— Dacă muşchetarii sînt bănuiţi de majestatea-voastră, începu Tréville, muşchetarii sînt vinovaţi; de aceea, sire, sînt gata să vă înapoiez spada mea, căci, după ce i-a învinuit pe ostaşii mei, nu mă îndoiesc că domnul cardinal va sfîrşi prin a mă învinui şi pe mine; aşa că e mai bine să mă predau, pentru a fi alături de domnul Athos, care se află arestat, şi de domnul d'Artagnan, care, desigur, va fi şi el arestat în curînd.

— Cap de gascon, n-o să sfîrşeşti odată? îl opri regele.

— Sire, răspunse Tréville, fără să-şi domolească glasul, porunciţi să-mi fie dat îndărăt muşchetarul sau să fie judecat.

— Va fi judecat, întări cardinalul.

— Cu atît mai bine, căci atunci voi cere majestăţii-sale îngăduinţa să-i fiu chiar eu apărător.

Regele se temu de o izbucnire.

— Dacă eminenţa-sa, spuse el, nu are nimic împotrivă...

Cardinalul pricepu ce urmărea regele şi i-o luă înainte :

— Iertaţi-mă, spuse el, dacă majestatea-voastră crede că judec părtinitor, atunci eu mă retrag.

— Ascultă, zise regele, poţi să juri pe amintirea tatălui meu că domnul Athos se afla la dumneata în timpul isprăvii şi că n-a avut nici un amestec ?

— Jur pe gloriosul vostru tată şi jur pe voi, sire, care sînteţi tot ce iubesc şi slăvesc mai mult pe lume !

— Gîndiţi-vă bine, sire, interveni cardinalul, dacă-i dăm drumul arestatului, nu mai putem descoperi adevărul.

— Domnul Athos va fi gata să răspundă ori de cîte ori magistraţii vor găsi de cuviinţă să-l cerceteze, stărui domnul de Tréville, nu va dezerta, domnule cardinal, fiţi pe pace, răspund eu pentru el.

— Aşa e, nu va dezerta, întări regele. O să-l găsească oricînd, după cum spune şi domnul de Tréville. De altfel, adăugă el cu glas scăzut şi privind rugător spre eminenţa-sa, să nu le răpim încrederea ; e o politică bună.

Această politică a lui Ludovic al XIII-lea îl făcu pe Richelieu să zîmbească.

— Porunciţi, sire, încuviinţă cardinalul, aveţi dreptul de a graţia.

— Dreptul de graţiere nu priveşte decît pe vinovaţi, lămuri Tréville, care nu voia să se dea învins,

iar muşchetarul meu e nevinovat, aşa că nu de iertare e vorba, sire, ci numai de dreptate.

— Şi spui că e la Fort-l'Évêque ? întrebă regele.

— Da, sire, ţinut la secret, într-o celulă, ca un criminal de rînd.

— Drace ! Drace ! murmură regele, ce-i de făcut ?

— Iscăliţi ordinul de punere în libertate şi va fi de ajuns, spuse cardinalul ; eu cred, la fel ca majestatea-voastră, că ne putem bizui din plin pe cuvîntul domnului de Tréville.

Acesta se înclină respectuos, cu o bucurie în care intra şi oarecare teamă ; i-ar fi plăcut mai mult o împotrivire îndîrjită din partea cardinalului decît acea neaşteptată încuviinţare.

Regele iscăli ordinul de punere în libertate, iar Tréville îl luă fără a mai pierde vremea.

Cînd să iasă, cardinalul îi surîse prietenos şi spuse regelui :

— Ce deplină înţelegere domneşte, sire, între căpetenii şi soldaţi, în rîndurile muşchetarilor regali ! Iată ceva care foloseşte în serviciu şi face cinste tuturor.

„Cine ştie ce festă vrea să-mi mai joace, îşi spunea Tréville, nu scapi cu una, cu două din gheara unui om ca el. Dar să ne grăbim, căci regele poate oricînd să se răzgîndească şi, la urma urmelor, e mai greu să bagi iar la Bastilia sau la Fort-l'Évêque pe cineva care a scăpat de acolo decît să ţii închis pe unul care n-a ieşit încă."

Domnul de Tréville pătrunse biruitor la Fort-l'Évêque, unde eliberă pe muşchetarul rămas la fel de liniştit şi de nepăsător ca totdeauna.

Cum îl văzu pe d'Artagnan, îi spuse :

— Ai scăpat ieftin de tot ; asta-i plata pentru lovitura de spadă dată lui Jussac. Mai rămîne cea dată lui Bernajoux, dar nu te culca pe-o ureche.

De altfel, domnul de Tréville avea dreptate să se ferească de cardinal, la gîndul că socoteala nu era încă încheiată, căci îndată ce căpitanul muşchetarilor închise uşa, eminenţa-sa i-a şi strecurat regelui:

— Şi acum, cînd am rămas doar noi doi, o să putem vorbi cum se cuvine, dacă majestatea-voastră îngăduie... Sire, domnul de Buckingham a fost vreme de cinci zile la Paris şi n-a plecat decît azi-dimineaţă.

CAPITOLUL XVI

Domnul Séguier, ministrul Justiţiei, caută de zor clopoţelul, dorind să sune ca odinioară

Este cu neputinţă să-şi închipuie cineva tulburarea lui Ludovic al XIII-lea la auzul acestor cuvinte. Cînd îl văzu schimbînd feţe-feţe, cardinalul îşi dădu seama că, dintr-o singură lovitură, cîştigase din nou terenul pe care-l pierduse.

— Domnul de Buckingham la Paris? se răsti el, şi ce să facă aici?

— Fără doar şi poate să uneltească cu duşmanii majestăţii-voastre, hughenoţii şi spaniolii.

— Nu, mii de draci! Nu! A venit să unelteasă împotriva onoarei mele, împreună cu doamna de Chevreuse, cu doamna de Longueville şi cu tot neamul Condé!

— Vai, sire! Se poate?! Regina este prea înţeleaptă şi mai ales iubeşte prea mult pe majestatea-voastră.

— Femeia e slabă din fire, domnule cardinal, spuse regele, şi cît priveşte marea ei dragoste pentru mine, ştiu eu ce ştiu despre dragostea asta!

— Eu stăruiesc totuşi să cred, urmă cardinalul, că ducele de Buckingham a venit la Paris numai cu scop politic.

— În schimb, eu sînt încredinţat, domnule cardinal, că a venit pentru altceva; iar dacă regina e vinovată, vai şi amar de ea!

— De altfel, adăugă cardinalul, oricît mi-ar fi de silă să-mi opresc mintea asupra unei astfel de mişelii, majestatea-voastră mă pune pe gînduri; doamna de Lannoy, cu care, din porunca majestăţii-voastre, am stat adesea de vorbă, mi-a spus azi-dimineaţă că ieri noapte majestatea-sa a vegheat pînă tîrziu, că toată dimineaţa a plîns şi că a scris toată ziua.

— Vezi, făcu regele, sigur că lui i-a scris. Cardinale, ţin să am hîrtiile reginei.

— Dar cum să le luăm, sire? Socot că nici eu, nici majestatea-voastră nu ne putem încumeta la aşa ceva.

— Dar cum s-a făcut cu soţia mareşalului d'Ancre? răcni regele, în culmea mîniei; i-au scotocit sertarele şi la urmă au căutat-o şi pe ea.

— Mareşala d'Ancre nu era decît mareşala d'Ancre, o aventurieră din Florenţa, sire, şi nimic mai mult; pe cîtă vreme augusta voastră soţie este Anna de Austria, regina Franţei, adică una dintre cele mai slăvite prinţese ale lumii.

— E cu atît mai vinovată, domnule duce! Cu cît şi-a nesocotit mai tare înaltul rang ce-l poartă, cu atît a coborît mai jos. De altfel, de multă vreme m-am hotărît eu să curm o dată pentru totdeauna cu toate dedesubturile astea politice şi amoroase. Mai are pe lîngă ea şi pe unul Laporte.

— Pe care-l socotesc tartorul în toate astea, da, o mărturisesc, întări cardinalul.

— Va să zică, bănuieşti, ca şi mine, că mă înşală? întrebă regele.

— Cred şi spun încă o dată majestăţii-voastre că regina unelteşte împotriva puterii regelui său, dar n-am spus şi împotriva cinstei sale.

— Şi eu îţi spun că unelteşte împotriva amîndurora; îţi spun că nu mă iubeşte şi că iubeşte pe altul; îţi spun eu că-l iubeşte pe acel nemernic de Buckingham! De ce n-ai pus să-l aresteze pe cînd era la Paris?

— Să-l arestez pe duce! Să-l arestez pe primul ministru al regelui Carol I! Vă gîndiţi ce-ar însemna asta, sire? Ce vîlvă! Chiar dacă bănuielile majestăţii-voastre ar avea oarecare temei, lucru de care eu tot mă îndoiesc, dar ce trăsnet ar fi, ce zarvă îngrozitoare!

— De vreme ce-şi primejduia viaţa ca un derbedeu şi ca un pungaş, trebuia...

Ludovic al XIII-lea se opri deodată, înspăimîntat de ce era să scape, în vreme ce Richelieu, lungindu-şi gîtul, aştepta în zadar cuvîntul încremenit pe buzele regelui.

— Trebuia?

— Nimic, îngăimă regele, nimic. Dar cît a stat la Paris, cred că nu l-aţi pierdut din ochi.

— Nu, sire.

— Şi unde locuia?

— În strada La Harpe nr. 75.

— Unde vine asta?

— Înspre Luxemburg.

— Eşti sigur că regina şi ducele nu s-au văzut?

— O cred pe regină prea credincioasă îndatoririlor ei, sire.

— Dar şi-au scris; lui i-a scris regina ieri, toată ziua; domnule duce, vreau să am neapărat scrisorile!

— Sire, totuşi...

— Le vreau, domnule duce, cu orice preţ!

— Îmi îngădui să atrag atenţia majestăţii-voastre...

— Nu cumva mă trădezi şi dumneata, domnule cardinal, de te împotriveşti mereu voinţei mele?

Te-ai înţeles şi dumneata cu spaniolul, cu englezul, cu doamna de Chevreuse şi cu regina?

— Sire, răspunse zîmbind cardinalul, mă credeam la adăpost de atare bănuială.

— M-ai auzit, domnule cardinal: vreau scrisorile!

— N-ar fi decît un singur mijloc.

— Care?

— Să se încredinţeze această sarcină domnului Séguier, ministrul justiţiei. Chestiunea se potriveşte întru totul cu îndatoririle slujbei lui.

— Atunci trimite numaidecît să-l cheme.

— Trebuie să fie acasă la mine, sire, îl poftisem tocmai să vină, şi cînd am plecat spre Luvru i-am lăsat vorbă să mă aştepte.

— Să-l cheme chiar acum.

— Poruncile majestăţii-voastre vor fi îndeplinite, dar...

— Dar ce?

— Poate că regina nu se va supune.

— Poruncilor mele?

— Da, dacă nu ştie că aceste porunci vin de la rege.

— Bine! Ca să nu se mai îndoiască, mă duc s-o înştiinţez chiar eu.

— Majestatea-voastră să nu uite că eu am făcut tot ce am putut ca să înlătur o vrajbă.

— Da, duce, ştiu că eşti foarte îngăduitor cu regina, poate chiar prea îngăduitor, şi te înştiinţez că o să stăm de vorbă în privinţa asta.

— Oricînd va pofti majestatea-voastră; dar voi fi totdeauna fericit şi mîndru, sire, să mă jertfesc pentru buna înţelegere pe care doresc s-o văd domnind între regele şi regina Franţei.

— Bine, cardinale, bine, dar pînă atunci, trimite după ministrul justiţiei; eu mă duc să vorbesc reginei.

Şi, deschizînd o uşă, Ludovic al XIII-lea o luă de-a lungul unei săli ce ducea spre apartamentele Annei de Austria.

Regina se afla în mijlocul însoţitoarelor ei, doamna de Guitaut, doamna de Sablé, doamna de Montbazon şi doamna de Guéménée. Într-un ungher stătea camerista spaniolă, *doña* Estefania, cu care venise de la Madrid. Doamna de Guéménée citea o carte şi toată lumea asculta cu luare-aminte, afară de regină, care ceruse dinadins această lectură, tocmai pentru a-şi putea urmări firul gîndurilor, prefăcîndu-se că ascultă.

Aceste gînduri, oricît de poleite erau de ultimele licăriri ale iubirii, se dovedeau triste. Lipsită de încrederea soţului ei, urmărită de urgia cardinalului, care nu-i putea ierta că nesocotise un simţămînt mai gingaş, Anna de Austria avea în faţa ochilor pilda reginei-mame, hărţuită toată viaţa de aceeaşi ură, deşi Maria de Medicis — dac-ar fi să dăm crezare cronicilor vremii — începuse prin a dărui cardinalului dragostea, pe care Anna de Austria i-a refuzat-o mereu; Anna de Austria văzuse căzînd în juru-i pe slujitorii ei cei mai credincioşi, pe prietenii cei mai apropiaţi, pe curtenii cei mai dragi. Aidoma nefericiţilor sortiţi să fie piază-rea celor din preajmă, ea stîrnea numai nenorociri, prietenia ei era aducătoare de prigoană şi de urgie; doamna de Chevreuse şi doamna de Vernet erau surghiunite, iar Laporte nu ascundea stăpînei sale că se aştepta să fie ridicat în fiece clipă.

Pe cînd stătea astfel adîncită în gînduri grele şi întunecate, uşa camerei s-a deschis şi a intrat regele.

Doamna care citea lăsă deodată cartea, celelalte doamne se ridicară în picioare; se aşternu o tăcere adîncă.

Regele nu făcu nici un gest de salut ; se opri doar în faţa reginei :

— Domnul cancelar va veni să vă vadă, doamnă, şi să vă aducă la cunoştinţă unele hotărîri ale mele.

Nefericita regină, care era mereu ameninţată cu despărţirea, cu surghiunul şi chiar cu judecata, păli în ciuda sulimanului şi nu se putu împiedica să întrebe :

— Dar de ce să vină, sire ? Ce lucruri are să-mi spună domnul cancelar, pe care nu poate să le spună chiar majestatea-voastră ?

Regele îşi întoarse spatele, fără a răspunde, şi aproape în aceeaşi clipă, domnul de Guitaut, căpitanul gărzilor, vesti sosirea cancelarului.

Cînd acesta se ivi în prag, regele ieşi prin altă uşă.

Cancelarul intră pe jumătate zîmbind, pe jumătate stingherit. Deoarece s-ar putea să-l mai întîlnim de-a lungul acestei povestiri, socotim că nu e rău ca cititorii noştri să-l cunoască mai îndeaproape.

Cancelarul acesta era hazliu din fire. Des Roches le Masle, canonic la Nôtre Dame, şi pe vremuri camerist al cardinalului, îl recomandase eminenţei-sale, ca fiind un om de încredere. Cardinalul urmă sfatul canonicului şi o nimeri bine.

Se povesteau, pe seama lui, tot felul de năzdrăvănii, printre care şi următoarea :

După o tinereţe furtunoasă, se aciuase într-o mănăstire pentru a-şi ispăşi măcar o bucată de vreme nebuniile adolescenţei. Dar, trecînd pragul sfîntului lăcaş, sărmanul pocăit nu putuse închide atît de grabnic uşa, încît patimile, de care fugea, să nu intre o dată cu el. Şi, cum îi dădeau de furcă, stareţul mănăstirii căruia îi destăinuise năpasta, vrînd să-l izbăvească, atît cît îi stătea în putere, îl sfătuise să tragă de funia clopotului şi să sune pînă la cer, ca să alunge ispita necuratului. Auzind larma vestitoare,

călugării ar fi aflat că pe un frate îl încolţeau poftele, şi cu toţii s-ar fi pus pe rugăciuni.

Viitorul cancelar socoti sfatul destul de nimerit. Căută deci izbăvirea prin nenumăratele rugăciuni făcute de călugări, dar ucigă-l-toaca nu părăseşte uşor vizuina unde s-a cuibărit ; cu cît se înmulţeau afuriseniile, cu atît se înteţeau şi ispitele, aşa că clopotul bălăngănea ziua şi noaptea, vestind apriga dorinţă de mîntuire a pocăitului.

Călugării nu mai pridideau. Cît era ziulica de mare urcau şi coborau treptele care duceau la capelă. Noaptea, în afară de vecernie şi de utrenie, mai erau siliţi să sară de vreo douăzeci de ori din pat, ca să bată mătănii pe lespezile chiliilor.

Nu se ştie dacă, pînă în cele din urmă, necuratul a fost cel care s-a lăsat păgubaş, sau călugării au obosit ; dar neîndoielnic este că peste trei luni pocăitul s-a întors la viaţa de mirean, cu faima că de cînd e lumea lume nu se pomenise făptură mai spurcată ca el.

Cînd a ieşit din mănăstire, a intrat în magistratură : a fost numit preşedinte de secţie în locul unchiului său, s-a dat de partea cardinalului, dovadă că era ager la minte, a ajuns cancelar, a slujit cu rîvnă pe eminenţa-sa în duşmănia lui împotriva reginei-mame şi în setea de răzbunare împotriva Annei de Austria, a aţîţat pe judecători în afacerea Chalais [1], a sprijinit încercările domnului de Laffemas, mare maestru de vînătoare al Franţei, şi, în sfîrşit, împuternicit cu întreaga încredere a cardinalului, încredere atît de iscusit cucerită, a ajuns să primească şi ciudata însărcinare în vederea căreia se înfăţişa acum reginei.

[1] *Contele Chalais* (1599—1626), favorit al regelui Ludovic al XIII-lea ; acuzat de a fi conspirat împotriva lui Richelieu, a fost arestat la Nantes şi decapitat.

Cînd a intrat, regina mai era încă în picioare ; dar, cum îl zări, se şi aşează în fotoliu, făcînd semn doamnelor de onoare să se aşeze şi ele pe perne şi pe scăunaşe. Apoi, Anna de Austria îl întrebă cu nespusă trufie :

— Ce doreşti, domnule, şi cu ce scop vii aici ?

— Ca să fac, doamnă, în numele regelui şi cu tot respectul pe care am cinstea să vi-l port, o cercetare amănunţită în toate hîrtiile majestăţii-voastre.

— Cum ! Domnule, să cercetezi hîrtiile mele... ale mele ! Asta-i curată nemernicie !

— Vă rog să mă iertaţi, doamnă, dar în această împrejurare eu nu sînt decît o unealtă în slujba regelui. N-a fost chiar acum majestatea-sa aici şi nu v-a poftit să vă pregătiţi pentru venirea mea ?

— Scotoceşte, atunci, domnule ; pe cît se pare, sînt o nelegiuită. Estefania, dă cheile de la mesele şi dulapurile mele.

Cancelarul căută de formă prin sertare ; ştia, firesc, că nu acolo a ascuns regina scrisoarea însemnată ce o scrisese peste zi.

După ce deschise şi închise la loc de vreo douăzeci de ori dulapurile, cancelarul, nemaiavînd încotro, oricît de şovăielnic se simţea, nemaiavînd încotro, zicem, a trebuit să ajungă la ceea ce trebuia să facă, adică s-o caute chiar pe regină. Se îndreptă, deci, spre Anna de Austria, şi încurcat, cu glasul în doi peri, îi spuse :

— Şi acum, mai rămîne de făcut cercetarea de căpetenie.

— Care ? întrebă regina, nepricepînd sau mai curînd nevrînd să priceapă.

— Majestatea-sa e încredinţat că peste zi aţi scris o scrisoare ; regele ştie că n-a fost încă transmisă. Această scrisoare nu se află nici în masa de

scris, nici în scrinul dumneavoastră şi totuşi această scrisoare trebuie să fie undeva.

— Ai îndrăzni oare să atingi pe regina dumitale ? întrebă Anna de Austria, ridicîndu-se cît era de înaltă şi pironind asupra cancelarului o privire aproape ameninţătoare.

— Sînt un supus credincios al regelui, doamnă, şi voi îndeplini toate poruncile majestăţii-sale.

— Aşa e ! Adevărat, rosti Anna de Austria, spionii domnului cardinal l-au slujit cît se poate de bine ; am scris azi o scrisoare, această scrisoare n-a plecat ; e aici.

Şi regina duse în dreptul sînului preafrumoasa-i mînă.

— Daţi-mi atunci scrisoarea, doamnă, stărui cancelarul.

— N-o voi da decît regelui, domnule, răspunse Anna.

— Dacă regele ar fi vrut să i-o înmînaţi, doamnă, v-ar fi cerut-o chiar el. Dar, vă spun încă o dată, mie mi-a încredinţat sarcina s-o cer, şi dacă nu mi-o daţi...

— Atunci ?

— Tot mie mi-a încredinţat sarcina s-o şi iau.

— Cum ! Ce vrei să spui ?

— Că ordinele primite îmi dau puteri nemărginite, doamnă, şi sînt îndreptăţit să caut hîrtia cu pricina chiar asupra persoanei majestăţii-voastre.

— Ce grozăvie ! strigă regina.

— Vă rog, deci, doamnă, să-mi înlesniţi cercetarea.

— Purtarea asta e o constrîngere josnică ; îţi dai seama, domnule ?

— Regele porunceşte, doamnă, eu vă rog frumos să mă iertaţi.

— Nu voi îngădui aşa ceva, nu, nu, mai bine mor ! strigă regina, al cărei sînge trufaş de spaniolă şi de austriacă îi clocotea în vine.

Cancelarul se înclină pînă la pămînt, apoi, cu hotărîrea neclintită de a nu da nici un pas îndărăt de la îndeplinirea sarcinii ce-i fusese încredinţată şi, la fel cum ar fi făcut ajutorul unui călău în camera de tortură, s-a apropiat de regină, care a izbucnit deodată într-un plîns mînios.

După cum am mai spus, Anna de Austria era de o neasemuită frumuseţe. Misiunea lui Séguier se adeverea a fi oarecum gingaşă, dar în gelozia lui oarbă împotriva lui Buckingham, regele ajunsese să nu mai fie gelos pe nimeni altul.

Fără îndoială, în clipa aceea cancelarul a căutat cu privirea cordonul clopotului de pomină, dar negăsindu-l s-a hotărît şi a întins mîna spre locul unde regina mărturisise că se găsea scrisoarea.

Anna de Austria făcu un pas îndărăt ; era atît de albă la faţă, de s-ar fi zis că se sfîrşeşte, şi ca să nu cadă, se sprijini cu mîna stîngă de o masă din spatele ei, iar cu dreapta scoase din sîn o hîrtie pe care i-o întinse ministrului justiţiei.

— Poftim, domnule, ţine scrisoarea ! îi spuse regina, cu un glas înăbuşit şi tremurător, ia-o şi scuteşte-mă de dezgustătoarea dumitale prezenţă.

Cancelarul, care la rîndul lui tremura şi el, din pricina unei tulburări lesne de închipuit, a luat scrisoarea şi a ieşit, cu ploconeli pînă la pămînt.

Abia se închisese uşa în urma lui, şi regina se prăbuşi, aproape fără cunoştinţă, în braţele însoţitoarelor ei.

Cancelarul aduse scrisoarea regelui, fără să citească măcar un rînd. Regele o luă cu mîna tremurîndă. Căută adresa care lipsea şi, alb la faţă ca varul, desfăcu încet hîrtia ; apoi, înţelegînd din

primele cuvinte că este scrisă către regele Spaniei, o citi într-un suflet.

Era vorba de un întreg plan de luptă împotriva cardinalului. Regina îşi îndemna fratele ca, împreună cu împăratul Austriei, să se prefacă a porni cu război împotriva Franţei, ca urmare a jignirilor pricinuite de politica lui Richelieu, a cărui veşnică dorinţă era înjosirea casei de Austria ; apoi de a cere, în schimbul încheierii păcii, alungarea cardinalului ; dar despre dragoste, nici un cuvînt în toată scrisoarea.

Nespus de bucuros, regele întrebă dacă ducele mai era încă la Luvru. I se răspunse că eminenţa-sa aşteaptă în camera de lucru ordinele majestăţii-sale.

Regele o şi porni într-acolo.

— Aşa e, duce, îi spuse cardinalului, dumneata aveai dreptate, iar eu m-am înşelat ; toată intriga e doar politică şi nici pomeneală de dragoste ; poftim scrisoarea ; în schimb, te pomeneşte numai pe dumneata.

Cardinalul desfăcu scrisoarea şi o citi cu luare-aminte ; apoi, cînd ajunse la sfîrşit, o mai luă o dată de la început.

— Iată, majestate, pînă unde ajung duşmanii mei ; vă ameninţă cu două războaie dacă nu mă goniţi. În locul vostru, sire, m-aş lăsa înduplecat în faţa unor atît de puternice stăruinţe, iar în ceea ce mă priveşte, ar fi o adevărată fericire să pot părăsi treburile obşteşti.

— Ce tot spui acolo, duce ?

— Spun, sire, că sănătatea mi se iroseşte în aceste lupte nesfîrşite şi în această muncă fără preget. Spun că cine ştie dacă aş mai putea îndura oboselile asediului cetăţii La Rochelle şi că ar fi mai bine să numiţi în locul meu pe domnul de Condé, sau pe domnul de Bassompierre sau, în sfîrşit, pe

orice alt viteaz în stare să ducă un război, şi nu pe mine, slujitor al bisericii, care mă văd mereu îndepărtat de la chemarea mea, pentru treburi în afara priceperii mele. Veţi fi, sire, mai fericit înăuntrul ţării şi, nu mă îndoiesc, mai glorios peste hotare.

— Domnule duce, răspunse regele, am înţeles, fii fără grijă! Toţi care sînt numiţi în această scrisoare îşi vor primi pedeapsa cuvenită, chiar şi regina.

— Nu vorbiţi astfel, sire! Ferească Dumnezeu ca din pricina mea regina să aibă cea mai mică neplăcere; totdeauna m-a socotit drept duşmanul ei, deşi puteţi fi martor că în toate împrejurările i-am luat călduros apărarea, chiar împotriva majestăţii-voastre. O! dacă ar întina cinstea majestăţii-voastre, atunci ar fi cu totul altceva; eu, cel dintîi, v-aş spune: „Nici o îndurare, sire, nici o îndurare pentru păcătoasă!" Slavă Domnului, nu poate fi vorba de aşa ceva; majestatea-voastră a dobîndit acum o nouă dovadă.

— Aşa e, domnule cardinal, răspunse regele, şi ai avut dreptate, ca totdeauna; totuşi regina merită să-mi simtă toată mînia!

— Dimpotrivă, majestatea-voastră aţi înfruntat-o; şi dacă într-adevăr v-ar lua-o în nume de rău, eu aş înţelege-o şi i-aş da dreptate. Majestatea-voastră s-a purtat cu o asprime...

— Aşa mă voi purta totdeauna cu duşmanii mei şi cu ai dumitale, duce, oricît de înalt le-ar fi rangul şi oricare ar fi primejdia care m-ar ameninţa de pe urma purtării mele aspre.

— Regina mi-e duşmană mie, nu şi majestăţii-voastre; dimpotrivă, este o soţie credincioasă, supusă, fără cusur; îngăduiţi-mi, deci, sire, să cer îndurare pentru ea.

— Atunci n-are decît să se umilească şi să facă ea primul pas.

— Dimpotrivă, sire, slujiţi-i drept pildă: aţi greşit cel dintîi, fiindcă aţi bănuit-o pe nedrept.

— Să fac eu primul pas? spuse regele. Niciodată!

— Sire, vă rog din suflet.

— De altfel, cum l-aş putea face?

— Făcînd un lucru care ştiţi că ar bucura-o.

— Şi ce anume?

— Daţi un bal; ştiţi ce mult îi place dansul reginei; vă încredinţez că supărarea ei nu va putea rezista faţă de asemenea atenţie din partea majestăţii-voastre.

— Domnule cardinal, ştiţi că nu-mi plac petrecerile mondene.

— Cu atît mai recunoscătoare va fi regina cu cît şi ea ştie că nu vă plac petrecerile de soiul acesta; de altminteri, va avea astfel prilejul să-şi pună podoabele cu diamante pe care i le-aţi dăruit de ziua ei şi pe care nu a avut cînd să le poarte.

— Să vedem, domnule cardinal, să vedem, spuse regele, bucuros că descoperise vinovăţia reginei într-o nelegiuire de care nu se sinchisea şi nevinovăţia ei într-o greşeală de care se înfiora; el era gata să se împace cu ea. Să vedem, domnule cardinal, dar, pe legea mea, eşti din cale-afară de îngăduitor.

— Sire, răspunse cardinalul, lăsaţi asprimea pe seama miniştrilor; îngăduinţa e virtute regească; folosiţi-o şi o să vă prindă bine.

Şi, auzind că bate ora unsprezece, cardinalul se înclină adînc, cerînd voie regelui să se retragă şi rugîndu-l totodată stăruitor să se împace cu regina.

Anna de Austria, care după ce i se luase scrisoarea se aştepta la cine ştie ce mustrări, s-a mirat nespus văzînd că regele încearcă a doua zi să se apropie

de ea. Întîia ei mişcare a fost de împotrivire ; mîndria de femeie şi demnitatea ei de regină, atît de crunt jignită, o împiedicau să treacă prea uşor cu vederea ; dar, cucerită de sfaturile însoţitoarelor, păru că începe să uite. Regele se folosi de acest început de schimbare pentru a-i spune că are de gînd să dea în curînd o serbare.

Pentru biata Anna de Austria o serbare era ceva atît de rar, încît la auzul acestei veşti, după cum bănuise de altminteri şi cardinalul, i se şterse şi cea din urmă brumă de supărare, dacă nu din inimă, cel puţin de pe faţă. Cînd l-a întrebat cînd va avea loc serbarea, regele i-a răspuns că aşteaptă să ia înţelegere cu eminenţa-sa.

Într-adevăr, în fiecare zi regele îl întreba pe cardinal cînd va avea loc serbarea, şi în fiecare zi, sub un motiv oarecare, cardinalul amîna să hotărască data.

Au trecut astfel zece zile.

A opta zi după întîmplarea povestită, cardinalul a primit o scrisoare purtînd ştampila Londrei şi care cuprindea doar aceste cîteva rînduri :

„Le-am luat ; dar nu pot părăsi Londra din lipsă de bani ; trimiteţi-mi cinci sute de pistoli şi, în patru sau cinci zile de la primire, voi fi la Paris.“

În ziua în care cardinalul primi această scrisoare, regele îi puse obişnuita întrebare.

Richelieu numără pe degete, spunîndu-şi în şoaptă :

„Va sosi, după cum spune, în patru sau cinci zile de la primirea banilor. Trebuiesc patru sau cinci zile pînă să ajungă banii acolo, alte patru sau cinci zile pînă să ajungă ea aici, în total deci zece zile ; mai punem la socoteală vînturi neprielnice, întîmplări

neprevăzute, slăbiciuni femeieşti, toate la un loc ar face cam douăsprezece zile.“

— Ei, domnule duce, întrebă regele, cum stai cu socoteala ?

— Bine, sire, azi sîntem la douăzeci septembrie ? consilierii municipali ai capitalei dau o serbare la trei octombrie. Se potriveşte de minune, căci n-o să se creadă că vreţi să faceţi un hatîr reginei.

Apoi cardinalul adăugă :

— Şi pentru că veni vorba, sire, nu uitaţi să spuneţi majestăţii-sale, în ajunul serbării, că aţi dori s-o vedeţi gătită cu eghileţii în diamante.

CAPITOLUL XVII

Căsnicia Bonacieux

Era a doua oară cînd cardinalul îi pomenea regelui de eghileţii în diamante. Izbit de această stăruinţă, Ludovic al XIII-lea se gîndi că îndărătul acestor cuvinte se ascundea o taină.

Nu o dată regele se simţea umilit văzînd că eminenţa-sa — a cărui poliţie, fără a fi ajuns încă la desăvîrşirea poliţiei moderne, era totuşi minunată — cunoştea mai bine decît el însuşi tot ce se petrecea în propria-i căsnicie. Nădăjduia, deci, ca dintr-o convorbire cu Anna de Austria să scoată ceva la iveală, şi să se poată apoi întoarce la cardinal, stăpîn pe o taină care, fie că eminenţa-sa o ştia sau nu, ar fi avut totuşi darul să-l ridice nemăsurat de mult în ochii ministrului său.

Se duse deci la regină şi, potrivit vechiului obicei, o întîmpină cu noi ameninţări împotriva celor din preajma ei. Anna de Austria îşi plecă fruntea, lăsă să treacă vijelia fără să răspundă, în nădejdea că, în cele din urmă, se va potoli de la sine ; dar nu aceasta era dorinţa lui Ludovic al XIII-lea. Ludovic al XIII-lea dorea o ceartă din care să ţîşnească o cît de slabă rază de lumină, încredinţat fiind că domnul cardinal nutrea un gînd ascuns şi-i ticluia

una dintre neaşteptatele trăsnăi în care eminenţa-sa nu-şi avea seamăn. Şi, tot învinuind mereu, ajunse drept la ţintă.

— Dar, începu Anna de Austria, obosită de toate aceste învinuiri în doi peri, dar, sire, nu-mi spuneţi tot ce aveţi pe inimă. Ce-am mai făcut ? Ce crimă am mai săvîrşit ? Nu e cu putinţă ca majestatea-voastră să facă atîta gălăgie pentru o scrisoare către fratele meu.

Atacat la rîndul lui în chip atît de făţiş, regele nu ştiu ce să răspundă ; gîndi că sosise momentul să-şi arate dorinţa pe care trebuia să şi-o spună numai în ajunul serbării.

— Doamnă, zise el cu ton regesc, curînd va avea loc un bal la primărie ; pentru a cinsti cum se cuvine pe destoinicii noştri consilieri municipali, doresc să luaţi parte în rochie de gală şi împodobită mai ales cu diamantele pe care vi le-am dăruit de ziua dumneavoastră. Acesta este răspunsul meu.

Răspunsul era îngrozitor. Anna de Austria crezu că Ludovic al XIII-lea ştie tot, dar că ministrul îi ceruse să păstreze taina şapte sau opt zile, ceea ce de altminteri era în firea lui. Se făcu albă la faţă, îşi sprijini de o măsuţă mîna-i neasemuit de frumoasă, mînă care în clipa aceea era ca de ceară, şi, privindu-l pe rege cu ochi înspăimîntaţi, nu răspunse nici un cuvînt.

— Aţi auzit, doamnă, stărui regele, care se bucura de tulburarea adîncă a reginei, fără să-i ghicească totuşi pricina, aţi auzit ?

— Da, sire, îngăimă regina, am auzit.

— Veţi veni la bal ?

— Da.

— Cu podoabele ?

— Da.

Deşi ar fi părut cu neputinţă, regina păli mai mult încă ; regele băgă de seamă şi se bucură în sinea lui cu acea cruzime rece care era una din laturile urîte ale firii sale.

— Atunci ne-am înţeles, mai zise regele, e tot ce am avut de spus.

— Dar în ce zi va avea loc balul ? întrebă Anna de Austria.

Ludovic al XIII-lea simţi că nu trebuie să răspundă la această întrebare pe care regina i-o pusese cu un glas aproape stins.

— Foarte curînd, doamnă, adăugă el, nu mai ţin minte ziua ; o să-l întreb pe cardinal.

— Prin urmare, cardinalul v-a adus la cunoştinţă această serbare ? stărui regina.

— Da, doamnă, răspunse regele, mirat, dar pentru ce această întrebare ?

— El e acela care v-a îndemnat să mă poftiţi la bal astfel împodobită ?

— Adică, doamnă...

— El e, sire, el e !

— Şi ce importanţă are dacă e el sau eu ? Vedeţi vreo crimă în această invitaţie ?

— Nu, sire.

— Atunci, veţi veni ?

— Da, sire.

— Bine, rosti regele, plecînd, bine, rămîne deci hotărît.

Regina se înclină nu atît din cuviinţă, cît din pricină că i se muiaseră genunchii.

Regele plecă încîntat.

„Sînt pierdută, murmură regina, pierdută ; cardinalul ştie tot, el îl împinge pe rege, care nu ştie încă nimic, dar care în curînd va afla totul. Sînt pierdută ! Doamne ! Dumnezeule ! Dumnezeule !“

Căzu în genunchi pe o pernă şi se rugă cu fruntea sprijinită pe braţele-i tremurînde.

Împrejurările erau cu adevărat groaznice. Buckingham se întorsese la Londra, doamna de Chevreuse era la Tours. Supravegheată mai mult ca oricînd, regina simţea că una dintre însoţitoarele ei o trădează, dar nu ştia care anume. Laporte nu putea părăsi Luvrul ; nu era suflet pe lume căruia să i se poată încredinţa.

În faţa nenorocirii ce o pîndea, şi dîndu-şi seama cît era de părăsită, regina izbucni în hohote de plîns.

— N-aş putea oare să fiu de folos majestăţii-voastre ? întrebă deodată un glas dulce şi plin de milă.

Regina se întoarse repede, căci nimeni nu s-ar fi putut înşela auzind glasul acela ; numai o prietenă putea grăi astfel.

Într-adevăr, la una din uşile care dădeau în camera reginei, se ivise frumoasa doamnă Bonacieux ; în clipa cînd regele intrase, ea se ocupa tocmai cu aşezarea rochiilor şi rufăriei reginei într-o încăpere învecinată ; nu mai putuse ieşi de acolo şi astfel auzise totul.

Văzîndu-se surprinsă, regina scoase un ţipăt ascuţit, căci în tulburarea ei nu recunoscuse de la început pe femeia tînără adusă de domnul Laporte.

— Oh ! nu vă fie teamă, doamnă, începu ea, împreunîndu-şi mîinile şi izbucnind în lacrimi în faţa frămîntărilor reginei, sînt cu trup şi suflet credincioasă majestăţii-voastre, şi oricît de departe aş fi de majestatea-voastră, oricît de umilă ar fi starea mea, eu cred că am găsit un mijloc să vă scap de necazuri.

— Dumneata ! O, cerule ! Dumneata ! se tîngui regina, te rog uită-te în ochii mei. În jurul meu sînt numai trădători ; pot să mă încred în dumneata ?

— Doamnă, strigă tînăra femeie, căzînd în genunchi, pe sufletul meu, sînt gata să-mi dau viaţa pentru majestatea-voastră !

Strigătul acesta pornise din adîncul inimii şi, la fel ca şi primul, n-ar fi putut înşela pe nimeni.

— Da, urmă doamna Bonacieux, da, sînt trădători aici, dar, pe sfîntul nume al Fecioarei, vă jur că nimeni nu este credincios ca mine majestăţii-voastre. Aceste giuvaere din diamante, pe care le cere regele, aşa e că le-aţi dăruit ducelui de Buckingham ? Erau într-o cutie mică din lemn de trandafir, pe care o ţinea sub braţ. Mă înşel oare ? Nu e aşa cum spun ?

— Oh ! Doamne ! Dumnezeule ! murmură regina, ai cărei dinţi clănţăneau de spaimă.

— Ei bine ! urmă doamna Bonacieux, aceste giuvaere trebuie să le luaţi îndărăt.

— Da, fără îndoială aşa e, se frămîntă regina, dar cum să facem ca să le luăm ?

— Să trimitem pe cineva la duce.

— Dar pe cine ?... pe cine ?... în cine să mă încred ?

— Aveţi încredere în mine, doamnă ; faceţi-mi această cinste, regina mea, şi o să găsesc eu pe cine să trimit.

— Dar va trebui să scriu o scrisoare !

— Da ! Trebuie ! Două cuvinte din partea majestăţii-voastre şi sigiliul vostru personal.

— Dar aceste două cuvinte pot fi osînda mea, divorţul, surghiunul.

— Da, dacă ar cădea în mîini infame ! Dar vă încredinţez că aceste două cuvinte vor ajunge la adresa lor.

— Dumnezeule ! Trebuie atunci să-mi pun viaţa, cinstea şi reputaţia în mîinile dumitale ?

— Da, da, doamnă, trebuie, şi eu o să le scot la liman !

— Dar cum ? Cel puţin, spune-mi : cum ?

— Soţul meu a fost pus în libertate de vreo două sau trei zile ; n-am avut încă vreme să mă duc să-l văd. E un om cumsecade şi cinstit, care nici nu urăşte şi nici nu iubeşte pe nimeni. O să facă tot ce-i cer : o să plece dacă-i poruncesc eu să plece, fără să ştie ce duce, şi o să dea scrisoarea acolo unde trebuie, fără să ştie măcar că e din partea majestăţii-voastre.

Regina strînse din toată inima mîinile tinerei femei, o privi de parcă ar fi vrut să-i citească pînă în adîncul sufletului şi, văzînd numai sinceritate în frumoşii ei ochi, o îmbrăţişă călduros.

— Fă lucrul ăsta, izbucni ea, şi-mi vei salva viaţa, îmi vei salva onoarea !

— Oh, grija pe care am fericirea să v-o port nu e atît de însemnată ; nu poate fi vorba de a scăpa ceva. Majestatea-voastră a căzut doar pradă unor uneltiri viclene.

— Aşa e, aşa e, copila mea, şopti regina, ai dreptate.

— Doamnă, daţi-mi scrisoarea ; nu e vreme de pierdut.

Regina se duse repede la o măsuţă pe care se găseau cerneală, hîrtie şi pene de scris ; după ce scrise două rînduri, sigilă răvaşul cu sigiliul ei şi-l încredinţă doamnei Bonacieux.

— Şi acum, adăugă regina, era să uităm ceva foarte însemnat.

— Ce anume ?

— Banii.

Doamna Bonacieux surîse.

— Da, e adevărat, răspunse ea, şi mărturisesc majestăţii-voastre că soţul meu...

— Vrei să spui că soţul tău n-are bani.

— Ba are, dar e grozav de zgîrcit, ăsta-i cusurul lui cel mare. Totuşi, majestatea-voastră să nu fie îngrijorată, o să ne descurcăm noi...

— Vezi că nici eu nu am, mărturisi regina (acei ce vor citi Memoriile doamnei de Motteville nu se vor mira de acest răspuns), dar aşteaptă.

Anna de Austria alergă la cutia cu giuvaere.

— Iată, zise ea, un inel de mare preţ, după cum mi s-a spus ; mi l-a dăruit fratele meu, regele Spaniei, e deci al meu şi pot face cu el ce vreau. Ia inelul, schimbă-l în bani, pentru ca soţul tău să plece cît mai iute.

— Într-un ceas vi se va împlini porunca.

— Ia seama la adresă, adăugă regina, vorbind atît de încet, încît abia se auzea ce spune : Pentru milord, duce de Buckingham, Londra.

— Scrisoarea îi va fi dată în mînă.

— Inimoasă copilă ! se minună Anna de Austria.

Doamna Bonacieux sărută mîinile reginei, ascunse scrisoarea în sîn şi se făcu nevăzută, uşoară ca o păsărea.

Peste zece minute era acasă ; după cum îi spusese reginei, nu-şi mai văzuse soţul de la eliberarea lui ; nu cunoştea deci schimbarea simţămintelor acestuia faţă de cardinal, schimbare la care se mai adăugaseră cele două sau trei vizite ale contelui de Rochefort, ajuns în vremea din urmă cel mai bun prieten al lui Bonacieux. Nu-i fusese greu lui Rochefort să-l facă pe Bonacieux să creadă că răpirea soţiei lui nu se datora vreunui sentiment vinovat, ci era numai o măsură de prevedere politică.

Doamna Bonacieux îşi găsi soţul singur : bietul om se străduia să facă rînduială în casa pe care o

găsise vraişte, cu mobila aproape toată ţăndări şi cu sertarele aproape goale, justiţia nefiind unul dintre cele trei lucruri despre care regele Solomon spunea că nu lasă nici o urmă în trecerea lor. Cît despre servitoare, o luase la sănătoasa cînd stăpînnul fusese ridicat. Sărmana fată rămăsese atît de îngrozită, încît de la Paris pînă în Burgundia — pămîntul ei de baştină — gonise fără să se mai oprească.

Îndată după sosirea lui acasă, vrednicul negustor de mărunţişuri o înştiinţase pe nevastă-sa de fericita lui întoarcere, iar ea îi răspunse felicitîndu-l şi trimiţîndu-i vorbă că va alerga să-l vadă cu cea dintîi clipă de răgaz.

Această clipă se lăsă însă aşteptată vreme de cinci zile, ceea ce în alte împrejurări i s-ar fi părut lui Bonacieux cam mult ; dar vizita pe care el i-o făcuse cardinalului, precum şi vizitele pe care i le făcea Rochefort îl puneau pe gînduri şi, după cum bine ştie fiecare, niciodată vremea nu trece atît de repede ca atunci cînd te fură gîndurile.

Cu atît mai mult cu cît aceste gînduri ale lui Bonacieux erau toate trandafirii. Rochefort îl numea prietenul său sau scumpul său Bonacieux, şi-i spunea mereu că eminenţa-sa îl preţuieşte nespus de mult. Negustorul se şi vedea pornit pe drumul măririlor şi al bogăţiei.

La rîndul ei, doamna Bonacieux se lăsase şi ea pradă gîndurilor, dar, trebuie să mărturisim, unor gînduri lipsite de orice ambiţie ; fără voia ei, mintea îi luneca mereu spre tînărul frumos şi cutezător, care părea atît de îndrăgostit. Căsătorită la optsprezece ani cu domnul Bonacieux, şi trăind în mijlocul prietenilor soţului ei, care cu greu ar fi putut trezi vreun sentiment unei tinere femei a cărei inimă ţintea mai sus decît starea sa socială,

doamna Bonacieux rămăsese nepăsătoare în faţa ispitelor de rînd. Dar, în vremea aceea mai ales, titlul de gentilom avea mare înrîurire asupra burgheziei, şi d'Artagnan, după cum ştim, era gentilom ; mai mult încă, el purta uniforma ostaşilor din gardă care, după uniforma muşchetarilor, era cea mai preţuită de femei. Era, deci, frumos, tînăr şi dornic de aventuri ; vorbea despre dragoste ca un bărbat care iubeşte şi căruia îi e sete să fie iubit. Avea, adică, mai multe daruri decît ar fi trebuit pentru a ameţi un căpuşor de douăzeci şi trei de ani, iar doamna Bonacieux ajunsese tocmai la această fericită vîrstă a vieţii.

Deşi nu se văzuseră de mai bine de opt zile, cei doi soţi s-au întîmpinat oarecum îngrijoraţi din pricina atîtor necazuri ce dăduseră peste ei în răstimpul acelei săptămîni ; totuşi, domnul Bonacieux, cuprins de o adevărată bucurie, a înaintat spre soţia lui cu braţele deschise.

Doamna Bonacieux îi întinse fruntea.

— Să stăm puţin de vorbă, începu ea.

— Cum ? făcu Bonacieux, uimit.

— Da, vreau să-ţi spun ceva foarte important.

— La drept vorbind, şi eu vreau să-ţi pun cîteva întrebări foarte serioase. Dumireşte-mă, te rog, ce-i cu răpirea dumitale ?

— Deocamdată, nu-i vorba de asta, răspunse doamna Bonacieux.

— Dar despre ce e vorba ? Despre arestarea mea ?

— Am aflat-o chiar în ziua aceea ; dar cum nu erai vinovat de nici o crimă, cum nu erai vinovat de nici o uneltire şi, în sfîrşit, cum nu ştiai nimic care să te poată pune în primejdie nici pe tine, nici pe nimeni altul, n-aveam pentru ce să mă prăpădesc cu firea.

— Îţi dă mîna să vorbeşti aşa, doamnă ! răspunse Bonacieux, jignit de puţina grijă ce i-o purta nevastă-sa ; ştii oare că m-au ţinut închis într-o celulă la Bastilia o zi şi o noapte întreagă ?

— O zi şi o noapte trec numaidecît ; hai să lăsăm arestarea ta şi să venim la ceea ce mă aduce aici.

— Cum ? Ce te aduce aici ? Nu dorinţa de a-ţi vedea soţul, de care ai fost despărţită opt zile ? întrebă negustorul, adînc jignit.

— Ba în primul rînd asta e, dar pe urmă mai e şi altceva.

— Vorbeşte !

— Ceva de cea mai mare însemnătate şi de care atîrnă poate soarta noastră de mîine.

— Soarta noastră s-a schimbat cam tare la faţă de cînd nu te-am mai văzut, doamnă Bonacieux, şi nu m-ar mira dacă, peste cîteva luni, or să crape mulţi de necaz.

— Da, mai ales dacă o să te ţii de îndrumările pe care o să ţi le dau.

— Mie ?

— Da, ţie. Ai de făcut o faptă bună şi sfîntă, domnule, şi ai de cîştigat totodată o mulţime de bani.

Doamna Bonacieux ştia că, vorbindu-i soţului ei despre bani, atingea marea lui slăbiciune.

Dar orice om, fie el chiar negustor de mărunţişuri, cînd a stat de vorbă zece minute cu cardinalul de Richelieu, n-a mai rămas acelaşi om.

— Bani mulţi de cîştigat ? spuse Bonacieux, ţuguindu-şi buzele.

— Da, mulţi.

— Cam cît ?

— O mie de pistoli, poate.

— Prin urmare ceea ce vrei să-mi ceri e ceva foarte important, nu-i aşa ?

— Da.

— Şi ce ar trebui să fac ?

— Să pleci numaidecît ; îţi voi da o scrisoare pe care s-o păstrezi ca ochii din cap, ca s-o dai chiar în mîinile cui trebuie.

— Şi încotro să plec ?

— La Londra.

— Eu ! La Londra ! Vrei să-ţi baţi joc de mine ; eu n-am nici o treabă la Londra.

— Dar alţii au nevoie ca să pleci acolo.

— Şi, mă rog, care alţii ? Te înştiinţez că de azi înainte nu mai fac nimic orbeşte şi că vreau să ştiu nu numai ce primejdii înfrunt, dar şi pentru cine le înfrunt.

— Cineva de mare vază te trimite, şi altcineva tot de mare vază te aşteaptă ; răsplata o să-ţi întreacă aşteptările, asta-i tot ce-ţi pot făgădui.

— Iarăşi urzeli, mereu numai urzeli ; mulţumesc, am început să mă feresc acum ; domnul cardinal mi-a deschis capul.

— Cardinalul ! strigă doamna Bonacieux, l-ai văzut pe cardinal ?

— M-a poftit la el, răspunse mîndru negustorul de mărunţişuri.

— Şi dacă te-a poftit, te-ai şi dus, nesocotit ce eşti !

— La drept vorbind, nici nu puteam alege dacă să mă duc sau să nu mă duc, fiindcă eram între doi soldaţi ; dar la fel de adevărat e că, necunoscînd încă pe eminenţa-sa, aş fi fost încîntat să mă las păgubaş de vizita asta.

— Şi te-a ocărît ? Te-a ameninţat ?

— Ba mi-a întins mîna şi mi-a spus : „prietene“ ! Prietenul lui ! Auzi, doamnă, sînt prietenul marelui cardinal !

— Al marelui cardinal !

— Nu cumva îi tăgăduieşti titlul ăsta, doamnă ?

— Nu-i tăgăduiesc nimic ; dar îţi spun că bunăvoinţa unui ministru e ceva trecător şi că trebuie să fii nebun ca să-ţi legi soarta de un ministru ; sînt puteri mai mari decît ale lui, care nu atîrnă de toanele unui om sau de felul cum sfîrşeşte o întîmplare oarecare ; cu puterile astea trebuie să te iei bine.

— Îmi pare rău, doamnă, dar nu cunosc altă putere afară de a marelui om pe care am cinstea să-l slujesc.

— Cum, dumneata eşti în slujba cardinalului ?

— Da, doamnă, şi fiindcă sînt în slujba lui, nu-ţi dau voie să te bagi în urzeli împotriva siguranţei statului şi să dai apă la moară uneltirilor unei femei care nici nu e franţuzoaică şi a cărei inimă bate pentru Spania. Din fericire, marele cardinal stă de veghe, privirea lui e mereu trează şi pătrunde pînă în adîncul inimilor.

Bonacieux nu făcea decît să spună, vorbă cu vorbă, o frază pe care o auzise rostită de Rochefort ; dar sărmana femeie, care se bizuise pe soţul ei şi care, cu nădejdea aceasta, vorbise de el reginei, se cutremură la gîndul primejdiei ce-ar fi putut-o aştepta, cît şi la gîndul neputinţei în care se zbătea. Cunoscînd însă slăbiciunea şi îndeosebi lăcomia de avere a lui Bonacieux, tot mai spera să-l cîştige de partea ei.

— Aşa ! Prin urmare eşti cardinalist, dragul meu ! Slujeşti tagma nemernicilor care-ţi schingiuiesc soţia şi-ţi ponegresc regina !

— Interesele particulare nu înseamnă nimic în fața intereselor obștești. Eu sînt de partea celor care salvează statul, spuse țanțoș Bonacieux.

Era o frază a contelui de Rochefort, pe care și-o întipărise în minte și pe care găsise prilejul s-o rostească.

— Știi măcar ce este statul de care vorbești? întrebă doamna Bonacieux, ridicînd din umeri. Mulțumește-te să rămîi un burghez necioplit și dă-te de partea cui te plătește mai bine.

— Ei! Ei! făcu Bonacieux, lovind cu mîna peste o pungă dolofană din care ieși un sunet argintiu. Ce mai spui acum, doamnă predicatoare?

— De unde ai banii ăștia?

— Nu ghicești?

— De la cardinal?

— De la el și de la prietenul meu, contele de Rochefort.

— Contele de Rochefort? Păi el m-a răpit.

— Se poate, doamnă.

— Și primești bani de la el?

— Nu mi-ai spus chiar dumneata că răpirea asta a avut un dedesubt politic?

— Da, dar scopul răpirii mele era să mă facă să-mi trădez stăpîna, să-mi smulgă prin chinuri mărturisiri care să primejduiască onoarea și poate chiar viața augustei mele stăpîne.

— Doamnă, îi curmă vorba Bonacieux, stăpîna dumitale este o spaniolă perfidă, și tot ce face marele cardinal face bine.

— Domnule, izbucni tînăra femeie, te știam fricos, zgîrcit și dobitoc; dar nu te știam și mișel!

— Doamnă, bîigui Bonacieux, care nu-și văzuse niciodată soția furioasă și care dădea îndărăt în fața mîniei conjugale, ce tot îndrugi acolo, doamnă?

— Spun că ești un mizerabil! urmă doamna Bonacieux, simțind că are din nou putere asupra soțului ei. Va să zică dumneata faci politică! Și încă de cea cardinalistă! Așa! Te vinzi necuratului cu trup și suflet pentru o mînă de bani!

— Ba cardinalului.

— E totuna, strigă tînăra femeie, cine spune Richelieu spune ucigă-l-toaca!

— Taci, cucoană, taci, s-ar putea să te audă cineva.

— Da, ai dreptate, și m-aș rușina de mișelia dumitale!

— Și, la urma urmei, ce ceri dumneata de la mine?

— Ți-am mai spus: să pleci chiar acum, domnule; să-ți îndeplinești în chip cinstit sarcina pe care binevoiesc să ți-o încredințez și, numai așa, sînt gata să uit tot, să iert tot; ba, mai mult, sînt gata să-ți dăruiesc din nou prietenia mea, sfîrși ea, întinzîndu-i mîna.

Bonacieux era fricos și zgîrcit, dar își iubea soția; se simți mișcat. Un bărbat de cincizeci de ani nu poartă multă vreme pică unei soții de douăzeci și trei. Doamna Bonacieux văzu că începe să șovăie.

— Haide, te-ai hotărît? îl întrebă ea.

— Dar, scumpa mea, gîndește-te puțin la ce-mi ceri. Londra e departe de Paris, foarte departe, și se poate ca sarcina de care-mi vorbești să nu fie lipsită de primejdii.

— Ei, și? Dacă știi să le ocolești...

— Nu, doamnă Bonacieux, nu, hotărît lucru, nu vreau; mă tem de urzeli. Eu am văzut Bastilia cu ochii mei. Brrr! E îngrozitor! Bastilia! Numai cînd mă gîndesc, și mi se zbîrlește părul pe cap. M-au amenințat că mă schingiuie. Știi dumneata ce-s schingiuirile? Îți vîră cioturi de lemn în pulpe pînă-ți

trosnesc oasele ! Nu, hotărît lucru, nu mă duc ! Ba zău, de ce nu te-oi fi ducînd chiar dumneata ? Căci, într-adevăr, eu m-am înşelat în privinţa dumitale ; eşti bărbat în toată legea şi încă din cei mai îndrăciţi !

— Şi dumneata, dumneata eşti o muiere, o biată muiere nătîngă şi prostită. Ah ! dîrdîi de frică ! Ei, lasă ! Dacă nu pleci chiar acum, pun să te ridice din porunca reginei şi să te închidă în Bastilia aia de care te cutremuri.

Bonacieux căzu pe gînduri. Cîntări serios în mintea lui cele două mînii care-l ameninţau : a cardinalului şi a reginei. Mînia cardinalului i se păru a fi cu mult mai primejdioasă.

— Pune să mă ridice din porunca reginei, răspunse el, şi eu o să cer ajutor eminenţei-sale.

Deodată, doamna Bonacieux îşi dădu seama că mersese prea departe şi se înspăimîntă văzînd unde ajunsese. Privi o clipă mutra neroadă ce oglindea o hotărîre de neînvins, la fel ca a oricărui prost, atunci cînd îi e frică.

— Bine ! Fie ! zise ea, la urma urmelor, poate că ai dreptate ; un bărbat se pricepe în politică mai bine decît o femeie, şi mai ales dumneata, domnule Bonacieux, care ai stat de vorbă cu cardinalul. Totuşi, e dureros, adăugă ea, ca soţul meu, un om pe dragostea căruia credeam că mă pot bizui, să se poarte atît de urît cu mine şi să nu vrea să-mi facă şi mie un chef.

— Fiindcă chefurile dumitale pot duce prea departe, răspunse Bonacieux, biruitor, şi mă feresc.

— Atunci mă las păgubaşă, spuse tînăra femeie, oftînd ; bine, să nu mai vorbim de asta.

— Măcar să-mi fi spus ce anume trebuia să fac la Londra, stărui Bonacieux, care-şi amintea destul de tîrziu că Rochefort îi pusese în vedere să-şi iscodească soţia.

— Degeaba ai şti, îi răspunse tînăra femeie, pe care o neîncredere lăuntrică o făcea acum să dea îndărăt, era vorba de un fleac, aşa cum li se năzare uneori femeilor ; adică de o cumpărătură la care se putea cîştiga bani mulţi.

Dar cu cît nevasta lui dădea mai mult înapoi, cu atît Bonacieux era mai încredinţat că taina pe care nu voia s-o dezvăluie era mai însemnată. Se hotărî deci să alerge într-un suflet la contele Rochefort şi să-i spună că regina e în căutarea unui trimis care să plece la Londra.

— Iartă-mă că te părăsesc, scumpă doamnă Bonacieux, începu el, dar, cum nu ştiam că vei veni să mă vezi, mi-am dat întîlnire cu unul dintre prietenii mei ; mă întorc îndată şi, dacă vrei, aşteaptă-mă cîteva clipe ; cum isprăvesc cu prietenul meu, vin să te iau şi, fiindcă e tîrziu, te voi însoţi pînă la Luvru.

— Mulţumesc, domnule, răspunse doamna Bonacieux, nu eşti destul de curajos ca să-mi poţi fi de vreun ajutor ; pot să mă întorc la Luvru şi singură.

— Cum doreşti, doamnă Bonacieux, urmă fostul negustor. Crezi că te voi vedea în curînd ?

— Fără îndoială ; săptămîna viitoare nădăjduiesc să am mai mult răgaz, şi atunci o să vin ca să fac rînduială în lucrurile noastre ; trebuie să fie într-un hal fără hal.

— Bine ! Te voi aştepta. Nu mai eşti supărată pe mine, nu-i aşa ?

— Eu ? De loc !

— Atunci, pe curînd.

— Pe curînd.

Bonacieux sărută mîna soţiei şi se îndepărtă în grabă.

„Ia te uită ! murmură doamna Bonacieux după ce soţul ei închise uşa din stradă şi cînd se văzu singură în cameră ; ce-i lipsea nerodului ăstuia decît să fie cardinalist ? Şi eu, care vorbisem de el reginei, eu, care

făgăduisem bietei mele stăpîne... Ah ! Doamne-Dumnezeule ! O să mă ia şi pe mine drept o nemernică dintre cele care mişună prin palat şi care au fost puse acolo ca s-o spioneze. Ah, domnule Bonacieux, niciodată nu m-am prăpădit după dumneata, dar acum, ia seama ! Te urăsc ! Şi, pe legea mea, ai să mi-o plăteşti !"

În clipa cînd rostea aceste cuvinte, o lovitură o făcu să-şi ridice capul, şi un glas îi strigă prin tavan :

— Scumpă doamnă Bonacieux, deschide-mi portiţa din alee ca să pot coborî la dumneata.

CAPITOLUL XVIII

Iubitul şi soţul

— Ah ! doamnă, începu d'Artagnan intrînd prin portiţa pe care i-o deschidea tînăra femeie, dă-mi voie să-ţi spun că ai un soţ cam nesuferit.

— Cum ? Ai auzit ce-am vorbit ? întrebă repede doamna Bonacieux, privindu-l tulburată.

— Am auzit tot.

— Dar cum asta ? Doamne-Dumnezeule !

— Printr-un mijloc cunoscut numai de mine şi datorită căruia am auzit şi convorbirea aceea însufleţită pe care ai avut-o cu zbirii cardinalului.

— Şi ce-ai înţeles din ce spuneam ?

— O mie de lucruri : în primul rînd că soţul dumitale e, din fericire, un căscat şi un prost ; apoi, că erai în încurcătură, ceea ce m-a bucurat grozav, căci îmi dă prilejul să te slujesc de aci înainte şi, Dumnezeu mi-e martor, sînt gata să mă arunc în foc pentru dumneata ; în sfîrşit, că regina are nevoie de un om îndrăzneţ, deştept şi credincios, care să plece pentru ea într-o călătorie la Londra. Am cel puţin două din cele trei însuşiri de care aveţi nevoie şi, iată, am sosit.

Doamna Bonacieux nu răspunse, dar inima îi săltă de bucurie şi o tainică nădejde îi lumină privirea.

— Şi ce chezăşie poţi să-mi dai, întrebă ea, dacă primesc să-ţi încredinţez această misiune ?

— Dragostea mea pentru dumneata. Dar, spune odată, porunceşte : ce trebuie să fac ?

— Dumnezeule ! Dumnezeule ! se codea tînăra femeie, pot eu să-ţi încredinţez asemenea taină, domnule ? Eşti aproape un copil !

— Bine, văd că e nevoie să răspundă cineva pentru mine.

— Mărturisesc, aş fi mult mai liniştită.

— Îl cunoşti pe Athos ?

— Nu.

— Dar pe Porthos ?

— Nu.

— Nici pe Aramis ?

— Nu. Cine sînt domnii ăştia ?

— Muşchetari de-ai regelui. Dar pe domnul de Tréville, căpitanul lor, îl cunoşti ?

— Ah ! Da, pe acesta îl cunosc, nu personal, dar am auzit deseori vorbindu-se de el reginei, ca de un bărbat cutezător, un gentilom cinstit şi sincer.

— De el nu ţi-e teamă c-o să te trădeze cardinalului, nu-i aşa ?

— Oh ! Nu, desigur !

— Atunci, dezvăluie-i taina dumitale şi întreabă-l dacă poţi să mi-o încredinţezi şi mie, oricît ar fi ea de însemnată, de preţioasă sau de cumplită.

— Dar această taină nu e a mea, aşa că nu pot s-o destăinuiesc nimănui.

— În schimb, era cît p-aci să i-o încredinţezi domnului Bonacieux, răspunse d'Artagnan cu ciudă.

— Aşa cum se încredinţează o scrisoare scorburei unui copac, aripei unui porumbel sau zgărzii unui cîine.

— Şi totuşi, uite, eu te iubesc.

— Aşa spui dumneata.

— Sînt om de onoare !

— Cred.

— Sînt şi cutezător.

— Despre asta nu mă îndoiesc.

— Atunci, pune-mă la încercare.

Doamna Bonacieux îl privi pe tînăr, stăpînită încă de neîncredere. Dar în ochii lui era atîta înflăcărare, în grai atîta stăruinţă, încît se simţi îndemnată să i se destăinuiască. De altfel, se găsea într-una din împrejurările care te silesc să încerci orice. Regina era la fel de pierdută, fie prin prea mare neîncredere, ca şi prin prea mare încredere. Apoi, trebuie să mărturisim, simţămîntul ce-l avea fără voia ei pentru acest tînăr ocrotitor o hotărî să vorbească.

— Ascultă, începu ea, mă dau bătută în faţa spuselor şi încredinţărilor dumitale. Dar îţi jur înaintea lui Dumnezeu, care ne aude, că dacă mă trădezi, chiar dacă duşmanii mei mă iartă, eu tot mă voi omorî şi vei fi vinovat de moartea mea.

— Şi eu îţi jur, doamnă, înaintea lui Dumnezeu, că dacă sînt prins împlinindu-ţi poruncile voi muri mai curînd decît să scap o vorbă sau să fac ceva care ar putea pune în pericol pe cine ştie cine.

Tînăra femeie îi încredinţă atunci grozava taină pe care din întîmplare o aflase şi el în parte, în faţa Samaritencei.

Şi astfel şi-au mărturisit unul altuia dragostea lor.

D'Artagnan strălucea de fericire şi mîndrie. Taina ce-i fusese încredinţată, femeia aceea pe care o iubea, încrederea şi dragostea făceau din el un uriaş.

— Plec, zise el, plec îndată.

— Cum ! Pleci ! se miră doamna Bonacieux, dar regimentul ? Dar căpitanul ?

— Pe legea mea, m-ai făcut să uit de toate astea, scumpa mea Constance ; da, ai dreptate, trebuie să-mi fac rost de un concediu.

— Încă o piedică ! şopti doamna Bonacieux, îndurerată.

— Oh, peste asta, îi spuse d'Artagnan după o clipă de gîndire, peste asta trec eu, n-avea grijă !

— În ce fel ?

— Mă duc chiar astă-seară la domnul de Tréville şi-l rog să-i ceară cumnatului său, domnul des Essarts, un concediu pentru mine.

— Şi acum, altceva.

— Ce anume ? întrebă d'Artagnan, văzînd că doamna Bonacieux se codeşte să-şi sfîrşească gîndul.

— Poate că n-ai bani.

— „Poate" e de prisos, zise d'Artagnan surîzînd.

— Atunci, urmă doamna Bonacieux, deschizînd un sertar şi scoţînd punga pe care soţul ei, cu o jumătate de oră mai înainte, o mîngîiase atît de drăgăstos, atunci ia punga asta.

— A cardinalului ! strigă izbucnind în rîs d'Artagnan, care, după cum îşi aminteşte cititorul, datorită duşumelelor scoase, nu pierduse nici un cuvînt din convorbirea dintre negustor şi soţia lui.

— Da, a cardinalului, răspunse doamna Bonacieux, după cum vezi, e destul de durdulie.

— Mii de draci ! adăugă d'Artagnan, va fi de două ori mai plăcut pentru mine s-o salvez pe regină cu banii eminenţei-sale !

— Eşti un tînăr drăguţ şi plin de farmec ! zise doamna Bonacieux. Să ştii că majestatea-sa nu-ţi va fi nerecunoscătoare.

— Dar sînt răsplătit din plin, o încredinţă d'Artagnan. Te iubesc şi-mi dai voie să ţi-o spun ; sînt mai fericit decît aş fi îndrăznit vreodată să sper !

— Tăcere ! şopti doamna Bonacieux, tresărind.

— Ce e ?

— Vorbeşte cineva în stradă.

— E vocea...

— Soţul meu. Da, el e !

D'Artagnan se repezi la uşă şi împinse zăvorul.

— N-o să intre cît timp sînt eu aici, zise el ; după ce plec, deschide-i dumneata.

— Dar nici pe mine nu trebuie să mă găsească aici. Ce să-i spun de lipsa banilor, dacă rămîn ?

— Ai dreptate, să ieşim de aici.

— Să ieşim, dar cum ? O să ne vadă.

— Urcăm sus la mine.

— Ah ! se codi ea, mi-o spui cu un glas care mă sperie.

Doamna Bonacieux rosti aceste cuvinte, cu ochi înlăcrimaţi. Zărindu-i lacrimile, d'Artagnan se aruncă, înduioşat, la picioarele ei.

— În casa mea, îi spuse, vei fi la adăpost ca într-un templu ; îţi dau cuvîntul meu de gentilom.

— Haidem, se hotărî ea, am încredere în dumneata, prietene.

D'Artagnan trase cu băgare de seamă zăvorul şi deschise uşa, apoi, uşori ca nişte umbre, amîndoi se strecurară nevăzuţi în alee, urcară tiptil scara şi intrară în camera lui d'Artagnan.

O dată ajunşi, tînărul înţepeni uşa, pentru mai multă siguranţă ; apoi se apropiară amîndoi de fereastră şi, printr-o crăpătură a oblonului, văzură pe domnul Bonacieux stînd de vorbă cu un bărbat care purta o pelerină.

La vederea bărbatului cu pelerină, d'Artagnan sări ca ars şi, trăgînd pe jumătate spada, se repezi la uşă.

Era omul din Meung.

— Ce vrei să faci ? se repezi doamna Bonacieux, o să ne pierzi.

— Am jurat să-l ucid pe omul ăsta şi nu mă las ! îi răspunse d'Artagnan.

— Ţi-ai închinat altcuiva viaţa, nu-ţi mai aparţine. În numele reginei te opresc să înfrunţi alte primejdii decît ale misiunii dumitale.

— Şi în numele dumitale nu-mi porunceşti nimic ?

— În numele meu, şopti doamna Bonacieux, adînc mişcată, în numele meu, te rog. Dar ia ascultă, mi se pare că se vorbeşte de mine.

D'Artagnan se apropie de fereastră şi ciuli urechea.

Domnul Bonacieux deschisese uşa apartamentului şi, văzînd că nu era nimeni înăuntru, se întoarse către omul cu pelerină, pe care-l lăsase o clipă singur.

— A plecat, lămuri el, trebuie să se fi întors la Luvru.

— Eşti sigur, întrebă străinul, că n-a bănuit scopul cu care ai plecat de acasă ?

— Nu, răspunse Bonacieux, îngîmfat, e prea uşuratică.

— Dar cadetul din gardă o fi acasă ?

— Nu cred ; după cum vedeţi, oblonul e închis şi, printre crăpături, nu se vede nici o lumină.

— Totuşi, ar trebui să ne asigurăm.

— Dar cum ?

— Bătînd la uşa lui.

— Să-l întreb atunci pe valet.

— Bine, du-te.

Bonacieux a intrat iarăşi la el prin aceeaşi uşă prin care cei doi fugari se strecuraseră cu cîteva minute mai înainte ; a urcat pînă la catul unde locuia d'Artagnan şi a bătut.

N-a răspuns nimeni. Ca să facă pe grozavul, Porthos îl ceruse cu împrumut în seara aceea pe Planchet, iar lui d'Artagnan nici prin gînd nu-i putea trece să dea vreun semn de viaţă.

În clipa în care Bonacieux bătu la uşă, cei doi tineri îşi simţiră inima sărind din loc.

— Nu e nimeni acasă, spuse Bonacieux.

— Oricum, hai să intrăm la dumneata ; vom fi mai la adăpost decît în pragul uşii.

— Ce păcat, murmură doamna Bonacieux, nu vom mai auzi nimic !

— Dimpotrivă, o asigură el, o să auzim şi mai bine.

D'Artagnan dădu la o parte cele trei sau patru bucăţi din parchet, care făceau din camera lui o a doua ureche a lui Denys [1] ; întinse un covor pe jos, se aşeză în genunchi şi făcu semn doamnei Bonacieux să se aplece la fel, spre deschizătură.

— Eşti sigur că nu e nimeni acolo ? întrebă necunoscutul.

— Nici o grijă, îi răspunse Bonacieux.

— Atunci crezi că soţia dumitale...

— S-a întors la Luvru.

— Şi n-a vorbit decît cu dumneata ?

— Fără nici o îndoială.

— E lucru de căpetenie, înţelegi ?

— Aşadar, ştirea pe care v-am adus-o e preţioasă...

— Grozav de preţioasă, scumpul meu Bonacieux, nu ţi-o ascund.

— Atunci, cardinalul va fi mulţumit de mine ?

— Mai încape vorbă !

— Marele cardinal !

— Eşti sigur că pe cînd vorbea cu dumneata, soţia dumitale n-a spus nume proprii ?

— Nu cred.

— N-a pomenit de doamna de Chevreuse, sau de domnul de Buckingham, sau de doamna de Vernet ?

— Nu, mi-a spus doar că vrea să mă trimită la Londra pentru nevoile unei persoane sus-puse.

[1] Tiran din Siracuza. A construit o închisoare subterană în stîncă, unde îşi închidea victimele. Şedea ascuns într-un loc secret, construit în formă de ureche, unde asculta şi auzea tot ceea ce spuneau deţinuţii.

— Trădătorul ! murmură doamna Bonacieux.

— Tăcere ! şopti d'Artagnan, luîndu-i mîna pe care, fără voia ei, o lăsă într-a lui.

— Oricum, tot prost ai fost, urmă omul cu pelerina, mai bine te făceai că primeşti însărcinarea şi ai fi pus mîna pe scrisoare ; statul, care se află în primejdie, putea fi salvat, iar dumneata...

— Iar eu ?...

— Ei, cardinalul ţi-ar fi oferit un titlu de nobleţe !

— V-a spus-o el ?

— Da. Ştiu că-ţi pregătea bucuria asta.

— Fiţi pe pace, îl încredinţă Bonacieux, soţia mea mă iubeşte la nebunie şi mai e încă vreme.

— Neghiobul ! murmură doamna Bonacieux.

— Tăcere ! îi şopti d'Artagnan, strîngîndu-i ceva mai tare mîna.

— Cum, mai e încă vreme ? ! întrebă omul cu pelerina.

— Mă duc la Luvru, cer să vorbesc cu doamna Bonacieux, îi spun că m-am răzgîndit, înnod iarăşi firul chestiunii, pun mîna pe scrisoare şi alerg la cardinal.

— Atunci, nu mai pierde vremea ; eu o să mă întorc repede ca să văd ce ai putut să faci.

Necunoscutul plecă.

— Mişelul ! murmură iarăşi doamna Bonacieux, cu gîndul la soţul ei.

— Tăcere ! stărui d'Artagnan, strîngîndu-i mîna şi mai tare.

Un urlet îngrozitor curmă deodată şirul de cugetări al celor doi îndrăgostiţi. Era soţul doamnei Bonacieux, care, băgînd de seamă lipsa pungii, striga cît putea : „Săriţi, hoţii" !

— Vai, Doamne ! şopti speriată doamna Bonacieux, o să scoale toată mahalaua.

Bonacieux n-a încetat să strige timp îndelungat, dar asemenea ţipete prea des auzite nu mai alarmau pe nimeni în strada Groparilor, unde casa negustorului de mărunţişuri era, de la o vreme, destul de deocheată ; văzînd că nimeni nu-i sare în ajutor, Bonacieux a ieşit din casă, urlînd cît îl ţinea gura ; strigătele lui se îndepărtau din ce în ce înspre strada Bacului.

— Şi-acum, c-a plecat, e rîndul dumitale s-o ştergi de aici, spuse doamna Bonacieux. Curaj, dar, mai ales, multă băgare de seamă ; nu uita că te-ai dăruit reginei !

— Reginei şi dumitale ! întregi d'Artagnan. Fii liniştită, frumoasă Constance, mă voi întoarce vrednic de recunoştinţa ei ; dar fi-voi oare vrednic şi de dragostea dumitale ?

În loc de răspuns, obrajii tinerei femei s-au îmbujorat. Cîteva clipe mai tîrziu, d'Artagnan ieşea la rîndul lui din casă, înfăşurat şi el, ca şi necunoscutul, într-o pelerină uriaşă, din care se vedea ieşind doar teaca unei spade nesfîrşite.

Doamna Bonacieux îl urmări din ochi, cu acea îndelungă privire drăgăstoasă, cu care femeia însoţeşte pe bărbatul iubit ; dar îndată ce-l văzu pierind după colţul străzii, s-a prăbuşit în genunchi şi, împreunîndu-şi mîinile, a şoptit, rugîndu-se :

— Doamne, fie-ţi milă de regină ! Doamne, fie-ţi milă de mine !

CAPITOLUL XIX

Plan de luptă

D'Artagnan se duse de-a dreptul la domnul de Tréville. Socotind că peste cîteva minute cardinalul va afla totul de la acel afurisit necunoscut care părea a fi unealta lui, îşi zise, pe bună dreptate, că nu avea nici o clipă de pierdut.

Tînărul îşi simţea inima fremătînd de bucurie. Un prilej care să-i aducă faimă şi bănet se ivea pe neaşteptate şi, vrînd parcă să-l îmbărbăteze, îl apropiase de femeia pe care o iubea la nebunie. Întîmplarea îi dăruia, deci, dintr-o dată mai mult decît s-ar fi încumetat să ceară soartei.

Domnul de Tréville se afla în salon, în mijlocul obişnuitului său cerc de gentilomi. Fiind cunoscut de toţi ca om al casei, d'Artagnan se îndreptă spre cabinetul căpitanului şi-i trimise vorbă că îl aşteaptă pentru chestiuni foarte importante.

Era acolo doar de vreo cinci minute cînd domnul de Tréville a intrat. Dintr-o singură privire şi după bucuria zugrăvită pe chipul tînărului, vrednicul căpitan înţelese că se petrecea într-adevăr ceva deosebit.

Tot lungul drumului d'Artagnan îşi frămîntase mintea dacă trebuie să i se destăinuiască domnului

de Tréville, sau să-i ceară doar mînă liberă într-o chestiune secretă. Dar domnul de Tréville se purtase totdeauna atît de frumos cu el, era atît de credincios regelui şi reginei, ura atît de aprig pe cardinal, încît d'Artagnan se hotărî să-i spună totul.

— Ai trimis să mă cheme, tînărul meu prieten ? întrebă domnul de Tréville.

— Da, domnule, răspunse d'Artagnan, şi sper că atunci cînd veţi afla despre ce lucru important este vorba mă veţi ierta dacă vă stingheresc.

— Vorbeşte, te ascult.

— E vorba nici mai mult, nici mai puţin, urmă d'Artagnan coborînd vocea, de onoarea şi poate chiar de viaţa reginei.

— Ce spui ? murmură domnul de Tréville privind împrejur ca să vadă dacă într-adevăr erau singuri, apoi întorcîndu-şi ochii întrebător spre d'Artagnan.

— Spun, domnule, că din întîmplare sînt părtaşul unei taine...

— Pe care sper că o vei păstra, tinere, cît vei trăi.

— Dar pe care trebuie să v-o destăinuiesc dumneavoastră, domnule, căci numai dumneavoastră puteţi să mă ajutaţi în îndeplinirea misiunii pe care am primit-o de la majestatea-sa.

— Taina aceasta e a dumitale ?

— Nu, domnule, e a reginei.

— Te-a împuternicit majestatea-sa să mi-o încredinţezi ?

— Nu, domnule, dimpotrivă, mi s-a pus în vedere să nu scap o vorbă.

— Atunci, pentru ce vrei să mi-o împărtăşeşti mie ?

— Pentru că fără dumneavoastră nu pot face nimic, şi pentru că mi-e teamă să nu-mi respingeţi

cererea pe care vreau să v-o fac dacă nu ştiţi în ce scop o fac.

— Păstrează-ţi taina şi spune-mi ce doreşti.

— Doresc să capăt din partea domnului des Essarts un concediu de cincisprezece zile.

— Cînd ?

— Chiar la noapte.

— Părăseşti Parisul ?

— Plec în misiune.

— Poţi să-mi spui unde ?

— La Londra.

— Ţine cineva cu tot dinadinsul să nu-ţi ajungi scopul ?

— Cardinalul ; cred că ar da orice pe lume, ca să nu izbutesc.

— Şi pleci singur ?

— Plec singur.

— Atunci, nu vei trece de Bondy [1] ; ţi-o spune Tréville, pe cuvîntul lui.

— De ce ?

— Te vor ucide.

— Voi muri făcîndu-mi datoria.

— Da, dar misiunea dumitale va rămîne baltă.

— E adevărat, murmură d'Artagnan.

— Crede-mă, urmă Tréville, în astfel de isprăvi trebuie să plece patru ca să ajungă unul.

— Aveţi dreptate, domnule, recunoscu d'Artagnan, îi cunoaşteţi pe Athos, Porthos şi Aramis, şi ştiţi dacă mă pot bizui pe ei.

— Fără să le dezvălui taina pe care eu n-am vrut s-o cunosc ?

— Am făcut între noi un legămînt de încredere oarbă şi devotament pe viaţă şi pe moarte ; de altminteri, puteţi să le spuneţi că aveţi încredere în

[1] Comună la 11 km de Paris.

mine şi nu se vor arăta nici ei mai şovăielnici decît dumneavoastră.

— Tot ce pot face e să dau fiecăruia un concediu de cincisprezece zile : lui Athos, a cărui rană tot îl mai supără, ca să se ducă la băi, la Forges ; lui Porthos şi Aramis, ca să-şi însoţească prietenul, pe care nu-l pot părăsi la atare nevoie. Încuviinţarea concediilor va fi o dovadă că nu mă împotrivesc la această călătorie.

— Vă mulţumesc, domnule, sînteţi cum nu se poate mai bun.

— Du-te de-i vezi chiar acum şi pregătiţi tot ce trebuie în noaptea asta. Ia stai ! Mai întîi scrie-ţi cererea către domnul des Essarts. Poate că te-a urmărit vreun spion, şi atunci, vizita dumitale, pe care cardinalul sigur că a şi aflat-o, va fi justificată.

D'Artagnan scrise cererea ; luînd-o în mîini, domnul de Tréville îl asigură că înainte de ora două noaptea cele patru învoiri vor fi la locuinţa fiecărui călător.

— Aveţi bunătatea s-o trimiteţi pe-a mea la Athos, îl rugă d'Artagnan. Mi-e teamă că întorcîndu-mă acasă să nu dau de cine ştie ce bucluc.

— Bine. Pleacă sănătos şi călătorie bună ! Dar ascultă, îl chemă îndărăt domnul Tréville.

D'Artagnan se întoarse.

— Ai bani ?

D'Artagnan îşi sună banii din punga ce o avea în buzunar.

— Destui ? întrebă domnul de Tréville.

— Trei sute de pistoli.

— E bine, cu atîta ajungi pîn' la capătul pămîntului ; va să zică, poţi pleca.

D'Artagnan salută pe domnul de Tréville, iar acesta îi întinse mîna ; tînărul i-o strînse cu mare respect şi recunoştinţă. De cînd sosise la Paris, în

orice prilej, acest minunat bărbat se arătase totdeauna vrednic, leal şi mare.

Cel dintîi la care s-a dus a fost Aramis ; nu mai fusese pe la el din seara de pomină, cînd o urmărise pe doamna Bonacieux. Mai mult încă : de cum îl văzu, ca şi de fiecare dată cînd îl mai văzuse, lui d'Artagnan i se păru că faţa tînărului muşchetar oglindea o tristeţe adîncă.

În seara aceea, Aramis veghea la fel de posomorît şi visător ; d'Artagnan încercă să afle prin întrebări pentru ce era atît de abătut, dar Aramis dădu vina pe un comentar asupra capitolului al optsprezecelea din sfîntul Augustin, pe care trebuia să-l scrie în latineşte pentru săptămîna următoare, şi la care se gîndea zi şi noapte.

Cei doi prieteni vorbeau abia de cîteva minute, cînd un lacheu al domnului de Tréville intră aducînd un plic sigilat.

— Ce-i asta ? întrebă Aramis.

— Concediul pe care l-aţi cerut dumneavoastră, răspunse lacheul.

— Eu ? N-am cerut nici un concediu.

— Taci şi ia-l, îi şopti d'Artagnan. Iar dumneata, prietene, ţine moneda asta pentru osteneală ; să-i spui domnului de Tréville că domnul Aramis îi mulţumeşte din toată inima. Poţi pleca.

Lacheul salută pînă la pămînt şi ieşi.

— Ce înseamnă toate astea ? întrebă Aramis.

— Ia-ţi ce-ţi trebuie pentru o călătorie de cincisprezece zile şi vino cu mine.

— Dar eu nu pot părăsi aşa Parisul, fără să ştiu... Aramis se opri.

— ...ce s-a făcut cu Ea, aşa-i ? adăugă d'Artagnan.

— Cine ea ? întrebă Aramis.

— Femeia care a fost aici, femeia cu batista brodată.

— Cine ţi-a spus că a fost o femeie aici ? răspunse Aramis, palid ca un mort. Ştii cine e ?

— Cred că bănuiesc.

— Ascultă, îi spuse Aramis, dacă ştii atîtea lucruri, poate ştii ce s-a întîmplat cu femeia aceea ?

— Îmi închipui că s-a întors la Tours.

— La Tours ? Da, aşa e ; văd c-o cunoşti. Dar cum de s-a întors la Tours, fără să-mi spună o vorbă ?

— I-a fost teamă să nu fie arestată.

— Cum de nu mi-a scris ?

— I-a fost teamă să nu te compromită.

— D'Artagnan, mă scapi de la moarte, izbucni Aramis. Mă credeam dispreţuit, înşelat. Eram atît de fericit s-o pot vedea ! Nu-mi venea să cred că-şi primejduia libertatea pentru mine, şi totuşi în ce scop ar fi venit la Paris ?

— Tot în scopul pentru care noi plecăm în Anglia.

— Şi care anume ? întrebă Aramis.

— O să-l ştii într-o zi, Aramis, dar, deocamdată, iau pildă şi tac la fel ca nepoata teologului.

Aramis zîmbi, amintindu-şi de povestea pe care o îndrugase într-o seară prietenilor lui.

— Foarte bine ! Dacă a părăsit Parisul, şi dumneata, d'Artagnan, eşti sigur că-i aşa, atunci nimic nu mă mai ţine aici, sînt gata să te urmez. Spuneai că mergem la...

— La Athos, deocamdată, şi dacă vrei să vii, te poftesc să te grăbeşti, căci am pierdut destulă vreme. Dar fiindcă veni vorba, vesteşte-l pe Bazin.

— Vine şi Bazin cu noi ? întrebă Aramis.

— Poate. În orice caz, deocamdată e bine să ne urmeze la Athos.

Aramis îl chemă pe Bazin şi-i porunci să vină să-i întîlnească la Athos.

— Hai să plecăm, spuse după aceea, luîndu-şi pelerina, spada, pistoalele şi scotocind zadarnic treipatru sertare ca să vadă dacă nu dă din întîmplare de vreun ban rătăcit. Apoi, încredinţat că era de prisos să mai caute, îl urmă pe d'Artagnan, întrebîndu-se cum de tînărul cadet din gardă ştia la fel de bine ca şi el cine era femeia pe care o găzduise, şi chiar mai bine ca el ce se întîmplase cu ea.

După ce ieşiră din casă, Aramis îl luă pe d'Artagnan de braţ şi, cu ochii în ochii lui, îl întrebă :

— N-ai vorbit cu nimeni de ea ?

— Cu nimeni.

— Nici chiar cu Athos sau cu Porthos ?

— N-am suflat nimănui nici o vorbă.

— Atunci, e bine.

Încredinţat că poate fi liniştit asupra acestui lucru de căpetenie, Aramis îşi urmă drumul cu d'Artagnan, şi amîndoi ajunseră curînd la Athos.

Îl găsiră cu aprobarea concediului într-o mînă şi cu scrisoarea domnului de Tréville în cealaltă.

— Puteţi să mă dumeriţi şi pe mine ce e cu concediul şi cu scrisoarea pe care le-am primit chiar acum ? întrebă Athos, uluit.

„Dragul meu Athos, îţi îngăduiesc să te odihneşti cincisprezece zile, fiindcă sănătatea dumitale o cere neapărat. Aşa că du-te la băi la Forges, sau unde crezi de cuviinţă, şi fă-te cît mai repede sănătos.

Al dumitale,

Tréville."

— Să-ţi spun eu : concediul şi scrisoarea asta înseamnă că trebuie să mă urmezi, Athos.

— La băi la Forges ?

— Acolo sau în altă parte.

— În slujba regelui ?

— A regelui sau a reginei : nu sîntem noi slujitorii majestăţilor-lor ?

Tocmai atunci intră şi Porthos.

— La naiba, începu el, iată ceva ciudat : de cînd oare se dau muşchetarilor concedii, fără ca ei să le fi cerut ?

— De cînd au prieteni care le cer pentru ei, răspunse d'Artagnan.

— Ah ! ah ! făcu Porthos, miroase a noutăţi pe aici !

— Aşa e, plecăm, încuviinţă Aramis.

— Încotro ? întrebă Porthos.

— Pe legea mea dacă ştiu, se amestecă Athos, întreabă-l pe d'Artagnan.

— La Londra, domnilor, răspunse d'Artagnan.

— La Londra ! se miră Porthos, şi ce să facem noi la Londra ?

— Iată un lucru pe care nu pot să vi-l spun, domnilor ; trebuie să aveţi încredere în mine.

— Dar ca să plec la Londra, adăugă Porthos, e nevoie de bani, şi eu n-am bani.

— Nici eu, adăugă Aramis.

— Nici eu, încheie Athos.

— În schimb am eu, îi linişti d'Artagnan, scoţîndu-şi comoara din buzunar şi punînd-o pe masă. În punga asta sînt trei sute de pistoli ; vom lua fiecare cîte şaptezeci şi cinci ; e tocmai cît trebuie, ca să te duci la Londra şi să vii înapoi. De altfel, fiţi liniştiţi, nu vom ajunge cu toţii la Londra.

— Şi de ce nu ?

— Fiindcă, după cum se arată, cîţiva dintre noi or să cam rămînă de căruţă.

— Nu cumva ne ducem la vreo luptă ?

— Şi dintre cele mai primejdioase, v-o spun dinainte.

— Apoi, dacă e vorba să ne punem viaţa în primejdie, spuse Porthos, aş vrea măcar să ştiu şi eu pentru ce.

— Şi la ce ţi-ar folosi ? îl întrebă Athos.

— Totuşi, adăugă Aramis, sînt de părerea lui Porthos.

— Obişnuieşte regele să vă dea socoteală ? Nu, el vă spune atît : „Domnilor, e război în Gasconia sau în Flandra, duceţi-vă şi vă bateţi". Iar voi vă duceţi. Cu ce scop ? Ce vă pasă !

— D'Artagnan are dreptate, luă cuvîntul Athos, iată-ne cu trei concedii venite din partea domnului de Tréville şi cu trei sute de pistoli veniţi nu ştiu de unde. Să ne lăsăm, deci, pielea acolo unde ni se spune să mergem. Merită oare viaţa să-ţi baţi atîta capul ? D'Artagnan, eu sînt gata să te urmez.

— Şi eu la fel, zise Porthos.

— Şi eu, se repezi Aramis. Pe urmă, nici nu-mi pare rău că plec din Paris. Am nevoie de ceva petreceri.

— Ei bine ! Fiţi pe pace, domnilor, petreceri o să aveţi berechet ! îi asigură d'Artagnan.

— Şi atunci, cînd plecăm ? întrebă Athos.

— Chiar acum, răspunse d'Artagnan, n-avem nici o clipă de pierdut.

— Hei ! Grimaud, Planchet, Monsqueton, Bazin ! începură să strige cei patru tineri, chemîndu-şi valeţii ; ungeţi-ne cizmele şi aduceţi caii de la palat.

Într-adevăr, fiecare muşchetar îşi lăsa ca la cazarmă calul lui şi al valetului în grajdurile palatului Tréville.

Planchet, Grimaud, Mousqueton şi Bazin o porniră într-un suflet.

— Şi acum, să întocmim planul de luptă, îi pofti Porthos. Unde mergem întîi ?

— La Calais, răspunse d'Artagnan, e drumul cel mai scurt ca să ajungi la Londra.

— Staţi ! îi curmă vorba Porthos, să vă spun părerea mea !

— Spune-o.

— Patru oameni călătorind împreună ar da de bănuit ; d'Artagnan ne va da fiecăruia lămuriri. Eu voi pleca înainte, spre Boulogne, ca să cercetez terenul ; Athos va pleca după două ceasuri pe drumul spre Amiens ; Aramis ne va urma pe cel care duce la Noyon ; cît priveşte pe d'Artagnan, să-şi aleagă calea care o va găsi de cuviinţă, dar îmbrăcat cu hainele lui Planchet, în vreme ce Planchet ar trebui să ne urmeze în uniforma gărzilor, ca şi cînd ar fi d'Artagnan.

— Domnilor, începu Athos, sînt de părere că nu e bine să băgăm pe valeţi într-o chestiune de felul ăsta ; o taină poate fi trădată întîmplător de un gentilom ; dar e aproape totdeauna vîndută de un valet.

— Planul lui Porthos, răspunse d'Artagnan, mi se pare cu neputinţă de urmat, căci n-aş şti eu singur ce îndrumări să vă dau. Sînt purtătorul unei scrisori, asta-i tot. Nu am şi nu pot face trei copii de pe scrisoarea asta, deoarece e sigilată ; după părerea mea, trebuie să călătorim laolaltă. Scrisoarea e aici, în buzunar. Şi arătă buzunarul unde pusese scrisoarea. Dacă sînt ucis, unul dintre voi o va lua şi veţi merge mai departe ; dacă şi el e ucis, altul va trece la rînd şi tot aşa ; să ajungă doar unul ; e tot ce trebuie.

— Bravo, d'Artagnan ! asta e şi părerea mea, încuviinţă Athos. De altfel, trebuie să ştii ce vrei ; eu mă duc să fac băi, voi mă însoţiţi ; în loc de băi la Forges, mă duc la mare ; asta e treaba mea. Dacă sîntem arestaţi, eu arăt scrisoarea domnului de Tré-

ville, iar voi, foile voastre de concediu ; sîntem atacaţi, ne apărăm ; ne dau în judecată, o ţinem morţiş că n-aveam alt gînd decît să ne scăldăm de cîteva ori în mare ; vii repede de hac la patru oameni răzleţi, pe cînd patru oameni strînşi laolaltă sînt o ceată. Vom înarma şi pe cei patru valeţi, cu pistoale şi flinte ; dacă se trimite împotriva noastră o armată, atunci ne vom lupta, iar supravieţuitorul, cum a spun d'Artagnan, va duce scrisoarea acolo unde trebuie.

— Bine zis ! strigă Aramis, nu vorbeşti des, Athos, dar cînd vorbeşti, parc-ai fi sfîntul Ion Gură de Aur. Primesc planul lui Athos. Şi tu, Porthos ?

— Şi eu, răspunse Porthos, dacă d'Artagnan îl aprobă ; d'Artagnan, purtătorul scrisorii, e firesţe căpetenia acestei isprăvi ; să hotărască el, şi noi îi vom da ascultare.

— Ei bine, spuse d'Artagnan, eu hotărăsc să urmăm planul lui Athos şi să pornim peste o jumătate de oră.

— S-a făcut ! strigară într-un glas cei trei muşchetari.

Şi, întinzînd mîna înspre punga cu bani, fiecare îşi luă cîte şaptezeci şi cinci de pistoli ; apoi se apucară să facă pregătirile trebuincioase ca să poată pleca la ceasul hotărît.

CAPITOLUL XX

Călătoria

La ora două noaptea, cei patru viteji ieşiră din Paris prin bariera Saint-Denis. Pînă în zori nu şi-au descleştat gura ; fără voia lor bezna îi copleşea şi pretutindeni vedeau numai capcane.

Cu cele dintîi raze li se dezlegară limbile ; o dată cu soarele, veni şi veselia ; parcă ar fi fost în ajunul unei bătălii ; inima bătea, ochii rîdeau, simţeau că viaţa, care poate îi va părăsi, era, la urma urmelor, un lucru bun.

De altfel, înfăţişarea convoiului era dintre cele mai impunătoare : caii negri ai muşchetarilor, ţinuta lor războinică, acea deprindere militară care-i făcea pe aceşti nobili tovarăşi ai soldatului să meargă toţi în rînd ar fi dat în vileag şi cel mai straşnic incognito.

Valeţii călăreau în urmă, înarmaţi pînă în dinţi.

Totul merse bine pînă la Chantilly, unde sosiră pe la opt dimineaţa. Trebuiau să mănînce. Descălecară în faţa unui han, a cărui firmă bătătoare la ochi înfăţişa pe sfîntul Martin dăruindu-şi jumătate din haină unui sărac. Valeţii primiră poruncă să nu dea şeile jos de pe cai şi să fie în orice clipă gata de drum.

Intrară în sala comună şi se aşează la masă.

Un gentilom care tocmai sosise pe drum dinspre Damartin şedea la aceeaşi masă şi mînca. Deschise vorba despre una, despre alta... Călătorii îi răspunseră ; bău în sănătatea lor ; din bună-cuviinţă, aceştia băură şi ei în sănătatea lui.

Dar în clipa cînd Mousqueton veni să spună că toţi caii erau gata de plecare, şi cînd cei patru se ridicară de la masă, străinul îl îmbie pe Porthos să ciocnească în sănătatea cardinalului. Pothos îi răspunse că o va face bucuros dacă şi străinul, la rîndul lui, primeşte să bea în sănătatea regelui. Străinul se răsti că el nu cunoaşte alt rege decît pe eminenţa-sa. Porthos îl făcu beţiv ; străinul scoase spada din teacă.

— Ai făcut o prostie, îi şopti Athos, dar gata, acum nu mai poţi da îndărăt ; ucide-l şi vezi să ne ajungi cît vei putea de repede.

Tustrei încălecară şi-şi urmară drumul, în goana mare, în vreme ce Porthos îi făgăduia adversarului să-l străpungă cu toate loviturile cunoscute în scrimă.

— Unul pînă acum ! spuse Athos, după cinci sute de paşi.

— Dar de ce oare omul acela s-a legat de Porthos, mai curînd decît de altul ? îl întrebă Aramis.

— Fiindcă Porthos a vorbit mai tare ca noi toţi şi l-a luat drept căpetenia noastră, răspunse d'Artagnan.

— Am spus totdeauna că tînărul ăsta din Gasconia e un izvor de înţelepciune, murmură Athos.

Şi călătorii îşi văzură mai departe de drum.

Făcură un popas de două ore la Beauvais, ca să dea răgaz cailor să răsufle şi să-l aştepte pe Porthos. După cele două ore, cum Porthos nu mai venea şi nu trimitea nici o ştire, călătorii porniră iarăşi la drum.

La o leghe de Beauvais, într-un loc unde drumul se îngusta între două povîrnişuri, întîlniră opt sau zece oameni care păreau că lucrează pe o bucată de şosea desfundată, săpînd gropi şi făgaşuri noroioase.

De teamă că-şi murdăreşte cizmele în smîrcul săpăturilor, Aramis se răsti la ei. Athos vru să-l oprească, dar era prea tîrziu. Lucrătorii începură să-şi bată joc de călători şi, prin obrăznicia lor, scoaseră din sărite pînă şi pe netulburatul Athos, care-şi împinse calul peste unul dintre ei.

Atunci, dînd îndărăt pînă la şanţ, fiecare dintre oameni apucă o flintă pitită acolo ; ca urmare, cei şapte călători ai noştri au fost împroşcaţi de sus pînă jos cu gloanţe. Pe Aramis îl nimeri un glonte care-i străbătu umărul, şi pe Mousqueton altul, care i se opri în părţile cărnoase, de sub şale. Totuşi, numai Mousqueton se rostogoli de pe cal, şi nu fiindcă ar fi fost rănit de moarte, dar, cum nu putea să-şi vadă rana, se crezu, fără îndoială, mult mai greu rănit decît era.

— E o capcană ! strigă deodată d'Artagnan, să nu tragem nici un foc ; înainte, la drum !

Aşa rănit cum era, Aramis se prinse de coama calului, care-l duse alături de ceilalţi. Calul lui Mousqueton îi ajunse din urmă şi gonea singur, păstrîndu-şi locul.

— O să avem un cal de schimb, spuse Athos.

— Aş fi mai bucuros de o pălărie, îi răspunse d'Artagnan, a mea a zburat-o un glonte. Mare noroc, zău, că nu era scrisoarea înăuntru.

— Să ştii c-o să-l omoare pe bietul Porthos, cînd o trece pe acolo, spuse Aramis.

— Dacă era teafăr, Porthos ne-ar fi ajuns pînă acum, spuse şi Athos. Te pomeneşti că pe teren beţivul lui s-o fi dezmeticit.

Au mai gonit tot aşa vreme de două ceasuri, deşi caii erau atît de istoviţi, încît s-ar fi putut să-şi lase călăreţii în drum.

Convoiul tăiase drumul, cu nădejdea să mai scape de hărţuieli ; dar la Crèvecoeur, Aramis le mărturisi că nu putea merge mai departe. Într-adevăr, ca să ajungă pînă acolo, îi trebuise nemaipomenite sforţări, pe care le ascundea sub ţinuta lui elegantă şi atît de cuviincioasă. Dar se făcea tot mai alb la faţă şi trebuia să fie sprijinit în şa ; îl coborîră, aşadar, la uşa unei cîrciumi, lăsîndu-l şi pe Bazin, care, de altminteri, mai mult ar fi încurcat într-o încăierare decît ar fi folosit ; ceilalţi porniră mai departe, nădăjduind să înnopteze la Amiens.

— La naiba ! bodogăni Athos, cînd văzu că la drum rămăseseră doar doi stăpîni, urmaţi de doi valeţi. La naiba, nu mă mai păcălesc ei pe mine, să ştiu de bine că nu-mi mai descleştez dinţii, şi nu-mi trag spada din teacă, de aici pînă la Calais. Jur !

— Să nu jurăm ! răspunse d'Artagnan, hai să gonim, dac-or fi şi caii de aceeaşi părere.

Călătorii îşi înfipseră pintenii în coastele cailor, care, sub acest viguros îndemn, au mai recăpătat din puteri. Au ajuns astfel la Amiens în miezul nopţii şi au descins la hanul „Crinul de aur".

Hangiul arăta a fi cel mai de treabă om din lume; îi primi pe călători, cu un sfeşnic într-o mînă şi cu scufia lui de bumbac în cealaltă : vru să găzduiască pe fiecare dintre cei doi călători în cîte o cameră încîntătoare ; din nefericire, fiecare din aceste camere se găsea la alt capăt al hanului. D'Artagnan şi Athos se împotriviră ; hangiul răspunse că nu are altele pe potriva excelenţelor-lor ; călătorii îi spuseră că vor dormi pe cîte o saltea pusă pe jos, în sala comună ; hangiul stărui, ceilalţi se încăpăţînară

şi ei ; pînă la sfîrşit, hangiul trebui să le împlinească voia.

Îşi făcuseră tocmai patul şi proptiseră uşa pe dinăuntru, cînd au auzit bătăi în oblonul ferestrei ce dădea în curte ; au întrebat cine este şi, recunoscînd vocea valeţilor, au deschis.

Într-adevăr, erau Planchet şi Grimaud.

— Grimaud poate să păzească singur caii, spuse Planchet, şi, dacă domnii mă lasă, eu mă voi culca de-a curmezişul uşii ; în felul acesta vor fi siguri că nimeni nu va ajunge pînă la ei.

— Şi pe ce vei dormi ? întrebă d'Artagnan.

— Iată patul meu, răspunse Planchet, arătînd un maldăr de paie.

— Atunci, vino, primi d'Artagnan, ai dreptate ; mutra hangiului nu-mi place de loc, prea-i drăgălaşă.

— Nici mie nu-mi place, adăugă Athos.

Planchet intră pe fereastră şi se culcă de-a curmezişul uşii, în vreme ce Grimaud se închise în grajd, asigurînd că la cinci dimineaţa el şi cei patru cai vor fi gata de drum.

Noaptea trecu destul de liniştită ; e drept că pe la două dimineaţa cineva încercă să deschidă uşa, dar, cum Planchet se trezi strigînd : „Cine-i acolo ?", i se răspunse de afară că era o greşeală şi paşii se îndepărtară.

La patru dimineaţa se auzi zgomot mare în grajd. Grimaud voise să-i trezească pe rîndaşi, dar rîndaşii se năpustiseră cu ciomegele asupra lui. Cînd ceilalţi au deschis fereastra, l-au zărit pe bietul Grimaud la pămînt, fără cunoştinţă, cu capul spart de coada unei furci.

Planchet coborî în curte, ca să pună şeile, dar caii erau istoviţi. Singurul în stare să mai pornească la drum era al lui Mousqueton, care gonise în ajun

vreme de cinci sau şase ore fără călăreţ, dar dintr-o greşeală de neînchipuit veterinarul, chemat pentru calul hangiului, luase sînge calului lui Mousqueton.

Începea să devină îngrijorător: năpastele astea toate erau, poate, simple întîmplări, dar tot atît de bine puteau fi rodul unei uneltiri. Athos şi d'Artagnan ieşiră din cameră, în vreme ce Planchet se ducea să cerceteze dacă prin împrejurimi nu se găseau trei cai de vînzare. În faţa porţii hanului aşteptau doi cai gata înşeuaţi, voinici şi odihniţi. Era tocmai ce trebuia. Întrebînd unde sînt stăpînii cailor, i se răspunse că aceştia dormiseră noaptea în han şi că tocmai plăteau hangiului socoteala.

Athos coborî să plătească, în vreme ce d'Artagnan şi Planchet stăteau în faţa porţii ; hangiul se afla într-o încăpere joasă din fundul hanului. Îl rugară pe Athos să se ducă la el.

Athos intră încrezător înăuntru şi scoase doi pistoli pentru plată. Hangiul era singur, la tejgheaua cu un sertar întredeschis. Luă banii daţi de Athos, îi întoarse pe o faţă şi pe alta, apoi, strigînd deodată că monedele sînt false, îl ameninţă pe Athos că va pune să-l aresteze pe el şi pe tovarăşul lui, ca măsluitori de bani.

— Caraghiosule, se repezi Athos la el, acum îţi retez urechile !

Dar hangiul se aplecă, apucă două pistoale din sertar şi, îndreptîndu-le spre Athos, strigă după ajutor.

În aceeaşi clipă, patru vlăjgani înarmaţi pînă în dinţi se iviră prin uşile lăturalnice, năpustindu-se asupra lui Athos.

— M-au prins, răcni Athos din răsputeri, fugi, d'Artagnan, iute, iute ! Şi slobozi două focuri.

Fără să mai stea la gînduri, d'Artagnan şi Planchet au dezlegat caii, care aşteptau în faţa porţii,

au sărit în şa, le-au înfipt pintenii în coaste şi au pornit în goană nebună.

— Tu ştii ce s-o fi întîmplat cu Athos ? îl întrebă d'Artagnan pe Planchet, în vreme ce alergau.

— Ah ! domnule, îi răspunse Planchet, am văzut cum a doborît doi cu două focuri şi mi s-a părut, prin geamurile uşii, că încrucişa spada cu ceilalţi.

— Viteazul Athos ! murmură d'Artagnan, şi cînd te gîndeşti că trebuie să-l părăsim ! De altfel, poate că tot asta ne aşteaptă şi pe noi la cîţiva paşi de aici. Înainte, Planchet, înainte ! Eşti un băiat cu suflet.

— Eu v-am spus, domnule, răspunse Planchet, că pe picarzi îi dibui, cînd îi pui la treabă ; de altfel, aici sînt pe meleagurile mele, şi asta-mi dă un ghies grozav.

Gonind tot mai vîrtos, amîndoi sosiră la Saint-Omer într-un suflet. Acolo îşi mai lăsară caii să se odihnească, cu frîul trecut pe după braţ, de teama vreunei pacoste, iar ei îmbucară ceva la repezeală, în picioare, la marginea drumului. Apoi o porniră mai departe.

La o sută de paşi de porţile oraşului Calais, calul lui d'Artagnan se prăbuşi la pămînt. N-a fost chip să-l mai ridice ; îi ţîşnea sîngele pe nări şi prin ochi ; le rămînea calul lui Planchet, dar şi el se oprise, fără să-l mai poată urni din loc.

Din fericire, după cum am mai spus, călătorii mai aveau doar ca o sută de paşi pînă în oraş ; îşi lăsară amîndoi caii în mijlocul drumului şi alergară spre port. Planchet îi arătă stăpînului, la numai cincizeci de paşi înaintea lor, pe un gentilom care sosea cu valetul lui.

Se apropiară repede de acest gentilom, care părea şi el foarte grăbit. Avea cizmele pline de colb şi întreba dacă nu putea trece numaidecît în Anglia.

— Nimic mai uşor, îi răspunse stăpînul unui vas gata să-şi întindă pînzele, dar a sosit azi-dimineaţă poruncă să nu părăsească nimeni portul, fără hîrtie de voie din partea domnului cardinal.

— Eu am această învoire, spuse gentilomul, scoţînd hîrtia din buzunar. Iat-o.

— Vizaţi-o atunci la comandantul portului, îl sfătui stăpînul vasului, şi pe urmă alegeţi-mă pe mine.

— Unde-l pot găsi pe comandant ?

— La el, la ţară.

— Şi unde vine asta ?

— La un sfert de leghe de oraş ; iată, puteţi să vedeţi de aici, la poalele colinei de colo, acoperişul acela din ţiglă.

— Foarte bine, răspunse gentilomul.

Urmat de valetul său, necunoscutul se îndreptă spre locuinţa de ţară a comandantului.

D'Artagnan şi Planchet se luară după el la vreo cinci sute de paşi depărtare.

O dată afară din oraş, d'Artagnan iuţi pasul şi-l ajunse din urmă pe gentilom tocmai cînd acesta intra într-o pădurice.

— Domnule, începu d'Artagnan, mi se pare că sînteţi foarte grăbit.

— Nici nu se poate mai grăbit, domnule.

— Îmi pare foarte rău, urmă d'Artagnan, dar fiindcă şi eu sînt tare grăbit, vroiam să vă rog să-mi faceţi o înlesnire.

— Ce anume ?

— Să mă lăsaţi să trec eu mai întîi.

— Cu neputinţă, îi răspunse gentilomul. Am străbătut şaizeci de leghe în patruzeci şi patru de ore, şi mîine la prînz trebuie să fiu la Londra.

— Şi eu am făcut acelaşi drum în patruzeci de ore, şi mîine dimineaţă la zece trebuie să fiu la Londra.

— Îmi pare rău, domnule, dar am sosit înaintea dumitale şi nu voi trece după dumneata.

— Îmi pare rău, domnule, dar am sosit după dumneata şi voi trece înaintea dumitale.

— Din porunca regelui, spuse gentilomul.

— Din porunca mea ! spune d'Artagnan.

— Dar, după cum văd, dumneata cauţi gîlceavă cu lumînarea.

— La dracu, dar ce vrei să caut ?

— Şi ce doreşti dumneata ?

— Vrei să ştii ?

— Vezi bine.

— Iată : doresc ordinul pe care-l ai la dumneata, căci eu nu am şi-mi trebuie şi mie.

— Cred că glumeşti.

— Nu glumesc niciodată.

— Lasă-mă să trec.

— Nu vei trece.

— Tinerelule viteaz, o să-ţi sfărîm ţeasta. Hei ! Lubin, pistoalele !

— Planchet ! strigă d'Artagnan, ai grijă de valet, că de stăpîn am eu grijă.

Îmbărbătat de prima sa ispravă, Planchet sări asupra lui Lubin şi, cum era puternic şi plin de vlagă, îl trînti cu spinarea la pămînt şi-i puse genunchiul în piept.

— Vedeţi-vă de treabă, domnule, strigă Planchet, că eu am sfîrşit cu a mea.

Văzînd aceasta, gentilomul îşi trase spada din teacă şi se repezi la d'Artagnan, dar se izbi de un adversar puternic.

În trei secunde, d'Artagnan îi dete trei lovituri de spadă, rostind la fiecare lovitură :

— Una pentru Athos, una pentru Porthos şi una pentru Aramis.

La cea de a treia lovitură, gentilomul se prăbuşi grămadă la pămînt.

Crezîndu-l mort sau măcar leşinat, d'Artagnan se apropie de el ca să-i ia ordinul, dar în clipa cînd întindea mîna, cu gînd să-l scotocească, rănitul, care nu lăsase spada din mînă, îi înfipse ascuţişul în piept, zicînd :

— Şi una pentru dumneata !

— Şi una pentru mine, urma alege ! răcni mîniat d'Artagnan, pironindu-l la pămînt cu a patra lovitură în pîntece.

De data asta gentilomul închise ochii, pierzîndu-şi cunoştinţa.

D'Artagnan scotoci în buzunarul unde-l văzuse punîndu-şi ordinul de trecere şi-l luă. Era pe numele contelui de Wardes.

Aruncînd apoi o ultimă ochire asupra frumosului tînăr, care să tot fi avut douăzeci şi cinci de ani, şi pe care-l lăsa acolo zăcînd în nesimţire sau poate chiar mort, d'Artagnan oftă, cugetînd la soarta ciudată care împinge pe oameni să se nimicească unii pe alţii, în folosul unor fiinţe străine lor şi care adesea nici nu au habar că ceilalţi trăiesc pe lume.

În curînd, însă, Lubin îl trezi din aceste gînduri prin dezlănţuirea unor urlete şi răcnete asurzitoare după ajutor.

Planchet îi băgă mîna în beregată şi-l strînse din răsputeri.

— Domnule, se adresă el lui d'Artagnan, cît timp îl voi ţine aşa, nu va ţipa ; dar cum îi voi da drumul, o să înceapă iar să ţipe. Pasămite, e normand, şi normanzii sînt foc de încăpăţînaţi.

Într-adevăr, aşa înăbuşit cum era, Lubin tot mai slobozea cîte un scîncet.

— Aşteaptă ! zise d'Artagnan.

Şi, scoţîndu-şi batista, i-o puse căluş.

— Acum, urmă Planchet, să-l legăm de un copac.

Treaba a fost făcută cu multă luare-aminte, apoi au tras pe contele de Wardes lîngă servitorul lui ; cum începea să se înnopteze şi cum rănitul şi cel legat cobză erau la cîţiva paşi înăuntrul păduricii, fără îndoială că amîndoi aveau să rămînă acolo pînă a doua zi.

— Şi acum, spuse d'Artagnan, repede la comandantul portului.

— Dar mi se pare că sînteţi rănit, îi spuse Planchet.

— Nu-i nimic ; să ne ocupăm întîi de ceea ce e mai grabnic, pe urmă vedem noi şi de rana mea, care, de altminteri, nu cred că-i periculoasă.

Şi amîndoi se îndreptară cu paşi mari spre locuinţa de la ţară a vrednicului funcţionar.

Un glas vesti pe domnul conte de Wardes.

D'Artagnan intră.

— Aveţi un ordin semnat de cardinal ? îl întrebă comandantul.

— Da, domnule, răspunse d'Artagnan, iată-l.

— Aşa, aşa ! e cum trebuie şi cu bune recomandări.

— De altfel, e şi firesc, îi întoarse vorba d'Artagnan, sînt unul dintre preacredincioşii lui.

— Se pare că eminenţa-sa vrea să împiedice pe cineva să ajungă în Anglia ?

— Da, pe un oarecare d'Artagnan, un gentilom bearnez care a plecat din Paris, însoţit de trei prieteni, cu gînd să ajungă la Londra.

— Îl cunoaşteţi personal ? întrebă comandantul.

— Pe cine ?

— Pe acest d'Artagnan.

— Cît se poate de bine.

— Daţi-mi semnalmentele.

— Nimic mai uşor.

Şi d'Artagnan îi dădu, trăsătură cu trăsătură, semnalmentele contelui de Wardes.

— Îl însoţeşte cineva ? întrebă comandantul.

— Da, un valet pe care-l cheamă Lubin.

— Vom veghea asupra lor, şi dacă punem mîna pe ei, cardinalul poate fi liniştit, vor fi trimişi la Paris, sub pază bună.

— Pentru astfel de măsuri, domnule comandant, cardinalul vă va rămîne îndatorat, îl asigură d'Artagnan.

— Veţi vedea pe eminenţa-sa la întoarcerea dumneavoastră, domnule conte ?

— Fără îndoială.

— Spuneţi-i, vă rog, că-i sînt un slujitor supus.

— Vă asigur că n-o să uit.

Bucuros de această încredinţare, comandantul portului viză biletul de liberă trecere şi-l dădu îndărăt lui d'Artagnan.

Fără să-şi mai piardă vremea cu dulcegării de prisos, d'Artagnan îl salută, îi mulţumi şi plecă.

O dată afară, el şi Planchet o luară la goană şi, făcînd un lung ocol ca să nu treacă prin pădure, intrară în oraş pe altă poartă.

Corabia era gata de plecare. Stăpînul ei aştepta în port.

— Ei ? făcu el văzîndu-l pe d'Artagnan.

— Iată ordinul meu vizat, spuse acesta.

— Şi celălalt gentilom ?

— Nu mai pleacă azi, îi răspunse d'Artagnan, dar fii liniştit, îţi voi plăti trecerea pentru amîndoi.

— Să plecăm, atunci, hotărî stăpînul corăbiei.

— Să plecăm, se învoi şi d'Artagnan.

Sări împreună cu Planchet în luntre ; peste cinci minute se aflau pe puntea corăbiei.

Tocmai la timp, căci după o jumătate de leghe în larg, d'Artagnan văzu strălucind o lumină şi auzi o detunătură. Era lovitura de tun care vestea închiderea portului.

Venise, în sfîrşit, vremea ca d'Artagnan să vadă şi de rana lui ; din fericire, aşa cum gîndise la început, nu era dintre cele mai primejdioase ; vîrful spadei întîlnise o coastă şi lunecase de-a lungul osului ; ceva mai mult, cămaşa lipindu-se îndată de rană, nu pierduse decît cîţiva stropi de sînge.

Frînt de oboseală, d'Artagnan se aruncă pe o saltea întinsă pe punte şi adormi.

A doua zi dimineaţa, în revărsatul zorilor, vasul se afla doar la trei sau patru leghe de coastele Angliei ; vîntul bătuse slab peste noapte, aşa că nu înaintaseră prea mult.

La zece dimineaţa, corabia arunca ancora în portul Douvres.

Pe la zece şi jumătate d'Artagnan punea piciorul pe pămîntul Angliei, răsuflînd :

— În sfîrşit, am ajuns !

Dar nu era numai atît. Trebuia să ajungă şi la Londra. În Anglia, călătoria cu caii de poştă era bine întocmită. D'Artagnan şi Planchet luară cîte un căluţ ; un călăreţ înaintaş le deschidea drumul ; după patru ceasuri, erau la porţile capitalei.

Necunoscînd Londra şi neştiind boabă englezeşte, D'Artagnan scrise numele lui Buckingham pe o hîrtie, şi trecătorii îl îndrumară spre palatul ducelui.

Ducele era la vînătoare la Windsor, cu regele.

D'Artagnan întrebă de cameristul de încredere al ducelui, care cunoştea bine limba franceză, căci îl însoţise pe duce în toate călătoriile lui ; îi destăinui că sosea de la Paris pentru o chestiune de viaţă şi moarte şi că trebuia să vorbească numaidecît stăpînului său.

Încrederea cu care vorbea d'Artagnan îl înduplecă pe Patrice, aşa îl chema pe acest slujitor al ministrului. Porunci să se pună şaua pe doi cai şi-l însoţi chiar el pe tînărul ostaş din gardă. Cît priveşte pe Planchet, fusese coborît de pe cal ţeapăn ca o scîndură. Sărmanul de el era la capătul puterilor ; numai d'Artagnan părea ca de fier.

Sosiră la castel ; acolo li se spuse că regele şi Buckingham vînau cu şoimi în mlaştini, la o depărtare de două sau trei leghe.

Peste douăzeci de minute erau acolo. Nu trecu mult, şi cameristul auzi vocea stăpînului, care îşi chema şoimul.

— Pe cine să vestesc milordului duce ? întrebă el.

— Tînărul care într-o seară i-a căutat gîlceavă pe Podul Nou în faţa Samaritencei.

— Ciudată recomandaţie.

— Vei vedea că e la fel de bună ca oricare alta.

Patrice dădu frîu slobod calului, ajunse la duce şi-l încunoştinţă, în cuvintele de mai sus, că-l aşteaptă un trimis.

Dîndu-şi îndată seama că era vorba de d'Artagnan şi bănuind că i se trimitea ştire despre ceva ce se petrecea în Franţa, Buckingham întrebă repede unde era trimisul ; şi, recunoscînd de departe uniforma gărzilor, o porni în galop drept spre d'Artagnan. Cameristul se ţinea deoparte, din cuviinţă.

— I s-a întîmplat reginei vreo nenorocire ? se repezi Buckingham, punîndu-şi tot dorul şi toată dragostea în întrebarea lui.

— Nu cred, răspunse gasconul, bănuiesc totuşi că trece printr-o grea primejdie, din care numai excelenţa-voastră poate s-o scape.

— Eu ? strigă Buckingham. Să fiu eu oare atît de fericit încît să-i pot fi de folos ? Vorbeşte ! Vorbeşte !

— Luaţi această scrisoare, îi spuse d'Artagnan.

— O scrisoare ? Şi cine mi-o trimite ?

— După cîte ştiu, majestatea-sa.

— Majestatea-sa ! murmură Buckingham, îngălbenindu-se atît de cumplit, încît d'Artagnan crezu că o să-i vină rău. Desfăcu sigiliul. Dar ce-i cu ruptura asta ? întrebă ducele, arătîndu-i lui d'Artagnan o gaură în hîrtie.

— Ah ! făcu d'Artagnan, n-am băgat de seamă ; spada contelui de Wardes o fi făcut isprava, cînd mi-a străpuns pieptul.

— Eşti rănit ? întrebă Buckingham, pe cînd desfăcea sigiliul.

— Nimica toată, răspunse d'Artagnan, o zgîrietură.

— Doamne-Dumnezeule ! Ce-am citit ! strigă ducele. Patrice, rămîi aici, sau, mai bine, du-te de-l caută pe rege oriunde o fi şi spune-i majestăţii-sale că-l rog umil să mă ierte, dar o chestiune nespus de grabnică mă cheamă la Londra. Vino, domnule, vino.

Şi amîndoi o porniră în goană spre capitală.

CAPITOLUL XXI

Contesa de Winter

De-a lungul drumului ducele îi ceru lui d'Artagnan să-i istorisească cu de-amănuntul nu tot ce se petrecuse, dar tot ce ştia el. Întregind spusele tînărului cu propriile lui amintiri, izbuti să se dumirească îndeajuns asupra primejdiei ce se oglindea de altfel şi în rîndurile atît de sumare şi de lămurite ale reginei. Dar ceea ce îl uimea îndeosebi era că Richelieu, deşi ţinea cu tot dinadinsul ca acest tînăr să nu calce pe pămîntul Angliei, nu reuşise totuşi să-l oprească din drum. Cînd ducele îşi arătă uimirea, d'Artagnan începu să-i înşire toate măsurile luate şi cum, datorită ajutorului neasemuit al celor trei prieteni, rămaşi însîngeraţi de-a lungul drumului, izbutise să se aleagă doar cu lovitura de spadă care atinsese scrisoarea reginei şi pe care i-o plătise domnului de Wardes cu vîrf şi îndesat. În vreme ce-i asculta povestirea în cuvinte atît de fireşti, ducele îi arunca mirat cînd şi cînd o privire, neputînd pricepe cum se împăca atîta chibzuială, atîta cutezanţă şi atîta credinţă cu un chip care nu arăta nici măcar douăzeci de ani.

Caii zburau ca vîntul, şi în cîteva minute ajunseră la porţile Londrei. D'Artagnan crezuse că pe

străzile oraşului ducele va frîna avîntul calului său, dar nici gînd : îşi urmă drumul în goană nebună, fără să-i pese de trecătorii iviţi în calea lui. Într-adevăr, pe cînd străbăteau oraşul, pricinui chiar vreo două-trei accidente ; dar Buckingham nu-şi întoarse nici măcar capul ca să vadă ce se întîmplase cu cei trîntiţi la pămînt. D'Artagnan îl urma printre strigăte ce aduceau grozav a blesteme.

Intrînd în curtea palatului, Buckingham sări jos de pe şa şi, fără să-i pese de ce va face calul, îi aruncă frîul pe grumaz, iar el se repezi spre scară. D'Artagnan făcu şi el la fel, totuşi cu mai multă grijă pentru acele mîndre animale, ale căror însuşiri le putuse preţui ; dar spre mîngîierea lui, trei sau patru rîndaşi se şi repeziră din bucătării şi din grajduri ca să ia în primire cei doi cai.

Ducele mergea atît de repede, încît d'Artagnan se ţinea anevoie după el. Străbătu mai multe saloane în şir, a căror eleganţă nu şi-ar fi putut-o închipui nici cei mai de seamă nobili din Franţa, şi, în sfîrşit, ajunse într-un dormitor care era totodată o minune de gust subţire şi de bogăţie. În alcovul acestei încăperi se găsea o uşă, una cu peretele ; ducele o deschise cu o cheiţă de aur, pe care o purta atîrnată la gît cu un lanţ tot de aur. Din cuviinţă, d'Artagnan rămăsese mai în urmă ; dar în clipa cînd trecea pragul acestei uşi, Buckingham se întoarse şi, văzînd că tînărul şovăie, îi spuse :

— Vino, te rog, şi dacă într-o zi vei avea fericirea să te afli în faţa majestăţii-sale, povesteşte-i ce-ai văzut.

Văzîndu-se astfel poftit, d'Artagnan îl urmă pe duce, care închise uşa după el.

Amîndoi se aflară atunci într-o capelă mică, îmbrăcată toată în mătase persană şi brocart de aur, luminată puternic de o sumedenie de lumînări. Dea-

supra unui soi de altar, şi sub un baldachin de catifea albastră, încununat cu pene albe şi roşii, era portretul în mărime naturală al Annei de Austria, portret atît de asemănător, încît, zărindu-l, d'Artagnan scoase un strigăt de uimire : ai fi zis că regina vrea să vorbească.

Dedesubtul portretului, pe altar, se găsea caseta în care erau eghileţii în diamante.

Ducele se apropie de altar, îngenunche, aşa cum ar fi îngenuncheat un preot în faţa lui Isus, apoi deschise caseta.

— Poftim ! îi zise el, scoţînd din casetă un nod mare de panglică albastră strălucind în diamante, poftim, iată preţioasele giuvaere cu care jurasem să fiu înmormîntat. Regina mi le-a dat, regina mi le ia ; facă-se în toate voia ei, ca şi voia Celui-de-sus.

Apoi începu să sărute, una după alta, podoabele de care avea să se despartă. Deodată, scoase un strigăt înspăimîntător.

— Ce e ? întrebă tulburat d'Artagnan, ce vi s-a întîmplat, milord ?

— Totul e pierdut ! strigă Buckingham, galben la faţă ca un mort, lipsesc două dintre ele, nu mai sînt decît zece.

— Le-aţi pierdut, milord, sau credeţi că vi s-au furat ?

— Mi s-au furat, murmură ducele, şi sînt sigur că-i mîna cardinalului. Uite, priveşte, panglicile de care erau prinse au fost tăiate cu foarfeca.

— Dacă milord ar putea bănui cine a săvîrşit furtul... Poate că persoana aceea le mai are încă.

— Stai, stai, se gîndi ducele. Singura dată cînd am pus giuvaerele a fost cu prilejul balului dat de rege la Windsor, acum opt zile. La bal, contesa de Winter, cu care eram certat, s-a apropiat de mine. Împăcarea n-a fost decît răzbunarea unei femei geloase. De atunci n-am mai văzut-o. Femeia asta e o iscoadă a cardinalului.

— Adică are iscoade în lumea întreagă ? izbucni d'Artagnan.

— Da, da, răspunse Buckingham, scrîşnind din dinţi, da, e un luptător grozav. Totuşi, ia spune, cînd trebuie să aibă loc balul acela ?

— Lunea viitoare.

— Lunea viitoare ! Mai sînt, deci, cinci zile pînă atunci. Avem mai multă vreme decît ne trebuie. Patrice ! chemă ducele, deschizînd uşa capelei. Patrice !

Cameristul de încredere sosi.

— Giuvaergiul şi secretarul meu !

Valetul pieri într-o clipă, fără a scoate o vorbă, ceea ce dovedea obişnuinţa lui de a asculta orbeşte şi de a nu crîcni.

Dar deşi bijutierul fusese chemat în primul rînd, secretarul sosi cel dintîi. De altfel, era şi firesc, fiindcă locuia chiar în palat. Îl găsi pe Buckingham în dormitor, scriind la o masă cîteva ordine.

— Domnule Jackson, îi porunci el, te vei duce chiar acum la lordul cancelar şi-i vei spune că-i dau în grijă îndeplinirea acestor ordine. Doresc să fie executate numaidecît.

— Dar dacă lordul cancelar mă întreabă din ce pricină excelenţa-voastră ia o măsură atît de neobişnuită, ce trebuie să-i răspund ?

— Că aşa e bunul meu plac şi că n-am de dat nimănui socoteală de hotărîrile mele.

— Tot acesta să fie şi răspunsul pe care l-ar da majestăţii-sale, dacă din întîmplare regele ar dori să ştie pentru ce nici o corabie nu poate părăsi porturile Marii Britanii ? adăugă zîmbind secretarul.

— Ai dreptate, domnule, răspunse Buckingham, să spună atunci majestăţii-sale că am hotărît starea

de război şi că măsura luată este începutul ostilităţilor împotriva Franţei.

Secretarul se înclină şi ieşi.

— Iată-ne liniştiţi în privinţa asta, urmă Buckingham, întorcîndu-se spre d'Artagnan. Dacă diamantele n-au luat încă drumul Franţei, atunci vor sosi acolo după dumneata.

— Cum aşa ?

— Am dat poruncă să fie oprite toate vasele care se găsesc acum în porturile majestăţii-sale, aşa că, fără hîrtie specială, nici unul nu va îndrăzni să ridice ancora.

D'Artagnan privi uluit la bărbatul care-şi punea nemărginita-i putere, cu care-l înzestrase încrederea unui rege, în slujba iubirii lui. Buckingham ghici după căutătura tînărului gîndurile ce-i frămîntau mintea şi surîse.

— Da, stărui el, da, căci Anna de Austria e adevărata mea regină ; la un cuvînt de-al ei mi-aş trăda ţara, mi-aş trăda suveranul, mi-aş trăda Dumnezeul. Mi-a cerut să nu trimit protestanţilor din La Rochelle ajutorul pe care îl făgăduisem, şi nu l-am trimis. Îmi călcam astfel cuvîntul, dar nu e nimic ; îi împlineam dorinţa ; şi nu mi-a fost oare răsplătită cu prisosinţă supunerea mea, cînd tocmai acestei supuneri datorez portretul ei, spune ? !

D'Artagnan se minună de firele şubrede şi neştiute de care atîrnă uneori destinul unui neam şi viaţa omenească.

Stătea adîncit în gînduri, cînd intră giuvaergiul. Era un irlandez dintre cei mai iscusiţi în meşteşugul lui şi mărturisea singur că de pe urma ducelui cîştiga o sută de mii de livre pe an.

— Domnule O'Reilly, începu ducele, intrînd cu el în capelă, priveşte aceste podoabe în diamante şi spune-mi cît valorează fiecare.

Dintr-o aruncătură de ochi, giuvaergiul îşi dădu seama de măiestria cu care erau lucrate, socoti una peste alta valoarea diamantelor şi spuse, fără să şovăie :

— O mie cinci sute de pistoli bucata.

— Cîte zile ţi-ar trebui ca să faci două ca acestea ? Vezi că lipsesc două.

— Opt zile, milord.

— Voi plăti trei mii de pistoli pentru fiecare, dacă mi le faci pînă poimîine.

— Le veţi avea, milord.

— Eşti un om preţios, domnule O'Reilly, dar n-am sfîrşit încă : aceste podoabe nu pot fi încredinţate nimănui, trebuiesc lucrate aici, în palatul meu.

— Cu neputinţă, milord, numai eu pot să le fac în aşa fel încît cele noi să nu se deosebească de cele vechi.

— De aceea, dragul meu domn O'Reilly, eşti prizonierul meu şi, chiar dac-ai vrea, n-ai mai putea părăsi acum palatul ; împacă-te cu gîndul ăsta. Spune-mi de care ucenici ai nevoie şi ce unelte trebuie să ţi se aducă.

Giuvaergiul îl cunoştea pe duce şi ştia că orice împotrivire ar fi fost de prisos, de aceea nici nu mai stărui.

— Îmi va fi îngăduit să-mi înştiinţez soţia ? întrebă el.

— Oh ! ai voie chiar s-o şi vezi, dragul meu domn O'Reilly ; captivitatea dumitale va fi blîndă, fii liniştit, şi cum orice osteneală cere o despăgubire, în afară de preţul celor două giuvaere, iată un bon de o mie de pistoli, ca să uiţi de necazul ce-ţi pricinuiesc.

D'Artagnan nu-şi putea veni în fire văzînd cum marele dregător învîrtea oamenii şi milioanele după placul lui.

În vremea asta, giuvaergiul îi scrise neveste-si, trimiţîndu-i darul ducelui, cu rugămintea să-i trimită în schimb, o dată cu cel mai îndemînatic ucenic, o seamă de diamante, de anumite mărimi şi număr de carate, precum şi mai multe unelte trebuincioase.

Buckingham îl duse pe O'Reilly în camera unde urma să lucreze ; după o jumătate de oră, încăperea se schimbase în atelier. Puse apoi cîte un paznic la fiecare uşă, cu poruncă să nu intre nimeni, afară de cameristul Patrice. De prisos să mai adăugăm că giuvaergiul O'Reilly sau ajutorul lui nu aveau voie să iasă din cameră, oricare ar fi fost motivul.

După ce sfîrşi cu toate astea, ducele se întoarse spre d'Artagnan.

— Acum, tinere prieten, îi spuse el, Anglia e a noastră, a amîndurora ; spune-mi : Ce vrei ? Ce doreşti ?

— Un pat, răspunse d'Artagnan, deocamdată e singurul lucru de care am nevoie.

Buckingham dădu lui d'Artagnan o cameră vecină cu a lui. Voia să-l păstreze pe tînăr la îndemînă nu fiindcă n-ar fi avut încredere în el, ci fiindcă dorea să aibă pe cineva cu care să vorbească într-una de regină.

Peste un ceas, la Londra ieşea ordonanţa oprind plecarea din porturi a oricărui vas încărcat pentru Franţa, chiar a corăbiei poştale. În ochii tuturor aceasta însemna izbucnirea războiului între cele două regate.

A treia zi, la zece dimineaţa, cele două giuvaere în diamante erau gata şi atît de măiestrit meşterite, atît de asemuitoare celorlalte, încît Buckingham nu putu deosebi pe cele noi de cele vechi ; chiar cei mai

iscusiţi cunoscători în această ramură s-ar fi înşelat, aşa cum se înşelase şi el.

Ducele îl chemă îndată pe d'Artagnan.

— Poftim, îi spuse, iată eghileţii după care ai venit, şi martor eşti că am făcut tot ceea ce omeneşte se putea face.

— Fiţi liniştit, milord, voi spune tot ce am văzut ; dar înălţimea-voastră îmi dă giuvaerele fără cutie ?

— Cutia te-ar stingheri. De altminteri, îmi va fi cu atît mai preţioasă cu cît e singurul lucru ce-mi mai rămîne. Vei spune c-am păstrat-o.

— Îmi voi îndeplini sarcina, vorbă cu vorbă, milord.

— Şi acum, îl întrebă Buckingham, privindu-l drept în ochi, cum aş putea eu să te răsplătesc vreodată pentru tot ce ai făcut ?

D'Artagnan roşi pînă în albul ochilor. Îşi dădea seama că ducele căuta mijlocul să-i ofere o răsplată, şi gîndul că sîngele prietenilor cît şi sîngele lui ar putea fi plătit cu aur englezesc îi pricinuia o silă ciudată.

— Să ne înţelegem, milord, răspunse d'Artagnan, şi înainte de toate să cîntărim bine faptele ca să nu ne înşelăm. Sînt în slujba regelui şi a reginei Franţei şi fac parte din compania de gardă a domnului des Essarts, care, la fel ca şi cumnatul său, domnul de Tréville, este îndeosebi credincios majestăţilor-lor. Mai mult încă, poate n-aş fi făcut nimic din toate astea dacă n-aş fi ţinut să fiu pe placul cuiva care e doamna inimii mele, după cum regina e a inimii dumneavoastră.

— Da, răspunse ducele, surîzînd, şi mi se pare că o şi cunosc, este...

— Milord, eu nu i-am rostit numele, îi curmă vorba tînărul.

— E drept, prin urmare, acestei persoane trebuie să-i rămîn recunoscător pentru devotamentul dumitale.

— Întocmai cum spuneţi, milord, căci în ceasul acesta, cînd e vorba de război, mărturisesc că nu văd în înălţimea-voastră decît un englez, adică un duşman, pe care aş fi mai bucuros să-l întîlnesc pe cîmpul de bătălie decît în parcul de la Windsor sau pe sălile Luvrului ; aceasta, bineînţeles, nu mă va împiedica să-mi îndeplinesc pas cu pas misiunea şi, la nevoie, să-mi dau chiar viaţa, ca s-o duc la bun sfîrşit ; dar ţin să vă spun din nou că nu trebuie să-mi fiţi mai recunoscător de ceea ce fac doar pentru mine în această a doua întîlnire a noastră decît de ceea ce am făcut pentru excelenţa-voastră cu prilejul primei noastre întîlniri.

— Noi, englezii, spunem : „Mîndru ca un scoţian", murmură Buckingham.

— Şi noi, francezii, spunem : „Mîndru ca un gascon", răspunse d'Artagnan. Gasconii sînt scoţienii Franţei.

D'Artagnan îl salută pe duce, gata de plecare.

— Stai ! Cum pleci aşa ? Pe unde ? Cum ?

— Da, aşa e !

— Să fiu al naibii ! Francezii ăştia sînt cu capul în nori !

— Uitasem că Anglia este o insulă şi că sînteţi regele ei.

— Du-te în port, întreabă de bricul *Sund*, dă-i căpitanului scrisoarea asta : o să te ducă într-un mic port, unde de bună seamă nu te aşteaptă nimeni şi unde nu trag la ţărm decît corbăii pescăreşti.

— Cum se numeşte portul ?

— Saint-Valéry ; dar stai puţin ; ajuns acolo, vei intra într-un han prăpădit, fără nume, nici firmă,

un fel de cîrciumă pentru marinari ; n-ai cum să te înşeli, căci nu mai e altul.

— După aceea ?

— Vei întreba de hangiu şi-i vei spune : *Forward*.

— Asta înseamnă ?

— Înainte ; este parola. O să-ţi dea un cal gata înşeuat şi o să-ţi arate drumul pe unde s-o iei ; pe urmă, o să mai dai de patru staţii cu cai de schimb. Dacă vrei, lasă la fiecare adresa dumitale din Paris, şi cei patru cai te vor urma ; pe doi dintre ei îi ştii şi mi s-a părut că-i preţuieşti ca un bun cunoscător ; sînt cei pe care i-am călărit împreună, poţi să te bizui pe mine, ceilalţi doi n-o să fie mai prejos. Toţi patru sînt echipaţi pentru război. Oricît de mîndru ai fi, sper că nu te vei împotrivi să primeşti unul în dar şi că vei stărui pe lîngă tovarăşii dumitale să primească pe ceilalţi trei ; nu de altceva, dar ca să vă bateţi cu noi. Scopul scuză mijloacele, cum spuneţi voi, francezii, nu-i aşa ?

— Da, milord, primesc, răspunse d'Artagnan, şi dacă vrea Dumnezeu, vom şti să folosim darurile dumneavoastră.

— Şi acum, dă-mi mîna, tinere, poate ne vom întîlni în curînd pe cîmpul de luptă ; pînă atunci cred că ne despărţim ca doi buni prieteni, nu-i aşa ?

— Da, milord, dar cu speranţa că vom fi în curînd duşmani.

— Fii liniştit, ţi-o făgăduiesc.

— Mă bizui pe cuvîntul dumneavoastră, milord.

D'Artagnan salută pe duce şi o porni într-un suflet spre port.

În faţa turnului Londrei găsi vasul amintit, dădu scrisoarea căpitanului, care o viză la comandantul portului, şi pe dată părăsi portul.

Cincizeci de vase cu pînzele întinse aşteptau gata de plecare.

Cînd trecu pe lîngă puntea unuia dintre ele, lui d'Artagnan i se păru că zăreşte pe femeia din Meung, căreia gentilomul necunoscut îi spusese Milady, şi pe care el, d'Artagnan, o găsise atît de fermecătoare ; dar din pricina curentului apelor şi a vîntului prielnic, corabia lui luneca atît de repede, încît după cîteva clipe o pierdu din ochi.

A doua zi dimineaţa, către ora nouă, corabia ancoră la Saint-Valéry.

Fără a pierde vreme, d'Artagnan se şi îndreptă spre hanul cu pricina şi-l recunoscu după larma dinăuntru ; se vorbea de războiul dintre Anglia şi Franţa ca despre ceva apropiat şi neîndoielnic ; voioşi, marinarii se puseseră pe chef.

D'Artagnan îşi croi drum prin învălmăşeală, se repezi spre hangiu şi rosti cuvîntul *Forward.* Îndată hangiul îi şi făcu semn să-l urmeze, ieşi cu el printr-o uşă care dădea într-o curte, îl duse în grajd, unde aştepta un cal gata înşăuat, şi-l întrebă dacă mai avea nevoie de ceva.

— Aş vrea să ştiu pe ce drum s-o apuc, răspunse d'Artagnan.

— Duceţi-vă de aici la Blangy, şi de la Blangy la Neufchâtel. La Neufchâtel trageţi la hanul „Grapa de aur", spuneţi-i hangiului parola şi veţi găsi, ca şi aici, un cal gata înşăuat.

— Datorez ceva ? întrebă d'Artagnan.

— Totul e plătit cu prisosinţă, răspunse hangiul. Mergeţi cu bine, Dumnezeu să vă călăuzească !

— Amin ! răspunse tînărul, plecînd în goană.

După patru ore, intra în Neufchâtel.

Urmă pas cu pas instrucţiunile primite ; la Neufchâtel, ca şi la Saint-Valéry, găsi un cal gata înşăuat care-l aştepta ; vru să ia pistoalele de la şaua de pe care cobora, ca să le pună la şaua pe care se suia ; coburii aveau însă pistoale de acelaşi fel.

— Adresa dumneavoastră de la Paris ?

— Palatul Gărzii, compania des Essarts.

— Bine, răspunse acesta.

— Pe ce drum s-o iau ? întrebă la rîndul lui d'Artagnan.

— Drumul spre Rouen ; dar veţi lăsa oraşul în dreapta dumneavoastră. În micul sat Ecouis vă veţi opri. Acolo nu e decît un singur han, „La scutul Franţei". Nu-l judecaţi după înfăţişare ; în grajd veţi găsi un cal la fel de bun ca şi acesta.

— Aceeaşi parolă ?

— Aceeaşi.

— Rămîi cu bine, hangiule.

— Drum bun, domnul meu. Aveţi nevoie de ceva ?

D'Artagnan făcu semn din cap că n-are nevoie de nimic şi porni într-un suflet mai departe. La Ecouis, aceeaşi poveste : a găsit un hangiu tot atît de îndatoritor, un cal proaspăt şi odihnit, a lăsat adresa, cum făcuse şi pînă atunci, şi a pornit tot în goană spre Pontoise. Aici schimbă pentru cea din urmă oară calul şi la ora nouă intra în mare galop pe poarta palatului domnului de Tréville.

Făcuse aproape şaizeci de leghe în douăsprezece ore.

Domnul de Tréville îl primi parcă l-ar mai fi văzut chiar în dimineaţa aceeea ; totuşi, îi strînse mîna ceva mai tare ca de obicei, aducîndu-i la cunoştinţă că la Luvru era de gardă compania domnului des Essarts şi că se putea duce şi el să-şi facă datoria.

CAPITOLUL XXII

Baletul Merlaison

A doua zi, în tot Parisul nu se vorbea decît de serbarea pe care domnii consilieri municipali o dădeau în cinstea regelui şi a reginei şi la care majestăţile-lor aveau să danseze vestitul balet Merlaison, dansul favorit al regelui.

Într-adevăr, de opt zile se făceau la primăria din Paris tot felul de pregătiri pentru această seară de gală. Dulgherul oraşului înălţase estrade, unde aveau să ia loc doamnele poftite ; băcanul oraşului împodobise sălile cu două sute de făclii de ceară albă, risipă nemaipomenită pe acele vremuri ; în sfîrşit, douăzeci de violonişti primiseră cuvenita înştiinţare cum că plata ce li se hotărîse era îndoitul plăţii obişnuite, deoarece, spun însemnările de atunci, ei trebuiau să cînte toată noaptea.

La ora zece dimineaţa, domnul de La Coste, ofiţerul stegar al gărzilor regale, urmat de doi ofiţeri şi de mai mulţi arcaşi ai corpului de gardă, veni să-i ceară grefierului oraşului, un anume Clément, cheile porţilor şi ale uşilor de la toate încăperile din palatul primăriei. Cheile i-au fost predate numaidecît ; de fiecare atîrna o fiţuică pentru a i se putea da de rost, şi din clipa aceea, de La Coste îşi lua asupra sa

paza tuturor porţilor şi a tuturor căilor de trecere.

La ora unsprezece, a sosit Duhallier, căpitanul gărzii, aducînd cu el cincizeci de arcaşi, care se şi împrăştiară în cuprinsul clădirii, pe la uşile orînduite din vreme.

La trei după amiază sosiră două companii de gardă, una franceză, alta elveţiană. Compania franceză era alcătuită jumătate din ostaşii domnului Duhallier, jumătate din ai domnului des Essarts.

La şase seara, oaspeţii începură să se perinde. Pe măsură ce soseau, erau poftiţi în sala cea mare, pe estradele ridicate în cinstea lor.

La ora nouă sosi soţia primului preşedinte ; fiind cea mai de vază doamnă a serbării, după regină, ea a fost primită de mai-marii oraşului şi poftită în loja din faţa lojei reginei.

La ora zece, în sala cea mică dinspre biserica sfîntului Ion, se pregăti gustarea de dulciuri pentru rege, în faţa bufetului de argint al primăriei, păzit de patru arcaşi.

La miezul nopţii se auziră strigăte puternice şi numeroase urale ; era regele, care se îndrepta de la Luvru spre primărie, pe străzile luminate cu lampioane colorate.

De îndată, domnii sfetnici ai primăriei, îmbrăcaţi în robele lor de postav, împreună cu şase lefegii ce le deschideau drumul, ţinînd fiecare în mînă o torţă, ieşiră întru întîmpinarea regelui, pe treptele palatului, unde starostele negustorilor îi ură bun sosit. Majestatea-sa răspunse cerîndu-şi iertare de marea întîrziere şi aruncînd vina asupra cardinalului, care-l reţinuse pînă la orele unsprezece, pentru a pune la cale treburi obşteşti.

Majestatea-sa, în veşmînt de gală, era însoţit de alteţa-sa regală, fratele mai tînăr, de contele de Sois-

sons, de Cavalerul de Malta, starețul mănăstirilor, de ducele de Longueville, de ducele d'Elbeuf, de contele d'Harcourt, de contele de La Roche-Guyon, de domnul de Liancourt, de domnul de Baradas, de contele de Cramail și de cavalerul de Souveray.

Fiecare băgă de seamă că regele era abătut și îngîndurat.

O încăpere mică fusese pregătită pentru rege și alta pentru alteța-sa regală. În fiecare dintre aceste încăperi se aflau costume de carnaval. Se luaseră aceleași măsuri pentru regină și pentru soția primului președinte. Nobilii și doamnele din suita majestății-lor urmau să se îmbrace doi cîte doi în camerele de asemenea pregătite în acest scop.

Înainte de a intra în camera sa, regele ceru să fie încunoștințat de îndată ce va sosi cardinalul.

O jumătate de oră după sosirea regelui, izbucniră noi urale, care vesteau sosirea reginei ; așa cum făcuseră și la sosirea suveranului, sfetnicii primăriei, împreună cu lefegiii ce le deschideau drumul, ieșiră în întîmpinarea oaspetei lor preamărită.

Regina intră în sală ; toți își dădură seama că, la fel ca și regele, era abătută și mai ales obosită.

În clipa cînd intră, perdeaua unei mici tribune, care pînă atunci rămăsese coborîtă, se dădu la o parte, lăsînd să se ivească fața palidă a cardinalului, îmbrăcat în straie de cavaler spaniol. Ochii săi se pironiră pe ai reginei, și un rînjet de o nespusă bucurie îi flutură pe buze : regina nu purta faimoasele diamante.

Suverana rămase cîtăva vreme locului pentru a primi închinarea de bun sosit a domnilor sfetnici și pentru a răspunde la salutul doamnelor.

Dintr-o dată, regele și cardinalul se iviră în pragul uneia din ușile sălii. În vreme ce eminența-sa îi

vorbea pe șoptite, Ludovic al XIII-lea era pămîntiu la față.

Fără mască și cu panglicile hainei abia înnodate, suveranul își făcu drum prin mulțime și, apropiindu-se de regină, o întrebă, cu vocea schimbată :

— Doamnă, pentru ce nu v-ați pus eghileții în diamante, cînd știați că mi-ar fi făcut o deosebită plăcere să-i văd ?

Regina își roti privirea împrejur și zări în spatele regelui pe Richelieu, care zîmbea cu un zîmbet drăcesc.

— Sire, răspunse regina, tulburată, nu i-am pus fiindcă m-am temut să nu-i pierd în mijlocul acestei învălmășeli.

— Foarte rău, doamnă, dacă v-am făcut acest dar era tocmai ca să vă gătiți. Vă spun încă o dată, ați făcut foarte rău.

Glasul regelui tremura de mînie. Toți priveau și ascultau mirați, fără să înțeleagă ceea ce se petrece.

— Sire, adăugă regina, pot trimite să mi-i aducă de la Luvru, și astfel dorința majestății-voastre va fi împlinită.

— Trimiteți, doamnă, trimiteți, și cît mai curînd ; peste un ceas începe baletul.

Regina se înclină în semn de supunere și urmă doamnele care trebuiau s-o ducă în camera ei.

La rîndul său, regele se îndreptă înspre a lui.

În sală se stîrniseră pentru o clipă freamăt și nedumerire.

Era bătător la ochi că se petrecuse ceva între rege și regină. Dar amîndoi vorbiseră atît de încet, încît, din respect, fiecare se îndepărtase cu cîțiva pași și nimeni nu putuse auzi nimic. Viorile răsunau cît puteau de tare, dar lumea nu le lua în seamă.

Cel care se ivi întîi a fost regele, în veșmînt de vînătoare de o neasemuită frumusețe ; alteța-sa și cei-

lalţi nobili erau îmbrăcaţi la fel ca el. Veşmîntul acesta îi şedea suveranului mai bine ca oricare altul şi, astfel îmbrăcat, părea într-adevăr, întîiul gentilom al regatului său.

Cardinalul se apropie de rege şi-i dădu o cutie. Regele o deschise şi găsi înăuntru două din podoabele în diamante.

— Ce înseamnă asta ? îl întrebă pe cardinal.

— Nimic, răspunse cardinalul, dar dacă regina poartă eghileţii, lucru de care mă îndoiesc, număraţi-i, sire, şi dacă nu sînt decît zece, întrebaţi pe majestatea-sa cine a putut să-i fure cei doi care sînt aici.

Regele îl privi pe cardinal, parc-ar fi vrut să-l întrebe ceva, dar n-apucă să deschidă gura : un strigăt de admiraţie izbucni din toate piepturile. Dacă regele părea a fi cel dintîi gentilom al regatului, regina era, fără îndoială, cea mai frumoasă femeie din Franţa.

E drept că şi straiele vînătoreşti îi veneau de minune : purta o pălărie de fetru cu pene abastre, o jachetă de catifea de culoarea mărgăritarului, prinsă cu catarame în diamante, şi o fustă de altaz albastru, brodată toată cu fir de argint. Pe umărul stîng îi străluceau giuvaerele, prinse într-un nod de panglică tot albastră.

Regele tresări de bucurie, şi cardinalul de necaz. Cum erau însă departe de regină, nu puteau număra eghileţii ; regina îi avea ; erau însă numai zece, sau îi avea pe toţi doisprezece ?

Tocmai atunci, viorile dădură semnalul începerii baletului. Majestatea-sa se îndreptă spre doamna preşedintă, cu care trebuia să danseze, iar alteţa-sa, spre regină. Fiecare îşi luă locul, şi baletul începu.

Regele dansa faţă în faţă cu regina şi, de cîte ori trecea pe lîngă ea, sorbea din ochi giuvaerele, pe care însă nu le putea număra. O sudoare rece acoperea fruntea cardinalului.

Baletul ţinu un ceas, avea şaisprezece intrări.

Cînd se sfîrşi, în mijlocul aplauzelor întregii săli, fiecare îşi duse doamna cu care dansase, la locul ei ; dar, folosindu-se de îngăduinţa de a-şi părăsi doamna acolo unde era, regele se îndreptă repede spre regină.

— Vă mulţumesc, doamnă, îi spuse, pentru bunăvoinţa pe care aţi arătat-o dorinţelor mele ; dar cred că vă lipsesc doi ciucuri, şi iată-i, vi i-am adus.

Spunînd aceste cuvinte, îi întinse reginei cele două giuvaere pe care i le dăduse cardinalul.

— Cum, sire, se minună regina, părînd grozav de uimită, îmi mai dăruiţi încă doi ? Dar atunci voi avea paisprezece.

Regele numără : cei doisprezece eghileţi erau într-a-devăr pe umărul augustei-sale soţii.

Îl chemă atunci pe cardinal şi-l întrebă răspicat :

— Ce înseamnă asta, domnule cardinal ?

— Asta înseamnă, sire, răspunse cardinalul, că doream ca majestatea-sa să primească cele două giuvaere şi, neîndrăznind să i le ofer chiar eu, m-am folosit de acest mijloc.

— Şi sînt cu atît mai recunoscătoare eminenţei-voastre, răspunse Anna de Austria, cu un surîs care dovedea că nu se înşală asupra acelei iscusite mărinimii, cu cît sînt încredinţată că cei doi eghileţi vă costă tot atît de scump cît l-au costat pe majestatea-sa ceilalţi doisprezece.

Salutînd apoi pe rege şi pe cardinal, regina se îndreptă din nou spre camera unde se îmbrăcase şi unde trebuia să-şi dezbrace vestmintele vînătoreşti.

Grija scriitoricească ce am fost siliţi să avem pentru măritele feţe din cuprinsul acestui capitol ne-a îndepărtat o clipă de tînărul căruia Anna de Austria îi datora izbînda ei nemaipomenită asupra cardinalului şi care, buimac, neluat în seamă, pierdut în gloata bulucită la una din uşi, privea această scenă, pe care

numai patru fiinţe puteau s-o priceapă : regele, regina, cardinalul şi el.

Regina intrase tocmai în camera ei, şi d'Artagnan se pregătea să plece cînd simţi că cineva îl atinge uşor pe umăr ; se întoarse şi văzu pe o tînără femeie care-i făcu semn s-o urmeze. Avea faţa acoperită cu o mască de catifea neagră, dar, în pofida acestei măsuri de prevedere care, de altminteri, fusese luată mai mult împotriva altora decît a lui, d'Artagnan recunoscu numaidecît pe obişnuita lui călăuză, zglobia şi isteaţa doamnă Bonacieux.

În ajun abia se văzuseră la paznicul Germain, unde el o chemase. Tînăra femeie fusese atît de grăbită să vestească reginei norocoasa întoarcere a trimisului ei, încît cei doi îndrăgostiţi abia avuseseră vreme să schimbe cîteva cuvinte. D'Artagnan o urmă, deci, pe doamna Bonacieux, mînat de un îndoit simţămînt de dragoste şi curiozitate. Pe drum, cu cît sălile erau mai pustii, cu atît d'Artagnan voia s-o oprească, s-o tragă spre el, s-o admire, fie doar cîteva clipe ; dar, neastîmpărată ca o păsărică, ea îi scăpa mereu din mîini ; de cîte ori încerca să vorbească, degetul ei, pus pe buze, în semn de mică poruncă plină de farmec, îi amintea că se găsea în voia unei puteri căreia trebuia să i se supună orbeşte şi care nu-i îngăduia nici cea mai nevinovată împotrivire. În sfîrşit, după un minut sau două de cotituri şi de răscotituri, doamna Bonacieux deschise o uşă şi-l băgă într-o mică încăpere întunecată. Acolo îi făcu din nou semn să tacă, şi deschizînd a doua uşă ascunsă sub perdele, prin ale căror falduri străbătu deodată o lumină vie, se făcu nevăzută.

D'Artagnan rămase o clipă încremenit, întrebîndu-se unde era ; dar în curînd raza de lumină care se strecura din camera alăturată, aerul cald şi parfumat din jurul lui, vorbirea curtenitoare şi aleasă a două sau

trei femei, cuvîntul „majestate", rostit de mai multe ori, îi arătară lămurit că se afla într-o încăpere învecinată cu camera reginei.

Tînărul stătu în întuneric şi aşteptă.

Regina era voioasă şi fericită, ceea ce părea să stîrnească uimire în jurul ei, căci, dimpotrivă, toţi erau deprinşi s-o vadă aproape mereu îngîndurată. Regina punea această voioşie pe seama frumuseţii serbării şi a bucuriei ce i-o făcuse baletul, şi cum nu e îngăduit să contrazici o regină, fie că zîmbeşte, fie că plînge, se întreceau care mai de care să aducă laude curteniei sfetnicilor municipali ai oraşului Paris.

Deşi n-o cunoştea pe regină, d'Artagnan deosebi numaidecît vocea ei de celelalte voci, în primul rînd după uşorul accent străin, apoi după acel timbru de atotputernicie ce răsună în chip firesc din toate cuvintele suveranilor. O auzea apropiindu-se şi îndepărtîndu-se de uşa deschisă şi zări de două sau chiar de trei ori umbra unui trup oprind lumina.

În sfîrşit, un braţ marmorean, fără seamăn ca linie şi albeaţă, apăru deodată printre falduri ; d'Artagnan înţelese că era răsplata lui ; se aruncă în genunchi, apucă mîna care i se întindea şi îşi lipi respectuos buzele ; mîna se trase apoi uşor, lăsînd să cadă într-a lui un obiect : era un inel ; aproape în aceeaşi clipă, uşa se închise, şi d'Artagnan rămase în cea mai cumplită beznă.

Îşi puse inelul în deget şi aşteptă din nou ; era vădit că trebuia să mai urmeze ceva. După răsplata credinţei trebuia să vină şi răsplata dragostei. De altfel, baletul se sfîrşise, dar petrecerea abia începea ; ospăţul era hotărît pentru ora trei, şi orologiul bisericii Sfîntului Ion bătuse de cîtăva vreme două şi trei sferturi.

Într-adevăr, în camera vecină zumzetul glasurilor scădea încet-încet, apoi se îndepărtă ; uşa încăperii

unde era d'Artagnan se deschise iarăşi şi doamna Bonacieux intră grăbită.

— În sfîrşit, dumneata ! izbucni d'Artagnan.

— Sst ! făcu tînăra femeie, punîndu-i degetul pe buze, taci şi pleacă pe unde ai venit.

— Dar unde şi cînd pot să te văd ? o întrebă d'Artagnan.

— Un bilet pe care-l vei găsi acasă îţi va răspunde. Hai, pleacă ! Pleacă !

Spunînd aceste cuvinte, doamna Bonacieux deschise uşa dinspre sală şi-l împinse pe d'Artagnan afară.

El se supuse, ca un copil, fără nici o împotrivire şi fără să încerce a crîcni, lovadă vie că era îndrăgostit de-a binelea.

CAPITOLUL XXIII

Întîlnirea

D'Artagnan se întoarse acasă într-un suflet şi, cu toate că era mai tîrziu de trei dimineaţa şi că trebuise să străbată cele mai deocheate mahalale ale Parisului, nu i se întîmplă nimic neplăcut. Se ştie doar că beţivii şi îndrăgostiţii au un Dumnezeu al lor.

Găsi uşa gangului întredeschisă. Urcă scara şi bătu uşurel şi într-un chip anumit, aşa ca să înţeleagă valetul. Planchet, pe care-l trimisese acasă de la primărie cu două ceasuri mai devreme, cu poruncă să-l aştepte, veni să-i deschidă.

— A adus cineva vreo scrisoare pentru mine ? întrebă repede d'Artagnan.

— N-a adus nimeni nici o scrisoare, domnule, răspunse Planchet, dar e una care a venit singură.

— Ce vrei să spui, nătărăule ?

— Vreau să spun că, ajuns acasă, cu toate că aveam în buzunar cheia locuinţei şi că nu m-am despărţit de loc de cheia asta, am găsit o scrisoare pe învelitoarea verde de pe masa din camera dumneavoastră.

— Şi unde-i scrisoarea ?

— Am lăsat-o acolo unde era, domnule. Nu-i lucru curat cu scrisorile astea care intră aşa, în casa oamenilor. Dacă fereastra ar fi fost deschisă sau, măcar,

întredeschisă, treacă-meargă ; dar de unde, totul era ferecat ! Băgaţi bine de seamă, domnule, să nu fie la mijloc niscai farmece.

În vremea asta, tînărul a alergat în camera lui şi a deschis scrisoarea ; era de la doamna Bonacieux şi avea următorul cuprins :

„Cineva doreşte să-ţi aducă şi să-ţi transmită vii mulţumiri. Fii diseară la zece la Saint-Cloud, în faţa casei de lîngă colţul locuinţei domnului d'Estrées.

C.B."

Pe cînd citea aceste rînduri, d'Artagnan simţea inima crescîndu-i şi strîngîndu-i-se totodată, pradă acelor dulci zvîcniri care chinuiesc, dar şi alină dorul îndrăgostiţilor.

Era întîiul răvaş pe care-l primea, era întîia întîlnire ce i se dădea. Inima lui, ca îmbătată de fericire, părea că-şi pierde suflarea în pragul acelui rai pămîntesc, ce se numeşte iubire.

— Spuneţi, domnule, începu Planchet, cu ochii la stăpînul lui, care schimba feţe-feţe, spuneţi, vă rog : nu-i aşa c-am avut dreptate şi că nu-i lucru curat ?

— Te înşeli, Planchet, răspunse d'Artagnan, şi, ca dovadă, uite, ţine un taler şi bea în sănătatea mea.

— Mulţumesc pentru darul pe care mi-l faceţi, şi vă făgăduiesc să nu vă ies din vorbă ; dar eu tot ştiu una şi bună : scrisorile care intră aşa, într-o casă ferecată...

— Pică din cer, prietene, pică din cer.

— Va să zică, domnul e mulţumit ? întrebă Planchet.

— Dragul meu Planchet, sînt cel mai fericit om din lume.

— Pot să trag şi eu folos din fericirea asta, şi să mă duc la culcare ?

— Bine, du-te.

— Cerul să vă hărăzească toate bucuriile, dar eu tot zic că scrisoarea...

Planchet se îndepărtă, clătinînd din cap a îndoială, căci darul stăpînului nu izbutise să i-o spulbere cu totul.

Rămas singur, d'Artagnan mai citi şi reciti răvaşul ; după aceea sărută iarăşi şi iarăşi, de douăzeci de ori, slovele scrise de mîna frumoasei lui iubite. În sfîrşit, se culcă, adormi şi visă cele mai minunate vise.

La şapte dimineaţa, se deşteptă din somn şi-l chemă pe Planchet, care la a doua chemare deschise uşa, cu faţa răvăşită încă de neliniştea din ajun.

— Planchet, începu d'Artagnan, s-ar putea să lipsesc toată ziua de acasă ; eşti liber pînă diseară la şapte, dar la şapte să fii gata de drum, cu doi cai.

— Asta mai lipsea, mormăi Planchet, te pomeneşti că iar ne găurim pielea în vreo cîteva locuri.

— Ia-ţi flinta şi pistoalele.

— Ce spuneam eu ? izbucni Planchet. Eram sigur : afurisita aia de scrisoare !

— Linişteşte-te, nerodule, e vorba de o plimbare de plăcere.

— Da, ca şi călătoriile de plăcere de dăunăzi, cînd ploua cu gloanţe şi răsăreau capcane la tot pasul.

— De altfel, dacă vă e teamă, domnule Planchet, urmă d'Artagnan, mă voi duce şi fără dumneavoastră ; mai bine singur la drum decît cu un tovarăş care dîrdîie de frică.

— Domnul mă jigneşte, răspunse el, credeam că totuşi m-a văzut la treabă.

— Da, dar îmi ziceam că poate ţi-ai cheltuit tot curajul dintr-o dată.

— O să vedeţi că la nevoie mai am încă ; dar, rogu-vă, nu mă puneţi să-l irosesc dacă vreţi să-mi mai rămîie multă vreme.

— Dar pentru astă-seară crezi că mai ai ?

— Aşa sper.

— Bine ! Atunci mă bizui pe tine.

— La ora hotărîtă voi fi gata de plecare ; credeam însă că domnul nu are decît un singur cal în grajdul gărzii.

— Se poate ca în clipa de faţă să nu fie decît unul singur, dar diseară vor fi patru.

— S-ar zice că scopul călătoriei noastre a fost să aducem cai.

— Întocmai, încuviinţă d'Artagnan.

Şi, dîndu-i lui Planchet cele din urmă îndrumări, a plecat.

Domnul Bonacieux se afla în pragul uşii. Gîndul lui d'Artagnan fusese să treacă mai departe, fără să-i vorbească vrednicului negustor de mărunţişuri ; dar acesta îl salută atît de blajin şi de dulceag, încît chiriaşul, de voie, de nevoie, nu numai că-i răspunse la fel, dar chiar intră în vorbă cu el.

Apoi, cum să nu arăţi o brumă de bunăvoinţă soţului unei femei care ţi-a dat în aceeaşi seară întîlnire la Saint-Cloud, în faţa pavilionului domnului d'Estrées ? ! D'Artagnan se apropie de el cu aerul cel mai blajin de care putea fi în stare.

Convorbirea se opri, firește, asupra întemniţării bietului negustor. Domnul Bonacieux, care nu bănuia că d'Artagnan ştie tot ce vorbise el cu necunoscutul din Meung, istorisi tînărului chiriaş cum îl prigonea căpcăunul acela de Laffmas. Îl numi tot timpul călăul cardinalului şi se întinse cu amănunte asupra Bastiliei, asupra zăvoarelor, asupra zăbrelelor, asupra beciurilor cu răsuflători, a gratiilor şi a uneltelor de schingiuire.

D'Artagnan l-a ascultat cu o bunăvoinţă fără seamăn, apoi, cînd Bonacieux a sfîrşit de povestit, a întrebat şi el la urmă :

— Dar pe doamna Bonacieux ştii cine a răpit-o ? Ţin minte că tocmai acestei întîmplări neplăcute datorez fericirea de a te cunoaşte.

— Da' de unde ! răspunse domnul Bonacieux, s-au ferit să scape ceva, iar soţia mea s-a jurat pe toţi dumnezeii că nu ştie nici ea. Dar dumneata, urmă el, cu cel mai nevinovat glas, ia spune, ce-ai mai făcut zilele astea ? Nu te-am mai zărit nici pe dumneata, nici pe prietenii dumitale, şi nu cred că praful care ţi-l scutura ieri de pe cizme Planchet l-ai strîns pe caldarîmul Parisului.

— Aşa şi e, scumpe domnule Bonacieux, am făcut împreună cu prietenii mei o călătorie, dar nu grozavă.

— Departe ?

— Nu, nu prea departe ; la vreo patruzeci de leghe de aici ; l-am însoţit pe domnul Athos la băi, la Forges, unde ceilalţi au şi rămas.

— Iar dumneata a trebuit să te întorci, nu-i aşa ? urmă domnul Bonacieux, cu o căutătură dintre cele mai şirete. Unui băiat frumos ca dumneata, iubita nu-i dă răgazuri prea lungi ; eram aşteptaţi cu nerăbdare la Paris, aşa e ?

— Chiar aşa, pe legea mea, încuviinţă rîzînd tînărul, şi-ţi mărturisesc cu atît mai mult cu cît văd că nu ţi se poate ascunde nimic ; da, eram aşteptat, ba încă cu nerăbdare !

Un nor uşurel lunecă peste fruntea lui Bonacieux, dar atît de uşurel, încît d'Artagnan nici nu-l băgă de seamă.

— Şi vom fi răsplătiţi pentru graba noastră ! urmă negustorul de mărunţişuri, cu un tremur în glas, pe care d'Artagnan nu-l luă în seamă, după cum nu luase în seamă nici norul uşurel care cu o clipă mai devreme întunecase faţa cinstitului bărbat.

— Vrei să mă tragi de limbă ! zise rîzînd d'Artagnan.

— Nu, ce-ţi spun e doar ca să ştiu dacă diseară o să te întorci acasă tîrziu.

— Şi pentru ce această întrebare, scumpă gazdă ? stărui d'Artagnan, ai de gînd oare să m-aştepţi ?

— Nu, dar de cînd cu arestarea şi de cînd cu tîlhăria aceea la mine, mă sperii de cîte ori aud că se deschide o uşă, mai cu seamă noaptea. Ce vrei ! Eu nu sînt ostaş.

— Ştii ceva ? Nu te speria dacă mă întorc la unu, la două sau chair la trei dimineaţa ; şi dacă nu mă întorc de loc, nici atunci să nu te sperii.

De data asta, Bonacieux păli atît de tare, încît n-ar mai fi fost cu putinţă ca d'Artagnan să nu-i bage de seamă tulburarea, şi-l întrebă ce are.

— Nimic, răspunse el, nimic. Dar de cînd s-au abătut nenorocirile pe capul meu, mă apucă un fel de slăbiciune, şi acum am simţit un fior prin tot corpul. Dar ce să te gîndeşti la asta, dumneata, care n-ai altă treabă decît să-ţi vezi de fericire !

— Atunci să ştii că am treabă multă, fiindcă sînt fericit.

— Stai puţin ; mai aşteaptă, ai spus că e pe diseară.

— O să vină ea şi seara asta ! Mulţumesc lui Dumnezeu ! Poate c-o aştepţi şi dumneata la fel de nerăbdător ca şi mine ; poate că în seara asta doamna Bonacieux o să vină şi ea pe acasă.

— Doamna Bonacieux nu e liberă astă-seară, lămuri încruntat soţul, rămîne la Luvru să-şi vadă de treburi.

— Cu atît mai rău pentru dumneata, dragul meu, cu atît mai rău ; cînd eu sînt fericit, aş vrea să fie şi ceilalţi, dar, pare-mi-se, asta nu prea se poate.

Şi tînărul se îndepărtă, rîzînd în hohote de gluma pe care credea că numai el putea s-o înţeleagă.

— Petrecere frumoasă ! îi ură Bonacieux, cu glas ca ieşit din mormînt.

D'Artagnan era prea departe însă ca să-l mai poată auzi şi, chiar de l-ar fi auzit, în starea sa sufletească nici nu l-ar fi luat în seamă.

Se îndreptă spre palatul domnului de Tréville. Vizita pe care i-o făcuse în ajun fusese, după cum ne amintim cu toţii, foarte scurtă şi fără prea multe lămuriri.

Îl găsi pe domnul de Tréville în al nouălea cer. Regele şi regina fuseseră încîntători cu el la serbare. E drept, cardinalul se arătase, în schimb, cît se poate de posac. La ora unu după miezul nopţii părăsise balul, sub cuvînt că nu se simte bine. Cît priveşte pe majestăţile-lor, nu se întorseseră la Luvru decît la şase dimineaţa.

— Acum, rosti domnul de Tréville, coborînd vocea şi cercetînd cu privirea toate ungherele încăperii pentru a vedea dacă într-adevăr erau singuri, acum să vorbim despre dumneata, tinere prieten ; căci nu încape îndoială că fericita dumitale întoarcere nu-i străină nici de bucuria regelui, nici de triumful reginei şi nici de umilirea eminenţei-sale. Să ştii că de aci înainte trebuie să te ţii bine.

— De ce m-aş putea teme, răspunse d'Artagnan, cîtă vreme voi avea fericirea să mă bucur de bunăvoinţa majestăţilor-lor ?

— De toate, crede-mă. Cardinalul nu e omul care să uite că a fost tras pe sfoară pînă nu se răfuieşte cu poznaşul ; şi poznaşul e, pare-mi-se, un oarecare gascon, pe care-l cam cunoaştem noi.

— Credeţi oare că eminenţa-sa ştie, ca dumneavoastră, tot ce s-a întîmplat şi că eu am fost la Londra ?

— Drace ! Ai fost la Londra ! De la Londra ai adus diamantul ăsta frumos care străluceşte pe degetul dumitale ? Ia seama, dragul meu d'Artagnan, darul pe care ţi-l face un duşman nu miroase a bine. Mi se

pare că în privinţa asta e şi o zicală latinească... Stai puţin...

— Da, fără îndoială, îngînă d'Artagnan, care nu fusese niciodată în stare să-şi vîre în cap cea mai elementară regulă de gramatică latină şi care, cu neştiinţa lui, îşi scosese din minţi profesorul, da, fără îndoială, trebuie să fie aşa ceva pe undeva.

— Vezi bine că e, stărui domnul de Tréville, care se pricepea şi în ale literaturii ; dăunăzi mi-l cita domnul de Bensserade... aşteaptă puţin... ah ! da... mi-aduc aminte :

...Timeo Danaos et dona ferentes.

Ceea ce înseamnă : *Fereşte-te de duşmanul care-ţi face daruri.*

— Diamantul acesta, domnule, nu-l am de la un duşman, răspunse d'Artagnan, mi l-a dăruit regina.

— Regina ! Oh ! Oh ! făcu domnul de Tréville. Într-adevăr, e un giuvaer regal, care face ca nimic o mie de pistoli. Prin cine ţi l-a trimis regina ?

— Mi l-a dat chiar ea.

— Unde ?

— În cabinetul de lîngă camera unde şi-a schimbat rochia la bal.

— Cum asta ?

— Cînd mi-a întins mîna să i-o sărut.

— Ai sărutat mîna reginei ! se minună domnul de Tréville, cu ochii la d'Artagnan.

— Majestatea-sa a binevoit să-mi îngăduie această neasemuită cinste.

— În faţa unor martori ? Nesocotita ! De trei ori nesocotită !

— Nu, domnule, fiţi liniştit, nimeni n-a văzut-o, adăugă d'Artagnan. Şi povesti domnului de Tréville cum se petrecuseră lucrurile.

— Oh ! Femeile ! Femeile ! strigă bătrînul ostaş, cum o să se lase ele de visările lor romantice ? ! Tot

ce aduce a taină le încîntă. Aşadar, i-ai văzut doar braţul, atîta tot ; dacă ai întîlni-o însă pe regină, n-ai recunoaşte-o şi, dacă ea te-ar întîlni, n-ar şti nici ea cine eşti !

— Nu, dar datorită acestui diamant... stărui tînărul.

— Ascultă, îi curmă vorba domnul de Tréville, vrei să-ţi dau eu un sfat, un sfat înţelept, un sfat prietenesc ?

— M-aţi îndatora mult, domnule, răspunse d'Artagnan.

— Iată : du-te la cel dintîi bijutier ce-ţi iese în cale şi vinde-i diamantul pe orice preţ o vrea ; oricît ar fi de cămătar, tot o să-ţi dea opt sute de pistoli. Pistolii n-au miros, tinere, pe cîtă vreme inelul ăsta are, şi încă unul îngrozitor, care-l poate trăda pe cine-l poartă.

— Să vînd inelul acesta ? Un inel de la regina mea ! Niciodată ! se împotrivi d'Artagnan.

— Atunci, întoarce piatra cu faţa înăuntru, smintitule, căci oricine ştie că un gascon nu găseşte giuvaere din astea în scrinul maică-si.

— Credeţi, aşadar, că mă paşte vreo primejdie ? întrebă d'Artagnan.

— Vreau să spun, tinere, că cel care doarme pe o mină cu fitilul aprins trebuie să se socotească la adăpost faţă de dumneata.

— Drace ! mormăi d'Artagnan, pe care tonul hotărît al domnului de Tréville începea să-l neliniştească. Drace ! Şi ce-i de făcut ?

— Să fii cu ochii în patru, mereu şi înainte de toate. Cardinalul are cumplită ţinere de minte şi mînă cu gheare ; ia seama să nu-ţi joace cine ştie ce renghi păcătos.

— Dar cum ?

— De unde să știu eu cum ? Are la îndemîna lui toate vicleniile satanei ! Cel mai neînsemnat lucru ce ți se poate întîmpla e să te ridice.

— Cum ! va îndrăzni cineva să aresteze pe un om în slujba majestății-sale ?

— Ei, aș ! ai văzut cum nu s-au sinchisit de Athos ; în orice caz, tinere, ascultă pe un om care de treizeci de ani e la curte ; dacă te culci pe o ureche și te crezi la adăpost, atunci ești pierdut. Ba, dimpotrivă — și să mă asculți pe mine — trebuie să vezi pretutindeni numai dușmani. Dacă cineva îți caută gîlceavă, ferește-te de el ca de foc, chiar de-ar fi un copil de zece ani ; dacă te atacă ziua sau noaptea, ia-o la sănătoasa, fără nici o rușine ; dacă treci pe un pod, încearcă întîi scîndurile, nu cumva să-ți fugă una de sub picioare ; dacă treci prin fața unei case care se clădește, uită-te în sus, să nu-ți cadă o cărămidă în cap ; dacă te întorci acasă tîrziu, pune-l pe valet să te urmeze, și valetul să fie înarmat, bineînțeles dacă ai încredere în el ; ferește-te de oricine : de prietenii dumitale, de fratele dumitale, de iubita dumitale, și mai cu seamă de iubita dumitale.

D'Artagnan roși.

— De iubita mea, spuse și el mecanic ; și de ce de ea mai curînd decît de altcineva ?

— Fiindcă iubita e unul din mijloacele care-i plac îndeosebi cardinalului ; n-are altul mai la îndemînă : o femeie te vinde pentru zece pistoli și, ca dovadă, Dalila. Cunoști *Sfînta Scriptură*, nu-i așa ?

D'Artagnan se gîndi la întîlnirea pe care o avea chiar în seara aceea cu doamna Bonacieux, dar, s-o spunem spre lauda eroului nostru, părerea proastă a domnului de Tréville asupra femeilor nu trezi nici o umbră de bănuială cu privire la frumoasa lui proprietăreasă.

— Dar pentru că veni vorba, urmă domnul de Tréville, ce s-a întîmplat cu cei trei tovarăși ai dumitale ?

— Tocmai voiam să vă întreb dacă n-ați primit nici o știre de la ei.

— Nici una, domnule.

— I-am lăsat pe toți în drum. Pe Porthos, la Chantilly, cu un duel în brațe ; pe Aramis la Crèvecoeur, cu un glonte în umăr, și pe Athos la Amiens, învinuit că măsluiește bani.

— Ia te uită ! se miră domnul de Tréville ; dar dumneata cum de ai scăpat ?

— Ca prin minune, domnule, dar, trebuie s-o spun, cu o lovitură de spadă în piept și ținîndu-la rîndul meu pe contele de Wardes, în marginea drumului spre Calais, ca pe un biet fluturaș.

— Asta mai lipsea ! Pe Wardes, omul cardinalului, vărul lui Rochefort ; stai, dragă prietene, uite ce-mi trece prin minte.

— Spuneți, domnule.

— În locul dumitale aș face altceva.

— Ce anume ?

— În vreme ce eminența-sa ar pune să mă caute la Paris, eu aș lua frumușel drumul spre Picardia, fără să știe nimeni, și m-aș duce să văd ce e cu prietenii mei. La dracu ! li se cuvine și lor atîta atenție din partea dumitale.

— Sfatul e bun, domnule, și voi pleca chiar mîine.

— Mîine ? De ce nu astă-seară ?

— Astă-seară trebuie să fiu la Paris pentru o chestiune ce nu poate fi amînată.

— Ah ! tinere ! tinere ! vreo drăguță, nu-i așa ? ! Fii cu ochii în patru, eu ți-o spun mereu : numai femeia ne-a pierdut pe toți cîți sîntem, și tot ea o să ne piardă pe toți cîți vom mai fi și de aci înainte. Ascultă-mă pe mine : pleacă diseară.

— Cu neputință, domnule.

— Ţi-ai dat cuvîntul ?
— Da, domnule.
— Atunci, se schimbă lucrurile ; dar făgăduieşte-mi că, dacă în noaptea asta scapi cu viaţă, o să pleci mîine.
— Vă făgăduiesc.
— Ai nevoie de bani ?
— Mai am încă cincizeci de pistoli. Nădăjduiesc să-mi ajungă.
— Dar tovarăşii dumitale ?
— Nu cred să ducă lipsă. Cînd am plecat din Paris, aveam fiecare la noi cîte şaptezeci şi cinci de pistoli.
— O să te mai văd înainte de plecare ?
— Nu cred, domnule ; afară doar dacă s-ar întîmpla ceva nou.
— Atunci, călătorie bună !
— Mulţumesc, domnule.

Şi d'Artagnan îşi luă rămas bun de la domnul de Tréville, mişcat mai mult ca oricînd de grija-i cu adevărat părintească pentru muşchetarii lui.

Trecu rînd pe rînd pe la Athos, pe la Porthos şi Aramis. Nici unul din ei nu se întorsese. Nu-i găsi nici pe valeţii lor. Nimeni nu primise vreo ştire nici de la unii, nici de la ceilalţi.

Ar fi întrebat de ei pe iubitele lor, dar n-o cunoştea nici pe a lui Porthos, nici pe a lui Aramis, cît priveşte pe Athos, el n-avea nici una.

Trecînd prin faţa palatului gărzii, d'Artagnan aruncă o privire în grajd ; trei dintre cei patru cai se şi aflau acolo. Neputîndu-şi crede ochilor, Planchet tocmai îi ţesăla şi abia sfîrşise cu doi dintre ei.

— Ah ! domnule, se repezi Planchet, zărindu-l pe d'Artagnan. Ce bucuros sînt că vă văd !
— Şi de ce, Planchet ? întrebă tînărul.

— Aveţi oare încredere în gazda noastră, domnul Bonacieux ?
— Eu ? cîtuşi de puţin.
— Vai, domnule, ce bine faceţi !
— Dar ce-ţi vine să mă întrebi ?
— Păi, în vreme ce vorbeaţi cu el, eu vă priveam pe amîndoi, fără să aud ce spuneţi ; domnule, ştiţi că s-a schimbat la faţă de două-trei ori ?
— Ei, aş !
— Domnul n-o fi băgat de seamă, cu gîndul la scrisoarea pe care o primise ; dar eu, dimpotrivă, cu ochii în patru tocmai din pricina scrisorii picate din cer, nu l-am slăbit cu privirea şi i-am urmărit toate mişcările feţei.
— Şi cum ţi s-a părut ?
— Mutră de trădător.
— Adevărat ?
— Mai mult ; cum aţi plecat şi v-aţi făcut nevăzut după colţul străzii, domnul Bonacieux şi-a luat pălăria şi, după ce a încuiat uşa, a luat-o glonţ în partea cealaltă.
— Într-adevăr, ai dreptate, Planchet, toate astea îmi dau şi mie de bănuit, dar linişteşte-te, n-o să-i plătim chiria pînă ce nu s-or lămuri toate.
— Domnul glumeşte, dar o să vadă el că...
— Ce poţi să faci, Planchet ? N-avem încotro, ce e scris, e scris !
— Va să zică, domnul nu renunţă la plimbarea de astă-seară ?
— Dimpotrivă, Planchet ; cu cît mi-ar fi mai ciudă pe domnul Bonacieux, cu atît mai vîrtos m-aş duce la întîlnirea hotărîtă prin scrisoarea asta care te sîcîie atîta.
— Atunci, dacă asta e vrerea stăpînului...
— Vrere de neclintit, dragul meu ; prin urmare, la nouă aşteaptă-mă aici, la palat, voi veni să te iau.

Văzînd că nu e nici o nădejde să-l facă să-şi schimbe gîndul, Planchet a oftat adînc şi s-a apucat să ţesale şi pe al treilea cal.

Iar d'Artagnan, care de fapt era un băiat cît se poate de prevăzător, în loc să se întoarcă acasă, s-a dus să mănînce la preotul gascon, care, cînd cei patru prieteni fuseseră la mare strîmtoare, îi poftise la o gustare cu ciocolată.

CAPITOLUL XXIV

Casa din grădină

La nouă, d'Artagnan era la palatul gărzii ; îl găsi pe Planchet gata înarmat. Sosise şi al patrulea cal.

Ca arme, Planchet îşi lause flinta şi un pistol.

D'Artagnan avea spada, îşi mai pusese două pistoale la brîu şi, sărind fiecare pe cîte un cal, se îndepărtară fără zgomot. Era noapte adîncă, aşa că nimeni nu i-a văzut ieşind. Planchet mergea cu zece paşi în urma stăpînului.

D'Artagnan trecu cheiurile de-a curmezişul, ieşi prin poarta Conferinţei şi o apucă pe încîntătorul drum ce duce la Saint-Cloud, care pe vremea aceea era cu mult mai frumos decît este astăzi.

Cîtă vreme au mers prin oraş, Planchet păstra respectuos depărtarea de cuviinţă, dar cînd drumul începu să fie pustiu, şi din ce în ce mai întunecat, el se apropie încetişor de d'Artagnan, astfel încît la intrarea în pădurea Boulogne se trezi, în chipul cel mai firesc din lume, alături de stăpîn. Într-adevăr, de ce să ascundem că legănarea copacilor şi jocul lunii în desişurile sumbre îi pricinuiau o vie nelinişte... D'Artagnan băgă de seamă că se petrece ceva ciudat cu valetul lui.

— Ei, domnule Planchet, îl întrebă el, ce e cu dumneata ?

— Nu găsiţi, domnule, că pădurile seamănă cu bisericile ?

— Cum asta, Planchet ?

— Nici în păduri, nici în biserici nu îndrăzneşti să vorbeşti în gura mare.

— Şi de ce nu îndrăzneşti să vorbeşti în gura mare, Planchet ? Nu cumva ţi-e teamă ?

— Da, domnule, teamă să nu m-audă cineva.

— Ţi-i teamă să nu te audă cineva ? Dar convorbirea noastră este ca după carte, dragă Planchet, nimeni nu i-ar putea găsi nici un cusur.

— Ah ! domnule, stărui Planchet, mărturisindu-şi gîndul lui de căpetenie, domnul ăsta Bonacieux are ceva ascuns în privire şi ceva neplăcut cînd îşi mişcă buzele.

— Cine naiba te pune să te gîndeşti la domnul Bonacieux ?

— Domnule, te gîndeşti la ce poţi, nu la ce vrei.

— Pentru că eşti un fricos, Planchet.

— Domnule, să nu amestecăm prevederea cu frica ; prevederea e o virtute.

— Şi tu eşti virtuos ! Nu-i aşa, Planchet ?

— Domnule, nu cumva luceşte acolo o ţeavă de flintă ? Dacă ne-am apleca puţin capul ?

„Într-adevăr, murmură d'Artagnan, căruia îi veneau în minte sfaturile domnului de Tréville, într-adevăr, pînă la sfîrşit, nerodul ăsta o să bage frica şi-n mine." Şi îşi îndemnă calul la trap.

Planchet urma mişcarea stăpînului, parcă ar fi fost umbra lui, şi se trezi mergînd în trap alături de el.

— Oare toată noaptea o să mergem aşa, domnule ? întrebă el.

— Nu, Planchet, tu ai şi ajuns.

— Cum am ajuns ? Dar dumneavoastră ?

— Eu mă duc cîţiva paşi mai încolo.

— Şi domnul mă lasă singur aici ?

— Ţi-e frică, Planchet ?

— Nu, dar ţin să vă spun că o să fie frig la noapte, că frigul dă reumatisme şi că un valet cu reumatisme e o slugă foarte nepotrivită, mai cu seamă pentru un stăpîn sprinten ca dumneavoastră.

— Bine, Planchet, dacă ţi-o fi frig, intră într-una din cîrciumile de colo, şi mîine dimineaţă la şase să m-aştepţi în faţa uşii.

— Domnule, eu am băut şi mîncat, cu tot respectul, talerul pe care mi l-aţi dat de dimineaţă, aşa că nu mai am para chioară, dacă cumva mi-ar fi frig.

— Ţine o jumătate de pistol, şi pe mîine.

D'Artagnan descălecă, aruncă frîul calului pe braţul lui Planchet şi se depărtă repede, înfăşurat în pelerină.

— Doamne, că tare mai e frig ! se văietă Planchet, îndată ce-şi pierdu stăpînul din ochi. Şi, grăbit cum era să se încălzească, alergă să bată la uşa unei case împodobite cu tot dichisul unei cîrciumi de mahala.

În vremea asta, d'Artagnan, care apucase de-a curmezişul pe potecă, şi-a văzut de drum şi a ajuns la Saint-Cloud ; dar o dată acolo, în loc s-o ia pe uliţa mare, coti pe după castel, o luă pe o ulicioară lăturalnică şi se trezi în curînd în faţa casei cu pricina. Era aşezată într-un loc pustiu. Pe o parte a ulicioarei se întindea un zid mare, la capătul căruia era casa, iar pe cealaltă parte, un gard viu apăra de trecători o grădiniţă, în fundul căreia se ridica o biată cocioabă.

Ajunsese la locul întîlnirii, dar, cum nu i se spusese să-şi vestească sosirea prin nici un fel de semnal, se hotărî să aştepte.

Nu se auzea nici un zgomot, s-ar fi zis că era la sute de leghe de capitală. După ce aruncă o privire înda-

rătul lui, d'Artagnan se rezemă de gard. Dincolo de gard, de grădină şi de cocioabă, o ceaţă fumurie acoperea sub vălurile ei hăul nemărginit în care Parisul dormea întins şi dezvelit, hău în care sclipeau cîteva puncte luminoase, răzleţe stele funebre ale acestui iad.

Dar pentru d'Artagnan, toate priveliştile se înveşmîntau în culori de vis, toate gîndurile aveau un surîs, toate beznele păreau străvezii. Se apropia ceasul întîlnirii.

Într-adevăr, peste cîteva minute clopotul cel mare din Saint-Cloud lăsă încet-încet să cadă din gura lui căscată zece lovituri, ca zece mugete.

Era ceva jalnic în acest glas de bronz care se tînguia aşa, în toiul nopţii.

Dar fiecare din loviturile care alcătuiau ora cea mult aşteptată vibra armonios în inima tînărului.

Ochii lui stăteau pironiţi pe căsuţa din colţul zidului, ale cărei ferestre erau toate oblonite, afară de una singură, de la catul întîi.

Prin această fereastră străbătea o lumină dulce, care scălda în argint frunzişul tremurător al celor doi-trei tei, crescuţi unul lîngă altul, în afara parcului. Fără îndoială, îndărătul ferestruicii, atît de fermecător luminată, îl aştepta frumoasa doamnă Bonacieux.

Legănat de acest minunat gînd, d'Artagnan aşteptă o jumătate de ceas, netulburat, cu ochii aţintiţi asupra încîntătoarei locuinţe, din care zărea o bucată de tavan cu ciubucuri aurite, mărturie a eleganţei întregului apartament.

Clopotul cel mare din Saint-Cloud bătu ora zece şi jumătate.

De data asta, fără ca d'Artagnan să înţeleagă de ce, un fior îi străbătu mădularele. Poate că începea să-l pătrundă şi frigul, încît lua o senzaţie fizică drept o impresie sufletească.

Crezu apoi că poate nu citise bine, şi că întîlnirea era hotărîtă pentru ora unsprezece.

Se apropie de fereastră, se aşeză în dreptul unei raze de lumină, scoase scrisoarea din buzunar şi o citi din nou ; nu se înşelase : întîlnirea era totuşi la zece.

Se întoarse iarăşi la locul lui ; tăcerea şi singurătatea din jur începeau să-l neliniştească.

Auzi bătînd şi unsprezece.

Lui d'Artagnan începu să-i fie cu adevărat teamă la gîndul că i se întîmplase ceva doamnei Bonacieux.

Bătu de trei ori din palme, era semnalul obişnuit al îndrăgostiţilor, dar nimeni nu răspunse ; nici măcar ecoul.

Îşi zise atunci, cu ciudă, că poate tînăra femeie aţipise aşteptîndu-l.

Se apropie de zid şi încercă să se cţere ; dar zidul era proaspăt tencuit, aşa că îşi rupse zadarnic unghiile.

Şi, deodată, ochii îi căzură pe copacii cu frunzele argintate de lumina ce străbătea prin geamuri şi, cum unul din copaci se întindea pînă peste drum, tînărul socoti că din mijlocul ramurilor privirea lui ar fi putut pătrunde în casă.

Copacul era uşor de urcat. De altfel, d'Artagnan abia împlinise douăzeci de ani, aşa că tot mai ţinea minte slăbiciunea lui de pe vremea şcolăriei. Într-o clipă a şi fost în mijlocul ramurilor, şi prin geamurile străvezii ochii i se pironiră drept înăuntru.

O priveliştе stranie îl făcu să se cutremure din tălpi pînă în creştet ; lumina aceea firavă, lampa liniştită, îşi arunca razele peste un tablou înspăimîntător : unul din geamuri era spart, iar uşa, pe jumătate sfărîmată, atîrna de balamale ; o masă, pe care trebuie să fi fost aşezată o cină aleasă, zăcea răsturnată ; pe jos, peste tot, cioburi de sticlă şi fructe strivite acopereau pardoseala ; totul mărturisea că în camera aceea se dăduse o luptă aprigă pe viaţă şi moarte ; d'Artagnan crezu

că vede în mijlocul acelui ciudat talmeş-balmeş fîşii de veşminte şi urme de sînge ce pătau faţa de masă şi perdelele.

Se grăbi să coboare în stradă, în vreme ce inima-i bătea groaznic ; voia să vadă dacă nu dă peste alte urme de violenţă.

Lumina firavă licărea la fel de netulburată în liniştea nopţii. Şi d'Artagnan descoperi, ceea ce nu văzuse la început, căci nimic nu-l îndemnase la astfel de cercetare : pămîntul bătătorit ici, răscolit colo, purta urme încurcate de paşi omeneşti şi copite de cai. De asemenea, roţile unei trăsuri ce venise dinspre Paris lăsaseră în pămîntul moale dîre adînci, care nu treceau mai departe de căsuţă şi se întorceau îndărăt spre Paris.

Tot urmîndu-şi cercetările, d'Artagnan mai găsi lîngă zid o mănuşă femeiască sfîşiată. În părţile unde mănuşa nu atinsese noroiul rămăsese ca nouă. Era una dintre acele mănuşi parfumate pe care îndrăgostiţii le smulg atît de bucuros de pe o mînă frumoasă.

Şi cu cît d'Artagnan îşi urma cercetările, cu atît o sudoare tot mai îngheţată îi îmbrobonea fruntea ; o spaimă groaznică îi strîngea inima ca într-un cleşte ; abia mai putea să răsufle ; ca să se liniştească, îşi spunea că poate totuşi casa aceea nu avea nici un amestec cu doamna Bonacieux ; că tînăra femeie îi dăduse întîlnire în faţa casei, şi nu în casă, că poate nici nu părăsise Parisul, fiind reţinută sau de îndatoriri, sau de gelozia soţului ei.

Dar toate aceste gînduri erau spulberate, nimicite, răsturnate de simţămîntul acela de durere intimă ce copleşeşte uneori întreaga fiinţă omenească şi ne strigă, prin tot ce-i menit în trupul nostru să audă, că o mare nenorocire ne pîndeşte.

D'Artagnan simţea că-şi pierde minţile ; începu să alerge pe drumul mare, o apucă apoi pe unde venise şi

nimeri la podul plutitor, cu gînd să-l descoasă pe podar.

Cam pe la şapte seara, podarul trecuse peste fluviu o femeie înfăşurată într-o mantilă neagră ; femeia părea că se fereşte grozav să nu fie recunoscută, dar tocmai din pricina ferelii ei, podarul o privise cu şi mai mare stăruinţă şi văzuse că era tînără şi frumoasă.

Pe vremea aceea, ca şi astăzi, o mulţime de femei tinere şi frumoase care veneau la Saint-Cloud ţineau cu tot dinadinsul să nu fie zărite, şi totuşi d'Artagnan nu se îndoi nici o clipă că femeia pe care o văzuse podarul era doamna Bonacieux.

La lumina lămpii ce ardea în ghereta podarului, d'Artagnan mai citi încă o dată rîndurile doamnei Bonacieux pentru a se încredinţa că nu se înşelase, că întîlnirea trebuia să aibă loc la Saint-Cloud, şi nu în altă parte, în faţa casei domnului d'Estrées, şi nu pe altă uliţă.

Atîtea dovezi se strîngeau ca să-i arate că presimţirile nu-l înşelaseră şi că într-adevăr se întîmplase o mare nenorocire.

Porni în goană spre castel ; credea că poate în lipsa lui se petrecuse ceva nou acolo în casă şi că ar fi putut afla lămuriri.

Ulicioara era la fel de pustie şi prin ferestruică se revărsa aceeaşi lumină liniştită şi firavă.

D'Artagnan se gîndi, atunci, la cocioaba mută şi oarbă din fundul grădinii, care, fără îndoială, avusese ochi să vadă şi care ar fi putut să şi vorbească.

Deşi poarta era închisă, sări peste gard şi, cu tot lătratul cîinelui în lanţ, se apropie de uşă.

La cele dintîi bătăi, n-a răspuns nimeni. Înăuntru, aceeaşi tăcere de mormînt ca şi în casa din grădină. Totuşi, cocioaba fiind ultima lui speranţă, se hotărî să nu se urnească de acolo.

Nu trecu mult şi i se păru că aude înăuntru un zgomot uşor, dar atît de uşor, încît părea că şi zgomotul tremură de teamă să nu fie auzit.

D'Artagnan încetă, atunci, să mai bată, dar începu să roage cu un glas pătruns de atîta îngrijorare şi atîtea făgăduieli, de atîta spaimă şi duioşie, că ar fi liniştit şi pe cel mai fricos om din lume. În sfîrşit, un vechi oblon ros de carii se deschise, sau mai bine zis se întredeschise, şi se închise la loc, de îndată ce lumina unei biete lămpi, ce pîlpîia într-un ungher, căzu pe cureaua spadei şi pe mînerele pistoalelor lui d'Artagnan. Totuşi oricît de fulgerător se petrecuseră toate, acesta avu vreme să zărească capul unui bătrîn.

— În numele cerului, se rugă el, ascultă-mă ; aşteptam pe cineva care nu mai vine ; mor de grijă. S-a întîmplat vreo nenorocire pe aici prin preajmă ? Vorbeşte.

Fereastra se deschise iarăşi, acelaşi chip se ivi din nou, numai că de data asta faţa bătrînului era şi mai palidă ca întîia dată.

D'Artagnan istorisi deschis toată păţania, dar fără nici un nume ; îi spuse cum avea o întîlnire cu o tînără femeie în faţa casei din colţ şi cum, văzînd că nu mai vine, se urcase în tei şi văzuse la lumina lămpii harababura din cameră.

Bătrînul îl ascultă cu luare-aminte, făcînd mereu semne că aşa era ; apoi, cînd d'Artagnan sfîrşi de povestit, clătină din cap într-un fel care nu vestea nimic bun.

— Ce vrei să spui ? întrebă d'Artagnan. Pentru Dumnezeu, vorbeşte lămurit !

— Vai, domnule, răspunse bătrînul, nu mă mai întrebaţi nimic ; dacă v-aş spune ce am văzut, cine ştie ce aş păţi şi eu.

— Aşadar, ai văzut ceva ? Atunci te rog, în numele cerului, stărui d'Artagnan aruncîndu-i o monedă,

vorbeşte, spune-mi tot şi-ţi dau cuvîntul meu de gentilom că nu voi scăpa nimănui nici o vorbă.

Bătrînul citi atîta bună-credinţă şi atîta durere pe chipul tînărului, încît îi făcu semn să asculte şi-i povesti, cu glas coborît :

— Să tot fi fost nouă cînd am auzit zgomot în stradă ; vrînd să aflu ce se petrece, m-am apropiat de poartă şi am văzut că cineva încearcă să intre. Cum sînt sărac şi nu mi-e frică de hoţi, m-am dus să deschid şi am zărit trei bărbaţi la cîţiva paşi de poartă. În umbră aştepta o caleaşcă cu cai înhămaţi şi cai de călărie. De bună seamă caii neînhămaţi erau ai celor trei bărbaţi în straie de călăreţi. „Domnilor, le-am strigat eu, vă rog, ce doriţi ?“ „Tu trebuie să ai o scară“, se răsti acela care părea a fi căpetenia lor. „Da, domnule, scara cu care culeg fructele.“ „Dă-o încoa şi intră în casă ; uite un taler pentru osteneală, dar ţine minte că, dacă scapi vreun cuvînt din ce-o să vezi şi o să auzi (fiindcă sînt sigur că tot o să tragi cu ochiul şi cu urechea, oricît te-am ameninţa noi), să ştii că eşti pierdut.“ Spunînd vorbele astea, mi-a aruncat un taler, pe care eu l-am ridicat de jos, iar el mi-a luat scara. Precum am spus, după ce au închis poarta în urma lor, eu m-am făcut că intru în casă, dar am ieşit îndată pe uşa dindărăt şi m-am strecurat prin întuneric pînă în mijlocul tufei aceleia de soc, de unde puteam să văd tot, fără ca ei să mă vadă. Tustrei bărbaţii trăseseră caleaşca mai aproape, fără nici un zgomot, pe urmă au dat jos din ea pe un bătrînel, scund, gros, cărunt, îmbrăcat ca vai de el, în haine mohorîte, care s-a urcat încetişor pe scară, s-a uitat hoţeşte în odaie, a coborît pe urmă tiptil şi-a spus în şoaptă : „Dînsa e !“ Şi, numaidecît, acela care-mi vorbise s-a şi apropiat de uşa casei, a deschis-o cu o cheie pe care o avea la el, a închis-o la loc şi dus a fost. În vremea asta, ceilalţi doi bărbaţi s-au urcat pe scară. Hodo-

rogul stătea lîngă caleaşcă, vizitiul ţinea hamurile, şi alt lacheu ţinea ceilalţi cai de dîrlogi. Deodată în casă s-au pornit ţipete groaznice; o femeie s-a repezit la fereastră şi a deschis-o, ca şi cînd ar fi vrut să sară. Dar cum a dat cu ochii de cei doi bărbaţi, s-a şi tras înapoi; ei însă s-au năpustit şi au dat buzna peste ea în odaie. Pe urmă eu n-am mai putut să văd nimic, dar am auzit gălăgie ca de mobilă zvîrlită cît colo. Femeia ţipa nevoie mare şi striga după ajutor, dar curînd după aceea i-au luat piuitul; cei trei bărbaţi s-au apropiat de fereastră, cu ea în braţe; doi au coborît scara şi au dus-o în caleaşcă; hodorogul a intrat şi el după ea. Cel ce rămăsese în casă a închis geamul şi pe urmă a ieşit şi el şi s-a uitat în caleaşcă, să vadă cu ochii lui dacă femeia e înăuntru; ceilalţi doi îl aşteptau călări; a sărit şi el în şa; lacheul şi-a luat locul lîngă vizitiu, caleaşca a porit-o în goană, păzită de cei trei călăreţi, şi asta a fost tot. Din clipa aceea, n-am mai văzut şi n-am mai auzit nimic.

Zdrobit de groaznica veste, d'Artagnan rămase încremenit şi fără glas, în vreme ce toţi demonii mîniei şi ai geloziei îi sfîrtecau inima.

— Domnul meu, a urmat bătrînul, mult mai răscolit de acea deznădejde mută decît de orice tînguire sau lacrimi, nu mai fiţi atît de mîhnit: doar nu v-au omorît-o, la asta să vă gîndiţi.

— Nu cumva îl ştii pe bărbatul care zici că era căpetenia acestei răpiri drăceşti?

— Nu-l cunosc.

— Dar cînd ţi-a vorbit, ai putut să-l vezi?

— Adică, îmi cereţi semnalmentele lui?

— Da.

— Înalt, uscăţiv, smead la faţă, mustăţi negre, ochi negri, părea a fi un gentilom.

— Aşa-i! strigă d'Artagnan, tot el! Mereu el! E piaza mea rea. Şi celălalt?

— Care?

— Cel mic.

— Oh! acela, credeţi-mă, nu e gentilom; de altfel, nu avea nici spadă, iar ceilalţi îi cam vorbeau de sus.

— O fi fost vreun valet, murmură d'Artagnan. Ah, biata femeie! Biata femeie! Cine ştie ce i-o fi făcut!

— Mi-aţi făgăduit să nu mă daţi de gol, aminti bătrînul.

— Şi-ţi înnoiesc făgăduiala făcută, fii liniştit, sînt gentilom. Un gentilom n-are decît cuvîntul lui, şi eu ţi l-am dat pe al meu.

Cu sufletul plin de amărăciune, d'Artagnan luă iarăşi drumul spre podul plutitor. Uneori nu-i venea să creadă că femeia aceea era doamna Bonacieux, şi spera s-o găsească a doua zi la Luvru, alteori se temea că avusese poate vreo încurcătură cu altul şi, descoperind locul întîlnirii, gelosul pusese s-o răpească. Era năuc, era disperat, era ca nebun.

„Oh, dacă prietenii mei ar fi aici! îşi zise el, aş avea cel puţin speranţa s-o găsesc; dar cine ştie ce o fi cu ei?"

Era aproape de miezul nopţii; trebuia să-l găsească pe Planchet. A bătut pe rînd la uşa tuturor cîrciumilor la care zărea un strop de lumină. Dar în nici una nu l-a găsit pe Planchet.

La cea de a şasea cîrciumă, a început să-şi dea seama că ceea ce făcea n-avea nici o noimă. Îi dăduse întîlnire valetului tocmai a doua zi la şase dimineaţa, şi oriunde s-ar fi aflat, era în dreptul său.

De altminteri, d'Artagnan mai chibzui în sinea lui că, rămînînd în preajma locului unde se petrecuse întîmplarea, va izbuti poate să afle cîte ceva asupra acelei stranii răpiri. La a şasea cîrciumă, după cum am spus, d'Artagnan se opri, ceru o sticlă de vin din cel mai bun, se aşeză la o masă, în ungherul cel mai întu-

necat, şi, rezemîndu-şi coatele, se hotărî să aştepte astfel zorii dimineţii ; dar şi de data asta speranţa i-a fost înşelată ; deşi ascultă cu sfinţenie toate şolticăriile şi sudălmile ce-şi aruncau între ei lucrătorii, valeţii şi căruţaşii, alcătuind cinstita societate din care făcea şi el parte, tot nu putu prinde nimic care să-l pună pe urmele sărmanei femei răpite. Aşa că, vrînd-nevrînd, după ce goli sticla, din plictiseală şi din teama de a nu trezi bănuieli, trebui să-şi găsească în ungherul său locul cel mai potrivit, şi, de bine, de rău, să aţipească. Cititorii îşi aduc aminte că d'Artagnan n-avea decît douăzeci de ani, iar la vîrsta aceasta somnul îşi are cerinţele lui neînduplecate, pe care le impune şi celor mai deznădăjduite inimi.

Pe la şase dimineaţa, d'Artagnan se trezi cu acea stare mahmură care însoţeşte de obicei revărsatul zorilor după o noapte de neodihnă. Îşi potrivi iute hainele, se pipăi ca să se încredinţeze dacă în timpul somnului nu-l jefuise cineva şi, găsindu-şi diamantul în deget, punga în buzunar şi pistoalele la brîu, se sculă, plăti sticla de vin şi ieşi să vadă dacă n-are mai mult noroc, pe lumină decît pe întuneric, în căutarea valetului. Într-adevăr, întîiul lucru pe care-l zări prin ceaţa umedă şi cenuşie a fost cinstitul Planchet, care, cu amîndoi caii de dîrlogi, îl aştepta la uşa unei cîrciumi prăpădite, prin faţa căreia d'Artagnan trecuse, fără a bănui măcar că acolo era o cîrciumă.

CAPITOLUL XXV

Iubita lui Porthos

În loc să se ducă de-a dreptul la el acasă, d'Artagnan a descălecat la poarta domnului de Tréville şi a urcat repede scara. De data asta era hotărît să-i povestească tot ce se petrecuse. Fără îndoială că i-ar fi dat sfaturi bune în împrejurarea asta ; apoi, cum domnul de Tréville o vedea aproape zilnic pe regină, ar fi putut să afle de la majestatea-sa unele lămuriri cu privire la biata femeie care, fără doar şi poate, plătea din greu credinţa ei faţă de stăpînă.

Domnul de Tréville ascultă spusele lui d'Artagnan cu o luare-aminte care dovedea că în toată păţania aceasta el vedea altceva decît o intrigă de dragoste ; apoi, după ce d'Artagnan sfîrşi de istorisit :

— Hm ! făcu el, toate astea miros cale de-o poştă a eminenţa-sa.

— Dar ce-i de făcut ? întrebă d'Artagnan.

— Deocamdată nimic altceva, nimic decît să pleci din Paris, aşa cum ţi-am mai spus, şi cît mai repede cu putinţă. Voi vedea pe regină, îi voi da amănunte asupra răpirii acelei sărmane femei, pe care, de bună seamă, nu le ştie ; aceste amănunte o vor călăuzi pe majestatea-sa, şi la întoarcerea dumitale poate că-ţi voi putea da vreo veste bună. Lasă totul pe mine.

D'Artagnan ştia că domnul de Tréville, deşi gascon, nu prea avea obiceiul să făgăduiască, dar cînd din întîmplare făgăduia ceva, atunci făcea chiar mai mult decît făgăduise. Îl salută, deci, plin de recunoştinţă pentru întregul trecut, ca şi pentru viitor, iar preavrednicul căpitan, care la rîndul lui simţea o vie simpatie pentru acest tînăr atît de cutezător şi de dîrz, îi strînse călduros mîna, urîndu-i călătorie bună.

Hotărît să urmeze fără întîrziere sfaturile domnului de Tréville, d'Artagnan se îndreptă spre strada Groparilor ca să vegheze la pregătirea cufărului. Apropiindu-se de casă, îl zări pe domnul Bonacieux, care, îmbrăcat în halat de dimineaţă, stătea în picioare, în pragul uşii. Tot ce-i spusese în ajun prevăzătorul Planchet despre firea primejdioasă a gazdei îi veni atunci în minte ; îşi pironi ochii asupra celuilalt, mai sfredelitor decît pînă atunci. Într-adevăr, în afară de acea gălbejeală bolnăvicioasă a obrazului, care arată că fierea se strecoară în sînge, şi care s-ar fi putut, de altfel, să fie numai întîmplătoare, d'Artagnan descoperi ceva ascuns, ceva viclean în mişcările feţei negustorului. Un pungaş nu rîde la fel ca un om cinstit, un făţarnic nu plînge la fel ca un om de bună-credinţă. Orice prefăcătorie este o mască, şi oricît de iscusită ar fi această mască, izbuteşti totdeauna, cu oarecare luare-aminte, s-o deosebeşti pe chipul celui ce-o poartă.

I se păru, deci, lui d'Artagnan că domnul Bonacieux purta o mască şi că această mască era grozav de neplăcută la vedere.

Astfel fiind, învins de dezgustul lui pentru acest om, se pregătea să treacă pe lîngă el fără să-i vorbească, dar, la fel ca şi în ajun, domnul Bonacieux deschise vorba :

— Frumos, tinere, îi spuse, ştiu că facem nopţi albe ! Şapte dimineaţa ! Mi se pare că vrei să cam

răstorni obiceiurile bătrîneşti şi că te întorci acasă, cînd alţii abia pleacă.

— Dumitale nu ţi se poate aduce învinuirea asta, domnule Bonacieux, dumneata eşti pildă de om aşezat. E drept, cînd ai o femeie tînără şi frumoasă, nici n-ai de ce să alergi după fericire ; fericirea vine ea după tine, nu-i aşa, domnule Bonacieux ?

Pămîntiu ca un mort, Bonacieux rînji în silă.

— Ah, ah ! mormăi el, dumneata eşti om de viaţă, nu glumă ! Dar pe unde dracu ai colindat azi-noapte, dragul meu ? Se vede c-ai luat-o razna peste cîmpuri.

Cînd îşi coborî ochii pe cizmele lui pline de noroi, privirea lui d'Artagnan căzu şi pe pantofii şi ciorapii negustorului de mărunţişuri ; s-ar fi zis că se înglodaseră în aceeaşi mîzgă ; cizme, ghete şi ciorapi erau aidoma pătaţi cu acelaşi fel de pete.

Şi, atunci un gînd îi fulgeră prin minte lui d'Artagnan : omuleţul scund, gros şi cărunt, soiul acela de lacheu, îmbrăcat în haină mohorîtă, şi la care oştenii care însoţeau caleaşca se uitau de sus, era chiar Bonacieux. Soţul fusese acela care veghease la răpirea soţiei lui.

Pe d'Artagnan îl prinse o poftă grozavă să sară în gîtul negustorului şi să-l sugrume, dar, cum am mai spus, era chibzuit din fire şi se stăpîni. Totuşi, schimbarea feţei lui răscolite era atît de vădită, încît, de spaimă, Bonacieux încercă să dea un pas îndărăt ; cum era însă tocmai în dreptul canatului închis al uşii, piedica neaşteptată îl sili să rămînă locului.

— Ia te uită, ştii că ai haz, dragul meu, îi spuse d'Artagnan, dar mi se pare că dacă cizmele mele au nevoie de făţuială, apoi ciorapii şi pantofii dumitale trebuiesc curăţaţi, nu glumă. Sau te pomeneşti c-ai umblat şi dumneata haimana, jupîne Bonacieux ? Drace ! asta n-ar fi de iertat unui om de vîrsta dumi-

tale şi care, pe deasupra, are o soţie atît de tînără şi de frumoasă.

— Nu, Doamne fereşte, răspunse Bonacieux, dar ieri am fost la Saint-Mandé, ca să întreb de o servitoare, căci îmi trebuie numaidecît una ; drumurile erau groaznice, am cărat tot glodul ăsta pe mine şi n-am avut încă vreme să-l curăţ.

Locul unde spunea Bonacieux că fusese era o nouă dovadă în sprijinul bănuielilor lui d'Artagnan. Bonacieux spusese Saint-Mandé, fiindcă Saint-Mandé era la celălalt capăt faţă de Saint-Cloud.

Această presupunere a fost pentru el întîia alinare. Într-adevăr, dacă Bonacieux ştie unde se află soţia lui, s-ar fi putut ca întrebuinţînd mijloace tari să-l sileşti oricînd să-şi dezlege limba şi să dea drumul tainei. Trebuia însă ca această bănuială să se schimbe în siguranţă.

— Iartă-mă, dragă domnule Bonacieux, dacă mă port cu dumneata fără prea multe mofturi, începu d'Artagnan, dar nimic nu-ţi stîrneşte setea ca nesomnul, şi mor de sete ; dă-mi voie, te rog, să iau un pahar cu apă la dumneata, ştii, ca între vecini.

Fără să mai aştepte învoirea gazdei, d'Artagnan intră repede în casă şi-şi furişă privirea spre pat : era neatins. Bonacieux nu se culcase ; însemna că se întorsese acasă numai cu un ceas, două mai devreme ; o însoţise deci pe soţia lui pînă la locul unde fusese dusă sau măcar pînă la întîia staţie de poştă.

— Mulţumesc, domnule Bonacieux, îi spuse d'Artagnan, golind paharul, e tot ce doream de la dumneata. Acum mă duc sus la mine ; o să-i dau lui Planchet să-mi cureţe cizmele, şi după ce o isprăvi ţi-l trimit, dacă vrei, să-ţi cureţe şi dumitale pantofii.

Îl părăsi apoi pe negustorul de mărunţişuri, care, uluit în faţa acestui ciudat rămas bun, se întreba de nu cumva se dăduse singur de gol.

În capul scării, d'Artagnan îl găsi pe Planchet grozav de speriat.

— Vai, domnule, strigă valetul, îndată ce-şi zări stăpînul, am dat de una mai boacănă, abia aşteptam să vă întoarceţi.

— Ce s-a mai întîmplat ? întrebă d'Artagnan.

— Mă prind pe orice vreţi că n-o să ghiciţi cine a fost aici în lipsa dumneavoastră.

— Cînd asta ?

— Acum o jumătate de ceas, pe cînd eraţi la domnul de Tréville.

— Cine a venit ? Haide, spune odată.

— Domnul de Cavois.

— Domnul de Cavois ?

— În carne şi oase.

— Căpitanul gărzii eminenţei-sale ?

— Chiar el.

— Venea să mă aresteze ?

— Aşa am cam bănuit eu, cu toate că pare a fi mare şmecher.

— Zici că pare a fi un şmecher ?

— Vreau să zic că era dulce ca mierea, domnule.

— Adevărat ?

— Venea, zicea el, din partea eminenţei-sale, care nu vă vrea decît binele, să vă roage să mergeţi cu el la Palais Royal.

— Şi ce i-ai răspuns ?

— Că asta nu se poate, fiindcă sînteţi plecat, după cum putea să vadă şi el.

— Şi ce-a răspuns atunci ?

— Să treceţi neapărat pe la el peste zi ; pe urmă, a adăugat încet de tot : „Spune stăpînului tău că eminenţa-sa îi este foarte binevoitor şi că tot norocul lui atîrnă, poate, de întrevederea asta".

— Capcana e destul de nedibace pentru cardinal, zise surîzînd tînărul.

— Lăsaţi, că şi eu am mirosit capcana şi am răspuns că o să vă pară grozav de rău la întoarcere. „Unde a plecat ?“ a întrebat domnul de Cavois. „La Troyes, în Champagne“, am răspuns eu. „Şi cînd a plecat ?“ „Aseară.“

— Planchet, prietene, îi curmă vorba d'Artagnan, eşti cu adevărat de nepreţuit.

— Mă înţelegeţi, domnule, m-am gîndit că dacă vreţi să-l vedeţi pe domnul de Cavois o să aveţi destulă vreme să mă daţi de gol, spunînd că nu eraţi plecat ; atunci eu aş fi fost mincinosul şi, cum nu sînt gentilom, mie mi-e îngăduit să mint.

— Linişteşte-te, Planchet, îţi vei păstra faima ta de om dintr-o bucată ; într-un sfert de oră plecăm.

— E tocmai sfatul pe care vream să vi-l dau şi eu, domnule. Pot să vă întreb încotro ?

— Ce dracu, vezi bine că-n partea cealaltă decît i-ai spus tu c-am plecat. De altminteri, nu eşti la fel de nerăbdător ca şi mine să ştii ce mai fac Grimaud, Mousqueton şi Bazin şi să afli ce s-a întîmplat cu Athos, Porthos şi cu Aramis ?

— Ba da, domnule, răspunse Planchet, şi sînt gata de drum oricînd doriţi ; cred că deocamdată aerul de provincie o să ne priască mai bine decît aerul Parisului. Aşadar...

— Aşadar, Planchet, strînge catrafusele şi să plecăm ; eu mă duc înainte, cu mîinile în buzunar, ca să nu bănuiască nimeni nimic. Ai să mă găseşti la palatul gărzii. Dar pentru că veni vorba, Planchet, cred că ai dreptate în privinţa gazdei noastre : să ştii că-i un ticălos fără pereche.

— Ah ! domnule, vă rog să mă credeţi cînd vă spun eu un lucru ; citesc pe faţa omului ca-n palmă.

Aşa cum se înţeleseseră, d'Artagnan coborî singur ; apoi, ca să nu aibă nimic pe suflet, se îndreptă iarăşi spre locuinţa prietenilor lui. Nu se primise nici o veste

de la ei ; doar o scrisoare, toată numai parfum, cu o scriere aleasă şi măruntă, sosise pentru Aramis. D'Artagnan o luă la el. Peste zece minute, Planchet îl găsi în grajdurile palatului gărzii. Ca să nu piardă vreme, d'Artagnan îşi înşeuase singur calul.

— Bine, îi spuse lui Planchet, cînd acesta îi aduse şi cufărul cu haine, acum pune şaua pe ceilalţi trei, s-o ştergem.

— Credeţi că o să mergem mai repede cu cîte doi cai fiecare ? întrebă Planchet cu un aer şăgalnic.

— Nu, domnule glumeţ de-a surda, răspunse d'Artagnan, dar cu cei patru cai ai noştri o să-i putem aduce îndărăt pe cei trei prieteni ai mei, dacă bine-înţeles îi mai găsim în viaţă.

— Asta ar fi mare noroc, răspunse Planchet, dar, oricum, nu trebuie să pierzi nădejdea, că bun e Dumnezeu.

— Amin, zise d'Artagnan, sărind pe cal.

Şi amîndoi ieşiră din palatul gărzii, fiecare îndreptîndu-se spre alt capăt al străzii, unul avînd de gînd să iasă din Paris prin bariera la Villette, iar celălalt prin bariera Montmartre, pentru a se întîlni dincolo de Saint-Denis ; măsura aceasta strategică fiind urmată de amîndoi călăreţii cu aceeaşi sfinţenie, a fost încununată de o frumoasă izbîndă. D'Artagnan şi Planchet intrară, deci, amîndoi deodată la Pierrefitte.

E locul s-o spunem : Planchet era mai cutezător ziua decît noaptea.

Totuşi firea lui prevăzătoare nu-l slăbea nici o clipă ; nu uitase nici una din păţaniile celei dintîi călătorii, aşa că îi socotea duşmani pe toţi cei care-i ieşeau în cale ; ca urmare, îşi ţinea tot timpul pălăria în mînă, fapt ce stîrnea neîncetate perdafuri din partea lui d'Artagnan, care se temea ca, datorită unei purtări prea de tot cuviincioase, lumea să nu-l ia drept valetul vreunui om de nimic.

Dar, fie că într-adevăr drumeţii se simţeau mişcaţi de cinstea ce le făcea Planchet, fie că de data asta nimeni nu mai stătea la pîndă în calea lui d'Artagnan, călătorii noştri au ajuns teferi la Chantilly şi au descins la hanul „Grand-Saint-Martin", acelaşi unde se opriseră şi cu prilejul întîiei lor călătorii.

Văzînd un tînăr urmat de un valet cu doi cai de călărie, duşi de dîrlogi, hangiul înaintă respectuos în pragul uşii. Cum străbătuse unsprezece leghe, d'Artagnan găsi nimerit să poposească acolo, fie că Porthos mai era sau nu în han. Dar, gîndi el, poate că nu era cuminte să întrebe chiar de la început de soarta muşchetarului. Şi ca urmare a acestor chibzuieli, fără să pomenească nimic de nimeni, d'Artagnan descălecă, îi spuse valetului să aibă grijă de cai, pătrunse într-o mică încăpere unde erau găzduiţi oaspeţii ce doreau să stea singuri şi ceru hangiului o sticlă din vinul cel mai bun şi o cină din cele mai alese. Această cerere întări şi mai vîrtos părerea bună pe care hangiul şi-o făcuse despre călător, de cum îl zărise.

Astfel fiind, d'Artagnan fu ospătat cît ai fi bătut din palme.

Regimentul gărzii se alegea dintre cei dintîi gentilomi ai regatului, şi d'Artagnan, urmat de un valet şi călătorind cu patru cai fără seamăn de frumoşi, nu putea, în ciuda uniformei sale simple, să nu stîrnească uimire. Hangiul ţinu să-i servească chiar el vinul şi cina : văzînd toate acestea, d'Artagnan porunci să i se aducă două pahare în loc de unul şi legă următoarea convorbire :

— Pe legea mea, dragă hangiule, începu d'Artagnan umplînd amîndouă paharele, ţi-am cerut să-mi aduci vinul cel mai bun şi, dacă mi-ai tras chiulul, ţi-ai ales chiar dumneata pedeapsa, căci, cum nu-mi place să beau singur, va trebui să bei cu mine. Ia deci paharul şi să bem. Dar în cinstea cui să bem ca să nu supărăm

pe nimeni ? Hai să bem pentru propăşirea hanului dumitale !

— Înălţimea-voastră îmi face mare cinste, răspunse gazda, şi-i mulţumesc din inimă pentru buna sa urare.

— Ia bine seama, urmă d'Artagnan, în urarea mea e poate mai mult egoism decît gîndeşti ; numai în localurile care propăşesc eşti bine primit ; în hanurile unde treaba merge anapoda, toate se duc de rîpă, iar călătorul e şi el jertfa necazurilor în care se zbate hangiul ; aşa că eu, care călătoresc mult şi îndeosebi pe drumul acesta, aş dori să-i văd pe toţi hangiii făcînd avere.

— Într-adevăr, zise hangiul, mi se pare şi mie c-am mai avut cinstea să văd pe domnul.

— Fireşte ! Am trecut poate de zece ori pe aici în drum spre Chantilly, şi din cele zece ori m-am oprit cel puţin de trei sau de patru ori la dumneata. Să tot fie zece sau douăsprezece zile de cînd am poposit aici ultima oară ; însoţeam pe nişte prieteni, nişte muşchetari ; ba chiar ţin minte că unul dintre ei s-a luat la harţă cu un străin, un necunoscut, un om care paremi-se i-a căutat nod în papură.

— Ah, da, aşa e ! făcu hangiul, mi-aduc şi eu aminte. Înălţimea-voastră vrea să vorbească poate de domnul Porthos ?

— Da, da, aşa-l chema pe tovarăşul meu de călătorie. Doamne-Dumnezeule, spune-mi, te rog, dragă hangiule, i s-a întîmplat cumva vreo nenorocire ?

— Înălţimea-voastră trebuie să-şi fi dat seama că n-a mai putut să-şi urmeze drumul.

— Într-adevăr, ne făgăduise c-o să ne ajungă din urmă, dar nu l-am mai văzut de atunci.

— Ne-a făcut cinstea să rămînă aici, urmă hangiul.

— Cum ? V-a făcut cinstea să rămînă aici ?

— Da, domnule, în hanul nostru ; sîntem chiar foarte îngrijoraţi.

— Din ce pricină ?

— Din pricina unor cheltuieli pe care le-a făcut.

— Bine, dar cheltuielile pe care le-a făcut o să le plătească.

— Să v-audă Dumnezeu ! Mi-a mai venit inima la loc. I-am împrumutat, domnule, sume foarte însemnate, şi chiar azi-dimineaţă medicul îmi spunea că, dacă domnul Porthos nu-i plăteşte, atunci o să-mi ceară mie banii, fiindcă eu am trimis să-l cheme.

— Cum ! Porthos e rănit ?

— N-aş putea să vă spun, domnule.

— Cum n-ai putea să-mi spui ! Dumneata eşti mai în măsură ca oricare altul s-o ştii.

— Da, dar în meseria noastră nu spunem tot ce ştim, domnule, mai ales cînd ni s-a pus în vedere c-o să plătim cu urechile dacă nu ne ţinem limba.

— Pot să-l văd pe Porthos ?

— Fără îndoială, domnule, urcaţi pînă la catul întîi şi bateţi la camera nr. 1. Dar spuneţi-i că sînteţi dumneavoastră.

— Adică de ce să-i spun că sînt eu ?

— Ca să nu vi se întîmple o nenorocire.

— Şi ce nenorocire ar putea să mi se întîmple ?

— Dacă domnul Porthos vă ia drept cineva de-ai casei, poate că, scos din sărite, vă străpunge cu spada sau vă zboară creierii.

— Dar ce i-aţi făcut ?

— I-am cerut bani.

— Ah ! Drace ! Acum înţeleg ; asta-i o cerere care-l cam plictiseşte pe Porthos cînd n-are bani, dar, după cîte ştiu eu, ar trebui să aibă.

— Şi noi am crezut la fel, domnule ; cum casa noastră e foarte rînduită şi cum obişnuim să ne facem socotelile în fiecare săptămînă, după opt zile i-am arătat nota, dar se vede că am brodit-o rău, fiindcă n-am

apucat să deschidem bine gura şi ne-a trimis la toţi dracii ; e drept, jucase în ajun.

— Cum, jucase în ajun ? ! Cu cine ?

— Dumnezeule, cine mai ştie ? Cu un nobil în trecere pe aici şi pe care l-a poftit să joace cărţi cu el.

— Atunci, asta e, trebuie să fi pierdut tot, sărmanul.

— Pînă şi calul, domnule ; cînd străinul era gata s-o şteargă, ce să vedem ? Valetul lui înşăua calul domnului Porthos. Atunci, i-am spus şi noi ce se cuvine, dar străinul ne-a răspuns să nu ne amestecăm unde nu ne fierbe oala, căci e calul lui. I-am adus îndată la cunoştinţă domnului Porthos ceea ce se întîmpla, dar şi el ne-a răspuns că sîntem nişte secături dacă punem la îndoială cuvîntul unui gentilom, şi că, o dată ce gentilomul spusese că-i calul lui, nici nu se putea să fie altfel.

— Parcă-l aud pe Porthos, murmură d'Artagnan.

— Atunci, urmă gazda, i-am trimis răspuns că de vreme ce noi păream hărăziţi să nu ne înţelegem în privinţa plăţii, sper să aibă măcar bunătatea să-şi reverse năravurile asupra confratelui meu, stăpînul hanului „La Vulturul de aur" ; domnul Porthos mi-a răspuns însă că, hanul meu fiind cel mai bun, doreşte să rămînă aici. Răspunsul era prea măgulitor pentru mine, ca să mai stărui să plece. M-am mulţumit doar să-l rog să se mute din camera lui, care e cea mai frumoasă din tot hanul, şi să se mulţumească cu o cămăruţă curăţică, la al treilea. La toate astea, domnul Porthos a răspuns că aşteaptă dintr-o clipă în alta sosirea iubitei lui, care e una dintre cele mai de vază doamne de la curte, aşa că ar trebui să înţeleg că odaia, unde-mi face cinstea să locuiască, e chiar prea neînsemnată pentru a găzdui asemenea făptură. Deşi nu mă îndoiam că are dreptate, am crezut totuşi de datoria mea să stărui ; dar fără a-şi da osteneală să stea

măcar de vorbă cu mine, a luat pistolul, l-a aşezat pe măsuţa de noapte şi mi-a pus în vedere că la cel dintîi cuvînt despre orice mutare a lui, înăuntru sau în afară, va slei creierii nesocotitului care se va amesteca într-o chestiune ce nu-l priveşte decît pe dînsul. Şi de atunci, domnule, nimeni nu mai pune piciorul la el în odaie, afară, bineînţeles, de valetul lui.

— Va să zică, Mousqueton e aici ?

— Da, domnule, cinci zile după ce a plecat, s-a întors, dar destul de plouat ; se pare că şi el a avut neplăceri în timpul călătoriei. Din păcate, e şi mai repezit decît domnul Porthos şi, nici una, nici două, răstoarnă pentru stăpînul lui toate cu dosul în sus. La gîndul că n-o să i se dea tot ce vrea el, îşi ia singur ce-i trebuie, fără să mai ceară.

— Drept e, răspunse d'Artagnan, că am observat totdeauna la Mousqueton un devotament şi o isteţime neobişnuite.

— Se poate, domnule, dar ia gîndiţi-vă că mi s-ar întîmpla să dau numai de patru ori pe an de atare isteţime şi atare devotament ; aşa e că aş rămîne pe paie ?

— Nu, findcă Porthos o să-ţi plătească.

— Hm ! făcu hangiul, cu un ton de îndoială.

— E prietenul de inimă al unei doamne foarte suspusă, care n-o să-l lase în încurcătură pentru fleacul ce-ţi datorează.

— Dac-aş îndrăzni să spun ceea ce cred în privinţa asta...

— Ceea ce crezi ?

— Adică, mai mult : ceea ce ştiu.

— Ceea ce ştii ?

— Ba, şi mai mult : un lucru de care sînt sigur.

— Şi de care lucru eşti atît de sigur ? Dă-i drumul...

— Aş spune că eu o cunosc pe această doamnă aşa de sus-pusă.

— Dumneata ?

— Da, eu.

— Şi cum ai ajuns s-o cunoşti ?

— Vai, domnule, dar pot oare să mă încred în dumneavoastră ?

— Vorbeşte şi ai cuvîntul meu de gentilom că n-o să te căieşti.

— Ştiţi, domnule, grija mare a omului îl împinge la multe...

— Ai făcut ceva ?

— Oh ! nimic din ceea ce n-ar avea dreptul să facă un creditor.

— Haide, spune.

— Domnul Porthos ne-a încredinţat o scrisoare pentru ducesa asta, cu rugămintea s-o ducem la poştă. Servitorul lui nu sosise încă. Cum el nu putea părăsi odaia, era silit să ne roage pe noi să-i facem treburile.

— Mai departe ?

— În loc să ducem scrisoarea la poştă, fiindcă nu te poţi bizui pe poştă, m-am folosit de prilejul că unul dintre băieţii mei de serviciu tocmai pleca la Paris şi i-am poruncit să dea scrisoarea chiar în mîinile acelei ducese. Nu făceam de altminteri decît să împlinim dorinţa domnului Porthos, care stăruise atît asupra scrisorii, nu-i aşa ?

— Cam aşa.

— Ei bine, domnule, ştiţi cine este doamna asta din înalta societate ?

— Nu ; l-am auzit pe Porthos vorbind de ea, dar atîta tot.

— Ştiţi cine este această aşa-zisă ducesă ?

— Îţi spun că n-o cunosc.

— E o cotoroanţă, domnule, soţia unui avocat de la Châtelet [1], o oarecare doamnă Coquenard, care are

[1] Numele unui vechi palat din Paris care servea drept tribunal.

cel puţin cincizeci de ani şi care tot mai face pe geloasa. Mi se părea şi mie grozav de ciudat ca o prinţesă să locuiască pe strada Urşilor.

— De unde ştii toate astea ?

— Cum de unde ? Cînd a primit scrisoarea, a început să ţipe şi să spună că domnul Porthos e un fluşturatic şi că lovitura aceea de spadă trebuie să fi fost iar pentru cine ştie ce femeie.

— Cum ! Porthos a fost rănit ?

— Vai, Doamne, ce-am spus !

— Ai spus că Porthos a fost rănit.

— Da, dar tot el mi-a poruncit să nu scot o vorbă.

— Şi de ce ?

— Păi de, domnule, fiindcă s-a lăudat c-o să-l sfîrtece pe străinul cu care l-aţi lăsat încăierîndu-se şi, cînd colo, s-a grozăvit degeaba, că străinul l-a culcat pe el la pămînt. Şi cum domnul Porthos vrea să facă mereu pe voinicosul, afară doar cînd e vorba de ducesă, pe care credea c-o dă gata cu rana lui, fireşte că nu vrea să mărturisească nimănui c-a fost rănit.

— Aşadar, rana îl ţine în pat.

— Ba încă ce mai rană ! Prietenul dumneavoastră are şapte vieţi, nu una !

— Adică dumneata erai de faţă ?

— Îi urmărisem, domnule, aşa, de-al dracului, şi am văzut lupta fără ca luptătorii să mă poată vedea.

— Şi cum s-a întîmplat ?

— N-a ţinut multă vreme, vă spun eu. S-au pus în gardă, străinul s-a făcut că atacă într-un loc şi a lovit într-altul, apoi s-a apărat, dar toate astea atît de iute, încît, cînd domnul Porthos a vrut să se apere, spada îi şi intrase de trei degete în piept. S-a prăbuşit pe spate. Străinul i-a pus îndată vîrful spadei în gît şi, cînd domnul Porthos s-a văzut la cheremul adversarului, s-a dat învins. Atunci străinul l-a întrebat cum îl cheamă şi, aflînd că numele lui e Porthos, şi nu d'Artagnan, i-a dat braţul, l-a sprijinit pînă la han, apoi a încălecat şi dus a fost.

— Prin urmare, cu domnul d'Artagnan avea străinul ce avea ?

— Aşa se pare.

— Ştii ce s-o fi făcut cu el ?

— Nu, nu-l văzusem niciodată pînă atunci şi nici de atunci nu l-am mai văzut.

— Foarte bine, acum ştiu tot ce voiam să ştiu. Spui că Porthos locuieşte la catul întîi, camera nr. 1 ?

— Da, domnule, cea mai frumoasă din tot hanul, o cameră pe care aş fi avut de zece ori prilejul s-o închiriez.

— Lasă, linişteşte-te, îl încredinţă d'Artagnan, rîzînd, Porthos îţi va plăti cu banii ducesei Coquenard.

— Oh ! domnule, ducesă sau nevastă de avocat, mi-e totuna, numai să-şi desfacă băierile pungii ; dar ea a răspuns că s-a săturat de pretenţiile şi de strengăriile domnului Porthos şi că nu-i va trimite nici o para chioară.

— Şi i-ai dat locatarului dumitale răspunsul ?

— Ferească sfîntul, şi-ar fi dat îndată seama în ce fel i-am împlinit porunca.

— Aşa că el aşteaptă mereu banii ?

— Da, cam aşa ceva. I-a mai scris şi ieri, dar de data asta servitorul lui i-a dus scrisoarea la poştă.

— Şi zici că soţia avocatului e bătrînă şi hîdă ?

— Cincizeci de ani bătuţi pe muchie şi nu-i de loc frumoasă, după cum spunea Pathaud.

— Atunci, n-avea grijă, se va lăsa înduioşată ; de altminteri, Porthos nu poate să-ţi datoreze mare lucru.

— Cum nu mare lucru ! numai pînă acum, vreo douăzeci de pistoli, fără să mai pun la socoteală doctorul. Nu se lipseşte de nimic, se cunoaşte că-i învăţat să trăiască bine.

— Fii pe pace, dacă-l părăseşte iubita, îi rămîn prietenii. Aşadar, dragă hangiule, nu te nelinişti şi dă-i mai departe toate îngrijirile pe care sănătatea lui le cere.

— Domnul mi-a făgăduit că nu va vorbi nimic de soţia avocatului şi că nu va scăpa nici un cuvînt despre rană.

— Doar sîntem înţeleşi, ai cuvîntul meu.

— Sînt sigur că m-ar omorî.

— Nu-ţi fie teamă, nu e chiar atît de-al dracului pe cît pare.

Şi, spunînd aceste cuvinte, d'Artagnan a urcat la catul întîi, lăsînd pe hangiu ceva mai liniştit în privinţa celor două bunuri la care părea că ţine atît de mult : banii şi viaţa.

În capul scării, pe uşa cea mai arătoasă de pe sală, era făcut cu cerneală neagră un nr. 1 uriaş : d'Artagnan a bătut o singură dată şi, în urma încuviinţării ce se auzi dinăuntru, a intrat.

Porthos stătea culcat şi juca cărţi cu Mousqueton, ca să nu-şi piardă îndemînarea, în vreme ce o frigare încărcată cu potîrnichi se învîrtea în faţa focului, iar în cele două colţuri ale căminului uriaş clocoteau pe pirostrii două oale care răspîndeau un îndoit iz, de iepure cu usturoi şi de plachie de peşte, adevărată desfătare a nărilor. În altă parte, tăblia unei măsuţe de scris şi marmura unui scrin nici nu se mai zăreau sub grămada sticlelor goale.

La vederea prietenului, Porthos scoase un strigăt de bucurie ; ridicîndu-se respectuos, Mousqueton îi dădu locul lui d'Artagnan şi se duse să arunce o privire asupra celor două cratiţe a căror supraveghere părea să-i fi fost dată în seamă.

— Ah, mii de draci ! Tu eşti, se bucură Porthos ; fi binevenit şi iartă-mă că nu-ţi ies înainte, dar, adăugă el, privindu-l pe d'Artagnan cu oarecare grijă, ştii ce mi s-a întîmplat ?

— Nu.

— Nu ţi-a spus nimic hangiul ?

— Am întrebat de dumneata şi m-am urcat de-a dreptul aici.

Porthos păru să răsufle uşurat.

— Dar ce-ai păţit, dragă Porthos ? urmă d'Artagnan.

— Uite ce : cînd m-am aruncat asupra adversarului, pe care-l găurisem cu trei lovituri de spadă şi pe care voiam să-l dau gata cu o a patra, mi-a alunecat piciorul pe o piatră şi mi-am zdrelit genunchiul.

— Adevărat !

— Pe cinste ! Ce noroc pe ticălosul ăla, că altfel îţi spun eu că-l omoram pe loc.

— Şi cu el ce s-o fi făcut ?

— De unde să ştiu ? S-a săturat şi a spălat frumuşel putina. Dar cu tine ce se mai aude, dragul meu ?

— Va să zică din pricina genunchiului eşti ţintuit în pat, dragă Porthos ! urmă d'Artagnan.

— Da, pe legea mea, asta-i tot ; de altfel, în cîteva zile o să fiu din nou pe picioare.

— Dar de ce nu le-ai spus să te ducă la Paris ? Cred că te plictiseşti de moarte aici.

— Asta aş fi vrut şi eu, dar, dragă prietene, trebuie să-ţi mărturisesc ceva.

— Ce anume ?

— Fiindcă mă plictiseam de moarte, aşa cum spui, şi aveam în buzunar cei şaptezeci şi cinci de pistoli pe care mi-i dăduseşi, ca să mă mai distrez, am chemat sus, la mine, pe un gentilom care trecea pe aici şi l-am poftit să facem o partidă de zaruri. El a primit şi, pe legea mea, cei şaptezeci şi cinci de pistoli au trecut toţi din buzunarul meu într-al lui, fără să mai pomenesc de cal, pe care mi l-a luat pe deasupra. Dar dumneata, dragă d'Artagnan ?

— Ce vrei, dragă Porthos, nu poţi avea noroc în toate, îl îmbărbătă d'Artagnan. Ştii zicala : „Ghinionist la cărţi, norocos în dragoste". Şi tu prea eşti fericit în dragoste ca să nu se răzbune jocul ; dar ce-ţi pasă de ghinionul ăsta ? N-ai oare, strengar fericit ce eşti, n-ai oare pe ducesa dumitale, care abia o fi aşteptînd să-ţi sară în ajutor ?

— Uite, dragă d'Artagnan, prea se ţine ghinionul de mine, a răspuns Porthos în chipul cel mai firesc ; i-am scris să-mi trimită vreo cincizeci de galbeni, fiindcă aveam numaidecît nevoie în halul în care eram...

— Ei, şi ?

— Ei, şi ! Se vede c-o fi pe undeva, pe la vreo moşie de-a ei, că nu mi-a răspuns.

— Adevărat ?

— Da. Atunci i-am mai trimis ieri altă scrisoare şi mai stăruitoare decît întîia ; în sfîrşit, bine c-ai sosit, scumpul meu, să vorbim acum de tine. Îţi mărturisesc că începusem să fiu cam îngrijorat de soarta ta.

— S-ar zice că hangiul se poartă destul de bine, dragă Porthos, spuse d'Artagnan, arătînd bolnavului cratiţele pline şi sticlele goale.

— Aşa şi aşa ! răspunse Porthos. Acum trei sau patru zile, neruşinatul mi-a adus nota şi l-am dat

afară cu notă cu tot ; aşa că acum sînt aici ca un soi de învingător, un soi de cuceritor. Şi ca să nu mă scoată cu sila de pe poziţii, vezi că stau înarmat pînă-n dinţi.

— Pare-mi-se, spuse d'Artagnan, răzînd, că din cînd în cînd mai dai şi cîte un atac.

Şi arătă cu degetul sticlele şi cratiţele.

— Din nefericire, nu eu, lămuri Porthos. Scrîntitura asta păcătoasă mă ţine la pat ; dar Mousqueton mai dă cînd şi cînd o raită şi se întoarce cu de-ale gurii. Mousqueton, dragă prietene, urmă Porthos, uite că ne-au sosit întăriri, o să avem nevoie de mai multe merinde.

— Mousqueton, întrebă d'Artagnan, s-ar putea să-mi faci o înlesnire ?

— Ce anume, domnule ?

— Dă reţeta dumitale lui Planchet ; te pomeneşti că la rîndul meu mă trezesc şi eu asediat şi nu mi-ar părea rău să-mi poarte şi el de grijă, cum îi porţi dumneata stăpînului dumitale.

— Vai, domnule ! răspunse Mousqueton cu un aer spăşit, nimic mai uşor. Nu trebuie decît puţină îndemînare, şi atîta tot. Am fost crescut la ţară, şi taică-meu, cînd i se întîmpla să aibă răgaz, cam vîna pe furiş.

— Şi de felul lui, ce făcea ?

— Avea o îndeletnicire pe care eu am socotit-o totdeauna ca fiind destul de bunicică.

— Anume ?

— Cum era pe vremea războaielor dintre catolici şi hughenoţi şi îi vedea pe catolici căsăpindu-i pe hughenoţi, şi pe hughenoţi căsăpindu-i pe catolici, şi toate astea în numele religiei, îşi făcuse şi el o credinţă amestecată, care-i îngăduia să fie cînd catolic, cînd hughenot. Îşi luase obiceiul să cutreiere cu puşca pe umăr pe după ulucile din marginea dru-

murilor ; cînd zărea venind singur-singurel un catolic, în sufletul lui biruia credinţa protestantă. Îşi potrivea puşca în partea drumeţului, apoi, cînd era la zece paşi de el, începea un dialog care se sfîrşea aproape totdeauna prin aceea că drumeţul îşi părăsea punga, ca să-şi păstreze viaţa. Se înţelege de la sine că, atunci cînd vedea venind un hughenot, taică-meu se simţea slujitor atît de înflăcărat al credinţei catolice, încît nici nu înţelegea cum de cu un sfert de ceas mai devreme putuse avea îndoieli în privinţa întîietăţii sfintei noastre religii. Căci, trebuie să mai ştiţi, domnule, că eu sînt catolic ; dar, credincios principiilor sale, pe fratele meu mai mare taică-meu îl făcuse hughenot.

— Şi cum a sfîrşit această cinstită faţă ? a întrebat d'Artagnan.

— Oh ! în chipul cel mai nefericit, domnule ; într-o zi s-a trezit într-o înfundătură de drum, încolţit între un hughenot şi un catolic cu care se mai întîlnise şi care l-au recunoscut ; amîndoi şi-au dat mîna împotriva lui şi l-au spînzurat de un copac ; pe urmă, au venit să se laude cu frumoasa lor ispravă într-o cîrciumă din primul sat care le-a ieşit în cale şi unde din întîmplare eu stăteam la un pahar de vin cu fratele meu.

— Şi voi ce-aţi făcut ? mai întrebă d'Artagnan.

— I-am lăsat frumuşel să isprăvească, lămuri Mousqueton, şi cînd au ieşit din cîrciumă, cum fiecare dintre ei se îndrepta spre alt drum, fratele meu i-a ţinut calea catolicului, iar eu calea protestantului. Peste două ceasuri, totul se sfîrşise ; le făcuserăm de petrecanie la amîndoi, admirînd în acelaşi timp înţelepciunea sărmanului nostru tată, care fusese atît de prevăzător încît să ne crească pe fiecare în altă credinţă.

— Într-adevăr, aşa cum spui, Mousqueton, cred că tatăl dumitale era un voinic foarte dibaci. Şi zici că în ceasurile lui de răgaz, vîna pe ascuns ?

— Da, domnule, el m-a învăţat să înnod un laţ şi să aşez o undiţă. Aşa că, îndată ce am văzut că ticălosul nostru de hangiu ne hrăneşte cu carne macră bună pentru bădărani, dar nu pentru stomacuri slăbite ca ale noastre, m-am întors şi eu oarecum la vechea mea meserie. Tot hoinărind prin păduri, am întins cîteva laţuri peste urme de sălbăticiuni, şi tot huzurind pe marginea eleşteielor, am mai strecurat şi cîte o undiţă la fund. Aşa se face că, acum, mulţumită lui Dumnezeu, nu ducem lipsă, după cum puteţi vedea şi dumneavoastră, nici de potîrnichi, nici de iepuri, nici de crapi, şi nici de ţipari, toate, mîncăruri uşoare şi hrănitoare, prielnice unor bolnavi.

— Dar vinul, întrebă d'Artagnan, cine vă face rost de vin ? Hangiul ?

— Da şi nu.

— Cum adică da şi nu ?

— El ne dă vinul, e drept, dar nu ştie că are această cinste.

— Vorbeşte lămurit, Mousqueton, de la dumneata se pot învăţa multe.

— Iată, domnule : pe cînd cutreieram în sus şi-n jos pămîntul, întîmplarea a făcut să întîlnesc pe un spaniol care văzuse o groază de ţări, printre altele şi Lumea Nouă.

— Ce legătură poate să aibă Lumea Nouă cu sticlele de pe scrin şi de pe măsuţa de scris ?

— Răbdare, domnule, toate la vremea lor.

— Aşa e, Mousqueton, mă las în voia dumitale şi te ascult.

— Spaniolul ăsta avea în slujba lui un valet care-l însoţise într-o călătorie în Mexic. Valetul era un

compatriot de-al meu, aşa că m-am împrietenit, mai cu seamă că ne potriveam grozav ca fire. La amîndoi ne plăcea mai mult ca orice vînătoarea, şi într-o zi mi-a povestit cum vînează băştinaşii în cîmpiile din Pampas tigri şi tauri doar cu un fel de laţuri înnodate la capăt, pe care le aruncă de gîtul dihăniilor. La început nu-mi venea să cred că poate cineva să ajungă la asemenea îndemînare, încît să arunce capătul unei frînghii, acolo unde vrea, la douăzeci sau treizeci de paşi depărtare ; dar în faţa dovezilor lui, am fost silit să recunosc că spune adevărat ; prietenul meu punea o sticlă la treizeci de paşi, şi la fiecare aruncătură de laţ îi şi prindea gîtul. Am început să fac şi eu încercări şi, cum natura m-a înzestrat cu ceva însuşiri, am ajuns să arunc astăzi *lasso*-ul la fel de bine ca unul din lumea lor. Acum mă înţelegeţi ? Hangiul nostru are o pivniţă doldora de vinuri, dar ţine cheia la el ; pivniţa asta are însă o ferestruică ; prin ferestruica asta arunc eu laţul şi, cum ştiu acum unde e colţul cel bun, apoi scot şi eu mereu. Iată, domnule, ce legătură are Lumea Nouă cu sticlele de pe măsuţa de scris şi de pe scrin. Şi acum, gustaţi din vinul nostru şi, fără părtinire, spuneţi-ne cum îl găsiţi.

— Mulţumesc, prietene, mulţumesc, dar, din păcate, tocmai am luat masa.

— Atunci, pune masa, Mousqueton, îi spuse Porthos, şi, pe cînd noi vom prînzi, d'Artagnan ne va povesti ce a făcut în cele zece zile de cînd ne-a părăsit.

— Bucuros, răspunse d'Artagnan.

În vreme ce Porthos şi Mousqueton înfulecau cu o poftă de convalescenţi şi cu acea frăţie ce apropie pe oameni în nenorocire, d'Artagnan povesti cum, în urma rănilor căpătate, Aramis fusese silit să se oprească la Crèvecoeur, cum îl lăsase pe Athos

la Amiens, zbătîndu-se în mîinile a patru inşi care-l învinuiau că e falsificator de bani, şi cum el, d'Artagnan, fusese silit să treacă peste trupul contelui de Wardes ca să poată ajunge în Anglia.

Aici s-au oprit destăinuirile lui d'Artagnan ; îi mai spuse doar că la întoarcerea lui din Anglia a adus cu el patru cai fără seamăn de frumoşi — unul pentru el, şi cîte unul pentru fiecare dintre prietenii lui ; apoi sfîrşi vestind pe Porthos că în grajdul hanului se şi găsea calul ce-i fusese sorocit.

Tocmai atunci intră Planchet ; îi aducea stăpînului la cunoştinţă că puteau ajunge şi dormi la Clermont, deoarece caii se odihniseră destul.

Liniştit în privinţa lui Porthos şi arzînd de nerăbdare să afle ştiri despre ceilalţi doi prieteni, d'Artagnan îi întinse bolnavului mîna, spunîndu-i că porneşte din nou la drum, pentru a-şi urma cercetările. De altfel, cum spera să se întoarcă pe aceeaşi cale, dacă peste şapte sau opt zile îl va găsi tot acolo, d'Artagnan îl va lua cu el.

Porthos îi răspunse că, după cum credea el, genunchiul nu-i va îngădui să se ridice din pat în acest răstimp. Apoi trebuia să rămînă la Chantilly ca să aştepte şi răspunsul ducesei.

D'Artagnan îi ură un răspuns grabnic şi norocos şi, după ce-l rugă din nou pe Mousqueton să aibă grijă de stăpînul lui, plăti hangiului nota şi porni mai departe, împreună cu Planchet, uşurat şi el de povara unuia dintre cai.

CAPITOLUL XXVI

Teza lui Aramis

D'Artagnan nu-i pomenise nimic lui Porthos nici despre rană, nici despre soţia avocatului. Era straşnic de înţelept bearnezul nostru, oricît ar fi fost el de tînăr. Se făcea deci că dă crezare palavrelor fălosului muşchetar, încredinţat că nu e pe lume prietenie care să dăinuie în faţa unei taine descoperite, mai ales cînd această taină ţine de trufie ; apoi ai totdeauna o oarecare superioritate morală asupra acelora cărora le cunoşti viaţa. Cu gîndul deci la meşteşugite planuri de viitor, şi hotărît fiind să facă din cei trei tovarăşi uneltele norocului său, d'Artagnan era bucuros să strîngă de cu vreme în mîna lui firele nevăzute cu ajutorul cărora nădăjduia să-i poată folosi.

Totuşi, cît a fost drumul de lung, o restrişte adîncă îi strînse inima ; se gîndea la acea tînără şi frumoasă doamnă Bonacieux, de la care trebuia să primească răsplata credinţei lui ; dar, ne grăbim s-o spunem, mîhnirea tînărului era pricinuită mai puţin de părerile de rău ale fericirii pierdute, decît de teama că i se întîmplase o nenorocire sărmanei femei. Pentru el nu încăpea nici o îndoială, doamna Bonacieux căzuse jertfă răzbunării cardinalului şi,

aşa cum ştiau toţi, răzbunările eminenţei-sale erau cumplite. Cum de se îndurase Richelieu să-l ierte era ceva de care nu-şi dădea nici el seama şi, fără îndoială, domnul de Cavois, căpitanul gărzii cardinalului, l-ar fi dumirit dacă l-ar fi găsit acasă.

Nimic nu face timpul să treacă atît de iute şi nimic nu scurtează calea ca un gînd care absoarbe întreaga fiinţă a celui care gîndeşte. Toată suflarea înconjurătoare e aidoma unui somn, iar gîndul, aidoma unui vis. Mulţumită acestui gînd care e una cu tine, timpul îşi pierde măsura, şi spaţiul, depărtările. Pleci dintr-un loc, ajungi în altul, atîta tot ; din întreg drumul făcut nu-ţi rămîne în minte nimic altceva decît o ceaţă haotică, în care se şterg mii de întruchipări nelămurite : arbori, munţi, privelişti. Pradă unor asemenea năluciri, d'Artagnan străbătu în voia calului cele şase sau opt leghe care despart Chantilly de Crèvecœur, fără ca, o dată ajuns în sat, să-şi mai amintească nimic din ce întîlnise în drum.

Abia acolo se dezmetici, clătină din cap, zări cîrciuma unde-l lăsase pe Aramis şi, luînd-o la trap, se opri în prag.

De data asta îl primi nu un hangiu, ci o hangiţă ; d'Artagnan cîntărea omul de cum îl vedea ; învălui cu o singură privire faţa dolofană şi voioasă a stăpînei, înţelegînd că n-avea nevoie să se prefacă şi nici nu trebuie să se teamă din partea unei femei cu chipul atît de deschis.

— Buna mea doamnă, începu el, ai putea oare să-mi spui ce s-a întîmplat cu un prieten de-al meu, pe care am fost silit să-l lăsăm aici, acum vreo douăsprezece zile ?

— Un tînăr frumos, de douăzeci şi trei sau douăzeci şi patru de ani, blînd, cuviincios, bine făcut ?

— Da, da, era rănit la umăr.

— Întocmai.

— Ei, spune...

— E tot aici, domnule.

— Ah, drace ! Scumpă doamnă, urmă d'Artagnan, descălecînd şi aruncînd frîul calului pe braţul lui Planchet, mi-ai luat o piatră de pe inimă ! Unde e dragul de Aramis, ca să-l pot îmbrăţişa, căci, mărturisesc, abia aştept să-l văd.

— Mă iertaţi, domnule, dar nu cred că vă poate primi acum.

— De ce ? E cu vreo femeie ?

— Isuse Hristoase ! Ce spuneţi ? Bietul băiat ! Nu, domnule, nu-i cu nici o femeie.

— Atunci cu cine e ?

— Cu preotul din Montdidier şi cu stareţul iezuiţilor din Amiens.

— Mii de draci ! se miră d'Artagnan, nu cumva îi e rău bietului băiat ?

— Nu, domnule, dimpotrivă ; dar în urma bolii, harul ceresc a coborît asupra lui şi vrea să îmbrace haina preoţească.

— Aşa e, răspunse d'Artagnan, uitasem că nu era muşchetar decît pentru o bucată de vreme.

— Domnul mai stăruie să-l vadă ?

— Mai mult ca oricînd.

— Atunci, urcaţi la catul al doilea, camera nr. 5, scara din curte, pe dreapta.

D'Artagnan se repezi într-acolo şi dădu peste una din acele scări exterioare, care se mai văd şi astăzi în curţile vechilor hanuri. Dar nu se putea ajunge cu una, cu două la viitorul abate : căile spre camera lui Aramis erau păzite cu tot atîta străşnicie ca şi

grădinile Armidei[1] : Bazin, care stătea pe sală, îi opri trecerea, cu atît mai cutezător cu cît, după atîţia ani de grele încercări, se vedea, în sfîrşit, în pragul unui ţel rîvnit de-o veşnicie.

Într-adevăr, visul de totdeauna al sărmanului Bazin fusese să slujească pe un om al bisericii, aşa că aştepta cu nerăbdare clipa, necontenit întrevăzută în viitor, în care Aramis va lepăda la gunoi veşmîntul de muşchetar, pentru a-şi îmbrăca, în sfîrşit, anteriul. Făgăduiala pe care tînărul i-o înnoia în fiecare zi, că fericita clipă nu va întîrzia prea mult, îl îmbia pe Bazin să rămînă în slujba muşchetarului, slujbă care, spunea el, îi punea sufletul în mare primejdie.

Bazin era, deci, în culmea bucuriei. După toate semnele, de data asta stăpînul avea să se ţină de cuvînt. Îmbinarea durerii fizice cu durerea morală avusese ca urmare schimbarea atît de mult dorită : suferind în acelaşi timp trupeşte şi sufleteşte, Aramis îşi oprise, în sfîrşit, ochii şi gîndul asupra religiei şi luase drept vestire a cerului îndoita năpastă abătută asupra lui, adică dispariţia neaşteptată a iubitei şi rana de la umăr.

E lesne de înţeles că nimic nu putea să-i fie mai neplăcut lui Bazin, în clipele acelea, decît sosirea lui d'Artagnan, care ar fi putut arunca din nou pe stăpînul lui în vîrtejul apucăturilor lumeşti, pradă cărora fusese atît amar de vreme. Hotărî, deci, să apere voinicеşte uşa, dar cum, din pricina hangiţei, nu mai putea spune că Aramis nu era acolo, încercă să dovedească noului-sosit că ar fi grozav de nepotrivit să-i tulbure stăpînul în toiul cucernicului sfat

[1] Aluzie la Armida, eroina operei *Ierusalimul eliberat* de Torquato Tasso. Ea ţinea închis cu străşnicie în minunatele-i grădini pe frumosul Renaud, spre a-l împiedica să ia parte la cruciade.

care începuse dis-de-dimineaţă şi care, după spusele lui Bazin, nu putea să se încheie decît tocmai pe seară.

Fără să ţină seama de îmbelşugata cuvîntare a cumătrului Bazin, şi cum nu ţinea să se ia la harţă cu valetul unui prieten, d'Artagnan îl dădu la o parte cu o mînă, iar cu cealaltă apăsă pe clanţa uşii cu nr. 5.

Uşa se deschise, şi d'Artagnan intră în odaie.

Îmbrăcat într-o haină neagră, şi pe creştet cu un soi de bonetă rotundă şi turtită care aducea a tichie, Aramis stătea la o masă lunguiaţă, acoperită cu suluri de hîrtie şi teancuri de hrisoave ; la dreapta lui şedea stareţul iezuiţilor, iar la stînga, preotul din Montdidier. Perdelele, pe jumătate coborîte, nu lăsau să pătrundă înăuntru decît o lumină firavă, prielnică unei visări smerite. Toate lucrurile lumeşti, care izbesc de obicei ochiul cînd intri în camera unui tînăr, mai ales cînd acest tînăr este şi muşchetar, pieriseră ca prin farmec şi, de teamă ca vederea lor să nu îndemne din nou stăpînul spre cele pămînteşti, Bazin dosise spada, pistoalele, pălăria cu pene, precum şi broderiile şi horbotele de toate felurile şi de tot soiul.

În locul lor, lui d'Artagnan i se păru că zăreşte într-un ungher întunecat ceva care aducea a gîrbaci, atîrnînd de un cui, în perete.

La zgomotul pe care d'Artagnan îl făcuse deschizînd uşa, Aramis îşi ridică deodată capul şi-şi recunoscu prietenul. Care nu i-a fost însă mirarea cînd, la vederea lui, muşchetarul nu păru prea mişcat, atît de mult se desprinsese duhul lui de cele pămînteşti.

— Bună ziua, dragă d'Artagnan, rosti Aramis, sînt fericit că te văd.

— Şi eu de asemenea, îi răspunse d'Artagnan, deşi nu sînt tocmai sigur că vorbesc cu Aramis.

— Cu el, prietene, cu el, în carne şi oase ; dar pentru ce să te îndoieşti ?...

— Mi-a fost teamă c-am greşit camera : am crezut la început că intru în locuinţa vreunui om al bisericii, şi pe urmă iar mi-a fost teamă cînd te-am găsit în tovărăşia acestor domni, să nu fii, doamne fereşte, greu bolnav.

Înţelegîndu-i gîndul, cei doi bărbaţi cerniţi îi aruncară o privire aproape ameninţătoare, de care d'Artagnan nu se prea sinchisi.

— Te tulbur, poate, dragul meu Aramis, urmă d'Artagnan, căci, pe cît mi se pare, te spovedeşti acestor domni.

Aramis se îmbujoră uşor.

— Să mă tulburi ? Dimpotrivă, dragă prietene, ţi-o jur ; şi, ca să-ţi arăt că spun adevărul, dă-mi voie înainte de toate să mă bucur că te văd teafăr.

„Începe să se trezească", gîndi d'Artagnan.

— Căci domnul, care mi-e bun prieten, a scăpat tocmai dintr-o mare primejdie, urmă mişcat Aramis, arătîndu-l pe d'Artagnan celor două feţe bisericeşti.

— Slăveşte pe Atotputernicul, domnule, răspunseră aceştia, înclinîndu-se amîndoi deodată.

— Aşa am şi făcut, preacuvioşi părinţi, răspunse tînărul, înclinîndu-se şi el la rîndul lui.

— Soseşti tocmai la vreme, dragă d'Artagnan, urmă Aramis, şi, luînd parte la convorbirea noastră, o vei putea lumina cu vederile dumitale. Părintele stareţ din Amiens, preotul din Montdidier şi cu mine discutăm asupra unor chestiuni teologice care ne interesează îndeaproape de mai multă vreme ; aş fi încîntat dacă ai vrea să-ţi dai părerea.

— Părerea unui militar n-are nici un fel de greutate, răspunse d'Artagnan, neliniştit de întorsătura pe

care o luau lucrurile, şi, crede-mă, e mai bine să te mărgineşti doar la luminatele păreri ale acestor domni.

Cei doi bărbaţi cerniţi se înclinară la rîndul lor.

— Dimpotrivă, răspunse Aramis, şi părerea dumitale ne va fi de mare folos ; uite despre ce e vorba : părintele stareţ socoate că teza mea trebuie să fie mai ales dogmatică şi didactică.

— Teza dumitale ! Cum adică, lucrezi la o teză ?

— Fireşte, răspunse iezuitul, pentru examenul dinaintea hirotonisirei, trebuie numaidecît o teză.

— Hirotonisirea ! se miră d'Artagnan, căruia nu-i venea să creadă ce-i spusese întîi hangiţa şi pe urmă Bazin ; hirotonisirea !

Şi îşi plimbă ochii holbaţi pe cele trei făpturi din faţa lui.

— Dar, urmă Aramis, aşezîndu-se în fotoliu la fel de graţios ca şi cum ar fi fost într-un iatac şi privind cu plăcere la mîna lui albă şi durdulie, ca o mînă de femeie, pe care o ţinea mereu în aer, ca să nu i se lase sîngele în jos, dar aşa cum ai auzit, d'Artagnan, părintele stareţ ar vrea ca teza mea să fie dogmatică, pe cît vreme eu aş vrea să fie idealistă. De aceea părintele stareţ îmi propune următorul subiect, care n-a mai fost încă tratat şi care, recunosc, poate fi izvorul unei splendide dezvoltări :

Utraque manus in benedicento clericis inferioribus necessaria est.

D'Artagnan, a cărui erudiţie o cunoaştem, n-a clipit la auzul acestui citat, nici mai mult, nici mai puţin ca la auzul citatului pe care i-l făcuse domnul de Tréville cu privire la darurile pe care tînărul muşchetar le-ar fi putut primi din partea ducelui de Buckingham.

— Ceea ce înseamnă, adăugă Aramis pentru a-i veni în ajutor : *Preoţii de grade inferioare au neapărată nevoie de amîndouă mîinile atunci cînd dau binecuvîntarea.*

— Minunat subiect ! izbucni iezuitul.

— Minunat şi dogmatic ! întări preotul, care, aproape la fel de tare ca şi d'Artagnan, în limba latină, urmărea grijuliu spusele iezuitului, pentru a-i putea ţine isonul şi a-i repeta cuvintele ca un ecou.

Cît priveşte pe d'Artagnan, el rămăsese cu desăvîrşire nepăsător în faţa avîntului celor doi bărbaţi cerniţi.

— Da, minunat ! *Prorsus admirabile !* [1] urmă Aramis, dar care cere un studiu amănunţit al sfinţilor Părinţi şi al *Sfintei Scripturi.* Eu am mărturisit însă, cu toată umilinţa, acestor cărturari ai bisericii că veghea în corpurile de gardă şi slujba regală m-au făcut să cam las învăţătura deoparte. M-aş simţi, deci, mai în largul meu, *facilius natans* [2], dezvoltînd un subiect la alegerea mea şi care ar fi, faţă de aceste aspre chestiuni teologice, ceea ce în filozofie este morala faţă de metafizică.

D'Artagnan se plictisea de moarte ; preotul de asemenea.

— Vedeţi ce straşnică introducere în materie ! se minună iezuitul.

— Straşnică, întări preotul, ca să zică şi el ceva.

— *Quemadmodum inter coelorum immensitatem* [3].

Aruncînd o privire înspre d'Artagnan, Aramis văzu că prietenul lui cască de-şi mută fălcile din loc.

— Să vorbim franţuzeşte, părinte, zise el iezuitului, domnul d'Artagnan ne va sorbi şi mai nesăţios cuvintele.

[1] De-a dreptul admirabil ! (Lat.).
[2] Înotînd mai uşor (lat.).
[3] Ca în imensitatea cerurilor (lat.).

— Da, sînt obosit de atîta drum, mărturisi d'Artagnan. Toată latînească asta îmi cam scapă.

— Bine, încuviinţă iezuitul, oarecum descumpănit, în vreme ce preotul, bucuros din cale afară, furişa lui d'Artagnan o privire plină de recunoştinţă. Atunci, iată folosul ce s-ar putea trage din această glosă: „Moise, slujitorul Domnului... luaţi aminte, nu-i decît un slujitor! Moise binecuvîntează cu mîinile; el cere să i se ţină amîndouă braţele, în vreme ce evreii îşi înving duşmanii; aşadar, el binecuvîntează cu amîndouă mîinile". De altminteri, ce zice *Evanghelia? „Imponite manus*, şi nu *manum: binecuvîntaţi cu mîinile*, şi nu cu *mîna.*"

— Binecuvîntează cu mîinile, îi ţinu isonul preotul, ridicîndu-şi braţele.

— Iar sfîntul Petru, din care purced papii, urmă iezuitul, dimpotrivă: *Porrige digitos, ridică degtele;* aţi înţeles acum?

— Desigur, răspunse Aramis, fremătînd de plăcere, dar chestiunea e pe muchie de cuţit.

— Degetele, stărui iezuitul, sfîntul Petru binecuvîntează cu degetele. De aceea papa binecuvîntează şi el cu degetele. Şi cu cîte degete binecuvîntează papa? Cu trei degete; unul pentru Tatăl, altul pentru Fiul şi al treilea pentru Sfîntul duh.

Cu toţii îşi făcură semnul crucii; d'Artagnan socoti că trebuie să urmeze şi el pilda celorlalţi.

— Papa este urmaşul sfîntului Petru şi întruchipează cele trei puteri divine; ceilalţi, *ordines inferiores* ale ierarhiei preoţeşti, binecuvîntează în numele sfinţilor arhangheli şi al îngerilor. Cele mai multe feţe bisericeşti, ca de pildă diaconii şi paracliserii, dau binecuvîntarea cu mătăuzul, închipuind un nesfîrşit număr de degete binecuvîntătoare. Iată miezul subiectului: *Argumentum omni denudatum ornamento*[1].

[1] Argumentul lipsit de orice înfloritură (lat.).

Aş face, din tot ce am spus, două volume mari cît acesta, urmă iezuitul.

Şi în înflăcărarea lui lovea peste *Cazania* sfîntului Ion Gură de Aur, sub a cărui greutate masa se încovoia.

D'Artagnan simţi trecîndu-l fiori.

— Fără îndoială, mă înclin în faţa frumuseţii acestei teze, recunoscu Aramis, dar, în acelaşi timp, îmi dau seama că m-ar copleşi. Eu alesesem textul acesta: spune-mi, te rog, dragă d'Artagnan, dacă nu-l găseşti nimerit: *Non inutile est desiderium in oblatione*, sau, mai bine zis: *Puţină părere de rău nu strică în prinosul adus lui Dumnezeu.*

— Stai, îl opri iezuitul, teza aceasta atinge erezia; o formulare aproape asemănătoare se găseşte şi în *Augustinul* ereticului Jansenius [1], carte care, mai devreme sau mai tîrziu, va fi arsă de mîna călăului. Ia seama, tinere prieten, nu aluneca spre doctrine nelegiuite! Tinere prieten, te va pîndi pierzania!

— Te va pîndi pierzania, mormăi şi preotul, clătinînd îndurerat din cap.

— Atingi acel punct de pomină al liberului arbitru care e primejdie de moarte. Dai piept cu cîrţelile pelasgilor şi semipelasgilor.

— Dar, cucernice părinte, încercă să răspundă Aramis, buimăcit de grindina argumentelor care-i cădeau pe cap.

— Cum vei dovedi dumneata, îi tăie vorba iezuitul, cum vei dovedi că-ţi pare rău de lume atunci cînd te dăruieşti lui Dumnezeu? Ia seama la această dilemă: Dumnezeu este Dumnezeu, iar lumea este satana. Să

[1] *Cornelius Jansenius* (1585—1638), episcop la Ypres, adversar al iezuiţilor. Unele formulări din opera sa de bază, *Augustinus*, au dat naştere la certuri îndelungate între papa Inocenţiu al X-lea şi janseniţi (adepţii lui Jansenius).

duci dorul lumii înseamnă să duci dorul satanei ; iată concluzia mea.

— Aceeaşi ca şi a mea, mormăi preotul.

— Dar, vă rog, stărui Aramis...

— *Desideras diabolum* [1], nefericitule ! izbucni iezuitul.

— Duce dorul satanei ! Ah, tinere prieten, se tîngui preotul, gemînd, nu duce dorul satanei, te rog eu din toată inima !

D'Artagnan simţea că-şi pierde minţile ; i se părea că se află într-o casă de nebuni şi că va înnebuni şi el, la fel cu cei din faţa ochilor lui. Dar era silit să tacă, fiindcă nu înţelegea limba care se vorbea acolo.

— Fiţi buni, vă rog, şi ascultaţi-mă, stărui Aramis, cu o cuviinţă sub care încolţea un început de nerăbdare, eu nu spun că-mi pare rău ; nu, nu voi rosti niciodată asemenea gîndire, care, de altminteri, nici n-ar fi pe potriva dreptei credinţe...

Iezuitul ridică braţele spre cer, preotul făcu şi el la fel.

— Nu, dar trebuie măcar să recunoşti că e nevrednic să aduci prinos lui Dumnezeu numai ceea ce te dezgustă. N-am dreptate, d'Artagnan ?

— Drace ! Cred şi eu ! mărturisi acesta.

Preotul şi iezuitul săriră în sus de pe scaune.

— Iată punctul meu de plecare, e un silogism : lumea nu e lipsită de plăceri, eu părăsesc lumea, deci eu săvîrşesc o jertfă. Şi *Scriptura* spune hotărît : *Adu jertfă Domnului Dumnezeului tău.*

— Asta e adevărat, încuviinţară antagoniştii.

— Apoi, urmă Aramis, ciupindu-şi urechea ca s-o îmbujoreze, tot aşa cum îşi scutura mîinile ca să le albească, apoi am mai făcut şi un rondel pe această temă, pe care l-am trimis anul trecut domnului Voiture [1], rondel pentru care acest mare om mi-a adus nenumărate laude.

— Un rondel ! rosti, dispreţuitor, iezuitul.

— Un rondel, mormăi mecanic şi preotul.

— Spune-l, spune-l, se repezi d'Artagnan, ca să ne mai veselim.

— Nu, căci are substrat religios, răspunse Aramis, este teologie în versuri.

— Drace ! făcu d'Artagnan.

— Iată-l, se învoi, în sfîrşit, Aramis, cu un aer modest, dar nelipsit de o uşoară umbră de făţărnicie :

Voi, care plîngeţi farmecul unui trecut apus
Şi îndurați amarul vieţii nefericite,
Necazurile voastre atunci vor fi sfîrşite
Cînd plînsul îl veţi aduce prinos Celui-de-sus.
Voi, care plîngeţi.

D'Artagnan şi preotul păreau mişcaţi. Iezuitul rămase însă neclintit în părerea lui.

— Fereşte-te de gustul laic în chestiuni de stil teologic. Într-adevăr, ce spune sfîntul Augustin ? *Severus sit clericorum sermo.*

— Adică predica să fie limpede, tălmăci preotul.

— Aşa că, se grăbi iezuitul să-i curme vorba, văzînd că tovarăşul său spune prăpăstii, aşa că teza dumitale va fi pe placul cucoanelor, şi atîta tot ; va avea deci răsunetul unei pledoarii a maestrului Patru [2].

— Dea Domnul ! se repezi Aramis, înflăcărat.

— Nu ţi-am spus eu, rosti iezuitul, viaţa lumească n-a încetat să vorbească sus şi tare în dumneata, *altis-*

[1] Pofte diavoleşti (lat.).

[1] *Vincent Voiture* (1598—1648), academician francez.

[2] *Oliver Patru* (1604—1681) celebru avocat, orator şi academician, foarte apreciat de contemporani. El a inaugurat obiceiul „discursului de recepţie" a noilor academicieni.

sima voce. Te iei după pămînteni, tinere prieten, şi mă cutremur la gîndul că harul cel sfînt nu te-a izbăvit încă.

— N-aveţi nici o grijă, părinte, răspund de mine.

— Înfumurare lumească !

— Mă cunosc, părinte, hotărîrea mea e neclintită.

— Şi ţii morţiş să dezvolţi această teză ?

— Mă simt chemat s-o adîncesc pe aceasta, şi nu alta ; voi lucra, deci, mai departe şi sper că mîine veţi fi mulţumit de îndreptările pe care le voi fi făcut în urma poveţelor dumneavoastră.

— Lucrează încetişor, îl sfătui preotul, te lăsăm în minunată stare sufletească.

— Da, ogorul este însămînţat, încuviinţă iezuitul, şi nu trebuie să ne fie teamă că o parte dintre grăunţe a căzut pe piatră, alta de-a lungul drumului şi că păsările cerului au mîncat pe celelalte : *aves coeli comederunt illam.*

„Găsi-te-ar ciuma, cu latineasca ta cu tot !" mormăi d'Artagnan, care se simţea la capătul puterilor.

— La revedere, fiule, pe mîine, spuse preotul.

— Pe mîine, tinere cutezător, adăugă iezuitul, făgăduieşti să ajungi una din luminile bisericii ; facă cerul ca această lumină să nu fie foc mistuitor.

D'Artagnan, care vreme de un ceas îşi rosese unghiile de nerăbdare, începea să tragă şi din carne.

Cei doi bărbaţi cerniţi s-au ridicat, au salutat pe Aramis şi pe d'Artagnan şi s-au îndreptat spre uşă. Bazin, care rămăsese în picioare şi ascultase toată controversa cu o pioasă încîntare, se repezi la ei, luă ceaslovul preotului, cartea de rugăciuni a iezuitului şi porni respectuos înaintea lor, ca să le deschidă drumul.

Aramis îi însoţi pînă jos la scară, apoi urcă repede la d'Artagnan, care tot mai visa cu ochii deschişi.

Rămaşi singuri, cei doi prieteni au păstrat la început o tăcere stînjenitoare ; totuşi, cum unul dintre ei doi

trebuia s-o curme, şi cum d'Artagnan părea hotărît să lase această cinste pe seama prietenului său, Aramis deschise vorba :

— După cum vezi, m-am întors la chemarea mea de căpetenie.

— Da, harul cel sfînt a pogorît asupra dumitale, cum spunea adineauri domnul acela.

— Oh, de multă vreme mi-am pus eu în gînd să părăsesc lumea şi cred că m-ai şi auzit vorbind despre asta, nu-i aşa, prietene ?

— Fără îndoială, dar, mărturisesc, credeam pe atunci că glumeşti.

— Cu asemenea lucruri ? Se poate, d'Artagnan ? !

— Adică de ce nu ? Glumeşte omul şi cu moartea.

— Şi rău face, d'Artagnan, căci moartea este poarta care duce la pierzanie sau la mîntuire.

— Sînt de aceeaşi părere, dar, te rog, Aramis, să nu-i mai tragem tot cu teologia, cred că ţi-o fi de ajuns pentru toată ziua, iar în ce mă priveşte, eu aproape am uitat şi bruma de latinească pe care n-am ştiut-o niciodată ; apoi, îţi mărturisesc sincer că n-am mîncat nimic de azi-dimineaţă de la zece şi că mor de foame.

— Vom mînca numaidecît, dragă prietene, dar nu uita că astăzi e vineri, şi vinerea eu nu pot nici să văd, nici să mănînc carne. Dacă vrei să te mulţumeşti cu prînzul meu de post, din crochete fierte şi din fructe...

— Cam ce fel de crochete ? întrebă d'Artagnan, cu oarecare îngrijorare.

— Adică nişte spanac, răspunse Aramis, dar pentru tine voi adăuga şi ouă, deşi asta înseamnă grea încălcare a canoanelor, căci ouăle sînt carne, de vreme ce din ou iese puiul.

— Ospăţul nu e prea grozav, dar fie şi aşa ; mă mulţumesc şi cu atîta, ca să rămînem împreună.

— Îţi sînt recunoscător pentru jertfa ce o faci, îi spuse Aramis, dacă nu va folosi trupului, fără îndoială că va folosi sufletului tău.

— Aşadar, Aramis, e lucru hotărît, intri în tagma preoţească ? Ce-o să zică prietenii noştri ? Ce o să zică domnul de Tréville ? Îţi spun eu că te vor socoti dezertor.

— Adică nu intru, ci mă întorc. Eu am părăsit biserica pentru viaţa lumească ; după cum ştii, mi-am călcat pe inimă ca să îmbrac tunica de muşchetar.

— Nu ştiu nimic.

— Nu ştii cum am părăsit seminarul ?

— N-am habar.

— Iată povestea mea ; de altminteri, *Scriptura* spune „Spovediţi-vă unii altora", şi eu mă spovedesc dumitale, d'Artagnan.

— Iar eu te iert dinainte ; vezi ce băiat bun sînt.

— Nu glumi cu lucrurile sfinte, prietene.

— Hai, povesteşte, te ascult.

— Eram la seminar de la vîrsta de nouă ani, şi peste trei zile împlineam douăzeci ; trebuia tocmai să fiu hirotonisit preot, şi toate s-ar fi sfîrşit. Într-o seară, pe cînd eram, ca de obicei, într-o casă unde mă duceam cu plăcere — ce vrei, cînd eşti tînăr, ai slăbiciuni — un ofiţer, care mă luase la ochi pentru că-i citeam stăpînei casei *Vieţile sfinţilor*, a intrat pe neaşteptate, fără să fie anunţat. În seara aceea tradusesem un episod din cartea Iudithei, şi tocmai sfîrşisem de citit versurile mele doamnei, iar ea îmi făcea tot felul de complimente şi se apleca peste umărul meu, ca să le mai citim împreună. Ţinuta noastră, care, mărturisesc, era puţin cam visătoare, l-a jignit pe ofiţer ; n-a spus nimic, dar, cînd am plecat, a ieşit după mine şi m-a ajuns din urmă. „Domnule preot, mi-a strigat, îţi plac loviturile de baston ?" „N-aş putea să vă

spun, domnule, i-am răspuns, fiindcă nimeni n-a îndrăznit pînă acum să mă lovească." „Da ? Atunci ia seama, preacuviosule, dacă te mai prind încă o dată în casa în care te-am întîlnit astă-seară, să ştii că eu, eu o să îndrăznesc." Cred că mi-a fost frică ; m-am făcut galben ca ceara, am simţit cum mi se moaie genunchii ; am vrut să răspund, dar, neştiind ce, am tăcut. Ofiţerul aştepta răspunsul ; văzînd că nu vine, a început să rîdă, mi-a întors spatele şi a intrat iar în casă. Eu m-am întors la seminar. Sînt gentilom din fire şi mă aprind repede, după cum ai putut băga de seamă şi dumneata, dragă d'Artagnan ; ocara era groaznică şi, deşi n-o ştia nimeni pe lume, eu simţeam că e vie şi că-mi sfredeleşte inima. Am făcut cunoscut mai-marilor mei că nu sînt destul de pregătit pentru hirotonisire, şi, la cererea mea, ceremonia a fost amînată cu un an. M-am dus la cel mai bun maestru de scrimă din Paris, m-am învoit cu el să-mi dea zilnic lecţii de scrimă, şi vreme de un an, zi de zi, am luat cîte o lecţie. Apoi, în ziua cînd s-a împlinit un an de cînd fusesem atît de jignit, mi-am agăţat anteriul în cui, m-am îmbrăcat de jos pînă sus în cavaler şi m-am dus la un bal pe care-l dădea o prietenă de-a mea şi unde eram sigur că o să dau peste omul cu pricina. Balul avea loc în strada Francs-Bourgeois, foarte aproape de închisoarea La Force. Într-adevăr, ofiţerul meu era acolo ; m-am apropiat de el pe cînd cînta o poemă de dragoste, mîngîind cu privirea pe o femeie, şi l-am întrerupt în toiul celui de al doilea cuplet. „Domnule, am început eu, nu ţi-ar plăcea nici azi să mă duc într-o casă pe care o ştim amîndoi, în strada Payenne, şi m-ai lovi şi acum cu bastonul dacă n-aş avea chef să te ascult ?" El s-a uitat mirat la mine, pe urmă m-a întrebat : „Ce vrei,

domnule, cu mine ? Nu te cunosc." „Eu sînt, i-am răspuns, preotul tînăr care citeşte *Viețile sfinților* şi care traduce cartea Iudithei în versuri." „Da, da... mi-aduc aminte, îngînă ofiţerul, zeflemisind, şi ce doreşti de la mine ?" „Aş vrea să-ţi găseşti vreme ca să ne plimbăm puţin împreună." „Mîine dimineaţă, dacă vrei, cu cea mai mare plăcere." „Nu mîine dimineaţă, ci acum, numaidecît, dacă binevoieşti." „Ţii cu tot dinadinsul ?..." „Da, ţin." „Atunci, să plecăm. Doamnelor, lămuri ofiţerul, petreceţi mai departe. Voi lipsi doar pînă îl omor pe domnul, şi mă întorc să sfîrşesc al doilea cuplet." Am ieşit. Am mers cu el în strada Payenne, chiar în locul unde cu un an înainte, la aceeaşi oră, îmi făcuse cinstea cuvintelor pe care le-ai auzit. Era o noapte minunată, cu lună plină. Am încrucişat spadele, şi la cel dintîi atac l-am lăsat mort pe loc.

— Drace ! făcu d'Artagnan.

— Cînd au văzut doamnele că nu li se întoarce cîntăreţul, şi cînd a fost găsit în strada Payenne, cu corpul străpuns de spadă, m-au bănuit că eu îl meşterisem aşa şi s-a stîrnit vîlvă. Am fost silit să părăsesc o bucată de vreme anteriul. Athos, pe care l-am cunoscut în timpul acela, şi Porthos, care, în afară de lecţiile mele de scrimă, m-a învăţat cîteva lovituri îndrăzneţe, m-au hotărît să cer o tunică de muşchetar. Regele ţinuse mult la tatăl meu, mort în asediul oraşului Arras, şi cererea mi-a fost împlinită. Înţelegi, deci, că pentru mine a sosit ziua să mă întorc în sînul bisericii.

— Şi, mă rog, de ce azi mai degrabă ca ieri sau ca mîine ? Ce ţi s-a întîmplat oare azi de te-au năpădit gînduri atît de negre ?

— Rana asta, dragă d'Artagnan, a fost pentru mine un semn pe care mi l-a trimis cerul.

— Rana ? Ei, aş ! Dar e aproape vindecată, şi

sînt sigur că nu rana asta te face acum să suferi mai mult.

— Dar care ? întrebă Aramis, roşind.

— Ai una la inimă, Aramis, una mai adîncă şi mai dureroasă, o rană pricinuită de o femeie.

Ochii lui Aramis scînteiară fără voie.

— Ah ! spuse el, căutînd să-şi ascundă bătăile inimii sub o răceală prefăcută, nici nu vorbi despre aşa ceva ! Eu să mă mai gîndesc la lucruri de-astea ! Să mă amărăsc din dragoste ! *Vanitas vanitatum !* [1] Crezi oare că mi-a sucit cineva capul, şi cine ? Vreo fluşturatică, sau poate vreo fată în casă, căreia întîmplător i-aş fi făcut curte într-o garnizoană ? Asta-i bună !

— Iartă-mă, dragă Aramis, dar credeam că-ţi aţinteşti privirile mai sus.

— Mai sus ? Şi ce sînt eu ca să pot avea asemenea dorinţi nesăbuite ? Un biet muşchetar, ca vai de capul lui, nevoiaş şi necunoscut, care urăşte înjosirile şi nu-şi găseşte loc printre semenii lui.

— Aramis ! Aramis ! strigă d'Artagnan, aruncînd asupra prietenului o căutătură de îndoială.

— Ţărînă sînt şi mă întorc în ţărînă. Viaţa e plină de umilinţe şi de dureri, urmă el, tot mai posomorît. Toate firele care o leagă de fericire se rup rînd pe rînd în mîna omului, mai ales firele de aur. Oh ! scumpul meu d'Artagnan, stărui Aramis, cu un uşor tremur de amărăciune în glas, ascultă-mă, dacă vei suferi vreodată, ascunde-ţi bine suferinţa. Tăcerea e cea din urmă bucurie a nenorocitilor ; fereşte-te să-ţi ghicească, oricine ar fi, durerile ; curioşii sug lacrimile noastre aşa cum muştele sug sîngele unei căprioare rănite.

[1] Deşertăciunea deşertăciunilor ! (Lat.).

— Vai ! dragul meu, răspunse d'Artagnan, oftînd la rîndul lui din adînc, tot ce spui acum e tocmai ce mi s-a întîmplat mie.

— Cum adică ?

— Da, femeia pe care o iubeam, pe care o iubeam la nebunie, au răpit-o tîlhăreşte, nu ştiu unde se află, nu ştiu unde a fost dusă ; poate e închisă, poate a şi murit.

— Dar dumneata te poţi măcar mîngîia cu gîndul că nu te-a părăsit de bunăvoie ; că dacă nu primeşti veşti de la ea, e din pricină că n-o lasă să-ţi dea nici un semn de viaţă, în vreme ce...

— În vreme ce ?... Hai, spune !

— Nimic, murmură Aramis, nimic.

— Prin urmare, părăseşti pentru totdeauna lumea, nimic nu te-ar mai întoarce, e o hotărîre de neclintit, aşa-i ?

— Da, pentru vecie. Azi eşti prietenul meu, mîine nu vei mai fi pentru mine decît o umbră, sau poate chiar nu vei mai fi nimic. Cît despre lume, lumea nu-i decît un mormînt, un mare mormînt, şi nimic altceva.

— Drace ! grozav e de trist tot ce-mi îndrugi.

— Ce vrei, chemarea mea nu-mi dă pace ! Mă răpeşte, vrînd-nevrînd !

D'Artagnan zîmbi, fără să răspundă. Aramis urmă :

— Şi totuşi, atîta vreme cît mai ţin încă de pămînt, aş fi vrut să vorbesc despre dumneata, despre prietenii noştri.

— Şi eu, adăugă d'Artagnan, aş fi vrut să-ţi vorbesc chiar despre dumneata, dar te văd atît de înstrăinat de orice : de dragoste nu-ţi pasă, prietenii sînt nişte umbre, lumea-i un mormînt !

— Vai ! O să le vezi toate astea singur, spuse Aramis, suspinînd.

— Atunci, hai nici să nu mai vorbim, urmă d'Artagnan, şi să dăm foc acestei scrisori, care, fără îndoială, îţi vesteşte cine ştie ce nouă necredinţă a fetişcanei zvăpăiate sau a fetei din casă...

— Ce scrisoare ? se repezi Aramis.

— O scrisoare care a sosit în lipsa dumitale şi pe care mi-au dat-o, ca să ţi-o aduc.

— Dar de la cine e scrisoarea ?

— Ei, de la vreo cameristă înlăcrimată, sau de la vreo femeiuşcă desperată, sau poate de la fata din casă a doamnei de Chevreuse, care o fi fost nevoită să se întoarcă la Tours, cu stăpîna ei, şi care, ca să se grozăvească, o fi luat un plic parfumat şi i-o fi pus pe deasupra un sigiliu cu coroană ducală.

— Ce tot îndrugi acolo ?

— Poftim ! Să vezi c-am pierdut-o, făcu şăgalnic d'Artagnan, părînd că o caută. Din fericire, lumea e un mormînt, oamenii, va să zică şi femeile, sînt nişte umbre, iar de dragoste nici măcar nu vrei să auzi...

— Ah ! d'Artagnan, d'Artagnan ! izbucni Aramis, mor dacă nu mi-o dai !

— În sfîrşit, iat-o ! Şi d'Artagnan scoase scrisoarea din buzunar.

Dintr-o săritură, Aramis a fost lîngă d'Artagnan ; a apucat scrisoarea şi a citit-o, sau, mai bine zis, a sorbit-o din ochi ; strălucea de fericire.

— Pare-mi-se, camerista are stil frumos, rosti nepăsător d'Artagnan.

— Mulţumesc, d'Artagnan, mulţumesc ! strigă Aramis, ca nebun. A fost silită să se întoarcă la Tours, nu mi-e necredincioasă, mă iubeşte. Vino, prietene, vino să te sărut ; fericirea mă înăbuşă !

Şi cei doi prieteni au început să salte în jurul cuviosului sfînt Ion Gură de Aur, călcînd vitejeşte în picioare foile tezei risipite pe podele.

Tocmai atunci Bazin intra cu spanacul şi omleta.

— Afară, nenorocitule ! se răsti Aramis, aruncîndu-şi tichia în obrazul celuilalt. Înapoi de unde ai venit cu zarzavatul ăsta blestemat şi mîncarea asta scîrboasă ; cere un iepure împănat, un clapon gras, o pulpă de miel cu usturoi şi patru sticle cu vin vechi de Burgundia.

Bazin, care-şi privea stăpînul, fără să înţeleagă ce se petrece, lăsă, plin de mîhnire, să alunece omleta în spanac şi spanacul pe pardoseală.

— Iată cea mai potrivită clipă să-ţi închini viaţa regelui regilor, sfătui d'Artagnan, dacă ţii să-i arăţi bunăvoinţă : *Non inutile desiderium in oblatione.*

— Du-te la dracu cu latineasca ta cu tot ! Să bem, dragă d'Artagnan, să bem zdravăn ! Să bem pîn' n-om mai putea şi hai de-mi povesteşte ce se mai aude pe-acolo

CAPITOLUL XXVII

Soţia lui Athos

— Ne mai rămîne acum să aflăm veşti şi despre Athos, îi spuse d'Artagnan voiosului Aramis, după ce-i povesti ce se petrecuse în capitală de la plecarea lor şi după ce o masă gustoasă îi făcu să uite, pe unul de tează, pe altul de oboseală.

— Crezi că i s-o fi întîmplat vreo nenorocire ? întrebă Aramis. Athos are atîta sînge rece, e atît de viteaz şi mînuieşte cu atîta măiestrie spada !

— Da, fără îndoială, şi nimeni nu-şi dă seama ca mine cît e de cutezător şi de dibaci ; dar îmi place mai mult să înfrunt cu spada mea lovituri de suliţe decît de ciomege ; mă tem să nu-l fi scărmănat pe Athos vreo şleahtă de servitori ; slugile lovesc de felul lor cu sete şi nu sfîrşesc cu una, cu două. Iată de ce, îţi mărturisesc, aş vrea să plec cît mai curînd.

— Te-aş însoţi bucuros, spuse Aramis, cu toate că nu prea mă simt în stare să călăresc. Ieri am încercat pe pielea mea cureluşele pe care le vezi atîrnate colo şi, de durere, a trebuit să încetez cu soiul ăsta de pocăinţă.

— Păi, dragul meu prieten, nici nu s-a pomenit ca cineva să se vindece de loviturile gloanţelor cu

lovituri de gîrbaci ; dar erai bolnav, şi boala sminteşte creierul, aşa că te iert.

— Şi cînd pleci ?

— Cînd o miji de ziuă ; odihneşte-te cît mai bine la noapte, şi mîine, dacă poţi, pornim împreună.

— Atunci, pe mîine, îi spuse Aramis, căci de fier dac-ai fi şi tot ai nevoie de odihnă.

A doua zi, cînd d'Artagnan a intrat la Aramis în odaie, l-a găsit stînd la fereastră.

— La ce te uiţi aşa ? îl întrebă d'Artagnan.

— Pe legea mea, mă minunez de cei trei cai ca din poveşti, pe care-i ţin grăjdarii de dîrlogi ; ce desfătare de prinţ, să călăreşti asemenea năzdrăvani !

— Uite, dragul meu Aramis, o să-ţi îngădui şi dumneata desfătarea asta, căci unul dintre cei trei cai e al dumitale.

— Nu mai spune ! Şi care ?

— Acela pe care o să ţi-l alegi, căci mie mi-e totuna.

— Şi pătura minunată de pe cal e tot a mea ?

— Fireşte.

— Îţi arde de glumă, d'Artagnan ?

— De cînd vorbeşti franţuzeşte, nu mai glumesc.

— Şi tot ai mei sînt şi coburii aceia auriţi, valtrapul de catifea şi şaua cu scări de argint ?

— De bună seamă ai dumitale, după cum calul care nechează e al meu, şi celălalt care se tot frămîntă e al lui Athos.

— Ai naibii cai, frumoşi mai sînt !

— Sînt încîntat că-ţi plac.

— Şi cine ţi i-a dăruit ? Regele ?

— În nici un caz cardinalul ; dar ce-ţi pasă de unde vin ; gîndeşte-te numai că unul dintre cei trei e al dumitale.

— Îl iau pe cel pe care-l ţine argatul roşcovan.

— S-a făcut !

— Slavă ţie, Doamne ! se bucură Aramis, uite că mi-a trecut orice urmă de durere ; l-aş încăleca şi cu treizeci de gloanţe în mădulare. Ah, pe sufletul meu, ce scări frumoase ! Hei, Bazin, ia poftim încoa ! Iute !

Bazin se ivi în pragul uşii, sanchiu şi amorţit.

— Lustruieşte-mi sabia, îndreaptă-mi pălăria, perie-mi pelerina şi încarcă-mi pistoalele ! înşiră Aramis.

— Porunca din urmă e de prisos, îl opri d'Artagnan, căci în coburii şeii pistoalele-s gata încărcate.

Bazin oftă.

— Linişteşte-te, cumetre Bazin, îl sfătui d'Artagnan, împărăţia cerurilor se cîştigă în fel şi chip.

— Stăpînul ajunsese un teolog de seamă, se tîngui Bazin, cu ochii în lacrimi ; într-o zi ar fi fost episcop şi poate cardinal.

— Haide, sărmanul meu Bazin, haide, ia gîndeşte-te puţin : ce zor să fii slujitor al bisericii ? Nu eşti ferit nici măcar de război ; vezi bine că şi cardinalul se duce să lupte, cu coiful pe cap şi cu baltagul în mînă ; dar despre domnul de Nogaret de La Valette ce zici ? Şi el e cardinal, şi întreabă-l pe valetul lui de cîte ori i-a oblojit rănile.

— Vai, domnule, ştiu şi eu, oftă Bazin, azi toate merg anapoda în lume !

În vremea asta, cei doi tineri şi sărmanul valet coborîseră în curte.

— Ţine-mi scara, Bazin, porunci Aramis.

Şi Aramis se avîntă în şa, cu eleganţa şi sprinteneala-i obişnuită, dar după cîteva răsuceli şi cîteva salturi ale mîndrului animal, călăreţul simţi nişte dureri atît de nesuferite, încît păli şi se clătină în

şa. D'Artagnan, care, de teamă să nu i se întîmple ceva, fusese toată vremea cu ochii pe el, se repezi, îl prinse în braţe şi-l duse în cameră.

— Lasă, dragă Aramis, vezi de te îngrijeşte, îl sfătui el, voi pleca singur în căutarea lui Athos.

— Eşti un om de fier, îi spuse Aramis.

— Nu, sînt norocos, atîta tot; dar ia spune, cum o să-ţi petreci timpul pînă mă întorc? Ai încheiat cu tălmăcirile despre degete şi binecuvîntări, ce zici?

Aramis zîmbi.

— Voi face versuri, spuse el.

— Ştiu, versuri la fel de parfumate ca răvaşul cameristei doamnei de Chevreuse. Învaţă-l şi pe Bazin meşteşugul versificaţiei, asta o să-l mai mîngîie. În ceea ce priveşte calul, încalecă-l în fiecare zi cîte puţin, ca să-ţi mai vii în fire.

— Oh! despre asta fii liniştit, îl încredinţă Aramis, cînd te vei întoarce, voi fi gata să te urmez.

Şi-au luat rămas bun unul de la altul şi, zece minute mai tîrziu, după ce-şi dăduse prietenul în grija lui Bazin şi a hangiţei, d'Artagnan gonea spre Amiens.

În ce stare îl va găsi pe Athos, ba mai mult, îl va mai găsi oare?

Îl părăsise în grea cumpănă şi se putea chiar să fi murit. Gîndul acesta, care-i întuneca fruntea, îi smulse fără să vrea suspine şi-l făcu să sloboadă în şoaptă cîteva jurăminte de răzbunare. Din toţi prietenii, Athos era cel mai în vîrstă, s-ar fi zis, deci, cel mai puţin apropiat de gusturile şi înclinările lui.

Totuşi, d'Artagnan avea pentru acest gentilom o deosebită preţuire. Ţinuta nobilă şi distinsă a lui Athos, acele străfulgerări de măreţie care scăpărau

cînd şi cînd din umbra în care rămînea de bunăvoie, nezdruncinata lui linişte, pe care nimic nu izbutea s-o tulbure şi care făcea din el cel mai plăcut tovarăş din lume, veselia silită şi muşcătoare, acea cutezanţă pe care ai fi luat-o drept oarbă, dacă n-ar fi fost urmarea celui mai neasemuit sînge rece, toate aceste însuşiri stîrneau mai mult decît stima, mai mult decît prietenia, ele stîrneau admiraţia lui d'Artagnan.

Într-adevăr, chiar alături de domnul de Tréville, elegantul şi nobilul curtean, Athos, în zilele lui de voie bună, putea înfrunta cu cinste comparaţia; era de statură mijlocie, dar cu o talie atît de zveltă şi de bine făcută, încît în luptele cu Porthos doborîse de mai multe ori pe uriaşul a cărui putere făcuse vîlvă printre muşchetari; capul lui, cu ochii pătrunzători, cu nasul drept, cu bărbia asemeni bărbiei lui Brutus [1], avea mereu ca un uşor freamăt de măreţie şi de farmec; mîinile, pe care nu le îngrijea de loc, îl scoteau din fire pe Aramis, care, în schimb, şi le ungea pe ale lui cu nesfîrşite alifii de migdale şi cu uleiuri parfumate; glasul îi era răspicat şi melodios totodată; apoi, ceea ce se desprindea pe nesimţite din Athos, care, totdeauna modest, stătea în umbră, era acea ştiinţă a purtării în lume şi obiceiurile celei mai strălucite societăţi, acele deprinderi nobile ce străbăteau de la sine şi cele mai neînsemnate mişcări ale lui.

Dacă era vorba de un ospăţ, Athos ştia să-l întocmească mai bine ca orice om de lume, aşezînd pe fiecare comesean la locul său, după rangul pe care i-l hărăziseră strămoşii sau pe care şi-l cîştigase singur; de era vorba despre ştiinţa heraldică, Athos

[1] *Marcus-Julius Brutus* (86—42 î.e.n.), participă, împreună cu Cassius, la o conspiraţie împotriva lui Cesar.

cunoştea pe degete familiile nobile ale regatului, spiţa neamului lor, rudeniile, blazoanele şi obîrşia acestor blazoane. Eticheta n-avea tainiţe care să-i fi rămas străine ; ştia drepturile marilor proprietari, cunoştea în amănunt vînătoarea, şi mai ales vînătoarea cu şoimi, şi într-o zi, discutînd despre această preţioasă artă, îl uimise pe regele Ludovic al XIII-lea, care se bucura totuşi de mare faimă.

Ca toţi nobilii de vază ai acelor vremuri, călărea şi încrucişa spada în chip desăvîrşit. Mai mult : creşterea ce o primise nu lăsase la o parte nici chiar studiile scolastice, atît de rare la gentilomi pe vremea aceea, încît surîdea cînd Aramis arunca frînturi latineşti şi cînd Porthos se făcea că le înţelege ; spre uimirea prietenilor, i se întîmplase chiar în două sau trei rînduri, cînd Aramis scăpase o greşeală de gramatică, să pună el verbul la timpul cuvenit sau substantivul la cazul corespunzător ; pe lîngă toate acestea, Athos era pildă de cinste într-un veac în care războinicii cădeau atît de uşor la învoială cu credinţa şi conştiinţa lor, amanţii cu purtarea riguroasă din zilele noastre, iar săracii cu cea de a şaptea poruncă a lui Dumnezeu. Aşadar, era un bărbat cu totul neobişnuit acest Athos.

Totuşi, această fire atît de deosebită, această făptură atît de armonioasă, acest aluat atît de ales se întorcea pe nesimţite spre viaţa materială, aşa cum bătrînii se îndreaptă spre un scoborîş trupesc şi moral. În orele lui de însingurare, şi aceste ore se iveau adesea, Athos stingea tot ce era luminos în fiinţa lui, şi nimbul acela strălucitor pierea ca într-o noapte adîncă.

O dată semizeul doborît, nu mai rămînea decît un biet om. Cu capul plecat, cu ochii rătăciţi, cu vorba greoaie şi împleticită, Athos se uita ceasuri întregi fie la sticla şi paharul dinaintea lui, fie la

Grimaud, care, obişnuit să-l înţeleagă prin semne, citea în privirea lipsită de vlagă a stăpînului pînă şi cea mai mică dorinţă pe care i-o aducea numaidecît la îndeplinire. Dacă din întîmplare cei patru prieteni se întîlneau în asemenea clipe, o vorbă bîiguită după mari strădanii era toată partea lui Athos la convorbire. În schimb, dădea pe gît singur cît patru laolaltă, dar fără să se bage de seamă decît după încruntarea tot mai vîrtoasă a sprîncenelor şi după întristarea tot mai adîncă a sufletului.

D'Artagnan, al cărui duh scormonitor şi tăios îl cunoaştem, cu toate că ar fi dorit să prindă ceva din taina prietenului, nu izbutise să desluşească pricina acelei lîncezeli, nici împrejurările care o stîrneau. Athos nu primea niciodată scrisori ; el nu făcea nici un pas pe care să nu-l fi ştiut toţi prietenii lui.

Nu se putea spune că mîhnirea i se isca de pe urma vinului, căci, dimpotrivă, el bea tocmai ca să lupte cu starea sufletească pe care acest leac, după cum am mai spus, o întuneca şi mai cumplit. Năvala copleşitoare a gîndurilor negre nu putea fi pusă nici pe seama jocului, căci, spre deosebire de Porthos, care cînta sau înjura după cum norocul îi surîdea sau ba, Athos se arăta la fel de nepăsător, fie că era în pierdere sau în cîştig. Fusese văzut într-o seară la cercul muşchetarilor, cîştigînd o mie de pistoli, şi după aceea dînd îndărăt pînă şi centironul de gală brodat cu fir de aur ; cîştigase apoi tot ce pierduse, şi pe deasupra o sută de ludovici ; toate acestea, fără ca frumoasele-i sprîncene negre să i se fi clintit, fără ca mîinile sale să-şi fi pierdut culoarea lor sidefie şi fără ca vorba lui plăcută, în seara aceea, să fi încetat o singură clipă a fi la fel de molcomă şi de melodioasă.

De asemenea, căutătura-i mohorîtă n-avea nici o legătură cu toanele văzduhului, aşa cum se întîmplă la vecinii noştri, englezi, căci restriştea lui era de obicei mai amarnică în pragul zilelor frumoase ale anului ; iunie şi iulie erau lunile cele mai îngrozitoare pentru Athos.

Prezentul nu-i pricinuia nici o mîhnire, iar cînd i se vorbea de viitor, ridica din umeri ; taina lui era deci în trecut, aşa cum de altfel i se şoptise la ureche lui d'Artagnan.

Acel văl misterios care acoperea întreaga-i fiinţă atrăgea şi mai mult privirile către omul ai cărui ochi şi a cărui gură nu destăinuiseră niciodată nimic, nici în toiul celei mai crunte beţii, oricît de meşteşugite ar fi fost iscodirile.

— Cine ştie, îşi zicea d'Artagnan, poate că bietul Athos nici nu mai trăieşte, şi, dacă a murit, e din vina mea, căci eu l-am tîrît în toată încurcătura asta de care n-avea habar cum începuse, de care nu va avea habar cum s-a sfîrşit, şi de pe urma căreia n-ar fi tras nici un folos.

— Şi unde mai puneţi, domnule, adăugă Planchet, că-i datorăm, poate, viaţa. Ţineţi minte cum a strigat : „Fugi, d'Artagnan ! M-au prins." Şi după ce a descărcat amîndouă pistoalele, ce zgomot asurzitor făcea cu spada ! Ai fi zis că se bat douăzeci de inşi, sau, mai degrabă, douăzeci de draci turbaţi !

Întărîtat de aceste cuvinte, d'Artagnan îşi îndemnă calul, care, neavînd nevoie de nici un îndemn, îşi ducea ca vîntul călăreţul din spinare.

Pe la unsprezece dimineaţa, oraşul Amiens începea a se întrezări ; la unsprezece şi jumătate, se aflau în poarta hanului blestemat.

Deseori d'Artagnan cugetase la una din acele răzbunări grozave împotriva vicleanului hangiu, răzbunări care îţi ung sufletul numai cînd te gîndeşti

la ele. Intră deci în han, cu pălăria lăsată peste ochi, cu mîna stîngă pe mînerul spadei şi cu dreapta plesnind din biciuşcă.

— Mă mai cunoşti ? îl întrebă pe hangiul care-i ieşise înainte, ca să-l salute.

— N-am această cinste, înălţimea-voastră, răspunse hangiul, holbîndu-şi ochii în faţa uluitoarei străluciri a noului-sosit.

— Ah, nu mă cunoşti ?

— Nu, înălţime.

— Aşa ? Lasă, că după două-trei vorbe o să-ţi aduci aminte. Ce-ai făcut cu gentilomul acela pe care, cu vreo cincisprezece zile în urmă, ai avut îndrăzneala să-l învinovăţeşti că umblă cu bani falşi ?

Hangiul păli, căci d'Artagnan se înfipsese crîncen în faţa lui, şi Planchet urmă pilda stăpînului.

— Vai, înălţime, nici nu mai pomeniţi de el, se tîngui hangiul, cu glas plîngăreţ. Dumnezeule, că scump mi-am mai plătit greşeala ! Ah, sărăcuţul de mine !

— Eu te întreb : ce s-a făcut gentilomul ?

— Rogu-vă ascultaţi-mă, înălţime, fiţi îndurător. Pentru Dumnezeu, luaţi loc, vă rog.

Mut de mînie şi de îngrijorare, d'Artagnan se aşează crunt ca un judecător. Planchet se rezemă fudul de jilţul lui.

— Iată cum s-a întîmplat, înălţimea-voastră, începu hangiul, tremurînd din toate mădularele, căci acum vă recunosc ; sînteţi cel care a plecat cînd m-am luat la gîlceavă, ca un prost, cu gentilomul de care vorbiţi.

— Da, eu sînt ; vezi dar că nu te poţi aştepta la vreo îndurare dacă nu spui tot adevărul.

— Ascultaţi-mă, vă rog, şi o să ştiţi tot.

— Te ascult.

— Autorităţile ne dăduseră de ştire cum că un vestit măsluitor de bani va sosi la han, împreună cu mai mulţi tovarăşi de-ai lui, îmbrăcaţi toţi ca ostaşi din gardă şi ca muşchetari. Caii, valeţii, chipurile dumneavoastră, toate îmi fuseseră descrise de cu vreme.

— Pe urmă, pe urmă ? întrebă d'Artagnan, care bănuia de unde veneau semnalmentele atît de precis date.

— Potrivit ordinelor autorităţii, care mi-a mai trimis şi un ajutor de şase oameni, am luat măsurile, chibzuite de mine drept grabnice, ca să pot pune mîna pe aşa-zişii falsificatori.

— Iarăşi ! se răsti d'Artagnan, pe care cuvîntul „falsificator" îl scotea din sărite.

— Iertaţi-mă, înălţime, că dau zor cu ce nu trebuie, dar tocmai cu asta mă dezvinovăţesc şi eu. Autoritatea mă băgase în sperieţi, şi ştiţi doar că un hangiu nu se poate pune rău cu autoritatea.

— Încă o dată : unde e gentilomul ? Ce s-a întîmplat cu el ? A murit ? Trăieşte ?

— Răbdare, înălţime, iacă spun şi asta. S-a întîmplat, aşadar, ce ştiţi, şi plecarea dumneavoastră pripită — adăugă hangiul, cu o umbră de ironie care nu i-a scăpat lui d'Artagnan — părea că încuviinţează sfîrşitul. Prietenul dumneavoastră, gentilomul, s-a apărat cu tot focul. Valetul lui, care din păcate se încăierase pe nepusă masă cu oamenii autorităţii, îmbrăcaţi în rîndaşi...

— Ah, mişelule, izbucni d'Artagnan, va să zică eraţi cu toţii în cîrdăşie, nu ştiu ce mă ţine să nu vă fac praf pe toţi !

— Vai ! nu, înălţime, nu era nici o cîrdăşie, o să vedeţi numaidecît. Domnul, prietenul dumneavoastră (iertaţi-mă că nu-i spun pe cinstitul său nume, pe care trebuie să-l aibă, dar nu ştim cum îl

cheamă), domnul, prietenul dumneavoastră, zic, după ce a scos doi oameni din luptă, cu două focuri de pistol, a început să dea îndărăt, tot apărîndu-se cu spada, cu care a mai sfîrtecat încă pe unul dintre ai mei, iar pe mine m-a plesnit cu latul, de-am văzut stele verzi.

— Călăule, isprăveşte odată ! îi porunci d'Artagnan. Spune-mi, ce e cu Athos ?

— Tot dînd îndărăt, cum am mai spus înălţimii-voastre, a nimerit cu spinarea în scara pivniţei şi, cum uşa era deschisă, a scos cheia şi s-a încuiat înăuntru. Ştiau cu toţii că n-are cum fugi de acolo şi l-au lăsat în plata Domnului.

— Se înţelege, adăugă d'Artagnan, nu voiaţi cu tot dinadinsul să-l omorîţi, voiaţi doar să-l ţineţi ferecat.

— Doamne sfinte ! Să-l ferecăm noi, înălţime ? Dar vă jur, s-a ferecat el singur înăuntru. Din capul locului făcuse treabă bunicică : unul omorît pe loc şi alţi doi greu răniţi. I-au ridicat camarazii lor, şi n-am mai auzit pomenindu-se nimic nici de unii, nici de ceilalţi. Eu, îndată ce mi-am venit în fire, m-am dus glonţ la domnul guvernator, ca să-i istorisesc tot ce mi s-a întîmplat şi să-l întreb ce măsuri să iau cu ostaticul. Dar domnul guvernator s-a holbat la mine, parc-ar fi căzut din cer ; mi-a spus că n-are habar de tot ce îndrug, că ordinele primite nu porniseră de la el, şi că dacă mă-mpinge păcatul să scap că are vreun amestec în tot tărăboiul ăsta, atunci pune să mă spînzure. Pare-mi-se, domnule, că mă înşelasem, că arestasem pe unul în locul altuia, iar cel pe care ar fi trebuit să-l înhaţe dăduse bir cu fugiţii.

— Şi Athos ? se răsti d'Artagnan, a cărui nerăbdare creştea la gîndul că numita autoritate lăsase baltă lucrurile. Ce s-a întîmplat cu Athos ?

— Grăbit să-mi îndrept greşeala faţă de ostatic, urmă hangiul, m-am dus la pivniţă ca să-i dau drumul. Vai, domnule, înăuntru nu mai era un om, era dracu în carne şi oase. Cînd m-a auzit că vreau să-l las slobod, mi-a răspuns că asta-i capcană şi că, înainte de a ieşi, vrea să-şi pună condiţiile lui. I-am vorbit cu toată umilinţa, căci îmi dădeam seama de neghiobia ce-o făcusem, ridicînd mîna asupra unui muşchetar al majestăţii-sale, şi l-am încredinţat că sînt gata să mă supun la tot ce va cere. „Întîi şi-ntîi, mi-a spus, vreau să mi se dea valetul, cu toate armele lui." Ne-am grăbit să-i dăm ascultare ; căci, mă înţelegeţi, domnule, eram gata să facem tot ce ar fi dorit prietenul dumneavoastră. Domnul Grimaud (el şi-a spus numele, deşi e cam zgîrcit la vorbă), domnul Grimaud a fost, deci, scoborît în pivniţă, aşa rănit cum era ; şi cum s-au văzut împreună, stăpînul lui a ferecat la loc uşa şi ne-a poruncit să rămînem la noi în dugheană.

— Dar, în sfîrşit, unde e acum ? Unde e Athos ? răcni d'Artagnan.

— În pivniţă, domnule.

— Cum, nenorocitule, îl ţii de atunci în pivniţă ?

— Vai de capul meu, nu, domnule. Noi să-l ţinem în pivniţă ? ! Se vede că nu ştiţi ce face în pivniţă ! Vai, dac-aţi putea să-l faceţi să iasă de acolo, v-aş fi recunoscător toată viaţa, v-aş aduce osanale ca unui sfînt.

— Zici că e în pivniţă ? O să-l găsesc acolo ?

— Fără îndoială, domnule, i-a intrat în cap să nu mai iasă din pivniţă. În fiecare zi îi dăm prin fereastruică pîine în vîrful unei furci şi, de cîte ori cere, îi mai dăm şi carne ; dar, vai de noi, nu pîinea şi carnea o stinge mai grozav. Am încercat o dată să cobor la el cu doi oameni de-ai mei, dar s-a mîniat cumplit. Am auzit cum îşi încărca pistoalele

şi cum valetul îi încărca flinta. Cînd i-am întrebat ce aveau de gînd să facă, gentilomul mi-a răspuns că puteau trage patruzeci de focuri, el şi valetul lui, şi că le vor da gata pe toate, dar nu va îngădui nici unuia din noi să pună piciorul în pivniţă. Atunci, domnule, m-am dus să mă plîng guvernatorului, care mi-a răspuns că tot ce păţesc e pe bună dreptate şi că asta o să mă înveţe minte să mai hulesc cinstitele feţe care-mi cer găzduire.

— Aşa că, de atunci ?... întrebă d'Artagnan, pufnind în rîs de mutra amărîtă a hangiului.

— Aşa că, de atunci, domnule, urmă acesta, să nu dea Dumnezeu nimănui viaţa care o ducem noi aici ; căci, domnule, trebuie să ştiţi că toate merindele noastre sînt în pivniţă ; acolo ne ţinem vinişorul în sticle şi-n butoaie, acolo ne ţinem berea, untdelemnul şi d-ale băcăniei, slănina şi cîrnaţii ; şi cum nu e chip să coborîm în pivniţă, sîntem siliţi să nu dăm călătorilor care trag la noi nici mîncare, nici băutură, aşa că, pe zi ce trece, hanul nostru se duce de rîpă. Încă o săptămînă cu prietenul dumneavoastră în pivniţă, şi ajungem la sapă de lemn.

— Aşa ţi-ar trebui, nemernicule. Nu se vedea de la o poştă după mutra noastră că eram oameni de omenie, şi nu falsificatori ? Hai, spune !

— Da, domnule, da, aşa e, recunoscu hangiul. Dar ia ascultaţi acum, ascultaţi cum îşi iese iar din sărite.

— Trebuie să-l fi supărat cineva, îşi dădu părerea d'Artagnan.

— Dar nici noi n-avem încotro, lămuri hangiul, ne-au picat chiar acum doi gentilomi englezi.

— Ei, şi ?

— Ei, şi ! Ştiţi şi dumneavoastră că englezilor le place vinul bun ; ba au cerut să le dăm din cel mai bun. Soţia mea l-o fi rugat pe domnul Athos

s-o lase să intre în pivniţă ca să îndestuleze oaspeţii, şi el s-o fi împotrivit, ca de obicei. Ah! Dumnezeule! Auziţi? Iadul pe pămînt, nu alta.

Auzind, într-adevăr, gălăgie mare venind dinspre pivniţă, d'Artagnan s-a ridicat şi, împreună cu hangiul — care o luase înainte frîngîndu-şi de zor mîinile — şi cu Planchet, care-l urma ţinîndu-şi flinta gata încărcată, s-a apropiat de locul cu pricina.

Cei doi gentilomi vedeau negru înaintea ochilor. Făcuseră drum lung şi mureau de foame şi de sete.

— Tiranie nemaipomenită! pălăvrăgeau ei în grai francez curat, deşi cu accent străin. Un scăpat din balamuc să nu dea voie unor oameni cumsecade să-şi folosească vinul! Uite, o să spargem uşa, şi dacă face pe turbatul, atunci îl omorîm.

— Mai domol, domnilor, mai domol! se amestecă d'Artagnan, scoţîndu-şi pistoalele de la brîu; nu veţi omorî pe nimeni.

— Lasă, lasă, se auzea după uşă glasul liniştit al lui Athos. Numai să poftească încoace domnii mîncători de copii, că pe urmă vedem noi.

Oricît păreau ei de cutezători, cei doi gentilomi englezi se priviră şovăind; s-ar fi zis că înăuntrul pivniţei sălăşluia unul dintre acei căpcăuni înfometaţi, înfricoşători eroi ai basmelor populare, în al căror bîrlog nimeni nu putea pătrunde fără a ispăşi.

Urmară cîteva clipe de tăcere; apoi, cum englezilor le era ruşine să dea îndărăt, cel mai coltos dintre ei coborî cele cinci sau şase trepte ale scării şi lovi cu piciorul în uşă, parcă ar fi vrut să dărîme un zid.

— Planchet, îi spuse d'Artagnan, încărcîndu-şi pistoalele, îl iau în primire pe cel de sus, şi tu ai grijă de cel de jos! Ah, domnilor, se vede că vă arde de scărmăneală! Bine! Lasă, că o să vă săturaţi!

— Dumnezeule, răsună glasul adînc al lui Athos, mi se pare că-l aud pe d'Artagnan.

— Eu sînt, răspunse d'Artagnan, ridicîndu-şi şi el vocea, eu, prietene, în carne şi oase.

— Atunci, e bine, se bucură Athos, le venim noi de hac acestor spărgători de uşi!

Gentilomii îşi scoaseră spadele, dar erau prinşi între două focuri; mai şovăiră o clipă, apoi, ca şi întîia dată, trufia învingînd, o a doua lovitură de picior făcu să trosnească uşa, de sus pînă jos.

— La o parte, d'Artagnan, la o parte, strigă Athos, dă-te la o parte, că trag!

— Domnilor! începu d'Artagnan, care nu-şi pierdea niciodată cumpătul, domnilor, gîndiţi-vă la ce faceţi! Răbdare, Athos. Vă băgaţi într-o dandana fără rost şi veţi fi ciuruiţi de gloanţe. Valetul meu şi cu mine o să vă împuşcăm prin trei ţevi, şi la fel o să vă vină şi din pivniţă; apoi mai avem şi spadele, pe care, vă spun eu, prietenul meu şi cu mine le învîrtim destul de binişor. Lăsaţi pe mine, că rînduiesc eu şi treburile dumneavoastră, şi ale mele. O să vi se aducă îndată de băut; pe cuvîntul meu de cinste.

— Dacă o mai fi rămas ceva, bodogăni Athos, batjocoritor.

Hangiul simţi trecîndu-i de-a lungul şirii spinării un fior de gheaţă.

— Cum, dacă a mai rămas ceva! bîigui el.

— La naiba! Trebuie să fi rămas, urmă d'Artagnan, fii fără grijă, doar nu era să bea ei doi toată pivniţa. Domnilor, puneţi-vă spada în teacă.

— Atunci, pune-ţi şi dumneata îndărăt pistoalele la brîu.

— Bucuros.

D'Artagnan dădu pilda. Apoi, întorcîndu-se spre Planchet, îi făcu semn să-şi descarce flinta.

Englezii, potoliți, își puseră bombănind spadele în teacă. Dar cînd li se istorisi în ce fel fusese închis Athos, dădură și ei vina pe hangiu, căci de felul lor erau gentilomi.

— Acum, domnilor, îi sfătui d'Artagnan, duceți-vă la dumneavoastră în cameră, și mă pun chezaș că în zece minute vi se va aduce tot ce doriți.

Englezii au salutat și au ieșit.

— Sînt singur, dragă Athos, fii bun și deschide-mi ușa, se rugă d'Artagnan.

— Îndată, răspunse Athos.

Se auzi atunci zgomotul asurzitor al mormanului de loazbe și de grinzi ce pîrîiau și se rostogoleau — erau întăriturile pe care asediatul le dărîma el singur.

Cîteva clipe mai tîrziu, prin ușa ce se dădea în lături, se ivi fața palidă a lui Athos, care, furișîndu-și privirea, iscodea împrejurimile.

D'Artagnan se repezi de gîtul lui și-l sărută din toată inima ; vrînd să-l scoată afară din lăcașul mucezit, băgă de seamă că Athos se clătina.

— Ești rănit ? întrebă el.

— Eu ? De loc, dar sînt beat-turtă, și află că nimeni pe lume nu și-a dat atîta osteneală ca mine, pentru așa ceva. Pe Dumnezeul meu, hangiule, numai eu am dat de dușcă cel puțin o sută cincizeci de sticle.

— Vai de capul meu ! se văicări hangiul, dacă valetul a băut numai pe jumătate din cît a băut stăpînul, atunci m-au lăsat sărac lipit.

— Grimaud e valet de casă mare, și nu s-ar încumeta să bea din ce beau eu ; el a băut numai din cel vărsat ; ia ascultați, mi se pare că a uitat să pună cepul butoiului la loc ; așa-i că curge ?

D'Artagnan izbucni în hohote de rîs, în vreme ce fiorul rece al hangiului se schimba în fierbințeală.

La rîndul lui, Grimaud apăru și el în spatele stăpînului, cu flinta pe umăr și bîțîind din cap ca satirii beți din pînzele lui Rubens. Era stropit de sus pînă jos, în față și spate, cu o licoare unsuroasă, pe care hangiul o recunoscu a fi cel mai bun unt-delemn de măsline pe care-l avea.

Alaiul străbătu sala cea mare și se îndreptă spre cea mai frumoasă încăpere din han, pe care d'Artagnan pusese stăpînire cu de la sine învoire.

În vremea aceasta, hangiul și soția lui, fiecare cu cîte o lampă în mînă, se repeziră spre pivnița unde nu putuseră pătrunde atît amar de vreme și unde-i așteptau o priveliște înspăimîntătoare.

Dincolo de întăriturile alcătuite din loazbe, din scînduri și poloboace goale, bulucite după toate regulile artei strategice, și în care Athos făcuse o spărtură ca să poată ieși, se vedeau ici-colo, plutind în băltoace de untdelemn și vin, ciolanele șuncilor înfulecate, în vreme ce un morman de sticle sparte astupa ungherul din stînga pivniței, iar un butoi cu canaua deschisă își pierdea ultimele lui picături de sînge. După cum a spus și poetul vremilor de demult, pustiul și moartea domneau acolo în voie, ca pe un întins cîmp de bătaie.

Din cincizeci de cîrnați atîrnați de grinzi, mai rămăseseră doar zece.

Și deodată, prin bolta pivniței se auziră străbătînd urletele de jale ale hangiului și ale neveste-si ; pînă și d'Artagnan se simți mișcat. Cît privește pe Athos, nici nu-și întoarse măcar capul. O mînie cumplită urma însă durerii adînci. Înșfăcînd o frigare, hangiul, scos din minți, se năpusti în camera unde se aflau cei doi prieteni.

— Adu-ne vin ! porunci Athos zărindu-l în prag.

— Vin ! răcni hangiul, ca nebun, vin ! Dar mi-aţi băut vin de peste o sută de galbeni ; sînt sărac lipit pămîntului, pierdut, zdrobit !

— Oare ! făcu Athos, păi nouă ne era mereu sete.

— Dacă v-aţi fi mulţumit măcar să beţi, dar aţi făcut ţăndări toate sticlele.

— M-aţi împins peste o grămadă care a venit de-a dura. E vina voastră.

— Mi s-a dus tot untdelemnul !

— Untdelemnul e un balsam minunat pentru răni, şi bietul Grimaud trebuia şi el să se oblojească pe unde l-aţi lovit.

— Toţi cîrnaţii mei rontăiţi !

— Sînt o groază de şobolani în pivniţă.

— O să mi le plătiţi toate, se repezi hangiul, deznădăjduit.

— Nemernic afurisit ce eşti ! răcni şi Athos, sculîndu-se de pe scaun, dar căzînd repede la loc ; n-ar fi putut face sforţare mai mare. D'Artagnan îi veni în ajutor, ridicîndu-şi ameninţător biciuşca.

Hangiul dădu un pas îndărăt şi izbucni în lacrimi.

— Să-ţi fie de învăţătură ; altă dată să te porţi mai omeneşte cu oaspeţii trimişi de Dumnezeu, îl sfătui d'Artagnan.

— De Dumnezeu ! ? Spuneţi mai bine de dracu !

— Ascultă, scumpule, urmă d'Artagnan, dacă o să ne mai spargi multă vreme urechile, să ştii că ne închidem toţi patru în pivniţă, şi atunci o să vedem noi dacă stricăciunile sînt chiar aşa de mari cum spui.

— Îndurați-vă, domnilor, se văicări hangiul, e vina mea, iată, mărturisesc. Dar nu mă năpăstuiţi. Sînteţi nobili mari, iar eu, un pîrlit de hangiu. Fie-vă milă de mine !

— Ei, dacă vorbeşti aşa, interveni Athos, parcă văd că mi se sfîşie inima şi că lacrimile încep să-mi

curgă, cum curgea şi vinul din poloboacele tale. Dracul nu-i atît de negru pe cît pare. Haide, vino încoace, să stăm de vorbă.

Hangiul se apropie cu teamă.

— Vino, îţi spun, nu-ţi fie frică, îi porunci Athos. Atunci, cînd am vrut să-ţi plătesc, mi-am pus pe masă punga cu bani.

— Da, înălţimea-voastră.

— În pungă erau şaizeci de galbeni ; unde-i punga ?

— E depusă la grefă, înălţime ; mi se spusese că nu erau bani buni.

— Cere punga mea îndărăt şi păstrează-ţi banii.

— Dar înălţimea-voastră ştie că grefa nu mai dă drumul la un lucru pe care a pus o dată mîna ; dacă n-ar fi fost bani buni, tot ar mai fi fost nădejde, dar, din păcate, erau dintre cei buni.

— Înţelege-te cu grefa, cumetre, asta nu mă priveşte, mai ales că nu mai am para chioară.

— Ia staţi, se amestecă d'Artagnan, unde-i calul pe care-l avea Athos ?

— În grajd.

— Cam cît face ?

— Cel mult cincizeci de pistoli.

— Ba face optzeci, ia-l şi să sfîrşim odată.

— Cee ? Îmi vinzi calul, se miră Athos, îl vinzi pe Baiazid al meu ? Şi eu pe ce să călăresc cînd oi porni la război ? Pe Grimaud ?

— Ţi-am adus alt cal, îi spuse d'Artagnan.

— Altul ?

— Şi nemaivăzut de frumos ! adăugă hangiul.

— Atunci, dacă mai e altul mai tînăr şi mai frumos, ia-ţi hodorogul şi adu-ne de băut.

— Din care vin ? întrebă hangiul, liniştit dintr-o dată.

— Din acela care e în fund, lîngă șipci ; au mai rămas vreo douăzeci și cinci de sticle, celelalte s-au spart cînd m-am rostogolit. Adu-ne șase.

„Omul ăsta-i un butoi fără fund, își spuse hangiul, în sinea lui ; dacă mai rămîne încă cincisprezece zile aici și dacă plătește tot ce o bea, îmi pun din nou treburile pe roate."

— Și nu uita, urmă d'Artagnan, să duci patru sticle din același vin celor doi nobili englezi.

— Acum, pînă ne-o aduce vinul, istorisește-mi, d'Artagnan, ce s-a întîmplat cu ceilalți, dă-i drumul !

D'Artagnan începu să-i spună cum îl găsise pe Porthos în pat, cu piciorul scrîntit, și pe Aramis, la masă între doi teologi. Pe cînd sfîrșea de povestit, hangiul intră cu sticlele cerute și cu o șuncă rămasă, din fericire, afară din pivniță.

— Bine, spuse Athos, umplînd amîndouă paharele ; asta-i, prin urmare, cu Porthos și Aramis, dar cu dumneata, prietene, cu dumneata ce e ? Ce s-a întîmplat cu dumneata ? Ai o mutră de înmormîntare.

— Cred și eu, răspunse d'Artagnan, dintre noi toți, eu sînt cel mai nenorocit.

— Tu, nenorocit ? se miră Athos. Și pentru ce ești nenorocit ? Haide, spune-mi.

— Mai tîrziu, murmură d'Artagnan.

— Mai tîrziu ! Și de ce mai tîrziu ? Fiindcă mă crezi beat, d'Artagnan ! Ține bine minte ce-ți spun : niciodată eu nu-s mai limpede la minte ca la beție. Vorbește : sînt numai urechi.

D'Artagnan îi povesti pățania lui cu doamna Bonacieux.

Athos îl ascultă fără să clipească ; și, la sfîrșit, rosti răspicat :

— Deșertăciuni, toate, m-auzi ? Deșertăciuni !

Era o vorbă a lui Athos.

— Spui mereu deșertăciuni, dragul meu Athos ! îi răspunse d'Artagnan, și nu-ți șade bine să vorbești așa, dumitale, care n-ai iubit niciodată.

Ochii stinși ai lui Athos scăpărară deodată, dar numai ca o străfulgerare ; peste o clipă erau la fel de cețoși și de rătăciți.

— Așa e, spuse el liniștit, eu n-am iubit niciodată.

— Vezi, prin urmare, inimă de piatră, că n-ai dreptul să fii aspru cu inimile noastre duioase, spuse d'Artagnan.

— Inimi duioase, inimi străpunse, adăugă Athos.

— Ce spui ?

— Spun că dragostea e o loterie în care cîștigătorul cîștigă moartea ! Fii fericit că ai pierdut, scumpe d'Artagnan, crede-mă ce-ți spun. Singurul sfat pe care pot să ți-l dau este să pierzi totdeauna.

— Părea că mă iubește atîta !

— Părea !

— Ba nu ! Mă iubea !

— Copil ce ești, nu e pe lume un singur bărbat care să nu fi crezut tot așa cum crezi, că iubita se prăpădește după el și, totuși, nu e unul pe care iubita să nu-l fi înșelat.

— Afară de dumneata, Athos, care n-ai avut niciodată o iubită.

— Așa e, încuviință Athos, după o clipă de tăcere, eu n-am avut niciodată iubită, nu, eu n-am avut niciodată. Hai să bem.

— Dar atunci, înțeleptule, urmă d'Artagnan, învață-mă ce trebuie să fac, dă-mi o mînă de ajutor ; am și eu nevoie să știu, să caut și eu alinare.

— Alinare, pentru ce ?

— În nenorocirea mea.

— Nenorocirea dumitale stîrneşte rîsul, rosti Athos, ridicînd din umeri. Aş fi curios să văd ce-ai spune dacă ţi-aş istorisi o poveste de dragoste.

— Care ţi s-a întîmplat dumitale ?

— Mie, sau unuia dintre prietenii mei, totuna.

— Spune, Athos, spune.

— Mai bine, hai să bem.

— Bea şi istoriseşte.

— Da, asta se poate, încuviinţă Athos, golind şi umplînd din nou paharul. Sînt două lucruri care merg foarte bine împreună.

— Te ascult, îl îmbie d'Artagnan.

Athos vru să-şi adune gîndurile, dar cu cît se străduia mai tare, cu atît d'Artagnan îl vedea pălind mai cumplit ; era în halul de beţie în care beţivii de rînd cad şi adorm. El visa cu glas tare şi ochii deschişi. Acest somnambulism al beţiei avea ceva înspăimîntător.

— Vrei cu tot dinadinsul ? întrebă el.

— Te rog, stărui d'Artagnan.

— Fie deci cum doreşti. Unul dintre prietenii mei, spun unul dintre prietenii mei, adică nu eu, întări Athos, cu un zîmbet întunecat pe buze, un conte de pe meleagurile mele, adică din Berry, un nobil ca un fel de d'Andelot sau de Montmorency, s-a îndrăgostit la vîrsta de douăzeci şi cinci de ani de o tînără fată de şaisprezece ani, frumoasă ca un înger. Cu toată frăgezimea tinereţii ei, avea o minte arzătoare, o minte nu de femeie, ci de poet ; nu numai c-o îndrăgeai, te îmbăta. Locuia într-un orăşel, împreună cu fratele ei, care era preot. Amîndoi, străini de ţinutul nostru. Veniseră nu se ştie

de unde, dar cînd o vedeai pe ea atît de frumoasă, şi pe frate-său atît de smerit, nici nu ţi-ar fi trecut prin gînd să-i întrebi de unde vin. De altminteri, se spunea că sînt de familie bună. Prietenul meu, care era stăpînul ţinutului, ar fi putut s-o scoată din minţi sau s-o siluiască, pe pofta inimii, era doar stăpînul. Cine ar fi îndrăznit să sară în ajutorul a doi străini, a doi pripăşiţi ? Din nefericire, însă, era om cinstit. A luat-o de nevastă. Prostul, neghiobul, dobitocul !

— Dar de ce vorbeşti aşa, dacă o iubea ? întrebă d'Artagnan.

— Aşteaptă puţin, zise Athos. A dus-o la castelul lui şi a făcut din ea doamna cea mai de vază din tot ţinutul ; trebuie să fiu drept şi să recunosc că-şi păstra cît se poate de bine rangul.

— Pe urmă ? întrebă d'Artagnan.

— Pe urmă ! într-o zi, pe cînd era la vînătoare cu soţul ei, urmă Athos, cu glas scăzut şi foarte pripit, a căzut de pe cal şi a leşinat ; contele s-a repezit s-o ridice, şi cînd a văzut că răsufla greu în costumul prea strîns, i l-a sfîşiat cu pumnalul şi i-a dezvelit umărul. Ghiceşte, d'Artagnan, ce avea pe umăr ? întrebă Athos, izbucnind într-un hohot de rîs.

— De unde să ştiu ?

— O floare de crin ; era înfierată.

Şi Athos sorbi dintr-o înghiţitură paharul ce-l ţinea în mînă.

— Ce grozăvie ! strigă d'Artagnan, adevărat ?

— Adevărul adevărat, dragul meu ; îngerul era un demon. Biata fată furase odoarele dintr-o biserică.

— Şi ce a făcut contele ?

— Contele era un mare senior ; avea dreptul de judecată pe pămînturile lui, asupra celor mari şi

asupra celor mici. A sfîşiat de sus pînă jos hainele contesei, i-a legat mîinile la spate şi a spînzurat-o de un copac.

— Doamne! Athos! Un omor! se îngrozi d'Artagnan.

— Da, da, nimic mai mult, bîigui Athos, galben ca ceara. Dar parcă iar m-au lăsat fără vin.

Şi, apucînd gîtul sticlei care mai era încă plină, o apropie de gură şi o goli pînă la fund, aşa cum ar fi golit un pahar.

Apoi şi-a lăsat capul în mîini; d'Artagnan rămăsese înaintea lui, înoremenit de spaimă.

— Asta m-a vindecat de femeile frumoase, poetice şi drăgăstoase, a urmat Athos, ridicîndu-se şi fără să mai pomenească nimic despre conte. Dea domnul să te vindeci şi tu! Hai să bem.

— Aşadar, a murit? îngăimă d'Artagnan.

— Ducă-se naibii, răspunse Athos. Dar dă-mi, domnule, paharul. Şuncă, zurliule! răcni el, cu ce vrei să bem!

— Şi fratele ei? adăugă sfios d'Artagnan.

— Fratele ei? repetă Athos.

— Da, preotul!

— Am întrebat eu de el, ca să pun să-l spînzure, dar îşi părăsise parohia, încă din ajun, şi o luase la sănătoasa.

— S-a aflat cel puţin cine era ticălosul?

— Era, fără îndoială, întîiul amant şi complicele frumoasei, un om cumsecade, care făcea pe popa, cu gînd să-şi mărite iubita şi s-o căpătuiască. Sper că l-or fi făcut bucăţele.

— Oh! Doamne! Doamne! murmură d'Artagnan, năucit de tot ce auzise.

— Haide, gustă din şunca asta, d'Artagnan, e grozavă, îl pofti Athos, tăind o felie şi punîndu-i-o

în farfurie. Păcat că n-au fost cel puţin patru din astea în pivniţă! Aş mai fi golit încă cincizeci de sticle.

D'Artagnan nu mai putea îndura convorbirea, simţea că-şi pierde minţile. Îşi lăsă capul în mîini, ca şi cum ar fi aţipit.

— Tinerii ăştia nu mai ştiu să bea, şopti Athos, privindu-l cu milă, şi totuşi el e unul dintre cei mai zdraveni!...

CAPITOLUL XXVIII

Întoarcerea

D'Artagnan rămăsese ameţit de groaznica povestire a lui Athos ; totuşi, o mulţime de lucruri nu i se păreau prea limpezi în acest crîmpei de mărturisire. În primul rînd, un om beat criţă se destăinuise altuia destul de afumat şi, cu toată toropeala ce-l cuprinsese după cele două-trei sticle de vin de Burgundia, care i se suise la cap, d'Artagnan îşi amintea a doua zi dimineaţa fiecare cuvînt al lui Athos, ca şi cum, pe măsură ce fusese rostit, i s-ar fi întipărit în minte. Toată acea îndoială îi aţîţa şi mai mult dorinţa de a descoperi adevărul, aşa că se duse la prietenul lui, hotărît să înnoade firul convorbirii din ajun ; îl găsi pe Athos cît se poate de liniştit, adică era din nou cel mai cumpănit şi mai de nepătruns dintre oameni.

De altminteri, ghicind gîndul lui d'Artagnan, muşchetarul i-o luă înainte, după ce mai întîi amîndoi îşi strînseră mîna.

— Ştiu că eram beat turtă aseară, dragă d'Artagnan, începu el, mi-am dat seama tocmai azi-dimineaţă, după limba care tot mi-era grea în gură şi după pulsul agitat ; mă prind c-am îndrugat o mulţime de bazaconii.

Şi, rostind aceste cuvinte, îşi pironi privirea asupra prietenului, care se simţi stînjenit.

— Nu, de loc, răspunse d'Artagnan, după cîte ţin minte, ai spus numai lucruri neînsemnate.

— Da ? Mă mir ă ! Credeam că ţi-am istorisit o poveste, de ţi s-a ridicat părul măciucă.

Şi se uită la tînărul lui prieten, parcă ar fi vrut să-i citească pînă în adîncul sufletului.

— Pe legea mea, răspunse d'Artagnan, se vede că eram mai beat decît dumneata, fiindcă nu-mi aduc aminte de nimic.

Athos nu se lăsă înşelat şi stărui :

— Cred că ai băgat şi dumneata de seamă, scumpe prietene, că fiecare îşi are toanele lui la beţie, triste sau vesele ; eu cînd mă îmbăt sînt abătut şi, o dată beat, îi trag cu tot soiul de trăsnăi lugubre, pe care neroada mea de doică mi le-a băgat în cap. E un cusur al meu, şi încă un cusur mare, recunosc, dar încolo, duc bine la băutură.

Athos vorbea pe un ton atît de firesc, încît d'Artagnan începu să şovăie în părerile lui.

— Da, aşa trebuie să fie, încuviinţă tînărul, cu gînd să descopere adevărul, mi-aduc şi eu aminte, ca prin vis, că am vorbit de spînzuraţi.

— Vezi ? se repezi Athos pălind şi totodată încercînd să rîdă, eram sigur ! Să ştii că spînzuraţii sînt obsesia mea.

— Da, da, urmă d'Artagnan, uite, acum mi-aduc aminte ; da, era vorba... stai puţin... era vorba de o femeie.

— Chiar aşa, răspunse Athos, aproape ca varul de alb, da, e povestea gogonată cu femeia blondă şi, de cîte ori încep cu chestia asta, înseamnă că sînt beat mort.

— Da, da, aşa e, adăugă d'Artagnan, povestea cu femeia blondă, înaltă, frumoasă, şi cu ochi albaştri.

— Da, şi spînzurată.

— De soţul ei, un nobil de vază, pe care l-ai cunoscut, urmă d'Artagnan, privindu-l ţintă pe Athos.

— Ia te uită cît de uşor poţi băga în bucluc pe un om cînd nu mai ştii ce spui, recunoscu Athos, ridicînd din umeri, ca şi cînd i-ar fi fost lui singur milă de el. Hotărît lucru, de azi înainte nu mai vreau să mă îmbăt, d'Artagnan, e un năravdezgustător.

D'Artagnan nu-i răspunse nimic.

Schimbînd dintr-o dată vorba, Athos urmă :

— Voiam tocmai să-ţi mulţumesc pentru calul pe care mi l-ai adus.

— Îţi place ? întrebă d'Artagnan.

— Da, dar nu cred că duce la tăvăleală.

— Te înşeli, am gonit cu el zece leghe în mai puţin de o oră jumătate şi parcă n-ar fi făcut decît ocolul pieţei Saint-Sulpice.

— Păcat, o să mă faci să-mi pară rău !

— Să-ţi pară rău ?

— Da, fiindcă nu-l mai am !

— Cum nu-l mai ai ?

— Să-ţi spun cum : azi-dimineaţă, m-am sculat pe la şase ; dumneata dormeai butuc, şi eu nu ştiam ce să fac. Nu mă dezmeticisem încă bine după cheful nostru de aseară ; am coborît în sala mare şi, ce să văd ? Unul dintre englezii noştri se tocmea cu un geambaş ca să-şi cumpere un cal ; al lui murise ieri de dambla. M-am apropiat de el şi, cînd am văzut că vrea să dea o sută de pistoli pe un roib, i-am spus : „Am şi eu un cal de vînzare." „Şi încă unul foarte frumos, a adăugat el ; l-am văzut ieri ; valetul prietenului dumitale îl ţinea de dîrlogi." „Credeţi că face o sută de pistoli ?" „Da. Vreţi să mi-l vindeţi pe preţul ăsta ?" „Nu-l vînd, dar îl

joc." „Îl jucaţi ?" „Da." „Şi ce jucăm ?" „Zaruri." Zis şi făcut ; şi am pierdut calul. Stai să vezi, urmă Athos, pe urmă am cîştigat îndărăt valtrapul.

D'Artagnan îşi încruntă fruntea.

— Îţi pare rău ? întrebă Athos.

— Spun drept că da, răspunse d'Artagnan ; după calul ăsta trebuia să fim recunoscuţi într-o zi pe cîmpul de luptă ; era o mărturie şi o amintire. Athos, ai făcut rău.

— Ei, dragă prietene, ia pune-te în locul meu, urmă muşchetarul, muream de plictiseală şi, pe urmă, zău că nu-mi plac caii englezeşti ! Dacă nu e vorba decît să mă recunoască cineva, atunci ajunge şaua ; bate la ochi destul. Cît priveşte calul, n-avem decît să născocim ceva, ca să-i îndreptăţim dispariţia. Ce dracu ! un cal nu trăieştie cît lumea ; hai să zicem că pe al meu l-a găsit răpciuga.

D'Artagnan nu-şi descreţea fruntea.

— Regret, adăugă Athos, că pari să ţii aşa de mult la animalele astea, căci, stai să vezi, n-am sfîrşit încă.

— Ce-ai mai făcut ?

— După ce am pierdut calul cu nouă puncte la zece, vezi ce lovitură, mi-a trecut prin gînd să pun la joc şi calul dumitale.

— Sper că te-ai mulţumit numai cu gîndul.

— Dimpotrivă, l-am şi adus la îndeplinire.

— Drace ! murmură d'Artagnan, îngrijorat.

— Am jucat şi am pierdut.

— Calul meu ?

— Da, calul dumitale, şapte la opt ; pentru un punct... ştii zicala !

— Îţi jur, Athos, că ţi-ai pierdut minţile !

— Dragul meu, trebuia să-mi fi spus asta ieri, cînd ţi-am istorisit bazaconiile acelea, nu astăzi. Ce

mai calea-valea, am pierdut şi valtrapul, şi frîul, le-am pierdut pe toate.

— Dar e îngrozitor ce-mi spui.

— Aşteaptă, nu ştii tot ; aş fi mare jucător dacă nu m-aş încăpăţîna, dar mă încăpăţînez ; aşa e şi cînd beau ; şi iar m-am încăpăţînat !...

— Dar ce-ai mai fi putut juca ? Nu mai aveai nimic.

— Ba da ! Ba da, prietene ! Ne mai rămînea diamantul care străluceşte la degetul dumitale şi pe care l-am ochit eu de ieri.

— Diamantul ăsta ! strigă d'Artagnan, ducînd repede mîna la inel.

— Şi cum mă pricep la nestemate, fiindcă am avut şi eu vreo cîteva, mi-am zis că al dumitale face o mie de pistoli.

— Sper, se încruntă d'Artagnan, pe jumătate mort de spaimă, că n-ai pomenit nimic de diamantul meu.

— Ba, dimpotrivă, scumpul meu, înţelegi, acest diamant era tot ce mai aveam ; cu el aş fi putut cîştiga îndărăt harnaşamentele, caii, ba chiar banii de drum.

— Athos, mă faci să mă cutremur ! izbucni d'Artagnan.

— Aşa că i-am vorbit partenerului meu despre diamantul dumitale, pe care-l băgase şi el de seamă. Ce dracu, scumpule, porţi în deget o stea de pe cer şi ai vrea să n-o vadă nimeni ? Crezi că s-ar putea aşa ceva ?

— Sfîrşeşte, dragul meu, sfîrşeşte, îl rugă d'Artagnan, căci, zău, cu liniştea asta a dumitale mă bagi în boală.

— Am împărţit, prin urmare, diamantul dumitale în zece părţi de cîte o sută de pistoli fiecare.

— Ah ! îţi arde de rîs şi vrei să mă pui la încercare, îl întrerupse d'Artagnan, care simţea că mînia îl apucă de păr, ca Minerva pe Ahile în *Iliada*.

— Da' de unde, nu glumesc de loc ! Aş fi vrut să te văd în locul meu ! De cincisprezece zile nu zărisem chip omenesc şi mă tîmpeam stînd la taifas cu sticlele.

— Degeaba, asta tot nu te îndreptăţeşte să joci pe diamantul meu ! răspunse d'Artagnan, strîngîndu-şi nervos pumnul.

— Ascultă sfîrşitul : zece partide pe cîte o sută de pistoli partida, în zece aruncături de zaruri, fără revanşă. Din treisprezece aruncături, am pierdut tot. Treisprezece lovituri ! Numărul 13 mi-a adus totdeauna nenoroc : era 13 ale lui iulie cînd...

— Ducă-se naibii ! strigă d'Artagnan, ridicîndu-se de la masă ; întîmplarea din ziua aceea îl făcea s-o uite pe cea din ajun.

— Răbdare ! îl potoli Athos, îmi făcusem şi eu socotelile mele. Englezul era om ciudat ; îl văzusem de dimineaţă stînd de vorbă cu Grimaud, şi Grimaud mi-a spus că englezul îi propusese să-l ia în slujba lui. Atunci, l-am jucat pe Grimaud, pe tăcutul Grimaud împărţit în zece părţi.

— Ştii că asta are haz ! Şi d'Artagnan izbucni în rîs, fără să vrea.

— Chiar pe Grimaud, ai înţeles ? Şi cu cele zece părţi din Grimaud, care la un loc nu fac nici o jumătate de pistol, am cîştigat iar diamantul. Să mai spui că stăruinţa nu e o virtute !

— Pe legea mea, e nostim de tot, hohotea d'Artagnan, împăcat, ştergîndu-şi lacrimile de rîs.

— Mă înţelegi, cînd am simţit că norocul se întoarce, am început să joc numaidecît pe diamant.

— Ah, drace ! se încruntă iarăşi d'Artagnan.

— Am cîştigat înapoi şaua şi calul dumitale, pe urmă şaua şi calul meu, şi, în sfîrşit, le-am pierdut iar. Pe scurt, am pus iar mîna pe şaua dumitale şi apoi pe a mea. Aşa stau lucrurile în clipa de faţă. E o lovitură straşnică, aşa că m-am oprit aici.

D'Artagnan răsuflă uşurat, ca şi cînd i s-ar fi luat o piatră de pe inimă.

— În sfîrşit, diamantul mi-a rămas ? întrebă el, sfios.

— Întreg, dragă prietene, şi pe deasupra, şeile armăsarului dumitale şi ale armăsarului meu.

— Ce să facem cu şeile, fără cai ?

— Am eu ceva în gînd.

— Athos, iar mă înspăimînţi.

— Ascultă-mă : dumneata, d'Artagnan, n-ai mai jucat de multă vreme, aşa-i ?

— Şi nici n-am chef să joc.

— Să nu spunem vorbe mari ! Ziceam că n-ai jucat de multă vreme ; înseamnă atunci că poţi avea noroc.

— Să zicem ! Pe urmă ?

— Uite, englezul şi tovarăşul lui mai sînt încă aici. Am băgat de seamă că-i pare grozav de rău după hamuri. Pe de altă parte, dumneata ţii la cal. În locul dumitale, aş pune la bătaie şeile cu toate celelalte contra calului.

— Dar n-o să vrea numai pentru o singură şa.

— Atunci, joacă-le pe amîndouă, eu nu sînt egoist, ca dumneata.

— Ai face lucrul ăsta ? întrebă d'Artagnan, şovăitor, căci, vrînd-nevrînd, încrederea lui Athos începea să-l cîştige.

— Pe cinstea mea, şi le-aş juca pe un singur zar.

— Dar vezi, fiindcă am pierdut caii, ţineam cu tot dinadinsul să păstrăm măcar şeile.

— Joacă atunci pe diamantul dumitale.

— Ba nicidecum ! Niciodată, m-auzi ? Niciodată !

— Drace ! mormăi Athos, ţi-aş propune să-l pui la bătaie pe Planchet, dar, cum am mai încercat o dată, te pomeneşti că nu mai vrea englezul.

— Hotărît lucru, dragă Athos, e mai bine să nu risc nimic.

— Păcat, zise, dezamăgit, Athos, englezul ăsta e doldora de bani. Ei, Doamne ! încearcă o dată. O singură dată, şi gata...

— Şi dacă pierd ?

— Vei cîştiga.

— Şi dacă totuşi pierd ?

— Atunci vei da şeile.

— Hai, fie pentru o singură dată, primi d'Artagnan.

Athos se duse după englez şi-l găsi în grajd, unde sorbea din ochi hamurile. Prilejul era minunat. Îşi spuse condiţiile lui. Şeile, căpestrele şi celelalte contra unui cal sau a sumei de o sută de pistoli, la alegere. Englezul socoti repede : toate laolaltă făceau trei sute de pistoli ; căzu, deci, la învoială.

D'Artagnan aruncă zarurile, tremurînd, şi dădu la iveală numărul trei. Faţa lui ca de ceară îl înspăimîntă pe Athos, care se mulţumi să spună :

— Zar norocos, prietene, domnul va avea, deci, caii, cu harnaşamente cu tot.

Încîntat, englezul nu-şi mai dădu osteneala să amestece zarurile şi le aruncă pe masă, fără să mai

privească, încredinţat de izbîndă ; d'Artagnan stătea cu capul întors, ca să-şi ascundă paraponul.

— Uite, uite, uite ! zise Athos, cu vocea-i liniştită, zarul ăsta e nemaipomenit ; l-am văzut doar de patru ori în viaţa mea : doi aşi !

Englezul privea şi nu-i venea să creadă, d'Artagnan privea şi nu mai putea de bucurie.

— Da, urmă Athos, numai de patru ori : o dată la domnul de Créquy, altă dată la mine, la ţară, în castelul meu de la... pe vremea cînd aveam un castel ; a treia oară la domnul de Tréville, unde zarul ne-a uimit pe toţi, şi, în sfîrşit, a patra oară într-o cîrciumă unde eu am aruncat zarul şi m-a făcut să pierd o sută de galbeni şi o cină.

— Domnul îşi ia calul îndărăt ? întrebă englezul.

— Vezi bine ! răspunse d'Artagnan.

— Fără revanşă, nu-i aşa ?

— După înţelegerea noastră, fără revanşă. Aduceţi-vă aminte.

— Aşa e ; calul va fi dat în grija valetului dumitale, domnule.

— O clipă, spuse Athos. Dă-mi voie, domnule, vreau să spun cîteva cuvinte prietenului meu.

— Poftim.

Athos îl trase la o parte pe d'Artagnan.

— Ce mai vrei de la mine, ispititorule ? îl întrebă el. Vrei să mai joc ?

— Nu, vreau să te gîndeşti.

— La ce ?

— O să-ţi iei îndărăt calul, nu-i aşa ?

— Fireşte.

— Socot că greşeşti, eu aş lua suta de pistoli ; ştii că ai jucat lucrurile contra calului sau a sutei de pistoli, la alegere.

— Da.

— Eu aş lua suta de pistoli.

— Ba eu iau calul.

— Şi eu îţi spun că greşeşti ; ce-o să facem noi doi cu un singur cal, nu pot călări la spatele dumitale, pe acelaşi cal, şi să fim ca cei doi fii Aymon [1], care şi-au pierdut fratele ; şi nici nu mă poţi umili călărind alături de mine pe un splendid armăsar. Eu n-aş sta o clipă la îndoială şi aş lua suta de pistoli ; avem atîta nevoie de bani ca să ne întoarcem la Paris.

— Eu ţin la calul ăsta, Athos.

— Şi faci rău, prietene, un cal poate să-şi scrîntească un picior, poate să se poticnească, poate să cadă, să-şi zdrelească genunchii, în sfîrşit, un cal mănîncă dintr-o iesle în care a mîncat altul bolnav de răpciugă, şi iată cum se pierde un cal, sau, mai bine zis, cum se poate pierde o sută de pistoli ; apoi, nu uita că stăpînul mai trebuie să-şi hrănească calul, pe cîtă vreme, dimpotrivă, o sută de pistoli îl hrănesc pe stăpîn.

— Şi cum o să ne întoarcem ?

— Pe caii valeţilor noştri ! o să-şi dea oricine seama după înfăţişarea noastră că sîntem oameni subţiri.

— Frumos o să ne mai şadă pe nişte mîrţoage, în vreme ce Aramis şi Porthos vor zbura pe armăsarii lor !

— Aramis ! Porthos ! îl îngînă Athos, izbucnind în rîs.

— Ce te-a găsit ? întrebă d'Artagnan, care nu se dumirea pentru ce prietenul e atît de vesel.

— Nimic, nimic, mai departe, îl îmbie Athos.

---

[1] Aluzie la romanul cavaleresc francez din secolul al XII-lea, *Cei patru fii Aymon.*

Clubul cărţii digitale 2022

— Atunci, părerea dumitale ?

— Părerea mea e să iei sute de pistoli ; cu suta asta o să benchetuim pînă la sfîrşitul lunii ; am tras pînă acum destule şi ar fi bine să ne mai odihnim puţin.

— Să mă odihnesc ? Nu, Athos, cum ajung la Paris m-apuc s-o caut pe biata femeie.

— Şi crezi că pentru aşa ceva o să-ţi folosească mai mult calul decît banii grei de aur ? Ia suta de pistoli, prietene, îţi spun eu, ia suta de pistoli.

Lui d'Artagnan nu-i mai trebuia mult ca să se dea bătut. Ultimele cuvinte i se părură hotărîtoare. De altfel, dacă s-ar fi împotrivit mai îndelung, i-ar fi fost teamă să nu pară un egoist în ochii lui Athos ; primi, deci, sfatul şi alese suta de pistoli, pe care englezul i-o şi numără pe loc.

După aceea, singurul lor gînd a fost să pornească la drum. Pentru a încheia pace cu hangiul, pe lîngă calul bătrîn al lui Athos, mai dădură şi şase pistoli. D'Artagnan şi Athos încălecară, deci, pe caii lui Planchet şi Grimaud, iar cei doi valeţi o luară pe jos, cu şeile în cap.

Oricît de păcătoşi erau caii, cei doi prieteni îşi lăsară repede în urmă valeţii şi, în scurtă vreme, ajunseră la Crèvecoeur. De departe îl zăriră pe Aramis, rezemat de fereastră şi privind melancolic, întocmai „ca sora mea Ana [1] la norul de colb ridicat în zare".

[1] Zicală franţuzească : „A privi, a aştepta ca sora mea Ana" ; face aluzie la momentul din povestea lui Ch. Perrault *Barbă Albastră*, cînd soţia lui Barbă Albastră o pune pe sora ei Ana să privească în zare, să vadă dacă nu sosesc fraţii ei să o salveze.

— Ei ! Aramis ! Ce dracu faci acolo ? strigară cei doi prieteni.

— Ah, dumneata eşti, d'Artagnan, dumneata, Athos ? răspunse tînărul. Cugetam la repezeala cu care trec toate în lumea asta, şi mă uitam după calul meu englezesc, care tocmai se îndepărta şi dispărea într-un vîrtej de praf, ca o întruchipare vie a nestatorniciei bunurilor pămînteşti. Viaţa ea însăşi se poate mărgini la trei cuvinte : *Erit, est, fuit* [1].

— Adică, ce vrei să spui cu asta ? întrebă d'Artagnan, care începea să bănuiască adevărul.

— Vreau să spun că m-am păcălit zdravăn ; şaizeci de galbeni pentru un cal care, după felul cum aleargă, sigur că face în trap cinci leghe pe oră.

D'Artagnan şi Athos se porniră pe rîs.

— Dragă d'Artagnan, urmă Aramis, te rog, nu te supăra pe mine, nevoia nu cunoaşte lege ; de altminteri, sînt cel dintîi pedepsit, fiindcă mişelul de geambaş mi-a tras chiulul cu cel puţin cincizeci de galbeni. Bine de voi ! Sînteţi păstrători, nu ca mine, umblaţi pe caii valeţilor voştri, şi i-aţi lăsat pe valeţi să vă aducă armăsarii agale, de dîrlogi, copăcel-copăcel.

În aceeaşi clipă, un furgon care se zărea de cîteva minute pe drumul de la Amiens se opri ; dinăuntru coborîră grăbiţi Grimaud şi Planchet, cu cîte o şa în cap. Furgonul se întorcea gol la Paris, şi cei doi valeţi se învoiseră să-i dea căruţaşului de băut tot lungul drumului, iar el să-i ducă pe sus.

— Ce înseamnă asta ? întrebă Aramis, văzînd ce se petrece, cum adică, numai şeile ?

[1] Va fi, este, a fost (lat.), în sensul de : viitor, prezent, trecut.

— Ai înţeles acum ? întrebă Athos.

— Dragii mei prieteni, întocmai ca şi cu mine. Aşa mi-a venit şi mie : să păstrez hamurile. Hei, Bazin, du şaua mea cea nouă lîngă a domnilor.

— Şi ce-ai făcut cu popii dumitale ? întrebă d'Artagnan.

— Dragul meu, i-am poftit la masă a doua zi, începu Aramis ; în treacăt fie zis, am dat aici peste un vin minunat ; i-am afumat cum am putut mai bine, aşa că preotul m-a oprit să lepăd tunica de muşchetar, iar iezuitul m-a rugat să mă fac luntre şi punte ca să-l primească şi pe el în rîndul muşchetarilor.

— Fără teză ! strigă d'Artagnan, fără teză ! Cer desfiinţarea tezei !

— De atunci, urmă Aramis, duc o viaţă plăcută. Am început un poem, în versuri de cîte o silabă ; e destul de greu, dar valoarea oricărui lucru stă tocmai în greutatea realizării. Subiectul poemului e dragostea. Am să vă citesc primul cînt ; are patru sute de versuri şi ţine un minut.

— Pe legea mea ! dragă Aramis, răspunse d'Artagnan, care ura versurile aproape la fel ca şi limba latină, adaugă la marea însuşire a greutăţii pe aceea a scurtimii şi, atunci, poţi fi sigur că poemul dumitale va avea cel puţin două însuşiri.

— Apoi, urmă Aramis, veţi vedea că el oglindeşte simţăminte curate. Ah, prin urmare, prieteni, ne întoarcem la Paris, nu-i aşa ? Bravo, sînt gata de drum; îl vom vedea iar pe bunul Porthos, asta mă bucură. N-o să mă credeţi, dar îi duceam lipsa zevzecului ăstuia. Sînt sigur că el nu şi-ar fi vîndut calul nici pentru un regat. Abia aştept să-l văd pe cal şi pe şa.

Sînt sigur că lumea o să-l ia drept marele Mogol [1].

Făcură un popas de o oră ca să mai răsufle caii ; Aramis îşi plăti socoteala la han, îl trimise pe Bazin în furgon, alături de tovarăşii lui, apoi porniră cu toţii la drum, ca să-l ia şi pe Porthos.

Îl găsiră aproape vindecat şi mai puţin palid decît îl văzuse d'Artagnan cînd trecuse pe la el, întîia oară. Stătea la o masă şi, deşi singur, în faţa lui adăsta o cină pentru patru persoane. Era alcătuită din mîncăruri cu carne, meşteşugit pregătite, din vinuri alese şi din fructe minunate.

— Ia te uită ! rosti el ridicîndu-se, sosiţi la vreme, domnilor, eram tocmai la supă, aşa că o să luaţi masa cu mine.

— Oh, oh ! făcu d'Artagnan, de data asta sînt sigur că sticlele de pe masă nu le-a prins Mousqueton cu laţul, şi apoi, uite ce-mi văd ochii : friptură împănată, muşchi de vacă...

— Mă întăresc, lămuri Porthos, mă întăresc, nimic nu slăbeşte ca afurisitele astea de scrîntituri ; ai avut vreodată aşa ceva, Athos ?

— Nu, niciodată ; dar mi-aduc aminte că în încăierarea noastră din strada Férou, am primit o lovitură de spadă care, după cincisprezece sau optsprezece zile, m-a făcut să sufăr întocmai ca şi scrîntitura dumitale.

— Eu sper, dragă Porthos, că mîncărurile astea nu erau numai pentru dumneata singur, nu-i aşa ? întrebă Aramis.

— Nu, răspunse Porthos, aşteptam tocmai vreo cîţiva gentilomi de prin împrejurimi, care m-au ves-

[1] Denumirea împăraţilor din dinastia mongolă, care a stăpînit India.

tit adineauri că nu vor veni ; puteţi să le luaţi locul, pentru mine o să fie cu atît mai plăcut. Hei, Mousqueton, adu-ne scaune şi încă un rînd de sticle cu vin.

— Ştiţi voi oare ce mîncăm noi acum ? întrebă Athos după vreo zece minute.

— Nostimă întrebare, răspunse d'Artagnan, eu mănînc viţel împănat cu anghinare şi măduvă.

— Şi eu, muşchiuleţ de miel, adăugă Porthos.

— Iar eu, piept de pasăre, spuse şi Aramis.

— Vă înşelaţi cu toţii, domnilor, răspunse grav Athos, mîncaţi carne de cal.

— Haida de ! făcu d'Artagnan.

— De cal ! murmură Aramis, cu o strîmbătură de dezgust.

Numai Porthos nu spunea nimic.

— Da, de cal, nu-i aşa, Porthos, că mîncăm calul, poate chiar cu valtrap cu tot ?

— Nu, domnilor, am păstrat hamurile, lămuri Porthos.

— Pe legea mea, nici unul dintre noi nu-i mai breaz ca celălalt, rosti Aramis, s-ar zice că ne-am înţeles cu toţii.

— Ce vreţi, urmă Porthos, oaspeţii mei se simţeau stingheriţi cînd îmi vedeau calul şi n-am vrut să-i umilesc.

— Apoi, poate că ducesa dumitale nu s-a întors încă de la băi, nu-i aşa ? întrebă d'Artagnan.

— Da, nu s-a întors încă, răspunse Porthos. Şi, pe legea mea, mi s-a părut că guvernatorul provinciei, unul dintre gentilomii pe care-i aşteptam azi la masă, ţine atît de mult să-l aibă, încît i l-am dăruit.

— L-ai dăruit ? se miră d'Artagnan.

— Oh, Doamne ! Da, l-am dăruit ! Ăsta e cuvîntul, urmă Porthos, căci făcea cel puţin o sută cincizeci de galbeni, şi calicul n-a vrut să-mi dea mai mult de optzeci.

— Fără şa ! zise Aramis.

— Da, fără şa.

— Vedeţi, domnilor, adăugă Athos, că tot Porthos a făcut cea mai bună afacere dintre noi toţi !

Izbucniră cu toţii în hohote de rîs, încît Porthos nu mai ştiu ce să creadă ; dar cînd îi desluşiră pricina veseliei lor, o împărtăşi şi el, cu rîsul lui zgomotos, după cum îi era obiceiul.

— Aşa că acum avem cu toţii bani, spuse d'Artagnan.

— Afară de mine, îl întrerupse Athos, vinul spaniol al lui Aramis mi s-a părut atît de bun, încît am poruncit să încarce vreo şaizeci de sticle în furgonul valeţilor ; acum sînt aproape lefter de bani.

— Şi eu la fel, adăugă Aramis. Închipuiţi-vă, am dăruit pînă şi ultima leţcaie bisericii din Montdidier şi iezuiţilor din Amiens ; pe urmă, făgăduisem anumite danii pe care a trebuit să le fac ; am mai dat şi acatiste pentru mine şi pentru dumneavoastră, acatiste care se vor citi, domnilor, şi care, sînt încredinţat, ne vor feri de rele.

— Dar credeţi că pe mine scrîntitura nu m-a costat nimic ? vorbi şi Porthos, fără să mai pun la socoteală rana lui Mousqueton, pentru care a trebuit să chem chirurgul de două ori pe zi.

— Haide, haide, spuse Athos, schimbînd un surîs cu d'Artagnan şi cu Aramis ; văd că te-ai purtat boiereşte cu bietul băiat : dovadă că eşti un bun stăpîn.

— Pe scurt, urmă Porthos, dacă-mi plătesc socoteala, mai rămîn doar cu vreo treizeci de pistoli.

— Şi eu, cu o duzină de pistoli, adăugă Aramis.

— Prin urmare, socoti Athos, s-ar zice că noi doi sîntem bogătaşii societăţii. Dumitale, d'Artagnan, cît îţi mai rămîne din suta de pistoli?

— Din suta mea de pistoli? În primul rînd ţi-am dat dumitale cincizeci.

— Crezi?

— La naiba!

— Da! E adevărat, mi-am adus aminte.

— Apoi, am plătit şase pistoli hangiului.

— Ce dobitoc şi hangiul acela! Dar de ce i-ai mai dat şase pistoli?

— Păi, dumneata mi-ai spus să-i dau.

— Aşa-i, zău, prea sînt bun. Într-un cuvînt, cît îţi mai rămîne?

— Douăzeci şi cinci de pistoli, răspunse d'Artagnan.

— Şi mie, zise Athos, scoţînd nişte mărunţiş din buzunar, mie...

— Dumitale, nimic.

— Pe legea mea, cam aşa ceva, nimic, sau atît de puţin, încît nici nu face să-i mai pun la socoteală.

— Şi acum, să socotim cît avem cu toţii laolaltă.

— Dumneata, Porthos?

— Treizeci de pistoli.

— Dumneata, Aramis?

— Zece pistoli.

— Şi dumneata, d'Artagnan?

— Douăzeci şi cinci.

— Asta face în total? întrebă Athos.

— Patru sute şi şaptezeci şi cinci de livre! răspunse d'Artagnan, care socotea la fel de bine ca şi Arhimede.

— Şi cum sosim la Paris o să mai avem încă patru sute, adăugă Porthos, în afară de şei şi hamuri.

— Dar caii noştri de la escadron? aminti Aramis.

— Să facem aşa: dintre cei patru cai ai valeţilor, să cumpărăm doi cai pentru stăpîni, pe care să-i tragem la sorţi; cele patru sute de livre fac tocmai cît o jumătate de cal pentru unul dintre cei fără cal, iar fundul buzunarelor să-l dăm lui d'Artagnan, care are mînă norocoasă, şi să se ducă el să-i joace în prima speluncă ce i-o ieşi în cale.

— Acum haidem să mîncăm, îi pofti Porthos, că se răceşte mîncarea.

Ceva mai liniştiţi în privinţa viitorului lor, cei patru prieteni făcură cinste ospăţului, din ale cărui rămăşiţe s-au înfruptat în urmă domnii Mousqueton, Bazin, Planchet şi Grimaud.

Ajuns la Paris, d'Artagnan găsi o scrisoare din partea domnului de Tréville, care-i aducea la cunoştinţă că majestatea-sa luase hotărîrea să înceapă ostilităţile la 1 mai, aşa că trebuiau să-şi pregătească neîntîrziat echipamentul de război.

Fără să piardă timp, el alergă la prietenii lui, de care se despărţise cu o jumătate de ceas înainte, pe care-i găsi abătuţi, şi mai ales foarte îngrijoraţi. Ţineau sfat, acasă la Athos, ceea ce arăta că se aşteptau la împrejurări grele.

În adevăr, fiecare dintre ei primise acasă o scrisoare asemănătoare din partea domnului de Tréville.

Cei patru filozofi se priviră buimaci; domnului de Tréville nu-i ardea de glumă cînd era vorba de disciplină. Pe ei îi îngrijora mai ales echipamentul.

— Şi la cît credeţi voi că se ridică echipamentele? întrebă d'Artagnan.

— Oh ! Ce să mai vorbim, răspunse Aramis, ne-am făcut toate socotelile cu o zgîrcenie de spartani, şi tot ne trebuie fiecăruia cam vreo mie cinci sute de livre.

— De patru ori cincisprezece fac şaizeci, asta înseamnă şase mii de livre, socoti Athos.

— Eu aş crede că numai o mie de livre de cap de om, spuse d'Artagnan ; e drept, nu vorbesc ca un spartan, ci ca un procuror...

La auzul cuvîntului de procuror, Porthos se trezi.

— Staţi, zise el, mă bate un gînd.

— Şi asta e ceva, încuviinţă tacticos Athos. În ceea ce mă priveşte, eu nu simt umbră de aşa ceva ; cînd despre d'Artagnan, părerea mea e că fericirea de a fi de azi înainte printre noi i-a luat minţile ; auzi, o mie de livre ! Ţin să vă fac cunoscut că numai mie îmi trebuiesc două mii.

— De patru ori doi fac opt, socoti Aramis, aşadar, ne trebuiesc opt mii de livre pentru echipamentele noastre, din care, e drept, avem pînă acum şeile.

CAPITOLUL XXIX

Goana după echipament

Cel mai îngrijorat dintre cei patru prieteni era, fără îndoială, d'Artagnan, deşi, ca oştean al gărzii, el se putea echipa mai uşor decît domnii muşchetari, care erau toţi nobili de vază ; dar, după cum am mai văzut, cadetul nostru din Gasconia era din fire prevăzător şi aproape zgîrcit, iar pe lîngă asta (lămuriţi-vă nepotrivirile), fălos nevoie mare, încît i-ar fi putut ţine hangul lui Porthos. În afară de aceste fumuri deşarte ce nu-i dădeau pace, d'Artagnan era cuprins şi de o grijă mai puţin egoistă. Cercetările lui în legătură cu doamna Bonacieux nu scoseseră nimic la iveală. Domnul de Tréville îi vorbise reginei ; majestatea-sa nu ştia unde se află tînăra negustoreasă şi făgăduise doar că va pune s-o caute. Această făgăduială oarecum îndoielnică nu-l liniştea de loc pe d'Artagnan.

Athos nu se clintea din camera lui ; era hotărît să nu facă nici o mişcare în vederea echipamentului.

— Ne mai rămîn cincisprezece zile, spunea prietenilor lui ; ei bine, dacă după aceste cincisprezece zile n-am putut găsi nimic, sau, mai bine zis, dacă nimic nu m-a putut găsi pe mine, deoarece sînt prea bun

catolic pentru ca să-mi zbor creierii, am să mă iau la harță cu patru ostași de-ai eminenței-sale sau cu opt englezi și am să mă bat cu ei pînă s-o găsi unul să mă ucidă, ceea ce trebuie să mi se întîmple dat fiind numărul lor. Se va zice atunci că am murit pentru rege, așa că îmi voi fi îndeplinit datoria, fără să mai am nevoie de echipament.

Porthos se plimba de colo-colo, cu mîinile la spate, clătinînd mereu din cap și boscorodind :

— Eu nu mă las de gîndul meu.

Îngrijorat, Aramis tăcea chitic.

Din aceste jalnice amănunte se poate înțelege cîtă deznădejde domnea în rîndul prietenilor.

La rîndul lor, valeții, ca și armăsarii lui Hipolit, împărtășeau grija cea mare a stăpînilor. Mousqueton strîngea coji de pîine ; Bazin, înclinat din fire spre smerenie, nu mai ieșea din biserică ; Planchet își holba ochii după muște, iar Grimaud, pe care nici deznădejdea tuturora nu-l putea hotărî să rupă tăcerea poruncită de stăpîn, scotea niște oftaturi, de se-nduioșau pînă și pietrele.

Cei trei prieteni, căci, după cum am spus, Athos se jurase să nu facă nici un pas ca să-și caute echipamentul, plecau de acasă cum mijea de ziuă și se întorceau în toiul nopții. Rătăceau pe străzi, cercetînd fiecare lespede cu de-amănuntul, ca să vadă dacă nu cumva vreunul dintre cei care trecuseră pe acolo înaintea lor nu scăpase pe jos vreo pungă. S-ar fi zis că luau urmele cuiva, atît erau de atenți pretutindeni pe unde treceau. Cînd se întîlneau, căutătura lor deznădăjduită părea a spune : Ai găsit ceva ?

Totuși, cum întîi și-ntîi lui Porthos i se abătuse în minte un gînd, și cum ținea morțiș la gîndul lui,

tot el trecu primul la fapte. Era om de ispravă, nu glumă, acest Porthos ! D'Artagnan îl zări într-o zi cînd se îndrepta spre biserica Saint-Leu și se luă după el într-o doară. Îl văzu intrînd în sfîntul lăcaș, după ce-și răsucise mustața și-și netezise barbișonul, ceeă ce era la el semnul prevestitor al unor strașnice gînduri de cucerire. Cum d'Artagnan pășea tiptil, ca să se poată strecura, Porthos crezu că nu-l văzuse nimeni. D'Artagnan intră în urma lui. Porthos se rezemă de un stîlp, iar d'Artagnan, la fel de tiptil, se rezemă și el de cealaltă parte a stîlpului.

Tocmai atunci se ținea o predică, așa că biserica era înțesată de lume. Porthos se folosi de prilejul binevenit pentru a furișa ocheade femeilor ; mulțumită îngrijirilor lui Mousqueton, așa cum arăta Porthos ca înfățișare nu s-ar fi putut bănui năruirea lui lăuntrică ; e adevărat că pălăria îi era cam roasă, pana de la pălărie cam ieșită de soare, broderiile cam feștelite, dantelele cam destrămate, dar în penumbra înconjurătoare, toate aceste nimicuri se topeau, și Porthos rămînea tot frumosul Porthos.

D'Artagnan zări, pe banca cea mai apropiată de stîlpul de care se rezemaseră amîndoi, o femeie de o frumusețe tomnatică, puțin cam palidă, puțin cam uscățivă, dar țeapănă și trufașă, sub boneta-i neagră. Ochii lui Porthos se aplecau pe furiș asupra acestei doamne, apoi zburau, jucăuși, spre pridvor.

La rîndul ei, doamna, îmbujorîndu-se cînd și cînd, arunca priviri fulgerătoare asupra nestatornicului Porthos, și de îndată ochii lui porneau să joace și mai amarnic peste tot. Era vădit că Porthos folosea un tertip care o rănea adînc pe doamna cu boneta neagră, căci își mușca buzele pînă la sînge, își scărpina vîrful nasului și se foia fără astîmpăr pe scaun.

Văzînd toate acestea, Porthos îşi răsuci iarăşi mustaţa, îşi mai netezi încă o dată barbişonul şi începu să facă semne unei doamne de lîngă altar, care nu numai că era frumoasă, dar, fără îndoială, de vază, căci în spatele ei se aflau un mic arap, care-i purtase perna de sub genunchi, şi o însoţitoare, care ţinea punga cu blazon pentru cartea ei de rugăciuni.

Urmărind acel du-te-vino al privirilor lui Porthos, doamna cu bonetă neagră văzu cum ele se opresc asupra doamnei cu pernă de catifea, cu arap şi cu însoţitoare.

În vremea aceasta, Porthos strîngea chinga : cu clipiri din pleoape, cu degete duse la buze, cu mici zîmbete ucigătoare, care într-adevăr ucideau pe frumoasa dispreţuită.

Astfel fiind, în semn de *mea culpa* [1], aceasta se lovi deodată cu pumnul în piept şi scoase un hm ! atît de puternic, încît toată lumea din biserică şi chiar doamna cu pernă roşie îşi întoarse capul spre ea ; Porthos rămase neclintit : înţelesese el despre ce era vorba, dar se făcea că n-aude.

Doamna cu pernă roşie îi luase ochii doamnei cu boneta neagră, care văzuse în ea şi o rivală de temut, căci era grozav de frumoasă ; îi luase ochii şi lui Porthos, care o găsea mult mai frumoasă decît pe doamna cu bonetă neagră, şi de asemenea luase ochii lui d'Artagnan, care recunoscu pe doamna din Meung, Calais şi Douvres, pe care prigonitorul său, bărbatul cu cicatrice, o salutase numind-o Milady.

Fără a pierde din vedere pe doamna cu pernă roşie, d'Artagnan nu încetă să urmărească jocul lui Porthos, de care făcea mare haz ; bănuia că doamna

[1] Vina mea (lat.), în sens de căinţă.

cu boneta neagră era soţia avocatului din strada Urşilor, cu atît mai mult cu cît biserica Saint-Leu nu era prea departe de numita stradă.

Nu era greu să ghiceşti, din cîte ştia, că Porthos voia să se răzbune de înfrîngerea suferită la Chantilly, cînd soţia avocatului strînsese atît de neînduplecat băierile pungii.

În acelaşi timp, însă, d'Artagnan îşi mai dădu seama că nici o femeie nu răspundea ocheadelor curtenitoare ale lui Porthos. Toate doar năluciri, doar închipuiri ; dar pentru o dragoste adevărată, ca şi pentru o gelozie adevărată, se află oare pe lume altă realitate decît a năluciriilor şi a închipuirilor deşarte ?

Predica se sfîrşi ; soţia avocatului se îndreptă spre vasul cu agheazmă ; Porthos i-o luă înainte şi, în loc să moaie un singur deget, băgă mîna întreagă înăuntru. Soţia avocatului surîse, crezînd că muşchetarul de dragul ei se repezea astfel, dar ce cruntă dezamăgire o aştepta ! Cînd era la cîţiva paşi de el, Porthos îşi întoarse capul, pironind cu privirea pe doamna cu perna roşie, care se ridicase şi tocmai se apropia, urmată de micul arap şi de cameristă.

Cînd doamna cu perna roşie ajunse aproape de Porthos, acesta îşi ridică mîna din care picura agheazmă. Frumoasa cucernică atinse cu mînuţa ei subţire mîna grosolană a lui Porthos, îşi făcu zîmbind semnul crucii şi ieşi din biserică.

Era mai mult decît putea să îndure soţia avocatului : pentru ea nu încăpea îndoială că doamna şi Porthos se cunoşteau îndeaproape.

Dacă ar fi fost şi ea de neam mare, sigur că ar fi leşinat ; dar, cum nu era decît soţie de avocat, se

mulțumi să-i spună muşchetarului, cu o mînie abia stăpînită :

— Ei, domnule Porthos, nu-mi oferi şi mie agheazmă ?

La auzul acestui glas, Porthos tresări, parcă s-ar fi deşteptat după un somn de o sută de ani.

— Doa... doamnă ! făcu el, dumneata eşti, dumneata ? Ce mai face soţul dumitale, scumpul domn Coquenard ? A rămas la fel de zgîrcit ca şi înainte ? Dar unde mi-au fost ochii, că nu v-am zărit în cele două ceasuri cît a ţinut predica ?

— Eram la doi paşi de dumneata, domnule, răspunse soţia avocatului, dar nu m-ai zărit fiindcă n-aveai ochi decît pentru doamna cea frumoasă, căreia i-ai oferit agheazmă.

Porthos se prefăcu grozav de stingherit.

— Ah, ai băgat de seamă !

— Trebuie să fie cineva orb ca să nu vadă.

— Da, spuse în treacăt Porthos, e o prietenă de-a mea, o ducesă cu care mă întîlnesc greu de tot din pricina geloziei soţului ei şi care mi-a trimis răspuns că va veni astăzi — numai ca să mă vadă — în biserica asta prăpădită din fundul ăsta de mahala.

— Domnule Porthos, spuse soţia avocatului, vrei să fii atît de bun şi să-mi dai cinci minute braţul ? Mi-ar face plăcere să stau de vorbă cu dumneata.

— Cum să nu, doamnă, răspunse Porthos, făcîndu-şi sieşi cu ochiul, ca un jucător care rîde singur de şmecheria ce-o pregăteşte.

Tocmai atunci trecea d'Artagnan, urmărind pas cu pas pe Milady ; trăgînd cu ochiul înspre Porthos, văzu mutra lui biruitoare.

„Ia te uită ! îşi zise, cugetînd şi el potrivit moralei ciudat de uşuratice a acelor vremuri năstrușnice ;

iacă unul care şi-ar putea dobîndi echipamentul în răstimpul cuvenit."

Lăsîndu-se dus de braţul doamnei Coquenard, aşa cum barca se lasă în voia cîrmei, Porthos ajunse în dreptul mănăstirii Saint-Magloire, pînă la un soi de trecere puţin umblată, închisă la amîndouă capetele cu cîte o vîrtelniţă. Peste zi dădeai pe acolo numai de cerşetori care ronţăiau şi de copii care se zbenguiau.

— Vai, domnule Porthos ! începu ea, după ce se încredinţase că nimeni, în afară de obişnuiţii mahalalei, nu putea să-i vadă, nici să-i audă, vai, domnule Porthos ! după cît se pare, eşti un mare cuceritor.

— Eu, doamnă, îngînă Porthos, umflîndu-se în pene, şi pentru ce anume ?

— Dar semnele de adineauri, dar agheazma ? Trebuie să fie măcar prinţesă doamna aceea cu arapul şi cu camerista după ea.

— Vă înşelaţi ; nu e prinţesă, răspunse Porthos, e doar o ducesă.

— Dar lacheul care aştepta la poartă, dar caleaşca cu vizitiul care stătea pe capră în livrea de gală ?

Porthos nu văzuse nici lacheul şi nici caleaşca ; dar cu privirea ei de femeie geloasă, doamna Coquenard le văzuse pe toate.

Şi lui Porthos îi păru rău că n-o făcuse de la început prinţesă pe doamna cu perna roşie.

— Ah, eşti copilul răsfăţat al femeilor frumoase, domnule Porthos ! stărui, oftînd, soţia avocatului.

— Dar înţelegeţi că e firesc să am noroc în dragoste, cu chipul pe care mi l-a dăruit natura.

— Doamne, cît de uituci sînt bărbaţii ! se tîngui soţia avocatului, ridicîndu-şi ochii spre cer.

— Cred că tot mai puţin decît femeile, răspunse Porthos ; căci, în sfîrşit, doamnă, eu pot spune că am fost victima dumitale atunci cînd, rănit, pe patul de moarte, m-am văzut părăsit de medici ; eu, care cobor dintr-un neam vestit, eu, care m-am încrezut în prietenia dumitale, era cît p-aci să mor, întîi din pricina rănilor, şi pe urmă de foame, într-un han nenorocit din Chantilly, şi toate astea fără ca să catadicseşti să-mi răspunzi măcar o singură dată la scrisorile înflăcărate pe care ţi le trimiteam.

— Stai să vezi, domnule Porthos, îngăimă ea, căci se simţea cam vinovată, judecînd după purtarea înaltelor doamne din vremea aceea.

— Eu, care am jertfit-o pentru dumneata pe baroana de...

— Ştiu, aşa e.

— Pe contesa de...

— Domnule Porthos, nu mă mai chinui.

— Pe ducesa de...

— Domnule Porthos, fii îndurător.

— Ai dreptate, doamnă, poftim, încetez.

— Soţul meu nici nu vrea să audă de împrumuturi.

— Doamnă Coquenard, urmă Porthos, adu-ţi aminte prima scrisoare pe care mi-ai scris-o şi pe care o păstrez întipărită în minte.

Soţia avocatului oftă din greu.

— Dar vezi că şi suma pe care o cereai cu împrumut era puţin cam măricică.

— Doamnă Coquenard, îţi dădeam întîietatea. A fost de ajuns să-i scriu ducesei de... Nu vreau să-i

rostesc numele, căci de felul meu nu obişnuiesc să dau în vileag o femeie ; dar, aşa cum îţi spuneam, îndată ce i-am scris mi-a şi trimis o mie cinci sute.

Soţiei avocatului i se prelinse o lacrimă.

— Domnule Porthos, îţi jur că m-ai pedepsit cumplit şi că, dacă te mai afli vreodată în asemenea încurcătură, poţi oricînd să te bizui pe mine.

— Lasă, doamnă, făcu Porthos, dezgustat, să nu mai pomenim de bani, e umilitor.

— Aşadar, nu mă mai iubeşti ! şopti întristată soţia avocatului.

Porthos păstră o tăcere trufaşă.

— Acesta e răspunsul dumitale ? Acum înţeleg.

— Gîndeşte-te la jignirea ce mi-ai adus-o, doamnă. A rămas aici, răspunse Porthos, ducîndu-şi mîna la inimă şi apăsînd-o cu putere.

— Am să îndrept jignirea ; lasă, dragă Porthos !

— Şi la urma urmelor, ce ceream eu ? întrebă Porthos, ridicînd nevinovat din umeri, un împrumut, nimic mai mult. Doar nu sînt un nesocotit. Ştiu că nu eşti bogată, doamnă Coquenard, şi că soţul dumitale e silit să-i stoarcă pe bieţii împricinaţi ca să scoată de la ei cîţiva nenorociţi de galbeni. Oh ! dacă-ai fi fost contesă, marchiză sau ducesă, ar fi fost altceva, atunci ai fi fost de neiertat.

Soţia avocatului se simţi atinsă.

— Află, domnule Porthos, răspunse ea, că în casa mea de fier, adică a unei biete soţii de avocat, poate că se găsesc mai mulţi bani decît la toate pîrlitele dumitale de mironosiţe.

— Asta înseamnă o jignire de două ori mai mare, sări Porthos, desprinzîndu-şi braţul de al ei, căci

dacă eşti bogată, doamnă Coquenard, refuzul dumitale e de neiertat.

— Cînd spun bogată, lămuri soţia avocatului, dîndu-şi seama că o luase gura pe dinainte, nu trebuie să iei cuvîntul aidoma. La drept vorbind, nu sînt bogată, dar am tot ce-mi trebuie.

— Vă rog, doamnă, îi curmă vorba Porthos, să punem capăt la toate astea. M-ai nedreptăţit ; între noi nu mai poate fi vorba de nici o apropiere.

— Nerecunoscător ce eşti !

— Prin urmare, tot dumneata te plîngi ! se minună Porthos.

— Atunci, drum bun cu frumoasa dumitale ducesă ! Eu nu te mai opresc.

„Nu-i chiar atît de prăpădită cum credeam", îşi zise Porthos în sinea lui.

— Domnule Porthos, uite, încă o dată, dar pentru ultima oară : mai ţii la mine ? Da, sau ba ?

— Vai mie, doamnă, murmură Porthos în chipul cel mai jalnic cu putinţă, tocmai acum, în ajun de război, cînd presimţirile îmi spun că voi fi ucis...

— Nu mai vorbi aşa ! îl opri soţia avocatului, izbucnind în lacrimi.

— Totuşi, ceva îmi spune că aşa va fi, se jelui Porthos, din ce în ce mai abătut.

— Mărturiseşte mai curînd că ai altă iubită.

— Nu, ţi-o spun pe şleau, nimic nou nu mă mai încîntă, ba mai mult încă, simt aici, în ascunzişul inimii, ceva care parcă stăruie pentru dumneata. Dar, după cum ştii, sau după cum nu ştii, peste cincisprezece zile începe nenorocitul acela de război, şi n-o să mă mai pot gîndi în vremea asta decît la echipamentul meu. Apoi, trebuie să plec în familie,

tocmai în fundul Bretaniei, ca să-mi înjgheb banii pentru plecare.

Porthos îşi dădu seama de ultima luptă izbucnită între dragoste şi zgîrcenie.

— Şi fiindcă moşiile ducesei, pe care ai văzut-o în biserică, sînt lîngă ale mele, vom călători împreună, urmă el. Ştii doar că atunci cînd călătoreşti în doi, drumul pare mult mai scurt.

— Adică, nu mai ai nici un prieten la Paris, domnule Porthos ? întrebă ea.

— Eu credeam că am, răspunse Porthos, cu aceeaşi căutătură abătută, dar mi-am dat seama că mă înşel.

— Ba ai, domnule Porthos, ai, îl încredinţă doamna Coquenard într-o pornire înflăcărată, care o miră şi pe ea, treci mîine pe la mine. Spune că eşti fiul mătuşei mele, prin urmare, vărul meu ; că vii din Noyon, din Picardia, că ai mai multe procese la Paris, dar că n-ai avocat. O să ţii minte toate astea ?

— Fireşte, doamnă.

— Vino la ora prînzului.

— Am înţeles.

— Şi ţin'te bine în faţa soţului meu, care e mare pişicher, în ciuda celor şaptezeci şi şase de ani.

— Şaptezeci şi şase de ani ! Drace ! Frumoasă vîrstă ! se minună Porthos.

— Vrei să spui : înaintată vîrstă, domnule Porthos. Aşa că, sărăcuţul de el, mă poate lăsa văduvă cînd nici nu gîndeşti, urmă soţia avocatului, aruncînd lui Porthos o privire plină de înţeles. Din fericire, în actul de căsătorie am trecut anume că toată averea va rămîne supravieţuitorului.

— Toată averea ? întrebă Porthos.

— Toată.

— Văd că sînteţi o femeie prevăzătoare, scumpă doamnă Coquenard, adăugă Porthos, strîngîndu-i înduioşat mîna.

— Iată-ne deci împăcaţi, scumpe domnule Porthos, spuse ea, răsfăţîndu-se.

— Pentru toată viaţa, întregi Porthos, în acelaşi fel.

— La revedere, deci, trădătorul meu.

— La revedere, uituca mea.

— Pe mîine, îngerul meu.

— Pe mîine, comoara vieţii mele.

CAPITOLUL XXX

Milady

D'Artagnan o urmărise pe Milady, fără ca ea să-l fi zărit. O văzuse urcîndu-se în caleaşcă şi o auzi poruncind vizitiului s-o ducă la Saint-Germain.

Era de prisos să încerce a urmări pe jos o trăsură trasă de doi cai voinici gonind în trap. D'Artagnan se întoarse, deci, în strada Férou.

Pe strada Senei, îl întîlni pe Planchet, care, oprit în dreptul unei plăcintării, părea încremenit în faţa unui cozonac după care-i lăsa gura apă.

Îi porunci să meargă să înşeueze doi cai în grajdurile domnului de Tréville, unul pentru dumnealui, d'Artagnan, şi celălalt pentru dumnealui, Planchet, şi apoi să vină să-l găsească la Athos, grajdurile domnului de Tréville fiind puse o dată pentru totdeauna la cheremul lui d'Artagnan.

Planchet o porni înspre strada Colombier, şi d'Artagnan înspre strada Férou. Athos era acasă şi golea morocănos o sticlă cu faimosul vin de Spania, adus din călătoria lui în Picardia. Îi făcu semn lui Grimaud să aducă un pahar pentru d'Artagnan, şi Grimaud îi îndeplini dorinţa, ca de obicei.

D'Artagnan istorisi lui Athos tot ce se întîmplase în biserică între Porthos şi soţia avocatului şi cum

prietenul lor era poate pe cale să-şi facă rost de echipament.

— În ceea ce mă priveşte, răspunse Athos la cele auzite, sînt foarte liniştit : ştiu că n-o să cheltuiască nici o femeie cu hamurile mele.

— Şi totuşi, frumos cum eşti, curtenitor şi de neam mare, eu cred, dragă Athos, că n-ar fi pe lume crăiasă sau regină la adăpost de săgeţile inimii dumitale.

— Ce tînăr e şi d'Artagnan ăsta ! mormăi Athos, ridicînd din umeri.

Şi făcu semn lui Grimaud să mai aducă o sticlă de vin.

Tocmai atunci, strecurîndu-şi sfios capul prin uşa întredeschisă, Planchet îşi vesti stăpînul că cei doi cai aşteptau afară.

— Care cai ? întrebă Athos.

— Doi cai pe care domnul de Tréville mi-i împrumută ca să mă plimb şi cu care vreau să dau o raită la Saint-Germain.

— Şi ce ai de gînd să faci la Saint-Germain ? mai întrebă Athos.

D'Artagnan începu a-i povesti întîlnirea din biserică şi cum dăduse de femeia care, împreună cu nobilul în mantie neagră şi cu cicatrice la tîmplă, nu-i puteau ieşi din minte.

— Adică eşti îndrăgostit de asta, la fel cum erai şi de doamna Bonacieux, spuse Athos, ridicînd dispreţuitor din umeri, parcă i-ar fi fost milă de slăbiciunile omeneşti.

— Eu ? Da' de unde ! se împotrivi d'Artagnan, dar mor de nerăbdare să scot la lumină taina care o înconjoară. Nu ştiu de ce îmi închipui că femeia asta, aşa cum n-o cunosc şi cum nici ea nu mă cunoaşte, are totuşi o înrîurire asupra vieţii mele.

— Aşa e, ai dreptate, încuviinţă Athos, nu ştiu femeie pe lume vrednică s-o mai cauţi cînd i-ai pierdut urma. Doamna Bonacieux s-a rătăcit pe undeva ; treaba ei, să se descurce cum o putea.

— Nu, Athos, te înşeli, îi răspunse d'Artagnan, o iubesc mai mult ca oricînd pe biata mea Constance şi, de-aş şti unde e acum, aş alerga pînă la capătul pămîntului ca s-o scap din ghearele duşmanilor, dar n-am aflat nimic ; tot ce-am încercat a fost zadarnic. Ce vrei ! Trebuie să mai şi petreci cîte puţin.

— Atunci petrece cu Milady, dragă d'Artagnan, ţi-o doresc din toată inima, dacă-ţi poate face plăcere.

— Ascultă-mă, Athos, îl îndemnă d'Artagnan, în loc să stai zăvorit aici ca la închisoare, mai bine încalecă şi vino să te plimbi cu mine la Saint-Germain.

— Dragul meu, eu călăresc pe caii mei, atunci cînd îi am, altminteri, merg pe jos.

— Uite, eu nu sînt mîndru, ca dumneata, şi încalec pe ce găsesc, i-o întoarse d'Artagnan, zîmbind de răspunsul ursuz al lui Athos, care din partea altuia l-ar fi jignit. Aşadar, cu bine, dragul meu.

— La revedere, mormăi muşchetarul, făcîndu-i semn lui Grimaud să desfunde sticla pe care o adusese.

D'Artagnan şi Planchet încălecară şi se îndreptară spre Saint-Germain.

De-a lungul drumului cuvintele lui Athos cu privire la doamna Bonacieux îi veneau mereu în minte. Deşi de felul lui nu se prea prăpădea cu firea, frumoasa negustoreasă i se cuibărise în inimă ; aşa cum spunea, era gata s-o caute şi la capătul pămîntului. Dar, pămîntul are atîtea capete tocmai pentru că e rotund ; astfel fiind, nu ştia nici el încotro s-o apuce.

Pînă una-alta voia să descopere ce era cu acea Milady. Milady stătuse de vorbă cu bărbatul cu pelerină neagră, prin urmare îl cunoştea. Dar în mintea lui d'Artagnan tocmai bărbatul cu pelerina neagră o răpise pe doamna Bonacieux a doua oară, după cum tot el o răpise şi întîia dată. Aşa că d'Artagnan nu minţea decît pe jumătate, adică minţea puţin de tot cînd spunea că pornind în căutarea acelei Milady pornea totodată în căutarea sărmanei Constance.

Furat de aceste gînduri şi dînd pinteni calului, cînd şi cînd, d'Artagnan străbătuse drumul şi ajunsese la Saint-Germain. Trecuse tocmai de pavilionul în care cu zece ani mai tîrziu avea să se nască Ludovic al XIV-lea. Nimerise într-o stradă pustie, privind mereu la dreapta şi la stînga, ca să vadă dacă nu cumva dă de vreo urmă a frumoasei englezoaice, cînd deodată, la parterul unei case arătoase, care, potrivit obiceiului vremii, nu avea nici o fereastră la stradă, zări ivindu-se un chip cunoscut. Insul trecea de colo-colo, pe un soi de terasă împodobită cu flori. Planchet îl dibui cel dintîi.

— Domnule, se întoarse el spre d'Artagnan, mutra acelui gură-cască nu vă spune nimic ?

— Nu, răspunse d'Artagnan, şi totuşi sînt sigur că l-am mai zărit pe undeva.

— Păi cred şi eu, zise Planchet, e bietul Lubin, lacheul contelui de Wardes, cel pe care l-aţi jumulit aşa de frumos acum o lună la Calais pe drumul vilei comandantului de port.

— Da, da, bine zici, îşi aminti d'Artagnan, îl ştiu acum. Oare te-o mai fi ţinînd minte ?

— Vai de capul lui, era atît de zăpăcit, că nu cred să mă mai ştie.

— Atunci, ia du-te, intră în vorbă cu el şi caută de află dacă stăpînul lui mai trăieşte.

Planchet descălecă şi se duse drept la Lubin, care întradevăr nu-l recunoscu ; amîndoi valeţii se puseră pe vorbă, ca cei mai buni prieteni din lume, în vreme ce d'Artagnan îşi mîna amîndoi caii într-o ulicioară ; ocolind apoi jur împrejur o casă, se întoarse să asculte convorbirea din dosul unui gard de alun.

După cîteva clipe de pîndă îndărătul gardului, d'Artagnan auzi huruit de trăsură şi văzu oprindu-se în faţa lui caleaşca frumoasei Milady. Fără doar şi poate, Milady se afla înăuntru. D'Artagnan se culcă pe gîtul calului, ca să poată vedea totul fără ca el să fie văzut.

Scoţîndu-şi fermecătorul ei cap bălai prin portieră, Milady dădu cîteva porunci cameristei.

Aceasta din urmă, fată nostimă între douăzeci şi douăzeci şi doi de ani, sprintenă şi vioaie, adevărată cameristă de casă mare, sări jos de pe scara caleştii pe care şedea cocoţată, potrivit obiceiurilor vremii, şi se îndreptă spre terasa unde d'Artagnan îl zărise pe Lubin.

D'Artagnan o urmări cu privirea şi o văzu îndreptîndu-se spre terasă. Tocmai atunci, din întîmplare, cineva dinăuntru îl chemă pe Lubin, aşa că Planchet rămase singur, zgîindu-şi ochii, ca să vadă încotro o apucase d'Artagnan.

Camerista se apropie de Planchet şi, luîndu-l drept Lubin, îi întinse un bileţel, spunîndu-i :

— Pentru stăpînul dumitale.

— Pentru stăpînul meu ? se miră Planchet.

— Da, şi e zor mare. Du-l numaidecît.

Fugi apoi îndărăt la trăsura care în vremea aceasta se şi întorsese înspre partea de unde venise ; se cocoţă iar pe scară şi caleaşca o porni din nou.

Planchet suci şi răsuci bileţelul, apoi, deprins să asculte fără a crîcni, sări jos de pe terasă, o apucă

pe ulicioară, şi după douăzeci de paşi dădu de d'Artagnan, care văzuse totul şi-i ieşea înainte.

— Pentru dumneavoastră, domnule, spuse Planchet, dîndu-i biletul.

— Pentru mine? întrebă d'Artagnan, eşti sigur?

— Doamne sfinte! cum să nu fiu sigur; camerista mi-a spus: „Pentru stăpînul dumitale". Eu n-am alt stăpîn decît pe dumneavoastră, aşa că... Dar zău, straşnică fetişcană, camerista asta!

D'Artagnan desfăcu plicul şi citi următoarele cuvinte:

„Cineva care-ţi poartă de grijă mai mult decît poate mărturisi ar vrea să ştie în ce zi vei putea ieşi să te plimbi în pădure. Mîine, la hotelul «Champ-du-Drap-d'Or», un lacheu în negru şi roşu va veni după răspuns."

„Ia te uită! îşi zise în gînd d'Artagnan, asta-i prea de tot! S-ar spune că Milady şi cu mine ne îngrijim de sănătatea aceluiaşi domn".

— Ia spune, Planchet, cum îi mai merge prietenului nostru, contele de Wardes? Va să zică, n-a dat ortul popii?

— Nu, domnule. îi merge bine, aşa cum poate să-i meargă cuiva cu patru lovituri de spadă în măruntaie, căci, fără supărare, l-aţi pocnit de patru ori şi, drăguţul de el, abia se mai ţine pe picioare; i s-a scurs aproape tot sîngele. Cum vă spuneam, domnule, Lubin nu mă ţinea minte şi mi-a povestit bob cu bob toată păţania.

— Prea bine, Planchet, eşti regele valeţilor; acum încalecă şi hai să ajungem caleaşca.

Nu le trebui multă vreme; peste cinci minute zăriră caleaşca oprită în marginea drumului; lîngă portieră stătea un călăreţ, în veşminte scumpe.

Convorbirea dintre Milady şi călăreţ era atît de însufleţită, încît d'Artagnan se opri de partea cealaltă a trăsurii, fără să-l bage cineva în seamă, afară doar de drăgălaşa cameristă.

Vorbeau englezeşte, limbă pe care d'Artagnan n-o pricepea de loc; dar, după glas, tînărului nostru i se păru că frumoasa englezoaică era foc de supărată; ea încheie convorbirea printr-o mişcare spulberînd orice îndoială, şi anume, printr-o lovitură de evantai atît de straşnică, încît mica podoabă femeiască sări în mii de bucăţele.

Călăreţul izbucni într-un hohot de rîs, care păru să întărîte şi mai mult pe Milady.

D'Artagnan îşi zise că venise vremea să se amestece în vorbă; se apropie de cealaltă portieră, descoperindu-şi smerit capul.

— Doamnă, zise el, îmi daţi voie să vă ofer sprijinul meu? Mi se pare că acest domn v-a supărat. Rostiţi un singur cuvînt, doamnă, şi voi avea grijă să-l pedepsesc pentru lipsa lui de curtenie.

După primele cuvinte, Milady îşi întoarse capul, privind mirată spre tînăr; apoi, cînd acesta sfîrşi, ea îi răspunse într-un curat grai franţuzesc:

— Cu dragă inimă aş primi ocrotirea dumneavoastră, domnule, dacă persoana care mă ceartă n-ar fi chiar fratele meu.

— Atunci, vă rog să mă iertaţi, adăugă d'Artagnan, nu puteam să ştiu acest lucru, doamnă.

— Ce tot îndrugă zăpăcitul ăsta, izbucni, aplecîndu-se pînă în dreptul portierei, călăreţul despre care Milady spusese că-i era rudă, şi de ce nu-şi vede de drum?

— Zăpăcit eşti dumneata, se răsti d'Artagnan, aplecîndu-se, la rîndul lui, pe grumazul calului şi răspunzînd tot prin portieră; uite, nu-mi văd de drum fiindcă am chef să mă opresc aici.

Călăreţul strecură cîteva cuvinte englezeşti susorii lui.

— Eu îţi vorbesc pe franţuzeşte, urmă d'Artagnan, şi fă-mi te rog plăcerea să-mi răspunzi în acelaşi grai. Oi fi dumneata fratele doamnei, dar, din fericire, nu eşti şi al meu.

S-ar fi putut crede că Milady, temătoare ca orice femeie, va rosti un cuvînt ca să curme acel început de gîlceavă, dar, dimpotrivă, vîrîndu-se în fundul caleştii, porunci nepăsătoare vizitiului :

— Mînă la palat !

Tînăra cameristă aruncă neliniştită o privire lui d'Artagnan, căci, chipeş cum era, gentilomul n-o putuse lăsa rece.

Caleaşca o porni, şi cei doi bărbaţi se văzură deodată faţă în faţă, fără nici o opreliştе între ei.

Necunoscutul făcu o mişcare pentru a urma caleaşca, dar d'Artagnan, a cărui mînie clocotea tot mai aprig, căci recunoscuse în el pe englezul din Amiens, care-i cîştigase calul şi fusese cît p-aci să-i cîştige lui Athos inelul cu diamant, îi apucă frîul calului şi-l ţinu în loc.

— Ei ! domnule, strigă el, se vede că eşti şi mai zăpăcit ca mine, căci pare-mi-se ai uitat că noi doi mai avem o socoteală.

— Ah, ah ! făcu englezul, dumneata erai, maestre ? Va să zică, nu te laşi, ţii morţiş să joci cînd una, cînd alta.

— Da, şi asta mi-aduce aminte că trebuie să-mi iau revanşa. Aşa că, vom vedea noi, scumpe domn, dacă mînuieşti la fel de dibaci spada ca şi zarurile.

— Vezi şi dumneata că n-am spadă, zise englezul, vrei să faci pe viteazul în faţa unui om fără armă ?

— Nădăjduiesc că acasă ai o spadă, i-o întoarse d'Artagnan. În orice caz, eu am două, aşa că, dacă doreşti, le tragem la sorţi.

— Nu-i nevoie, răspunse englezul, am unelte din astea, berechet.

— Ei bine, nobile domn, stărui d'Artagnan, alege-o pe cea mai lungă şi vino să mi-o arăţi diseară !

— Unde anume, rogu-te ?

— În spatele Luxemburgului e un cartier minunat pentru plimbări de acest soi.

— Bine, voi veni.

— La ce oră ?

— La şase.

— Ia spune, poate că ai şi vreun prieten, doi...

— Ba am trei, care se vor simţi măguliţi să joace aceeaşi partidă ca şi mine.

— Trei ? Cu atît mai bine, se potriveşte de minune, răspunse d'Artagnan, e tocmai ce-am socotit şi eu.

— Şi acum, spune-mi, cine eşti ? întrebă englezul.

— Sînt domnul d'Artagnan, gentilom gascon, din garda regală, compania domnului des Essarts. Dar dumneata ?

— Eu sînt lordul de Winter, baron de Sheffield.

— Mă rog ! Sluga dumitale, domnule baron, răspunse d'Artagnan, deşi ai nişte nume greu de ţinut minte.

Şi, dînd pinteni calului, porni în goană, înapoi spre Paris.

Cum obişnuia în asemenea împrejurări, d'Artagnan descălecă de-a dreptul la Athos.

Îl găsi tolănit pe o canapea mare, unde aştepta, după cum spusese, ca echipamentul să vină singur pînă la el.

D'Artagnan îi istorisi tot ce se petrecuse, mai puţin scrisoarea către domnul de Wardes.

Athos era încîntat la gîndul că se va bate cu un englez. După cum am mai spus, acesta era visul lui.

Îşi trimiseră valeţii să-i cheme grabnic pe Porthos şi Aramis, cărora le aduseră la cunoştinţă cele petrecute.

Porthos îşi trase spada din teacă şi începu s-o mînuiască în faţa peretelui, dîndu-se cînd şi cînd îndărăt şi mlădiindu-şi genunchii ca un dansator. Aramis, care lucra de zor la poemul lui, se încuie în cabinetul lui Athos, cu rugămintea să fie lăsat în pace pînă va începe duelul.

Athos ceru prin semne lui Grimaud să-i mai aducă o sticlă de vin.

Cît priveşte pe d'Artagnan, chibzuia în mintea lui un mic plan, a cărui desfăşurare o vom cunoaşte mai tîrziu, plan care-i făgăduia, pare-se, cine ştie ce năzdrăvănie, căci, din cînd în cînd, un zîmbet luminos trecea pe faţa-i visătoare.

CUPRINS

Prefaţă III
Tabel cronologic XXV

Prefaţa [autorului] 1

CAPITOLUL I
Cele trei daruri ale domnului d'Artagnan-tatăl 5

CAPITOLUL II
Anticamera domnului de Tréville 25

CAPITOLUL III
Audienţa 39

CAPITOLUL IV
Umărul lui Athos, eşarfa lui Porthos şi batista lui Aramis 54

CAPITOLUL V
Muşchetarii regelui şi gărzile domnului cardinal 64

CAPITOLUL VI
Majestatea-sa regele Ludovic al XIII-lea . . . 78

CAPITOLUL VII
Acasă la muşchetari 103

CAPITOLUL VIII
O intrigă la curte 115

CAPITOLUL IX
D'Artagnan în lumină 126
CAPITOLUL X
O capcană în veacul al şaptesprezecelea . . 136
CAPITOLUL XI
Intriga se înnoadă 149
CAPITOLUL XII
George Villiers, duce de Buckingham . . . 171
CAPITOLUL XIII
Domnul Bonacieux 182
CAPITOLUL XIV
Omul din Meung 193
CAPITOLUL XV
Magistraţi şi militari 206
CAPITOLUL XVI
Domnul Séguier, ministrul Justiţiei, caută de zor clopoţelul, dorind să sune ca odinioară . . 217
CAPITOLUL XVII
Căsnicia Bonacieux 232
CAPITOLUL XVIII
Iubitul şi soţul 249
CAPITOLUL XIX
Plan de luptă 258
CAPITOLUL XX
Călătoria 269
CAPITOLUL XXI
Contesa de Winter 284
CAPITOLUL XXII
Baletul Merlaison 296
CAPITOLUL XXIII
Întîlnirea 305
CAPITOLUL XXIV
Casa din grădină 319

CAPITOLUL XXV
Iubita lui Porthos 331
CAPITOLUL XXVI
Teza lui Aramis 354
CAPITOLUL XXVII
Soţia lui Athos 375
CAPITOLUL XXVIII
Întoarcerea 400
CAPITOLUL XXIX
Goana după echipament 419
CAPITOLUL XXX
Milady 431

Redactor responsabil : ELENA MURGU
Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Dat la cules 15.05.1964. Bun de tipar 11.07.1964. Apărut 1964. Tiraj 130140 ex. broşate. Hîrtie tipar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 22,05. Coli tipar 15. Planşe tiefdruck 1. A. nr. 5677/1964. C. Z. pentru bibliotecile mari 84. C.Z. pentru bibliotecile mici 84—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 40359 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — R.P.R.

Clubul cărţii digitale 2022